

HLASY

katolického spolku tiskového.

Ročník XXXV.

Číslo I.

ŽIVOT SV. IGNÁCE Z LOYOLY.

V PRAZE 1904.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V kommissi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla.

ŽIVOT SV. IGNÁCE == Z LOYOLY ==

ZAKLADATELE TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA.

NAPSAL

P. JAN BADENI T. J.

PŘELOŽIL

JAN TAGLIAFERRO,

farář na Borové.

———— V PRAZE ————

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.

1904.

Milým
farníkům borovským

věnuje

Překladatel.

Imprimatur.

Officium P. E. Vicariatus Generalis Teschunii die
10. Septembris 1902.

P. E. Vicarius Generalis:

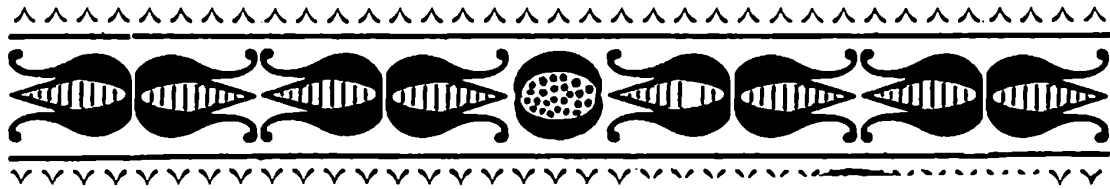
L. S.

Kolek.
Dr. *A. Bielek.*

Slovo překladatelovo.

Stav se l. P. 1896 farářem na Borové, kde chrám Páně sv. Ignáci zasvěcen jest, snažil jsem se šířiti úctu patrona farnosti dle sil svých. V červenci 1897 vydal jsem „Litanie a modlitby k sv. Ignáci, patronu farního chrámu Páně na Borové“, a r. 1899 knížečku „O vodě sv. Ignáce“. Obšírného životopisu patrona našeho v mateřském jazyku nemáme. Proto jsem různé životopisy sv. Ignáce si opatřil, jmenovitě vlašský Ribadeneirův, polský P. Jana Badeniho a německý Kolbův, chtěje dle těchto pramenů život sv. Ignáce napsati. V tom mi milý přítel poradil, bych raději přeložil Badeniho „Život sv. Ignáce“, když člen Tovaryšstva Ježíšova nejlépe vystihne život sv. Ignáce. S pomocí Boží dílo dokonáno. Díky sluší vzdáti dp. Karlu Fádrusovi, katechetovi v Mor. Ostravě, jenž s nevšední ochotou a pečlivostí rukopis prohlédl.

Na Borové, v den sv. Ignáce 1900.

V době nynější, kdy boj mezi nepřáteli a sluhy Božími se zvláštní horlivostí se vede, třeba nám více než jindy patřiti na příklady, zanechané statečnými vojíny a vůdci, kteří vynikli v bojích Páně; třeba se nám učit od nich umění válečnému, rozhodnosti, opatrnosti, všem těm dobrým vlastnostem a ctnostem, které jim zabezpečily vítězství. Jedním z těchto nepochybně velikých vojínů, znamenitých vůdců, vystupujících v dějinách církevních, jest sv. Ignác Loyola. I nepřátelé neuprou mu neobyčejných vlastností ducha i srdce, velikých zásluh, získaných v obraně Církve. Katolíci upřímní ctí v něm muže Prozřetelnosti, jehož Pán Bůh sám vyvolil i vyslal, aby v trudných událostech, jaké Církev v XVI. století stihly, zastával pravdu, bojoval proti bludu, hubil hříchy, víru a ctnost šířil po celém světě.

Opravdu utěšený to pohled na boje, vedené vojínem Bohem samým vyvoleným, na vítězství, jichž dobyl, podporován jsa mocnou rukou Páně. Sličný a zároveň poučný i potěšující to obraz; učí, jak máme bojovati za pravdu, za Boha; dodává zmužilosti v protivenstvích, která Ignácovi tolikráte byla v cestě; plní nás jistou nadějí, že posléze zvítězíme. Pa-

tříme-li na život plný skutků svatých, toliký před Bohem i před lidmi, mimovolně srdce se šíří a otázka se skýtá: „Proč bych i já nemohl kráčet touž cestou?“ Jak tou cestou jíti, jak od ní neodbočovati? Na tyto nesmírně důležité otázky odpovídá opět život svatého sluhy Božího, ukazuje zároveň na každém listě, odkud bráti potřebné světlo a sílu.

V jiných zemích vyšly a posud vycházejí zrovna obšírné a důkladné životopisy sv. Ignáce, sepsané jazykem latinským, vlašským, francouzským, španělským, německým, portugalským. U nás se ho posud nedostává. Citelnému nedostatku tomuto odpomohu, dá-li Pán Bůh, knihou přítomnou. Zakládá se na všech posud známých životopisech i listinách, svědčících o pracích a ctnostech velikého toho sluhy Božího, zvláště na životopisech napsaných OO. Ribadeneirou, Bartolim, Bouhoursem, Maffeim; na listinách sebraných učenými Bollandisty, rovněž na listech psaných sv. Ignácem; vydali je právě tiskem v 6 svazcích.

Veliký svatý, jehož známost a úctu kniha tato má šířiti, nechť vyprositi ráčí, aby byla v skutečném a nejširším toho slova smyslu: K větší cti a slávě Boží!

I.

Mladá léta. Stav vojenský. Oddání se službě Boží.

V severním Španělsku, v krajině Guipuzcoa, obydlené Basky, jižně od městeček Azcoitia i Azpeitia, stál na konci XV. století neveliký zámek Loyola; obklopen jest dnes, jako drahocenný ostatek, zdi rozsáhlého kláštera jezuitského. Pány zámku, Beltrama Janeza de Loyola i Mariannu z rodiny Saez de Balda, obdařil Pán Bůh hojným potomstvem: pěti dcerami a osmi syny; poslední narodil se léta Páně 1491.: Inigo Lopez de Recalde, jak znělo celé rodné jméno, čili Ignác, jak sám se později podpisoval a jak jej svět katolický nazývá.

O dětství a mládí budoucího zakladatele řádu máme velmiskrovné zprávy. Výchova Ignácova směřovala dle tehdejšího zvyku skoro výlučně k službě vojenské; myšlenky i tužby jeho nesly se k válkám s nevěřícími Maury, k obraně vlasti a slávě válečné. K tomu vedlo jej vše, co v rodném domě viděl i slyšel: vypravování o rekovných činech předků, válečné písně, které zpívali bratří, zprávy o vítězstvích meče křesťanského, které i do vzdáleného a odlehlého zámečku docházely. Chuť do války, touha po slávě vzmáhaly se, když jako výrostek Ignác poslán byl ke dvoru krále Ferdi-

nanda ; jsa panošem učil se vojenství a netrpělivě čekal, až vynikne a vavřínů dobude, jimiž se již zdobili slovutní šlechtici, kteří raději v táboře meškali než na dvoře královském. Sličná postava, zručnost a odvaha mladého panoše obracely naň všeobecnou pozornost ; zvláště se jím obíral vzdálenější pokrevný Antonín Maurico, místokrál Navarrský, kníže na Najarre ; sám ho učil se zbraní zacházeti a řídil jeho první kroky v zápasu s vnitřními i vnějšími nepřáteli Ferdinandovými, jehož trůn nestál dosti pevně ve všech krajinách.

Mladý voják vynikl brzy nad společníky a rychle postupoval. V táboře vždy velmi dbal cti vojenské a za nic na světě nebyl by se dopustil ničeho, co by jej jakkoli poskvřilo. Spíše pro čest a přísné zachovávání vojenských pravidel, než z vyšších nadpřirozených pohnutek, držel na uzdě mladické náruživosti ; penězi zjevně pohrdal. Když dobyli Najarry, dovolil vojínům, dle obecného tehdy zvyku, obyvatele pleniti ; sám však si nepřivlastnil ani nepatrné kořisti. Nejednou usmiřoval hrozné spory planoucí a přesvědčivou výmluvností ; hotov byl meče se chopiti, kdyby se kdo odvážil jej pohaněti. V prázdné chvíli když jeho druhové hře se oddávali, skládal Ignác básně španělské. Jedna opěvala obrácení a veliké zásluhy svatého Petra. Zkrátka Ignác byl vzorem tehdejšího vojáka, mužného v boji, ochránce potlačených, úzkostlivého strážce své cti ; vyznával veřejně víru, plnil předepsaná cvičení, ale nevelice o to se staral, aby vniknul v ducha učení Kristova a dle něho zařídil celý život, myšlenky a tužby.

Milost Boží měla sobě utrpením najíti vstup do srdce Ignácova a proměnití jej z vojáka světského ve vojína Kristova. Na jaře roku 1521. vypukla válka o trůn Navarrský mezi Španěly, hájícími

práv Karla V., a Francouzy, stojícími při jeho soupeři Jindřichu d'Albert. Vojsko francouzské, vedené Ondřejem de Foix, překročilo hranice španělské, a dobytí několika městeček, stálo před opevněnou Pampelonou. Místokrál Navarrský dověděv se před tím ještě, že nepřítel táhne s velikou přesilou, spěchal do Kastilie, by co nejspíše sebral posily, a v Pampeloně zůstavil Ignáce s nečetnou posádkou. Posila nepřicházela a v ten čas snažili se obyvatelé, bojíce se hněvu dobyvatelů, prosbami i hrozbami Ignáce přiměti k dobrovolnému vydání města, dokazující mu, že další odpor by byl pošetilostí. Statečný vojín odporoval jak mohl naléhajícím; posléze vida, že skutečně, zvláště při takovém smýšlení obyvatelstva, města neuhájí, ustoupil s hrstkou věrných vojáků do zámku silně hrazeného, a dovolil brány města nepřátelskému vojsku otevřít. Francouzové vešli do Pampelony a zároveň vyslali vyjednávat k veliteli zámku, vyzývající ho, by se vzdal. Několika důstojníkům k poradě válečné pozvaným zdálo se, že lze přijati podané od nepřítele podmínky, ostatně velmi čestné, zdálo se to i samému správci zámku, kterého místokrál ustanovil; Ignác toliko byl zrovna opáchného mínění hlasitě volaje: „Lepší smrt čestná, než život zbabělostí pokálený!“ Nadšení to přešlo i na jiné; vyjednavatel odešel s nepořízenou, a Ignác, povzbudiv vojíny k statečnosti, stánu na hradbách na místě nejvíce ohroženém. Nebál se ničeho; mezi kulemi dokola hustě se sypajícími hotovil se s mečem v ruce odraziti útočníky. V tom kus kamene, který urazila dělová koule, zasáhl levou nohu a zároveň od zdi odražená koule pravou nohu mu roztránila. Ignác padl; a vojíni zděšení jsouce, nepokoušeli se dále se brániti, poněvadž jich bojovný vůdce více ani slovem

ani příkladem nepovzbuzoval; téhož dopoledne 19. května r. 1521., v druhý svátek svatodušní, opanovali Francouzové tvrz, krátce, ale mužně hájenou.

Vítězové dobře věděli, kdo byl duší statečné této obrany; umějíce oceniti statečnost přemožených, ošetřovali všemožně zraněného Ignáce. Vojenský lékař zraněnému napravil kost zlámanou v pravé noze, ale pro rychlost, aneb pro nevědomost, napravil ji tak zle, že bolestí spíše přibývalo než ubývalo; doživotní zmrzačení zdálo se nezbytné. V Pampeloně na důkladnější léčení nebylo ani pomyslení; nesnadno též bylo opatření pohodlí raněnému potřebné; proto francouzský vůdce, jenž upřímně si vážil svého zajatce a viděl, že nepovstane, jak se na počátku zdálo, v krátce z ran utrpených, rozkázal přenésti jej v pohodlných nosítkách do rodinného, ale dosti dalekého zámku Loyoly. Přivolaný tam lékař, prohlédnuv ránu, prohlásil bez okolků, že nemocný buďto se podrobí druhé, velmi bolestné operaci, nebo po celý život zůstane mrzákem. Ignác ihned přivolil k operaci, a lékař zlomil srůstající již kosti, a znovu je spojil jiným způsobem. Strašná to byla bolest, ale mužný voják za čestnou povinnost považoval, nejeviti ji ani jedním výkřikem; jen křečovitě zatáté pěsti prozrazovaly, kolik trpí.

Přítomní ještě jasněji se mohli přesvědčiti o velikosti toho utrpení ze smutných následků, které způsobila operace. Nemocný ztrátou krve beztoho seslabený, pozbýval sil víc a více; co chvíli omdlával; celé ústrojí tělesné vypovídalo službu, takže lékaři trátili naději, že Ignác vykřeje, a on sám, znaje stav svůj, posilnil se svatými svátostmi: svatým přijímáním a posledním pomazáním, na cestu do věčnosti.

Svatvečer svatých apoštolů Petra a Pavla byl dnem, ve který dle výroku lékařů se konečně mělo rozhodnouti o životě neb smrti nemocného. Svatého Petra Ignác obzvláště uctíval; ve válečné době básně k jeho cti skládal. Později měl se státi dle úradků Prozřetelnosti Božské jedním z nejstatečnějších bojovníků za ochranu stolice Petrovy; nyní, jako k utužení svazků, které jej poutaly a dále poutati měly s velikým tímto apoštolem, skálou a vůdcem Církve bojující, ustanovil Pán Bůh, aby právě svatému Petrovi měl děkovati za život a za zdraví. V noci před slavností svatých apoštolů zjevil se svatý Petr svému ctiteli a ubezpečil jej, že za nedlouho zdraví nabude; a pravdivost tohoto zjevení dokázalo nejlépe velmi rychlé, všem neočekávané vyplnění učiněného příslibení.

Když Ignác povstal z lože, a poprvé zkusil něco volněji po světnici se procházeti, pozoroval s ustrnutím, že přestálá utrpení ho zmrzačení neuchránila: pravá noha se značně zkrátila a k dovršení nehody vyčnívala pod kolenem kost zle napravená, nepůsobíc sice bolesti, ale oku neskytající milého pohledu. Vojína výborného, jenž dosud nemálo si zakládal na své zručnosti a krásné postavě, a rád slyšel pochlebovati o své statečné postavě, více bolely tyto následky rány než rána sama. Není-li prostředku, aby se zbavil těchto ohyzdných známek, které znemožňovaly další službu vojenskou a nedopouštěly jiným obdivovati zručnost a pěknou postavu? Jest, odvětili lékaři, ale mnohem bolestnější než všecko, co jsi posud trpěl. Nelekaje se těchto slov, Ignác se opět vydal rukoum lékařů, obávaje se, jak sám později vyznal, aby kost vyčnívající nevadila mu nositi vkusnou obuv, která tehdy právě byla v modě.

Lékař přeřezal kost a zvláštním přístrojem natahoval kratší nohu mnoho dní po sobě; bylo to spíše mučení než léčení, a více bolesti přineslo, než užitku: noha zkrácená trochu se sice prodloužila, ale přece zůstala mnohem kratší než levá. Jediným skutečným úspěchem tohoto hrdinského mučednictví, bez hnutí a bez nářku snášeného, byly vřelé slzy, jimiž Ignác později oplakával tyto „pošetilosti“ dřívějšího života, povzbuzuje se k rekognému snášení nejtěžších utrpení pro Boha, když pro nerozumnou ctižádost, pro směšnou marnost dobrovolně se vydával hrozným mukám.

U prvních dnů po svém přenesení do Loyoly zaměstnával se raněný myšlenkami o minulých i příštích válečných činech, o slávě a vyvolené paní svého srdce, u níž, když ne lásky, neb k tomu příliš urozenou mu zdála se, aspoň úcty a uznání dojíti se snažil.*) Ale samy myšlenky, rozmluva se sluhy a bratrem na delší dobu nepostačovaly mysli tak činné i živé, zvláště když kruté bolesti ustávaly. Pro ukrácení času žádal Ignác zajímavé knihy o rytířských dobrodružstvích, takové, jaké společníci jeho i on sám v prázdnou chvíli dychtivě čítávali; toužili v pozdějším životě kráčet aspoň z daleka v šlepějích těchto vymyšlených bohatýrů. Prohledali celý zámek, ale nenalezli ani jedné takové knihy; chtěj nechtěj musil se Ignác spokojiti s dvěma knihami úplně jiným směrem psanými, jedinými, které kdo ví jak, ale jistě ne bez řízení Božské Prozřetelnosti, do Loyoly se dostaly.

První z těchto knih byl španělský překlad „Života P. Ježíše“, od Kartuziána Landolfa, v druhé

*) Sám světec později vypravoval tuto okolnost svému důvěrníku O. Ludvíku Gonzalezovi.

knize byly španělsky sepsané „Životy Svatých“. První listy nevalně zajímaly vojína, ještě příliš marnostmi tohoto světa zaujatého; ale čím dále četl život nebeského vůdce Krista i život věrných jeho služebníků a vojínů, myšlenky posud neznámé, úplně nové city v srdce se mu loudily; zápasily s dosavadními idealy, vypuzující po krutém boji posud neobmezeně vládnoucí myšlenky a tužby. „Někdy,“ vypravoval sám světec již jako voják zkušený služby Kristovy první tyto vnitřní boje,*) „obracel nemocný mysl od věcí pobožných k věcem dříve čteným; někdy tanuly před jeho obrazivostí různé liché obrazy, které dříve celou jeho pozornost zajímaly. Zvláště jedna myšlenka tak srdce jeho zaujímala, že se do ní úplně pohřížoval po dvě, tři i čtyři hodiny, které mu míjely jako chvilka. Rozmýšlel a uvažoval, jakby projevil svou úctu jisté vzácné paní; jakby se dostal do města, v němž bývala; jakými slovy by k ní promluvil; jakými vtipy a žerty by ji pobavil; jakým kavalírským činem by před ní se vyznamenal... Zároveň milosrdenství Boží jiné myšlenky těmto odporující mu podávalo. Čta totiž život Pána Ježíše i Svatých, tak uvažoval i sám s sebou rozmlouval: „Nemohl bych i já choditi v šlepějích sv. Františka? Což kdybych následoval sv. Dominika?“ Tyto otázky uvažoval ze všech stran, představoval si různé obtíže a překážky, i zdálo se mu, že by všecky tyto obtíže přemohl užívaje jediného důvodu: „Učinil to sv. Dominik, učiním to i já; dovedl to sv. František, dovedu to i já.“ Dosti dlouho vládly takové myšlenky v srdci

*) Acta antiquissima a P. Ludovico Consalvo S. J. ex ore Sancti excerpta. U Bollandistů, Acta Sanctorum. Julius. t. VII.

jeho, načež pro jistou okolnost opět světské myšlenky se namanuly, čas nějaký v srdci se zdržující.“

„Ale mezi dvěma těmito směry myšlenek bylo lze pozorovati veliký rozdíl. Rozmýšleje o věcech světských, pociťoval větší útěchu i sladkost, než když těchto myšlenek zanechával pro přílišné napjetí mysli, slast zmizela, a na její místo nastoupil smutek a vyprahlost. Opáčně, když pomýšlel na pouť do Jerusalema, na výživu zelinami, a na jiná podobná mrtvení, jichž svatí Páně užívali, nejen při tomto zajímání divnou radostí dojat byl, ale tato radost ho ani později nepouštěla. Po nějaký čas nepozoroval tohoto rozdílu a nevážil si ho, najednou však jakoby se mu oči otevřely; srdce zkoumal a poznal ze zkušenosti, že jedny myšlenky zanechávají po sobě smutek, druhé radost duševní. To byla první jeho úvaha o věcech Božských.“

„Ponenáhlu poznával lépe dějiny vlastního srdce i odporující sobě cesty, jimiž Pán Bůh i zlý duch duši jeho vedl; čtení zbožných knih mu též nemálo světla Božího přineslo; dojat tímto světlem vážněji uvažoval o svém životě a rozmýšlel, jakým a kolikým pokáním by Pána Boha usmířil za dávné hříchy. V odpověď na tuto otázku ještě mohutněji se ozývala touha zbožná následovati ctností svatých mužů; proč bych i já, uzavíral prostě, nedosahl s milostí Boží toho, čeho oni dosáhli?

Milost Boží, do srdce přivolaná vznešeným obrazem hrdinského života vyvolených služebníků Páně, den ze dne silnější kořeny zapouštěla, vypuzujíc pozemské žádosti, rozněcujíc touhu, následovati Pána Ježíše životem pohrdaným a umrtveným.

Za příkladem poustevníků, jichž životy četl,

zamýšlel Ignác za hříchy spáchané káti se bičováním a postem; po příkladě mnohých svatých chtěl putovati do Jerusalema, a dá-li Pán Bůh, ostatek života strávit na místech přítomnosti Spasitelovou posvěcených, aneb v nějakém klášteře. Tu i onde, vždy chtěl choditi za Ukřižovaným jako věrný učedník, nesoucí kříž svůj. Zvláště jedné noci, když dle nedávného zvyku vstal, aby se pomodlil, světlo nebeské tak ozářilo jeho rozum a jeho srdce rozehrálo, že zapomínaje na všechny pochybnosti a pokušení, poklekl před obrazem Neposkvrněné Panny a oddávaje se jí slovy vroucími v službu, prosil pokorně, aby jej zavésti ráčila pod prapor nejmilejšího Syna, přísahaje, že od té doby jedině pod tímto praporem bojovati a umříti chce. Nebe přijalo patrně tuto obět a přísahu, neb, jak vypravují životopisci Svatého, v téže chvíli celý zámek Loyola a zvláště pokoj, v němž se Ignác modlil, silně v základech se otrásl, jako kdysi se pohnuli základové žaláře, v němž Pavel a Silas modlíce se, chválili Boha (Skutky ap. 16, 25.); bylo to znamení, že Pán Bůh vyslyšel jejich modlitby. V jinou noc nejsvětější Matka zřejměji potěšila a upevnila v předsevzetích svého služebníka a vojína; zjevilať se mu s Ježíškem na rukou a dovolila delší dobu patřiti ve svou svatou tvář, která paprsky Božské krásy zářila. Vidění toto, vtrhující za živa do nebe, zničilo konečně v srdci Ignácově všelikou zálibu v krásách pozemských, i zůstavilo po sobě trvalou, divnou památku. Od té doby, kdy královna Panen se ukázala svému ctiteli, i nadzemskou radostí srdce jeho naplnila, přestala naprosto, a nikdy se nevrátila jakákoli pokušení, myšlení a představy ctnosti andělské odporující, tak že Ignác, přikazuje později duchovním svým synům následovati andělů v čistotě,

ukazoval jim ideal, a povzbuzoval je, aby vyžádali sobě daru, jehož Pán Bůh mu udělil ze zvláštní milosti na přímluvu Panny Marie ihned v prvních dnech po zázračném obrácení.

Bratr i domácí pozorovali i pozorovati musili divnou změnu, jaká se stala ve smýšlení Ignácově. Rozmlouval vždy o věcech svatých; celé hodiny proklečel, raději nyní rozmlouvaje s Bohem, než s lidmi; ostatní čas věnoval pilnému čtení života Pána Ježíše a svatých. Aby si lépe vštípil do paměti místa, jež ho nejvíce dojala, vpisoval je s velikou pílí do zvláštní knížky, a neštítel se námahy, aby každé písmeno co nejpěkněji napsal. Slova Pána Ježíše psal červeným inkoustem, slova Marie Panny modrým, svatých Páně různými jinými barvami. Práci tuto, která vlastně nelišila se od modlitby, přerušoval srdečnou, s velikou vroucností konanou modlitbou, aneb krátkými střelčími povzdechy; stoje při okně otevřeném divil se velebnosti a kráse Boží, jevící se jak v lesku slunce, tak v milionech hvězd, rozsetých po obloze; děkoval Tvůrci, že jest dobrý a na věky trvá milosrdenství Jeho, i obnovoval předsevzetí, že odtud jedině tomuto velikému Pánu sloužiti bude.

Chce-li kdo Pánu Bohu dokonale sloužiti, a za Pánem Ježíšem jako věrný učedník v šlepějích Jeho kráčet, nesmí se ohlížeti; musí opustiti dům, rodinu, přátele; musí zapomenouti život dosavadní, aby začal úplně nový život, který světu se zdá pošetilostí, ale moudrostí jest u Boha. Takové naučení dal Kristus Pán učedníkům; Ignác drže se ho přesně, rozhodl se roztrhati všecky svazky, které ho se zemí spojovaly, a skutkem ukázati, jak ukázali oni svatí, jichž životy mu tak do srdce mluvily, že více miluje Krista Pána, než „dům, aneb bratry, aneb sestry, aneb pole.“ Než kde

Bohu sloužit, zdali v Jerusalemě, aneb v klášteře nějakém; aneb snad nejlépe, vzdálen společnosti lidské, v horách nepřístupných o samotě a v pokání život trávit? Na nějaký čas myšlenky jeho upoutal řád Kartuziánů; později pochyboval, zdali bude moci v něm dle přání tělo mrtviti a jen bylinami se žít? Aby se upokojil, nařídil sluhovi, jenž tehdy právě cestoval do Burgosu, aby pod nějakou záminkou dostal se do tamějšího kláštera kartuziánského, tam aby zkoumal jejich zařízení a obyčeje, a o všem mu podal důkladnou zprávu. Sluha dobře vykonal, co mu bylo uloženo, ačkoliv však chválou o Kartuziánech plýtvál, Ignác přece se ještě nerozhodl, odkládaje to po návratu z Jerusalema. Zatím netrpělivě čekal úplného vyléčení a vhodné příležitosti, aby nepozorovaně dům otcovský opustil, a zanechaje všech výhod a příjemností, Bohu obětoval vše, co měl a míti mohl, aby bez překážky důkladněji v zátíší o životě minulém uvažoval a přesněji si určil, jak budoucně Pánu Bohu sloužiti bude.

Pomalou okřívá, a třebas ještě zůstávaly stopy dlouhých a těžkých utrpení, přece se Ignáci zdálo, že nelze déle odkládati toho, co zamýšlel a co mu bylo skutečně zjevnou vůlí Boží. „Bratře,“ řekl nejstaršímu bratru Martinu Garciovi, „vůdce můj, kníže z Najarry ví, že se mám lépe, opustím vás.“ Martin, jenž dávno pozastavoval se nad náhlou změnou ve smýšlení bratrově, umrtvováním a dlouhými modlitbami, domyslí se, že Ignác na dvůr knížecí tak nespěchá.

Zavedl jej do odlehlé komnaty, kde jim nikdo nepřekážel; důvěrně rozmlouvaje, úpěnlivě prosil, aby pro nerozumná blouznění neopouštěl slavně začatého života vojenského. Vše se na tebe usmívá, přemlouval jej a vysvětloval; proslavil jsi se, jsi

důvtipný, statečný a rozvážný; první kroky jsou nejtěžší; nyní, když jsi se proslavil, když rovní i vyšší diví se ti jako statečnému obhájci Pam pelony, pošetilostí by bylo obrátiti se s cesty nastoupené, zřící se pro sebe i pro rodinu slávy, která tě sama hledá. — Neboj se, odpověděl Ignác, nezapomněl jsem, co mně káže rodinné zkazky, i ubezpečuji tě, že se ničeho nedopustím, co by je poskvřnilo. — Odpověď tato neupokojila úplně Martina; dlouho snažil se ještě výmluvnými důvody dosíci od něho určitějšího nějakého přislíbení; posléze vida, že čas zbytečně maří, zapřisáhl Ignáce, louče se s ním, ještě jednou, aby pamatoval, jaké povinnosti mu ukládají dosavadní skutky, památka slavných předků a čest rodiny Loyolů.

Jeden z bratří doprovodil odjíždějícího vojína do Oniale, kde se na několik hodin zastavili u vdané sestry; odtud Ignác s dvěma sluhy cestoval do Navaretta, tehdejšího sídla knížat Najarrských. Ještě v předešlém tažení válečném kníže značnější obnos si vypůjčil od příbuzného; nyní, když měl právě k tomu vhodnou příležitost, vrátil mu vypůjčený obnos; Ignác, nepodržev si ničeho, na dvě části jej rozdělil; jednou zaplatil dluhy, druhou věnoval na obnovení obrazu Panny Marie v blízkém kostele. V Navarettě propustil Ignác sluhy, kteří jej posud provázeli, a sám obrátil mezka na cestu vedoucí do slavné, zázraky proslulé svatyně Panny Marie v Monserratě. Matka Boží jej zázračně potěšila a roznítla svým zjevením, aby dokonale se oddal službě božskému Synu; pod zvláštní ochranou Panny Marie prahnul nově získaný voják Ježíšův svou novou službu začíti a ke cti této královny u stupňů Jejího oltáře zavázati se slibem ustavičné čistoty. Po celou cestu

jedna myšlenka toliko jej zaujímal: jak by již nikoliv v pozemské službě, ale ve službě Ježíšově se vyznamenal; jakým pokáním by u Boha odpuštění dávných vin si vyprosil. Podobně jako každý začátečník na cestě Boží, kladl netoliko největší, ba řekněme, jediný důraz na umrtvování vnější: posty, bičování, dlouhé bdění v noci. „Zkoušel jsem — tak později vypravoval — mrtvení za mrtvením, ve kterém svatí se cvičovali, o to jedině jsem pečoval, čím a jak bych tělo přísněji potrestal. V tom též toliko zálibu jsem měl, nehledě na vnitřní, více skryté ctnosti, neb nevěděl jsem, ani co jest a co znamená pokora, láska, trpělivost aneb opatrnost, která zmíněným ctnostem hranice vykazuje.“ Nevěděl a netušil, jakými boji, zkušenostmi a vnitřními bouřemi, stokráte hroznějším než všecka vnější mrtvení a utrpení, Pán Bůh ho povede.

Ignác pomýšlel na větší pokání; zatím se každý den přísně bičoval. Jak s umrtvováním i opatrnost v službě Boží jest potřebna, jak s horlivostí se má pojití a jí se řídití, o tom mohl se přesvědčiti bojovník do služby Kristovy nedávno přijatý a nedosti vycvičený ještě na této cestě, na níž díky toliko zvláštní ochraně Boží nestal se obětí nerozumné horlivosti. Nedaleko od Monserratu přidružil se k našemu poutníkovi jiný jakýs cestující; jel také na mezku; hned na první pohled bylo poznati Maura, kteří zhusta v tom kraji se potulovali a vášnivě vyznávali Mahomeda. Po obyčejných otázkách, odkud a kam kdo jede, rozhovořili se, jak se samo sebou rozumí, o Monserratě, a hned navázali o úctě prokazované od katolíků Nejsvětější Panně. Mahomedán připouštěl, že Maria zvláštním darem Božím byla pannou před porodem i při porodu; ale popíral tvrdošijně, že

hodnost mateřskou s výsadou panenství v sobě slučovala, davši světu Ježíše. Světec jak mohl a uměl, snažil se různými příklady a podobenstvími vysvětliti článek víry, Maur však se smál a v posměch bral všecky vysvětlivky a všechny příliš lehkověrné katolíky; konečně, jako rozmrzelý dlouhou a bezvýslednou rozepří, popohnal mezka a ani se spolucestujícím se nerozloučiv, zmizel mu s očí Krev vřela v Ignácovi; byl více rozhořčen rouháním se Matce Boží, než pohaněním sebe. „Smí-li,“ tázal se sama sebe, „smí-li vojín křesťanský bez trestu nechat zjevnou urážku Marie Panny? Zásady šlechtické kázaly mu hájiti cti královny nebeské a krví rouhače pomstiti křivdu jí učiněnou; zásady Kristovy, ačkoliv posud ne dosti pevně v srdci zakořeněné, hlásaly že takový náhlý, neoprávněný soud, konaný nejen k obraně slávy Boží, ale i z uražené sebelásky, Bohu se nelíbí. Nemoha rozhodnouti se ani tak ani onak, ustanovil se Ignác na tom, že se odevzdá do vůle Boží, kterou, tak v prostotě své věřil, Pán Bůh zvláštním znamením mu ukáže. Nedaleko místa, na němž Maur takovou potupu křesťanskému vojínu učinil, rozcházela se cesta na dvě strany; na pravo vedla pohodlná široká silnice do blízkého městečka kam Mahomedán cestoval; na levo spíše příkrá stezka než cesta vedla na vysokou horu. Ať nerozumné zvíře, řekl sobě Ignác, pouštěje volně otěže mezkovi, samo cestu vyvolí; pustí-li se pohodlnou silnicí za Mahomedánem, Pán Bůh žádá, abych smrtí potrestal rouhače; půjde-li úzkou stezkou, poznám, že nemám šavle tasiti. Samo o sobě bylo to nemoudré rozhodnutí i ukázalo, že Ignác posud velmi nejasné měl ponětí o učení a povinnostech křesťanských; ale Prozřetelnost Boží bděla nad věrným svým sluhou

i nedovolila mu ruce poskvřniti krví nespravedlivě prolitou. Mezek svému pudu ponechaný, obrátil se na levo a Ignác, drže se předsevzetí svého, nestíhal rouhače, ale pobřížil se v modlitbu a nejkratší cestou spěchal do příbytku zázračné nebeské královny, jež z daleka viděti bylo, jak velebně strmí mezi horami.

Vojín nosí barvu vojska, v němž slouží. Ignác posud nosil nádhernou zbraň, po boku měl meč a na hlavě leskla se skvostná přilba; ale blíže se k Monserratu, chápal, že nesluší tento oděv učedníku chudého Ježíše, jenž přinesl světu pokoj a ne válku.

V nedaleké vsi tedy koupil vše, čím odívali se a opatřovali se poutníci do Svaté země, totiž dlouhou řízu na způsob oděvu mnišského z hrubého plátna, provaz místo pasu, sandály, poutnickou hůl a dřevěnou nádobu na vodu. Takto opatřen, nesvléknuv však posud panského obleku, stanul u brány chrámu v Monserratě, v němž služby Boží konalo mnoho zbožných Benediktinů. Maje neoblomnou vůli, začítí život Bohu jedině zasvěcený, chtěl Ignác především zprostiti se tíže dávných hříchů upřímnou zpovědí generální, a pak si vyžádati rady zkušeného zpovědníka co do záměrů budoucích. Bičuje a postě se po několik dní, připravoval se ke zpovědi. Aby ji vykonal co nejdůkladněji, sepsal dlouhý seznam svých vin a hříchů. Na prvním místě jmenoval, které nejvíce jej zahanbovaly. Pak se srdcem zkroušeným klekl před zbožným knězem Janem Chanonesem, vřelé slzy prolévaje, vyznal hříchy a poklesky celého života svého; s pokorou vypravoval o milostech přijatých; jak — tázal se — jak zaříditi život k větší cti a slávě Boží? Zpovědník, muž znalý cest Páně, jenž sám opravy provedl v mnohých

klášterech španělských a portugalských, poznal, že má před sebou vyvolenou nádobu milosti Boží. Nelitoval času, ani práce; celé tři dni mu věnoval dávaje mu pokyny užitečné, rozněcuje ještě více k hrdinským činům pro Pána Boha. Potěšen a posílněn na duchu odešel Ignác od zpovědnice pobožného kněze. Pán Bůh mi odpustil, volal s radostí; čím se odplatím Tvůrci i Spasiteli svému za všecko, co mi učinil?

Starodávny obyčej žádal, aby jinoch, jenž na rytíře pasován býti měl, celou noc probděl v chrámě docela jsa ozbrojen, aby uvažoval velikou hodnost a těžké povinnosti statečného rytíře. Ignác zachoval tento obyčej, o němž tolik četl v rytířských básních a románech; svlékl šaty šlechtické a daroval je chudšasovi; meč a dýku zavěsil jako oběť na oltář Panny Marie a sám oděn v šat žebrácký, již dříve zjednaný, hůl poutnickou místo meče v ruce drže, bděl celou noc před svátkem Zvěstování Panny Marie (r. 1522) v chrámě Ji zasvěceném; chvíli klečel, chvíli stál a modlil se před oltářem Marie Panny, vyvoluje si Ji znovu za Paní a královnu; prosil, aby nepohrdla službou věrného svého vojína a orodovala za něho u Pána Ježíše. Časně ráno posílnil se právě pasovaný rytíř Kristův svatým přijímáním a rychle, aby ho nikdo nepoznal a nezdržoval, opustil Monserrat, první to zastávku na cestě, která jej k tolikeré dokonalosti vedla.

Zvolna, poněvadž nezhojená noha rychleji jíti nedovolovala, kráčel náš poutník. Rozmýšlel o tom, jak by, neznám jsa lidem, Pánu Ježíši sloužil a k pouti do Jerusalema se připravil. Děkoval Pánu Bohu s velikou radostí a vděčností za tolikeré milosti, kterých mu ušetřil na přímluvu zázraky slynoucí Marie Panny; tyto zbožné úvahy náhle

přerušil jezdec, jenž hnal koně co stačil a z daleka již Ignáce vyzýval, aby se zastavil. Byl to posel soudcův z Monserratu; obyvatelé uzřevše známého žebráka, oděného v nádherný kroj šlechtický, divili se, že náhle zmizel šlechtic, kterého právě v tomto oděvu po několik dní vídali; podezřívali žebráka z krádeže, ne-li z horšího zločinu; uvěznili žebráka, dokud by se událost nevysvětlila. „Pravda-li,“ tázal se posel, „že's chudšasovi daroval stkvostný svůj šat? On se zaklíná, že ho dostal z tvé ruky, ani nepoprosiv; nikdo však, ani soudce mu nevěří.“ Ignác ubezpečil jej, že skutečně docela dobrovolně žebrákovi šaty daroval a zaplakal hlasitě, vida v celé události trest Boží za dávné viny. Ruce mám poskvrněny hříchem, myslil pokorně, a proto i dar z mé ruky nepřináší požehnání, nýbrž pohanu a strasti. Jinak hleděl na událost udivený posel. „Čím jsi,“ tázal se uctivě, přesvědčen jsa, že vidí před sebou světce; „kam jdeš, proč ze šlechtice udělal's se žebrákem?“ Na tyto otázky Ignác neodpovídal. Učiniv, co byl povinen a čím přispěl k osvobození nevinného, jenž pro něho se dostal do vězení, nechtěl zbytečné zvědavosti sloužiti, nýbrž chtěl o sobě rozmlouvati jen s Bohem a s kněžími, které mu Pán Bůh za své zástupce na zemi ustanovil.

Hlouběji vlastní srdce probádati, lépe rozmluvě s Bohem se naučiti a jasněji poznati, co Bůh s ním chce, měl Ignác v malém, tři míle od Monserratu vzdáleném městečku Manrese. Tam tedy kroky obrátil, nepomýšleje, jaké poklady milosti ho čekají. Na loži bolesti v zámku Loyole mocná milost Boží jako bůrka otřásla a jako blesk osvítila duši vojína světského; jako kdysi sv. Pavel i Ignác oslněn světlem s nebe, třesa se a žasna řekl: Pane, co chceš, abych učinil? (Skut. ap. 9, 6.)

V Monserratě, v svatyni Matky nejsvětější, uslyšel odpověď: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď, následuj mne!“ (Mat. 19, 21.) Jak věrně a statečně kráčet za nebeským vůdcem, jak kráčet královskou cestou, jak pravdu nalézt a život věčný sobě zabezpečiti a pak jiné vésti cestou k Pravdě a Životu tomu Pán Bůh naučil Ignáce v Manrese.

II.

Manreská rozjímání.

Sotva padesát domů mající městečko Manresa ničím jiným tehdy nevynikalo, než pěkným kostelem, zasvěceným sv. Tomáši Apoštolu a sv. Lucii, panně a mučednici. S chrámem spojen byl dosti rozsáhlý špitál, v němž nalézali útulku nejen choří, ale i vůbec chudí: četní poutníci, mrzáci a žebráci. Jakmile Ignác zaklepal na bránu špitálu, prose o milosrdenství, vpustili jej beze všeho a dali mu byt a stravu, jako mnohým jiným ubožákům, které před ním přijali. Ignác přirovnávaje se k novým společníkům postřehl hned, že sám nezdá se nikterak býti žebrákem, ač jest jako žebrák oblečen. To nepatří, řekl sobě, dychtě ničím od opravdu chudých vně se nelišiti a touže zároveň za dřívější hříšnou marnivost se káti, pro niž nejednou tolik času trafil, když podle mody se česal, a pro niž vysoko cenil umělkované způsoby a vkusný kroj; neholil se, nedával se stříhati a nechával vlasy úmyslně v neladu; chodil na slunci a v dešti s holou hlavou; mluvil prostě a úplně jinak vyjadřoval se než šlechtici a dvořané.

Tak postupovali dávní svatí; a Ignác následuje Jeronýmů, Františků a Dominiků, pamatoval, že násilní toliko uchvacují království nebeské, a proto se svatým zápalem odkládal své dřívější způsoby; učil se, jak zvláště v prvních chvílích po obrácení třeba, přísně zápasiti se smyslností a pýchou.

Krutý opravdu to byl boj, hrdinské pokání za dřívější křehkosti. Na spánek určil sobě Ignác sotva několik hodin, a i těch několik hodin spal na holé zemi a pod hlavu si kladl kámen aneb kus dřeva místo podušky. Ostatek noci se modlil a přerušoval modlitbu dvakrát a třikrát bičováním, které i přes den opakoval, neznaje slítování se svým tělem. Modlitbě věnoval obyčejně sedm hodin stále kleče, oděn jsa žíněnkou drsnou i řetězem bodlavým; kromě těchto sedmi hodin ještě nemálo času strávil v kostele, obcuje mši svaté a zpěvu zbožných mnichů. Ve špitále chtěli jej sice živiti, ale Ignác aby s mrtvením pokoru slučoval, chodil raději dům od domu a pro Ježíše Krista prosil o kousek chleba. Ničeho jiného nežádal, neb šest dní v týdnu nedotýkal se ničeho kromě suchého chleba a vody; jedině v neděli přijímal, jestli mu kdo nabídl něco zeleniny a vína, aby touto almužnou uctil den sváteční.

Mnohem strašnějším umrtvením, než tyto posty, bičování a prosby o almužnu, byly ponižující služby, které Ignác dobrovolně konal ve špitále. Útlé jeho povaze ošklivilo se, patřiti na nečistotu, rány a vředy; ale právě proto, aby se překonal, vyhledával churavých, jichž nemoci nejvíce se mu hnusily; se zvláštní láskou, dodávaje si odvahy vzpomínkou na Krista Pána ukřižovaného, věnoval se těmto nešťastným; rány jim obvazoval, lůžka stlal, vředy čistil. Kdo je? proč

se nám oddává ? tázali se nemocní; někteří podezírali s počátku Ignáce z pokrytství i tajných zlých úmyslů; ale jeho veliká láska nedala se ničím odstrašit a hned odzdrojila je. K tomu ještě roznesla se pověst, která obyčejně zveličuje, že je mocným knížetem, jenž za dřívější provinění pokání činí; jiní opět jiné divné o něm vypravovali věci; dojati jsouce tímto vypravováním a a rekovnými ctnostmi Ignácovými, všichni nemocní, i ti, kteří mu s počátku nejméně přáli, patřili na něj s velikou uctivostí. První čas také, když Ignác v kajícím rouchu vycházel na ulice města, lehkomyšlné děti za ním v hromadách běhaly, smějíce se z divného obleku; později tytéž dítky prokazovaly velikou uctivost světcí. Jeden toliko zkažený mladík, ježž ctnost a kajicnost Ignácova stále, ale nadarmo pobádala, aby se polepšil, nepřestával se světcí posmívati a jej hanobiti, kde se dalo. Každý den šel tento mladík Ignácovi vstříc, napodoboval jeho chůzi, posuňky a slova; mnoho zvědavců shromáždil, kteří se mu smáli k popukání a teprve se rozcházel, až onen nešťastník, jakoby šílenstvím napaden, náhle svou komedii přerušil a nejhoršími přezdívkami napadal „pokrytce, farisea, lotra dokonalého“. Těžká to byla zkouška pro Ignáce; šlechtické, dlouhá léta živené pojmy o cti se celou silou ozývaly a domáhaly se pomsty; dokazovaly, že nesmí a nemá se vydávati takovým pohanám a jich bez trestu nechávati. „A přece Pán Ježíš, vůdce můj, umřel na potupném kříži a nepřátelům odpustil,“ odpovídal si Ignác, a myšlenka tato o ukřižovaném Spasiteli tlumila city pobouřené a nedávala zvítěziti hněvu se budícímu. S očima sklopenýma, s myšlenkami o Bohu vracel se Ignác do špitálu a modlil se za nepřítel, jenž z daleka jej ještě hanobil.

Pokušení nezastavovala se na prahu špitálu, ale překročovala ho; dorážela na Ignáce ve dne i v tichou noc, když se modlil a pokorně zaměstnával při raněných a nemocných. „Co tu děláš?“ tázal se jakýs vnitřní hlas, „Pán Bůh nechal tě naroditi se v domě šlechtickém, určil tě k válce s mečem proti nevěřícím. Jako křesťanský, bohabojný voják mohl bys mnoho vykonati pro čest a slávu Boží; a jaká to čest a sláva Boží, jaký prospěch lidem, že o jednoho žebráka více se domáhá dotěrně kouska chleba a svým podivínstvím stává se jiným příčinou, že Boha urážejí?“ Druhdy ovládal Ignáce jakýs, zdálo by se nepřemožitelný odpor proti špinavým hadrům, ranám a chorobám bídačů, jichž službě se věnoval. Aby přemohl toto pokušení, šel Ignác k nemocným, jichž vzezření nejvíce se mu huusilo, objímal je jako milé bratry a tak pečlivě a dotud je ošetřoval, až se mu zdálo, že dřívější odpor ustoupil

Zlý duch nemoha tímto způsobem světce svěsti z nastoupené dráhy, jiného užil prostředku. Jednou, když Ignác se modlil, uzřel vedle sebe vznášeti se cosi lesklého. Pohledl blíže a poznal, že to má podobu pěkného hada, jenž hrál měnivými barvami a mimovolně oko i srdce poutal. Had tento několik dní se ukazoval a působil Ignácovi zvláštní příjemný pocit zjevuje se mu; opět náhle mizel, zůstává po sobě smutek a nevoli. Světec nevěděl, co o tom všem souditi, a rozmýšlel s obavou, je-li to útěcha od Boha aneb pokušení od ďábla? Aby si na to odvětil, zkoumal sama sebe, kam obrací pohled na onoho hada jeho myšlenky a žádosti. Když s rozkoší na pestrého hada se díval, slyšel jakýs hlas zevnitřní: „Uvážil's dobře všecky obtíže, čekající tebe na dráze, kterou nastupuješ? Dovedeš dlouhá léta, snad na sedmdesát let, tělo

své trýzniti a mu vše odpírati, co mu nyní odpíráš?“ „A kdo mi zaručí“, vece sám sobě Ignác, „že tolika let se dočkám; kdo mi třebaš toliko jednu hodinu života zaručí; ostatně, co jest nejdelší život, srovnám-li ho s věčností?“ Takto přemožené pokušení ustálo na chvíli, ale za nedlouho zároveň s příznakem divného onoho hada se vrátilo se zdvojenou dotěrností; posléze se Ignác přesvědčil, že ne s dobrým, ale se zlým duchem má činiti; rozhodně odpudil přelud ďábelský a odplatou za statečnost doznal onoho nebeského veselí, které v prvních chvílích po obrácení měnilo mu zemi v ráj a vše mu usnadňovalo pro Krista a jeho jméno.

Veselí však, blahý pokoj v duši, příliš dlouho netrval. Pán Bůh utvrzoval a cvičil věrného vojína a provázel ho ohněm duchovních útrap, klamů a pokušení, aby vlastní zkušeností poučen, jiné později dovedl léčiti a zachraňovati. Vstupuje do služby Boží, připravoval Ignác, pamětliv jsa napomenutí Ducha sv., duši na pokušení (Sir. 2, 1.) Udeřilo naň vší silou, zvláště když opustil na nějaký čas své obydlí ve špitálu, a ubytoval se nedaleko Manresy v jeskyni skryté v horách, aby dokonaleji s Bohem se spojil, jenž v samotě obzvláště k srdci mluvívá. (Os. 2, 14.)

Sluj tato, do níž přístup byl tak obtížný, že jen málokdo z okolí o ní věděl, byla jako veliký hrob ve skále vytesaný; úzký otvor, kterým bylo viděti kostel Panny Marie v Monserratě, byl dveřmi i oknem; uvnitř holé a kostrbaté stěny odstrašovaly surovou vlhkostí. V této pravé poustevně obnovil Ignác život, modlitby a mrtvení bývalých poustevníků. Větší část dne i noci klečel, rozjímal věčné pravdy a prosil Pána Boha o milosrdenství pro sebe i pro jiné; rozjímáním tato přerušoval

pouze přísnými mrtvenými. Kromě žíněnky, které ve dne ani v noci nesvlékal, opasoval tělo ostrým řetězem, a několikrát denně se bičoval do krve. Obyčejně nepožíval pokrmu až večer; často i několik dní po sobě nevzal do úst ani sousta chleba, a takto zvláště tehdy se postil, když si chtěl od Pána Boha vyprositi nějakou neobyčejnou milost aneb vysvobození z pokušení.

Nebyla to pokušení proti čistotě, neb v té byl upevněn divnou výsadou milosrdenství Božího; byla to rozmanitá mámení ďábelská, vnikající do srdce silou nevýslovnou, byla to beznadějnost, zoufalství a vzrůstající pochybnosti. Pokušení tato byla mu nejtěžším trápením, mnohem těžším než všecka zevnější mrtvení, než posty, noční bdění, bičování do krve, která mu Pán Bůh nejednou nebeskou útěchou hojně oslazoval a odměňoval. Když vroucně se modlil, a následuje Ježíše ukřižovaného, tělo své mrtvením křižoval, padla mu do srdce myšlenka jedovatou střelou: „Nač to všecko, když ze starých hříchů důkladně jsi se nevyzpovídal; když při zpovědi jich dostatečně jsi neželel?“ Připomínaje si nějaký starý hřích, tázal se nepokojně: „Rozuměl mi zpovědník, když jsem tento hřích vyznával? Vysvětlil jsem, jak patří, všechny okolnosti?“ Ignác si na to odpovídal jak mohl, ale čím více sám s sebou rozprávěl, tím více pochybnost vzrůstala. nepokoje přibývalo. A nejen staré hříchů ho znepokojovaly, ale ať dělal co dělal měl to za nový a strašný hřích. Nejednou celou noc jiné a jiné hříchů, jako příšery jevíly se zraku Ignácovu, nepopřávaly mu ani na chvíli odpočinutí; šálily ho, že všemi Pána Boha uráží. Velká to byla muka, zvláště pro duši tak horoucně Boha milující; a muka ta i vyprahlost duševní nejednou i tělo oslabovaly, že Ignác na

polo omdlával a na zem klesal, sténaje a modle se: „Já ubohý člověk! Kdo mne vysvobodí od těla tohoto smrtelného?“ (Řím. 7, 24.) „Unavily se oči moje . . . Pane násilí trpím, zastaň se mne!“ (Is. 38, 14.)

Aby se zbavil trapných pochybností a nepokojů, utíkal se Ignác do zpovědnice; odhaloval nejskrytější koutky duše své; vyznával opětně staré křebkosti a oplakával je hořkými slzami, ale sotva opustil zpovědnici, nepokoj se vracel a palčivější ještě muka působil. „Přistoupiti k stolu Páně, nebo nepřistupovati,“ povídal sám sobě, váhal čas nějaký; posléze nechtěje se pozbaviti tohoto nejúčinnějšího léku od všech neduhů duševních, blížil se rychle k oltáři; ale ledva přikleknul, opět takové pochybnosti v nitru burácely; zdálo mu se jistým, že špatně a nedůkladně se vyzpovídal; jako mocí nějakou puzen vstával, a hořce pláče odcházel z kostela, nepřijav Těla Páně. Zpovědník mu ovšem povídal, že všechny tyto pochybnosti jsou nebezpečné vrtochy, jimiž zlý duch mu chce zhnusiti cestu k dokonalosti. Odporučoval, aby vrtochů nedbal, zpovídal se toliko z toho, co úplně jasně a zřetelně jako hřích poznává; ale Ignácovi zdálo se právě, že vše, co činí, jest zřejmým hříchem; úvaha: „Je-li to vrtoch či není“, zaplétala ho v nové pochybnosti, které byly spletitější než předešlé. Přišlo mu občas na mysl, že by nejúčinnějším lékem na tuto chorobu duševní bylo, kdyby mu zpovědník rozhodně rozkázal ve jménu Kristově zpovídati se z hříchů dřívějších; ale sám, boje se klamu ďábelského, neosmělil se to zpovědníkovi vzpomněti. Vnitřní utrpení jevila se na obličeji od postu hubeném; Ignác chodil shrben, klopal zrak a rozmýšlel, zdali Pán Bůh ho neopustil, trestaje ho za dřívější nepravosti; vzbuzoval upřímnou

soustrast u všech, zvláště u těch, kteří tušili aneb věděli, kolikou zkoušku dopustil Pán Bůh na služebníka svého. OO. Dominikáni, milosrdenstvím jati byvše, chtěli pečlivě léčiti duši chorou, a proto nařídili Ignáci, aby nějaký čas bydlil v klášteře. Světec poslechnul, ale sotva překročil práh cely klášterní, kterou mu za byt vykázali, pokušení a pochybnosti s dvojnásobnou silou naň útočily. Truchlivý smutek, nechuť ke všemu duši ovládnuly, hrozné jakés zoufalství hluboko v srdci se usadilo, že bídne to srdce odporujícími sobě city brzy na tu, brzy na onu stranu zmítáno jsouc, pocítovalo skoro smrtelné úzkosti nevědouc, jak bouři zdolati. Časem mu zlý duch vnukal, že lépe již skončiti ta muka a vrhnouti se do propastí s okna cely a život si vzíti; neviditelná jakás moc jej k oknu táhla i šeptala: „Na tobě jest, abys ve chvíli tato muka skončil.“ Ale anděl strážný mu hned připomínal, jak strašným zločinem jest o své újmě zacházeti se životem, nejcennějším darem Božím, nad nímž Tvůrce sám právo si ponechal. Ignác tímto připomenutím jako ze spánku těžkého probuzen byv, volal: „Nikdy, nikdy, Pane můj! ničeho se nedopustím, co by uráželo vznešenou Tvou Velebnost!“

Jindy vida, že od lidí pomoci se nedočká, modlil se s velikou vroucností: „Pomoz mi, Pane! neb ani u lidí, ani u jiných tvorů léků nenalézám. Kdybych ho našel, žádná obtíž, žádná námaha by mne neodstrašila, abych ho užil. Ukaž, Pane, kde toho léku hledati; byť bych za pejskem měl jíti, abych od něho potřebný lék dostal, rád půjdu, ke všemu jsem ochoten.“ Při této modlitbě tanulo mu na mysli, co četl v „Životech Svatých“ o jistém zbožném člověku, jenž prahna od Pána Boha velikou milost si vyprositi, dotud se zdržoval

všelikého pokrmu, až Pán Bůh prosbu jeho vyslyšel. Dle tohoto příkladu umínil si Ignác nebrati do úst ani kouska chleba ani kapky vody, pokud by ho duchovní vyprahlost a vrtochy neopustily, dokud by života samého neohrožoval. Nerozvážný byl to úmysl, třebaš ho učinil s dobrou vůlí a s velikou důvěrou v působnost mrtvení pro čest a slávu Boží; Pán Bůh tuto chybu dopustil, jako dopustil vyprahlosti a vrtochům, by tak děsně dorážely na srdce věrného sluhy; příštímú mistru života duchovního bylo projíti celou školou duchovní, zkusiti na sobě preludy i pokušení, od nichž jiným měl pomáhati. V neděli, posíliv se sv. přijímáním, začal Ignác půst a zachovával ho celý týden, ničeho nepožíval; při tom však nezanedbával ani v nejmenším obvyklého mrtvení, bičování a sedmi-hodinné modlitby, při níž klečel. V neděli na to šel světec, jako každý týden, k sv. zpovědi; ve zpovědi podal účet ze všech skutků, myšlenek a úmyslů, vyznal zároveň, v jak tuhém postu poslední týden trávil; a poněvadž ho zdraví a síly docela ještě neopustily, dále míní se zdržovati ode všeho pokrmu a nápoje. Zpovědník přísně káral tuto neopatrnou horlivost a přikázal ihned postu zanechati. Ignác poslechl a upřímný tento pokorný skutek poslušnosti, milejší Pánu Bohu než předešlé oběti, aspoň na chvíli vnitřní bouři utišil.

Dva dny vládl blahý pokoj v srdci Ignácově; třetího dne, v úterý, opět při modlitbě ozvala se dotěrná otázka, zdali se dobře, úplně, s náležitou lítostí z dřívějších hříchů vyzpovídal. Černé chmury suchopárnosti a nepokojů, které, zdálo se, že již úplně ustaly, opět se blížily se všech stran, ale tentokrát na kratinkou dobu toliko zaclonily oku Ignácovu slitovnou všemohoucnost a neskončené

milosrdenství Boží. Pán Bůh chtěl nějak ukázati, že výhradně v jeho ruce jsou srdce lidská, a že On sám dle své nejsvětější vůle je řídí, a lidské prostředky i rekovné usilování nezažehnají bouře, paprsku útěchy Boží do srdce nepřivedou. Ignác porozuměl naučení sobě danému a hned se nebe opět, tentokrát již úplně vyjasnilo. Nyní teprve, když utichla bouře odporujících si citů a myšlenek, uvažoval Ignác celý postup vnitřního boje, který mu bylo podstoupiti; lsti, jichž zlý duch užíval v tom boji; rozhlédnuv se v duši vlastní i v záměrech jejího odvěkého nepřítele, ustanovil a svato-svatě si umínil, že ať se děje co se děje, starých hříchů opakovati ve zpovědi nebude. A kromě tohoto závěrku užitečného pro sebe, vážil Ignác z těžké této zkušenosti důkladné poučení, co jsou vrtochy, jak prospívají některým osobám a jakou škodu příliš často působí, jakou zbraní lze zvítěziti nad tímto nebezpečným nepřítelem. Jenž chce duši oloupiti o pokoj, lásku a důvěru v Boha.

Nauku tuto sepsal Ignác k prospěchu všech duší, na které Pán Bůh dopouští, jako na něho, ohnivou zkoušku úzkostí. Zlaté tyto rady a předpisy, uznané jednomyslně od mistrů života duchovního za nejlepší v tom směru, vzbuzují zasloužený obdiv svou jadrností a účinností; zároveň zjevují nám zřetelněji krutý boj, jaký Ignác přestál; dovolují popatřiti, jakou zbraní, jakým způsobem v boji tomto zvítězil; nikoliv lidská, ale božská Moudrost naučila vojína necvičeného tomuto způsobu.

1. Sv. Ignác vzpomínaje, co se událo s jeho srdcem, čerpá pro jiné poučení z trpkých zkušeností a omylů, jimž sám propadl, a píše*): Vrtoch

*) Exercitia spiritualia. De scrupulis dignoscendis.

jest podle obyčejného mínění lidského, když svobodným úsudkem se řídím, a mám za to, že je hříšné, co hříchem není, jako na př. když někdo náhodou stoupne na stébla křížem položená, a za hřích to má. To není vrtoch ve vlastním slova smyslu, ale bludný, nesprávný úsudek, a tak se má též nazývati.

2. Vlastní vrtoch jest, když stoupl jsem na onen kříž; aneb když na cokoli jiného jsem pomyslíl, cokoli jiného řekl aneb učinil, a při tom zevnitř přichází na mysl, že jsem zhřešil; a opět zdá se mi, že jsem nezhrřešil; a v tom zmatku, pocházejím od ducha zlého, nevím, čeho se zdržeti, a stále jsem na vahách, zdali jsem zhřešil čili nic.

3. První druh vrtochů měj u velké ošklivosti, neb spočívá úplně na omylu. Druhý druh, netrvá li příliš dlouho, velmi prospívá duši, která koná duchovní cvičení. Zvláštním způsobem ji očišťuje a odvrací ji od všelikého stínu hříchu dle slov sv. Řehoře: „Útlá srdce i tam vidí vinu, kde ještě není viny.“

4. Nepřítel náš chytře slídí, jaké má člověk svědomí: citlivé a útlé, či otrlé a necitlivé. Svědomí útlé žene v citlivosti až do krajnosti, aby tak duši pomátl a znechutil jí péči o dokonalost a naposled ji přemohl. Vidí-li na př., že duše nesvoluje ani ke hříchu těžkému ani všednímu, že prchá i před stínem hříchu dobrovolně spáchaného, marně nenamáhá se přivésti ji do hříchu skutečného; ale namlouvá jí, že na př. pouhé slovo, aneb myšlenka, která tak rychle zmizela, jak se zrodila, již hříchem jest, ačkoliv skutečně hříchem nikterak není. Zrovna naopak postupuje nepřítel se svědomím necitlivým, přičiňuje se, aby ho ještě necitlivějším učinil; na př. jestli taková duše za nic nepokládala dříve hříchů všedních,

aby později i hříchy smrtelné za maličkost považovala a den ze dne méně o ně se starala.

5. Duše toužící postupovati v životě duchovním, krácej vždy směrem opačným onomu, do něhož nepřítel ji táhne. Jestli nepřítel pokouší se svědomí otupiti, snaž se útlejším ho učiniti; jestli zlý duch chtěl by ho příliš citlivým utvořiti a tak do krajností vehnati, postav se uprostřed neohroženě, pečujíc tak o vlastní pokoj a bezpečnost.

6. Chceš-li ke cti a slávě Boží něco pověděti, aneb učiniti, co se shoduje s obyčejem Církve a předků, a zevnitř přichází myšlenka aneb pokušení, a zrazuje od toho, když tě varuje před marnou chválou aneb uvádí jiné nějaké rovněž zdánlivé důvody, tehdy povznes mysl svou k Tvůrci a Pánu svému, a jestli se přesvědčíš, že skutek aneb slovo bude ke cti a slávě Boží aneb aspoň nebude jí na odpor, vyplň úmysl svůj a pokušení se opři rozhodně, řka se sv. Bernardem: „**P r o t e b e j s e m n e z a č a l, p r o t e b e t é ž n e s k o n č í m.**“

Již od první chvíle obrácení, jak nejednou sám Ignác se vyslovil, Pán Bůh zacházel s ním jak dobrý učitel se žákem, dle pořádku vždy jiné pravdy v rozum i v srdce mu vstěpuje, nejednou úmyslně ho zkouší, sílu povahy zkoumá a pak jako odměnu za obstálé zkoušky poprává oku jeho udivenému nových, širších a líbeznějších rozhledů, které vědomosti množí a zároveň srdci skýtají oddechu a spokojenosti. Tak též po zkoušce ohněm vyprahlosti a vrtochů odměnil Pán Bůh dobrého služebníka za statečnou a stálou věrnost, o níž tolik podal přesvědčivých důkazů. Pán Bůh, — svěřil se sám Ignác v pozdějších letech svému společníku O. Laynesovi, — tolikým nadpřirozeným světlem mysl mou v Manrese osvítil, že nejednou v kra-

tinké modlitbě jasněji a lépe nějakou pravdu božskou jsem poznal, než by nejmoudřejší učitelé, dlouhá léta se namáhající, mně byli vysvětlili. Především — zprávy tyto bereme opět z vypravování světce samého — pocítil převelikou pobožnost k Nejsvětější Trojici; každý den obětoval zvláštní modlitby k Bohu Otci, Bohu Synu i Bohu Duchu Svatému, k Bohu Trojjedinému. Když kdysi klečel na schodech klášterních a odříkával hodinky k Marii Panně, rozum jeho jak by se byl povznesl do nebe, i zdálo se mu, že vidí Nejsvětější Trojici ve způsobě trojité harfy, aneb spíše jiného jakéhos hudebního nástroje, jenž s trojitou harfou podobnost měl. Toto vidění ho tak dojalo, že pláče nezadržel ba ani nemírnil. Téhož dne obcoval průvodu, zařízenému k usmíření Pána Boha za hříchy; stále plakal, až k obědu a po obědě o ničem jiném nemluvil, než o Nejsvětější Trojici. Vysvětloval toto tajemství mnohými velmi rozmanitými podobenstvími s nemalou útěchou a veselím. Následky i ovoce tohoto vidění mu pro celý život zůstaly, tak že kdykoliv se v modlitbě obrátil k Nejsv. Trojici, duše jeho ihned se naplnila divnou pobožností.

Jindy chápal a sobě představoval s nevýslovnou radostí duchovní, jak Pán Bůh tento svět stvořil; ale nemohl toto dosti jasně vypovědět, nemohl si ani připomněti všecka osvícení nebeská, jimiž Pán Bůh o sobě ho poučoval. Jednou, když se při mši sv. modlil v kostele Dominikánů, uzřel duševním okem při pozdvihování, jako by světlé paprsky s nebe zářily. Tehdy zřetelně pochopil jak náš Pán Ježíš Kristus v Nejsv. Svátosti mezi námi přebývá. Modle se často a dlouho, patřival duševním okem na člověčenstvo Kristovo. Jednou šel z pobožnosti do kostela sv. Pavla. Kostel byl

asi tisíc kroků od Manresy vzdálen. Cesta do kostela vede podle hluboké řeky, na chvíli usedl, by odpočinul, tvář k řece obrátil, mysl v modlitbu pohřžil. Otevřely se mu duševní oči; neměl sice vidění, ale poznal a pochopil mnohá tajemství víry a nauky lidské; takové světlo v mysl jeho zazářilo, že zdálo se mu, jako by teprve nyní dověděl se o těchto tajemstvích a naukách. Ostatně nelze popsat všecko, co mu Pán Bůh dával v tom čase poznati; postačí, když povíme, že v duši jeho zasvítlo veliké světlo, bylo toliké a tak jasné, že kdybychom shrnuli všechny milosti a osvícení, které mu Pán Bůh uštědřil do 62. roku a po něm, milosti v Manrese přijaté převýšily by zárem a leskem všechny následující dary Boží, jakkoli veliké. Zázračná zjevení jej tak ve víře utvrdila, že ochoten byl, jak na mysl mu přicházivalo a jak i Pána Boha v modlitbě ubezpečoval, na základě těchto zázračných, skutečně od Pána Boha pocházejících vidění za všechna tajemství víry smrt podstoupiti, byť krásně Písmo sv. o některém tom tajemství mlčelo, byť krásně i psané Zjevení Boží na vždy se ztratilo.

Mezi četnými zjeveními a milostmi, jimiž tehdy Pán Bůh v pravdě s božskou štědrostí dařil Ignáce, zvláštní místo zaujímal a pozornost jiných na sebe obracelo celý týden trvajících, zázračných vytržení; podobalo se odloučení duše od těla v pozemském životě a sloučení jejímu s Bohem. Jednou v sobotu, když Ignác jak obyčejně se modlil v kostele kompletář (poslední částku hodinek církevních), byl náhle vytržen; tvář stkvěla se jakýms nebeským jasem: duše v Boha se pohřžila, jak by byla zapomněla, že s tělem spojena jest a ve vyhnanství na zemi mešká. Bylo při tom právě několik pobožných lidí; nevěděli, co souditi o ztrulé postavě

a o oku upřeném nahoru; strachovali se již o život tohoto dobře známého, pobožného žebráka; a když vytržení, aneb, jak se domnívali, mdloby nepomíjely, přenesli jej do světnice špitálu svaté Lucie. Tam zůstal Ignác celý týden u vytržení; jistě by jej za mrtvého uznali a pohřbili, kdyby tichý tlukot srdce nebyl svědčil, že duše, třebaš zdánlivě těla neoživuje, přece z něho nevyšla. Teprve v sobotu na to, v tutéž hodinu, kdy Pán Bůh úplně k sobě obrátil srdce služebníka svého, Ignác otevřel oči a jakoby ze sna příjemného byl procitl, povznesl zrak, a s vroucím citem zvolal: „Ó Ježíši! Ó Ježíši!“ Co v tom čase viděl, jakými dary Pán Bůh ho obdařil, jakých duchovních slastí okusil, toho pokorný sluha Páně nikdy před nikým nevzpomínal. Ti však, jež mu Pán Bůh dal později za tovaryše a syny v Kristu, s nimiž k útěše jejich a ustálení občas rozmlouval o milostech v Manrese přijatých, přesvědčili se, že Pán Bůh mu ukázal v tomto vytržení, k jaké službě jej volá a tehdy již narýsoval před jeho očima hlavní, podstatné známky tovaryšstva, jež měl k větší cti a slávě Boží založiti. Skutečně, když se později tázali Ignáce, proč se odchyľuje v řeholi své od některých posud všeobecně zachovávaných zvyků klášterních; proč tolik cení zvláště některé ctnosti a zásady, vždy známé a ceněné, ale na první místo nekladené: odvolával se na poučení přijatá v Manrese. Od Boha plynuly, zázračné byly nauky, když takové přinesly ovoce: znalého vojína změnilo v neocenitelného mistra života duchovního, v moudrého zákonodárce, jehož díla podnes trvají a uznána a vážena jsou i od těch, proti nimž směřují.

Pán Bůh působil v srdci Ignácově, zazračně jej osvěcoval a připravoval, aby se stal vyvolenou

nádobou, která by roznášela po světě jméno a slávu Páně; zlý duch zase domýšleje se, k jakým věcem Pán Bůh služebníka svého vyvolil, nešetřil námahy. vždy nových úskoků užíval, aby jej svedl s přímé cesty. Tu jej nepokojem mučil, tu mu namlouval: Veliké dokonalosti jsi dospěl, rovnáš se ctností starodávným poustevníkům; jindy kouzlil před očima jeho pestré, mámivé přeludy, obrazy, které nevýslovným půvabem obrazotvornost i smysly poutaly, v modlitbě překážely a mysl od Boha odvrácely k věcem pozemským a nízkým; jednou mu vnukal myšlenky téměř zoufalé, jindy důrazně připomínal, že milosrdenství Boží nemá mezí, a dobrotivost Boží nežádá na člověku mrtvení, pokání a pokoření, které jsou nad jeho síly. Časem zlý duch přijal podobu anděla světla a ukazuje mu vyšší, nedostižnou dokonalost, odvracel ho od pravé dokonalosti, zvláště od upokoření a pokorné poslušnosti rad zpovědníkových. Při modlitbě trudno mu bylo mysl sebrati; ledva však nadešla hodina práce aneb odpočinku, vyprahlost náhle pomínula; divné jakési radosti a divná osvětlení nedovolovaly oko přimhouřiti, namlouvaly, ano nutily, aby od počaté práce ustal a oddával se modlitbě. Co jest to, tázal se Ignác, co znamenají, odkud jsou tyto boje v mém srdci, toto ustavičné střídání útěchy a vyprahlosti; proč jedny útěchy a vyprahlosti vedou k Pánu Bohu a k plnění nejsvětější vůle Boží; jiné, ač na oko těmto se podobají, úplně jiné ovoce nesou, v pěkném květu jed chovají? Po čem poznám, že působí dobrý a že působí zlý duch? Jak poznám, kdy onen, a kdy tento k duši mluví a ji k sobě vábí?

Otázky tyto nesmírně důležité v neustávajícím boji, který dle Písma sv. jest trestí života na zemi, řešil Ignác modlitbou, rozbíral důkladně před

Bohem a ve světle Božím všecek nepokoj duše své patřil do nejskrytějších její tajností; pohroužel se do zřídla útěch a strastí, které v různých dobách různým způsobem srdce zaplavovaly. Opět dle výstrahy Kristovy po ovoci strom poznával, pamětliv jsa, že ani dobrý strom zlého, ani zlý strom dobrého ovoce nerodí. Pilné to badání v duši, ve skutcích a bojích v ní vedených, dávalo světci poznati válečný způsob odvěkého našeho nepřítel; naučilo jej, jak se hájiti, jak kořistiti z hojné pomoci Boží; přivedlo jej k několika všeobecným zásadám a užitečným pokynům. jimiž si zajistí s milostí Boží vítězství, kdo jich dbá. Zásady tyto i pokyny vlastní zkušeností nabyté shrnul Ignác v neocenitelná pravidla, která k rozeznáme hnutí duševní. Bez těch pravidel neobejde se nikdo, jenž vstupuje do služby Boží, a jemuž připraviti jest duši na pokušení, o jehož spásu anděl světla i temnosti vedou boj urputný a strašný, neboť jeden poklesek, jeden nepravý krok nejednou v něm rozhoduje o celé věčnosti.

Jinak dobrý i zlý duch mluvil a usiloval za sebou strhnouti Ignáce v Loyole, kdy milost s jakýmsi násilím a mocí do srdce jeho se vtírala; jinak opět právě naopak v Manrese, zvláště v pozdějších měsících pobytu tamějšího, kdy zlý duch pokoušel se dobýti srdce úplně zaujatého již milostí a láskou Boží. V první době kráčel Ignác cestou, které asketové říkají „očista“; z dřívějších hříchů a zlých návyků očišťoval se lítostí a pokáním; v druhé době mu Pán Bůh kázal postoupiti a vedl jej cestou „osvícení“, učil jej a povzbuzoval nejen k pokání za staré hříchy, ale i k následování ctností k snaze po dokonalosti. Dokonalosti naučil nás Spasitel svým životem, když na světě byl. Jsou to dvě doby života du-

chovního; sv. Ignác je zve dvěma týdny. Velmi různých způsobů užívá zlý duch v boji s duší v obou těchto týdnech; Pán Bůh pobožným nadchnutím a osvícením duše chrání a brání; „ne každému duchu věřiti lze, ale zkoušeti třeba, jestli z Boha“ (I. Jan 4, 1.); těžké a rozmanité boje vedeny byly v srdci samého Ignáce v těchto dvou týdnech; to vše vylíčil sám, spisuje dějiny srdce svého ve dvou řadách „Pravidel, jak rozeznáváme hnutí duševní způsobené rozličnými duchy, abychom toliko dobré přijímali a zlé zavrhovali.“

1. První řada těchto pravidel, praví sv. Ignác, bodí se najmě pro první týden života duchovního. Někteří vlastně ani v tomto prvním týdnu nejsou, nepozorují, že v duši jejich se ustavičně cosi děje, nové a nové myšlenky, tužby a city vznikají a zanikají úplně nepozorovaně, a hříchy těžké se množí do nekonečna, a ani se nad tím nepozastavují. Takovým nepřítel náš nabízí vnady tělesné, vábí je k smyslným rozkoším, aby je udržel ve hříchu a zveličoval jejich břímě. Naopak, dobrý duch svědomí jejich ustavičně znepokojuje, na soud svědomí je pohání a rozum od hříchu odstraňuje.

2. Jiní krácejí drahou očisty prvního týdne, aby zbyli se svých vad a hříchů, cvičí se v službě Boží a každý den v ní pokračují; těm zlý duch působí útrapy, vrtochy zármutek, klamné domněnky a jiné podobné nepokoje a snaží se jimi zadržeti je v pokroku. Dobrý pak duch dodává dobře činícím odvahy, těší je, pobožné slzy jim vyluzuje, mysl osvěcuje, pokojem naplňuje a všechny překážky odstraňuje, aby dále v dobrých skutcích se cvičili a volněji a hbitěji stále pokračovali.

3. Duchovní útěcha tehdy nastává, když duše vnitřním nějakým vzrušením vzplane láskou k Tvůrci

a Pánu svému, takže již žádné věci na celém světě nemiluje pro ni samu, ale všechny tvory kochá jedině pro Tvůrce a v Tvůrci. Taktéž, když slzy roní, povzbuzující k lásce Boží, aťsi slzy tyto plynou z lítosti nad hříchy, aneb z rozjímání o umučení Páně, aneb pro cokoliv jiného, co se týká služby a oslavy Boží. Posléze nazývá se útěchou každý pokrok ve víře, naději a lásce; všeliká radost vnitřní, která člověka volá a vábí k věcem nebeským, k péči o spásu duše, a naplňuje jej důvěrou a pokojem v Tvůrci svém a Pánu.

4. Útrapou duchovní nazývá se všechno, co odporuje útěše právě vyličené: každá chmura duševní, zmatenost, náklonnost k věcem pozemským a nízkým, podrážděnost jdoucí z pokušení, nerozhodnost, za čí hlasem jíti, která povzbuzuje k nedůvěře a vylučuje lásku a naději. Tím duše zleniví, zvlažní, zarmoutí se a odlučuje se od svého Tvůrce a Pána. Nebo tak jako útěcha přímo odporuje útrapě, taktéž myšlenky, rodící se z útěchy, odporují myšlenkám plynoucím z útrapy.

5. V útrapách ničeho neměňme, nýbrž pevně a vytrvale držíme se úmyslů a neodchylujeme se ani na krok od cesty, kterou jsme nastoupili v čase útěchy, než přišla útrapa. Neb jak v útěše nás spíše vede a radou svou řídí duch dobrý, tak v útrapě zase duch zlý, jehož rady a štvánice nám nepřispějí, abychom ustanovili se na něčem rozumném a užitečném.

6. Ačkoliv člověk útrapou stísněný nemá za nic měniti svých dřívějších úmyslů, přece prospěje mu, opatřovati a rozmnožovati prostředky a zbraň proti soužení, když více na př. modlitbě se oddává, důkladněji zkoumá sebe sama a přiměřená mrtvení sobě ukládá.

7. Ten, koho útrapa tísní, uvaž, že Pán Bůh na zkoušku jej ponechává sobě samému, aby přirozenými silami opíral se útokům nepřátelským. Může totiž vždy těmto útokům se opřít s pomocí Boží, která ho nikdy neopouští, třebaš ji právě nepocituje; nepocituje ji proto, že mu Pán Bůh odňal dřívější roznícení a lásku na venek plynoucí, neodnímaje mu však milosti postačující k zabezpečení spásy věčné.

8. Člověk pokušením umdlévající hledí trpělivost zachovati; trpělivost totiž nejvíce od všech podobných útisků pomáhá. Přivolávej ku pomoci myšlenku a naději v útěše, která brzy se ukáže, a dej se v boj s útrapou, třímaje zbraň podanou v šestém pravidle.

9. Hlavní příčiny útrap jsou tři. První, když jsme vlažní, leniví a nedbalí v duchovních cvičeních a pak z trestu za viny opouští nás útěcha duchovní. Druhá, když Pán Bůh nás zkouší, zač jsme a co chceme v Jeho službě a pro Jeho čest a slávu učiniti bez odplaty útěchy a zvláštních milostí. Třetí, když Pán Bůh nás poučuje zřejmě a úplně přesvědčuje, že není v naší moci získati aneb zachovati horoucí pobožnost, mohutnou lásku, hojnost slz aneb jinou jakoukoliv útěchu duchovní, nýbrž, že to vše jest darem a milostí Boha, Pána našeho; abychom sobě samým pobožnost aneb jinou duchovní útěchu nepřipisovali a v cizím domě hnízda nestavěli když mysl svou plníme pýchou aneb marnou chválou

10. Člověku na útěchy bohatému sluší uvážit, jak se zachová, když přijde později útrapa, aby se ozbrojil novými silami na onen čas.

11. Bohatý na útěchy snaž se pokořovati a ponižovati sebe sama, jak lze, uvažuj, jak slabý by byl v návalu útrap, kdyby ho milost i útěcha

Boží nedržela. Naopak ten, jehož útrapa tísní pamatuj, že mnoho vykoná s pomocí milosti Boží, a že s tou pomocí všechny nepřátele přemůže, bera sílu v Pánu i Tvůrci svém.

12. Nepřítel náš, jenž má slabé síly, ale pevnou vůli, velikou zlobu a velký vztek, jedná podobně, jak jednávaly ženské. Ženská totiž, když s mužem se pře a muž ukazuje tvář neustrašenou, hned tratí ducha a utíká; ale naopak, když muž nemá odvahy a prchá, hněv, mstivost a prudkost ženy vzrůstá a všechny meze přesahuje. Podobně nepřítel náš pozbývá sil i ducha, a pokušení jeho s hanbou přestávají, když bojovník duchovní s čelem smělym se postaví proti těmto pokušením a zrovna napříč jim jedná, když činí právě to, od čeho zlý duch svým našeptáváním jej odváděl, a nečiní toho, k čemu jej povzbuzoval. Poddává-li se duchovní zápasník bázni a pozbývá-li odvahy v boji s pokušeními, není na celém světě tak vzteklého zvířete, které by s takovou zlobou spělo vyplniti podvratné úmysly, jako nepřítel pokolení lidského.

13. Tento nepřítel náš dokud se stará, aby činnost jeho zůstala tajna, jedná jako marnivý, zrádný záletník. Takový svůdník, jenž prahne svěsti pannu, dceru poctivých rodičů, aneb manželku poctivého muže, stará se, aby slova jeho a přemlouvání nevyšla na jevo; neobyčejně se mu též líbí, když dcera otci, neb žena manželovi nevyjeví zrádných jeho slov a zlých úmyslů; neboť dobře ví, že pak úmyslu svého neprovede. Podobně i nepřítel přirozenosti lidské usiluje, aby duše, kterou chce zničiti úskoky a našeptáváním, tajila lstivé jeho úklady; pranic se mu nelíbí, kdy s nimi se svěřuje a jimi obznamuje dobrého zpovědníka aneb jinou osobu duchovní, nebo z toho uzavírá, že začatého, špat-

ného svého díla nedokoná, jakmile zrada jeho na jevo vyjde.

14. Nepřítel náš obyčejně také následuje vojevůdce, jenž prahne dobýti a vypleniti tvrz obsazenou; pilně se rozhlíží po táboře, počítá nepřátelské síly a opevnění a potom udeří na nedosti opevněné místo. Podobně i nepřítel člověka obchází duši a chytře slídí, jakými hradbami ctností božských, základních a mravních jest ozbrojena; kde vidí, že jsme slabší a méně pro život věčný zabezpečeni, tam udeří a překonati nás hledí.

Takové boje duše vede, takovým způsobem zlý duch ji napadá; Pán Bůh přichází k ní s pomocí v první době čili týdnů po obrácení. Tehdy sotva svlékla starého Adama, poznává s hrůzou, jak zle dotud živa byla; proniknuta jest patřičnou bázni při myšlence o přísných i věčných trestech, které ji čekají; pokáním dřívější hříchy omývá a svatě si slibuje, že s pomocí Boží již nikdy Tvůrce i Soudce žádným hříchem neurazí. Když vyplnila napomenutí Předchůdce Ježíšova: „Čiňte pokání, nebo se přiblížilo království nebeské“ (Mat. 3, 2.), jde za samým Ježíšem, aby v šlepěje Jeho vstupovala, následujíc života Jeho, aby stala se dokonalou, „jako Otec náš nebeský dokonalý jest (Mat. 5, 48.); jiného druhu, snad méně hlučná, ale tím nebezpečnější jest válka; jiných obmyslnějších úskoků užívá zlý duch, aby duši oklamal; a Pán Bůh jí podává jinou zbraň v této válce, jinými cestami vede k vítězství. Průběh celé války, kterou Ignác k svému i našemu užitku vedl již v Manrese, zvláště v posledních měsících svého pobytu, postup dobrého i zlého ducha, způsob boje, jaký sami v druhém týdnu našeho života duchovního zachovávat máme, podal Světec v druhé řadě „Pravidel prospíva

jících důkladnějšimu poznání duchů a shodujících se na prvním místě s druhým týdnem.“

1. Vlastním jest Bohu i andělům Jeho, vlévati do duše, ve které působí, opravdovou radost a duchovní veselí, a vzdalovati všeliký smutek a nepokoj, dílo to rukou ďábelských. Nepřítel náš zase obyčejně bojuje proti takovým útěchám a duchovní radosti, a uvádí zdánlivé důvody, maličernosti, mistrně zosnované klamné úsudky.

2. Sám toliko Bůh, Pán náš, duši těší bez předchozí příčiny, zdroje to útěchy; neboť samotný Tvůrce do duše vchází, z ní vychází, ji vzrušuje, a vede ji všecku k lásce Božské své Velebnosti. Pravím pak, že žádná příčina nepředchází, když ani smyslům, ani vůli, ani rozumu se nepředstavuje nic, co by působilo takovou útěchu.

3. Když nějaká příčina útěchu předchází, strůjcem útěchy jest buď dobrý, buď zlý duch; oba stejnými prostředky opáčné cíle sledují. Dobrý duch chce duši zdokonaliti, aby vzrůstala a pokračovala od dobrého k lepšímu; zlý duch však prahne přivesti ji k podvratným záměrům a ke zlobě.

4. Jest zvykem ducha zlého, přijímati vnější podobu anděla světla; napřed podává duši pobornou myšlenku, náladě její přiměřenou, a nepozorovaně vede ji ke zlým myšlenkám a žádostem. Z počátku přivádí dobré a svaté myšlenky shodující se s náladou duše spravedlivé, pak pomalu se přičiňuje dojítí cíle, láká duši do skrytých osidel a získává ji pro podvratné úmysly.

5. Velmi pilně zpytovati nám jest celý postup i průběh myšlenek. Jestli počátek jejich, střed i konec úplně jsou dobří a směřují k tomu, co všestranně jest dobré, dokazuje to působení dobrého anděla. Jestli však řada myšlének, pod-

daných myslí, končí v něčem, co o sobě jest zlé aneb odvádí od dobrého, aneb podněcuje k něčemu, co jest méně dobré, než to, co duše si dříve předsevzala, aneb duši samu zeslabuje, znepokojuje, přestrašuje a odnímá jí dřívější pokoj a mír: jasný to znak, že strůjcem těch myšlenek jest zlý duch, nepřítel pokroku našeho na dráze duchovní a věčné spásy.

6. Když někdo, jenž byl pokoušen, polapí nepřitele pokolení lidského a pozná jej po hadím způsobu a po zlém cíli, k němuž vede, prospěje mu, přehlédneme-li znova, o čem dříve rozmýšlel; nechť pozoruje, jakou dobrou myšlenkou z počátku nepřítel se přioděl a jak předešlou slast a jasnost duše nepozorovaně ze srdce vypudil a jed zapustil. Kdož takto zbádal a do paměti si vštípil obyčejné úskoky nepřitele, uchrání se jich budoucně.

7. Do duší, které v dobrém pokračují, oba duchové vcházejí úplně různým způsobem. Dobrý duch dotýká se takové duše slastně, něžně, lahodně, jak kapka vody vsakující se do houby; zlý duch dotýká se jí násilně, hlučně, nepokojně, jako déšť padající na skálu. Těch pak, kteří den ze dne horšími se stávají, dotýkají se oba duchové způsobem opačným. Příčinou rozdílu jest nálada duše samé, která stojí aneb nestojí v odporu s duchy zmíněnými. Když duše stojí v odporu s dobrým neb se zlým duchem, vchází do ní s ruchem a hlukem, po němž snadno poznati lze jeho přiblížení. Když však se s ním shoduje, vchází duch klidně, jako do vlastního domu, branou otevřenou.

8. Když útěcha bez jakékoliv příčiny duši naplňuje, není v ní klamu, jak jsme podotkli, poněvadž pochází jedině od Boha, Pána našeho.

avšak duchovní osoba, které Pán Bůh útěchu se-
silá, uvažuj s velikou pozorností a pílí, a odlišuj
vlastní chvíli přítomné útěchy od chvíle ihned
následující, v níž duše ještě roznícena jest a cítí
ještě milost Boží a pozůstalé stopy pominulé
útěchy. Často totiž v druhém čase má různé zá-
měry a úmysly; tyto nejsou bezprostředním darem
Božím, ale vznikají z vlastního přemýšlení, opí-
rajícího se o různé návrhy, mínění a úsudky,
k nimž povzbudil dobrý aneb zlý duch. Proto,
než kdo úplně k nim přilneš a je ve skutek uvedeš,
dříve velmi pilně je zkoumej.

Těžký, urputný boj, který dobrý a zlý duch,
anděl strážný a ďábel vedli o duši Ignácovu, byl
jen částkou učení, které mu Pán Bůh udělil
v manreské škole dokonalosti. Všecky, aspoň dů-
ležitě nauky, jimiž Pán Bůh tam obohatil rozum
i srdce jeho, shrnul Ignác v jeden celek v krátké,
ale opravdu zlaté, nikdy dosti neocenené knížce
„Duchovních cvičení“. Třeba by světec nebyl nic
jiného zůstavil, kromě této knížky, nevýslovné
byly by jeho zásluby o Církev a duše Kr.stovou
krví vykoupené; mnoho tisíc našlo v „Cvičeních“
obrácení, zřídlo života a milosti. Vojín neučený,
jenž nedávno svlékl zbraň pozemskou, aby roucho
Kristovo oblékl, nese-psal z vlastního rozumu této
příruční knihy křesťanské dokonalosti, již posud
nikdo ničeho neujal, ani nepřidal; k tomu bylo
třeba vyšší pomoci a milosti. Nejvyšší učitel, Bůh
sám mu při práci pomáhal, sám jej řídil v Man-
rese v prvních cvičeních, která v knize sepsal a
Církvi k užitku věnoval.

Nejvyšší vůdce Kristus vyvolil si Ignáce k utvo-
ření mužného zástupu, jehož účelem bylo bojovati
s nepřáteli jména Božího, rozšiřovati po celém
světě slávu toho jména; dal mu novou zbraň, před

níž se kručí a ustupují i nejodpornější srdce — a touto zbraní jsou „Cvičení“. Opravdu „Duchovní cvičení“ byla a jsou zbraní, zázračným prostředkem, jenž přetvořuje srdce; mají vtisknutý znak Boží: čím více a čím blíže je kdo poznává, tím více v nich objevuje pravd ladně spojených, tím jasněji čte v nich dějiny vlastního srdce, tím více diví se, odkud měl manreský poustevník tak důkladnou znalost lidských srdcí a cest Páně. Jedině Bůh, všemohoucí Pán srdcí a rozumu, vnukl Ignáci duchovní to arcidílo; jak mu je vnukl, na tom nezáleží. Tak vysvětlují původ jeho též svatí, ctností a vědou slynoucí mužové.

Co jsou, jaký účel mají „Duchovní cvičení“? „Cvičení“ jsou, praví pěkně jeden z mistrů křesťanského duchovního života,*) jadrný soubor všech nauk o duchovním ušlechťení lidského srdce; krátký, úplně však postačující návod, jenž ukazuje, jak duši spasiti, jak ji vésti stupeň od stupně až k nejvyšší dokonalosti. Sám Iguác takto účel označuje: „Duchovní cvičení“ směřují k tomu, aby člověk sebe sama přemohl, život spořádal a nedal se vésti žádnou nezřízenou náklonností.“ Předně mají zničiti a vykořeniti vše, co v srdci není dobrého a zřízeného, co odporuje rozumu a víře; dále mají ukázati, čeho Pán Bůh se domáhá od každého z nás zvláště, a pomáhati k upravení života podle jasně poznané vůle Boží. Kdybychom neočistili napřed srdce od bujícího v něm býlí, nadarmo bychom se pokoušeli, vložití do něho símě záslužných, Bohu milých skutků; jedno s druhým musí jíti ruku v ruce, mají-li „Cvičení“ vydati sobě vlastní, zralé ovoce, mají-li provésti obrození života dle vůle a úmyslu Božího.

*) Suarez, »De religione Societatis Jesu.« l. IX.

Tot účel vznešený a jasný, přímo k srdci mluvící; jaká je cesta k tomu cíli? „Duchovní cvičení“ nevlévají do duše již nějaké hotové dokonalosti, ale připravují pro ni místo; dávají do ruky zbraň k přemožení překážek, které jí brání, do srdce vejíti; otvírají dokořán bránu, aby duše přijala hojně plynoucí milost Boží. Především třeba oddáliti ze srdce hřích, hlavní a základní překážku na cestě k Bohu. Kdo porozumí, co jest hřích, jaká jeho povaha a účinky, jak jest strašné odpadlictví od Boha a jaké tresty přivádí v tom životě i na věčnosti tomu se hřích zhnusí, a učiní si co nejpevnější úmysl, dle sil proti němu bojovati. A jakých prostředků k tomu boji, jakého způsobu v něm užiti? Odpovídaje na tyto otázky, podává a doporučuje Ignác postupně různá cvičení pro duši nevyhnutelná, jako pro tělo potřebná jsou přiměřená cvičení: chůze a běh. Učí různým způsobům rozjímání, ústní modlitby, zpytování svědomí, vysvětluje, v čem vlastně záleží dobrá a účinná modlitba, jaké mají předcházeti přípravy, jak při ní, jak po ní se zachovávat.

Neocenitelné jsou nauky a výstrahy knihy té, jsou důl, z něhož od časů Ignácových berou plnou rukou všichni — nenadsazujeme — kteří „cvičí se“ ve službě Boží; důl tak plný, že zásady a užitečné pokyny její staly se do jisté míry podstatnou částkou křesťanského duchovního života; mnozí, kteří váží z této široké řeky, ani netuší, z jakého zřídla řeka pochází. Zřejmo jest, že Ignác nevynalezl ani modlitby rozjímavé, ani zpytování svědomí; známy byly nejen v křesťanství, ale, řekněme, od první chvíle, kdy člověk mysl svou k Tvůrci povznesl a pochopil, jak od Něho závisí. Zásluha světcova v tom jest, že zbožná tato cvičení uspořádal v průzračnou soustavu, každému přístupnou;

s podivnou znalostí srdce lidského sestavil pravidla; kdo je věrně zachovává, jist jest, že učinil, pokud jeho se týká, co mohl, aby jeho modlitba byla Bohu milá. Ignác káže člověku před rozjímáním důkladně připravit se na toto vážné, opravdu důležité zaměstnání; káže živě představit si, jaká pravda, jaké tajemství víry zaměstnávati bude mysl i srdce; káže uvážiti, k čemu následující modlitba bude směřovati a oč v ní obzvláště Pána Boha prositi třeba.

Rozjímání samého účastní se všecky mohutnosti duše: obrazivost, rozum, vůle zápolí pospolu; mohutnosti přičiňují se všechny, seč jsou, aby náležitě poznaly a prohloubily pravdu, kterou paměť podává; obrazivost s pamětí mocně ji před oko staví, rozum všestranně ji zkoumá, do všech úkrytů nahlíží; pevný a nezvratný úsudek vydav, vábí za sebou vůli a přikazuje jí neúprosně milovati, co lásky hodno, nenáviděti, co nenávisti zasluhuje. Rozum dobré poznává, vůle k dobrému se kloní; ale dobré úmysly užitku neučiní, jestli drobného zrnečka sám Pán Bůh neosvítí paprsky milosti. Z toho vědomí vzniká nezbytná potřeba, celé rozjímání pronikající: zrovna Pána Boha prositi pokorně, aby osvítil, pomohl podle svého milosrdenství; prosbu provází upřímný odpros za dávná pochybení, a jiné city a tužby, které sám Nejvyšší Pán duši vnuká. Toto přímé obrácení se k Bohu dodává rozjímání ráz modlitby; neb není to pouhá rozmluva se sebou, ale jest to rozmluva s Bohem.

Abychom poznali hlubiny srdce a vykořenili nejen hřích, ale pokud možno i kořeny hříchu, t. j. zlé náklonnosti a nárůživosti, k tomu mimo rozjímání jsou předně dvě jiná „cvičení“: zpytování svědomí v š e o b e c n é a zpytování svědomí z v l á š t n í Podobně jako modlitba rozjímavá, tak

i obojí zpytování svědomí dobře známo bylo v hlavních zásadách nejstarším učitelům duchovního života a užíváno ho bylo všemi po dokonalosti upřímně se snažícími; Ignác však první sestavil je v přesná pravidla, všeobecné zásady proměnil ve vhodné, do podrobných jednotlivostí sahající pokyny.

Zpytování všeobecné očišťuje duši ode všech všudy hříchů a vad. Proto křesťan volá duši každého dne jednou neb vícekrát, aby soudila city a myšlenky, slova i skutky. Smutný tento pohled se vzpomínkou, kdo jest a koho urazil, nutká křesťana, aby upřímně litoval spáchaných hříchů, pevně si umínil budoucně polepsiti se, aby pátral po prostředcích k tomu se hodících.

Zpytování zvláštní strojí válku obzvláště hříchu neb poklesku a náruživosti, která v srdci nejvíce zmohutněla a tak zřídlem jest jiných hříchů; dává se v boj, aby nabyl ne všech ctností najednou, ale jedné ctnosti, právě nejvíce potřebné. Dle předpisů Ignácových neobmezuje se válka na několik chvílí věnovaných zpytování v užším slova smyslu, úvaze to spáchaných poklesků jistého druhu aneb vykonaných ctnostných skutků jistého druhu, válka ta celého člověka zaujímá, všecku činnost proniká. Ráno připomínáme si, s kterou chybou a jak s ní válčiti chceme; ozbrojujeme duši proti příležitostem k pádu; v poledne a večer přesně zpytujeme, zdali a jak jsme zvítězili a poklesli, zdali a o kolik jsme postoupili aneb ustoupili ve směru vytčeném; celý den bdíme a ostražitě pozorujeme, abychom vykonali učiněné úmysly a nesešli s určené cesty; kdybychom uklouzli aneb upadli, co nejspíše s pomocí Boží povstaňme a Pána Boha odprosme; netraťme odvahy postupovati.

Abychom řádně rozjímali, svědomí zpytovali a pobožná cvičení konali a užitek z toho měli, k tomu přispívají nemálo četné, s podivnou znalostí povahy lidské napsané, a horlivě doporučené pomůcky. Důraz v nich, zdá se, klade se na malichernosti; ale jestli kde a kdy, jestli v životě přirozeném, tím více v životě duchovním viděti, jak důležitý jsou zdánlivé malichernosti; zkušenost učí, že kdo s dětinnou prostotou důležitosti jim nepřikládá, tomu ani pomýšletí nelze na rychlý postup na cestě dokonalosti, na vroucí, vytrvalou, účinnou modlitbu. Pomůcky tyto povzbuzují a udržují duši v nesnadné často sebranosti; přinucují obrazivost a smysly, aby nejen nepřekážely, nýbrž podporovaly horoucí modlitbu. Odtud zvláštní předpisy: obsah rozjímání předem ustanovme a k němu před modlitbou mysl obračejme; zrovna před modlitbou k ní se připravme: vmysleme se s živou věrou v přítomnost Boží, představme si pravdu neb tajemství, o němž máme rozjímati, prosme Pána Boha o dosažení přiměřeného užitku; použijme prostředků, abychom obrazivost udrželi v mezích; smysly: oči, uši a jazyk na uzdě držme, kroťme a umrtvujme, aby ničeho do duše nepouštěly, co by ji zkormoutilo a od rozmluvy s Bohem odvrátilo. Jest na bíledni že všechny tyto prostředky nemálo usnadňují sebranost a pozdvižení mysli k Bohu; pomáhají a hojnou milost Boží přinášejí tomu, jenž s pokorou a prostotou věrně jich užívá.

Rozjímání, obojí zpytování svědomí, dobrovolná mrtvení směřují předně k tomu, aby vykořenila ze srdce hřích a náruživost; vystupují do boje proti nepřátelům slávy Boží a věčné blaženosti, kteří nás odvádějí od cíle, pro nějž nás Pán Bůh stvořil. V boji tom nelze ani pomýšletí

na vítězství bez prostřednictví a pomoci Spasitele světa; teprve když Kristus Pán na zem přišel, příkladem naučil lidi kráčet k vítězství a zároveň vítězství jim umožnil a usnadnil milostí. Vůdce náš, jenž ve všem, kromě hříchu, stal se nám podoben, společně s námi válčí proti všemu zlému, stále napřed jde a toho se jediné domáhá, abychom věrně, bez váhání šli v šlépějích jeho. V první době duchovního života, v prvním týdnu, jak Ignác praví, řekl Pán Ježíš k duši povalené náruživostí, ležící ve hříchu: Vstaň! — v druhé době vyzývá uzdraveného: Následuj mne! Abychom následovali nebeského vůdce, poznávejme Jej, patřme na tajemství života skrytého i veřejného; patřme na ctnosti, jimž nás příkladem učí; zpytujme jeho zásady, myšlenky a tužby; vnikajme v jeho myšlenky a pohnutky ke skutkům.

Toť vzor; dle tobo povinen jest život zaříditi každý, kdo prahne Pánu Bohu věrně sloužiti a jej chváliti, každý, kdo jest ochoten vstoupiti do řad Spasitele světa, aby bojoval za rozšíření království Božího napřed ve vlastní duši, pak v duších bližních. Kdo již dříve vyvolil si nějaký stav, ježž mu nelze změnit, ten aspoň dle vzoru Kristem Pánem zanechaného život v tom stavě uprav a spořádej. Kdo teprve táže se, v kterém stavu, na jaké dráze Pánu Bohu sloužiti má, ten má odpověď v zásadách, které hlásal slovy a životem Božský Mistr a vůdce. Které jsou tyto zásady a jaké odporují jim zásady světa, jenž usiluje od pravé cesty pravdy a života nás odvésti, to názorně podává Ignác v rozjímání, řekněme v obraze, jenž představuje dva nepřátelské tábory; hlavní vůdcové: Kristus a Lucifer svolávají bojovníky pod své prapory, oznamují své úmysly a záměry, odhalují celý válečný způsob. Zlý duch, duch tohoto světa,

na oči staví svůdný lesk statků pozemských, od lásky k bohatství vede k lásce cti, která bohatství následuje; ještě krok, a pýcha, provázená rozličnými jinými hříchy, velkomožně v srdci se usazuje a krutě kraluje. Dobrý duch, duch Kristův, ukazuje, jak pěkné a vznešené jest odříkati se všeho pozemského a pomíjejícího; vede na vyšší stupeň a učí milovati utrpení a pohrdání, které člověku tělesnému jest nejodpornějším; z lásky k chudobě, z lásky k ponížení vykvétá jako krásný květ ctnost pokory, kterou ovšem již provázejí všecky ostatní ctnosti.

Kdo třeba nedostatečně chápe svůj poměr k Tvůrci Spasiteli a Vůdci, ten ani na chvíli nebude na vahách kterou cestou se bráti, kterému vyzvání vyhověti. Ale stezka Krista Pána jest opravdu úzká, obtížná; ale mimo výslovný povel rozumu, ba i proti němu vůle, srdce, smysly povstávají a váhají na stezku tu odhodlaně dáti se a na ní vytrvat; tisíceré vedlejší ohledy, tisíceré příčiny, hlásané nezdravou samoláskou, radí poodložiti aspoň provedení pojatého úmyslu, nachylují k ústupkům, které v následcích záhubné, vlastně však nemožné jsou. Abych zastavil cestu pokušením, abych zkoušel sebe sama, zdali neklam se, když si pochlebuji, že chci skutečně jak nejlépe a nejdokonaleji Pánu Bohu sloužiti, káže Igaác ve zvláštním rázovitém rozjímání pozorovati podobu, bádati vlastnosti a povahu tří rozdílných druhů lidí. První z nich opakují si stále že chtějí něco dobrého, užitečného učiniti, ale nikdy proto ani rukou nepohnou. Druzí jsou ochotni užiti nějakého prostředku, lhostejno, zdali vhodného neb přiměřeného, jen kdyby je nestál námahy a práce; a jestli co činí, to spíše proto, aby svědomí umlčeli, než aby něco skutečně uží-

tečného vykonali. Třetí posléze chtějí opravdu dojít cíle, a proto se vážně chápou přiměřených, velmi přiměřených prostředků. V záležitostech, v zájmech pozemských jen o třetím druhu lidí lze říci: oni opravdu chtějí a proto jediní dojdou toho, čeho chtějí; zdaliž ve věcech Božích, v otázce, jakým krokem, kterou stezkou za Kristem kráčet, méně pevné vůle třeba, méně otužilé na všecky obtíže?

K hlasu samého rozumu druží se mocnější hlas víry; vůli upevňuje a posiluje, mluví z Krve Ježíšovy, vylité za nás; odvahy dodává obraz slávy, připravené Nejvyšším Vůdcem těm, kteří věrně za Ním na zemi kříž nesli. Uvažování hořkého umučení Spasitelova tvoří třetí zastávku na cestě dokonalosti vykázané Ignácem, t ř e t í t ý d e n, abychom užili vlastního jeho slova. Jak bys se nerozohnl k statečnému boji s hříchem a náruživostí, když patříš na Boha, jenž smaže hřích vlastní krví; jak bys při tom pohledu nezabořel láskou a vděčností, jak bys neporozuměl ceně duše lidské a nepověděl si se vsí silou přesvědčení, že obět jakoukoliv pro její spásu přinést, hodno a slušno jest. Tím více hodno a slušno jest, poněvadž po ukřižování následuje zmrtvýchvstání. Uvažování o slavných tajemstvích oslaveného života Ježíšova zaujímají č t v r t ý t ý d e n; připomínají a ubezpečují, že kdo s Kristem Pánem spolu trpěl, též spolu s Ním bude oslaven; kdo statečně bojoval i k vítězství se přičinil, v téže míře účasten bude slávy, odměny.

Nejvzácnější ctností, korunou života duchovního jest láska.

Když Ignác dospěl štítu spanilé budovy dokonalosti, kterou sám zbudoval, korunuje ji pěkně a příhodně úvahou o dosažení lásky Boží. Zlatá

nit lásky Boží vinula se celým „duchovním cvičením“ i částky jeho s sebou pojila; než nyní teprve, až ze srdce hřích se vymýtil, náruživost jest podrobena. až užitek nese símě ctnosti, zaseté do srdce příkladem Kristovým, nyní teprve královna všech ctností odkládá dosavadní závoj a vystupuje v plném lesku, v nebeské kráse. Nikdy nedovedeme důkladně porozuměti, čím jest nám Pán Bůh, co jest sám v sobě; ale i to, co lidskému oku jest přístupno, jest tak nevýslovně veliké a podivuhodné, a toliké zdroje přirozených a nadpřirozených milostí od Pána Boha v lidská srdce splývají, že ono bezměrnou láskou a vděčností se plní.

Tak „duchovní cvičení“ ladně končí vyčerpavše celou nauku dokonalosti ve slově i skutku. Ignác začal s otázkou: „Proč žiješ na světě?“ pak vedl duši za vůdcem Kristem Pánem, vždy po vyšších stupních až k trůnu Božímu, až k Lásce věčné, která po celou věčnost se stane odplatou velmi velikou. Srdce, proniknuté láskou, oddává se Pánu Bohu v úplnou obět; ničeho si neponechává, vše nabízí Tvůrci, Spasiteli, Vůdci: „Přijmi“, tak volá a prosí, „ó Pane, všecku moji svobodu, přijmi mou pamět, můj rozum a vůli mou docela; cožkoli mám a čím vládnu, Tys mně dal: Tobě vše vrátím a odevzdávám úplně řízení Tvé vůle. Jen lásku Svou a milost mi dej a já dosti bohat jsem a ničeho jiného nežádám!“

Tímto oddáním sebe sama Pánu Bohu v pokorné oběti zakončil Ignác „duchovní cvičení“.

* * *

Již z tohoto nedostatečného, stručného obsahu poznáš, jakou zbraň proti duším, milosti odporujícím, dal v nich Pán Bůh skrze Ignáce Církví;

jak mocný lék zanechal na všecky neduhy srdce; nepochybný prostředek k dosažení vysoké dokonalosti. Nejlepším důkazem i příkladem divných účinků duchovních cvičení jest sám Ignác Celý jeho život od prvních duchovních cvičení, které v sluzi manreské vykonal, jest stálé postupování k dokonalosti, po dráze v duchovních cvičeních ukázané. Všecky jeho následující úmysly i skutky, které obdiv budí smělostí a ještě více rázností a houževnatou vytrvalostí u vykonávání záměrů, vytryskly a jako ze zřídka vyplynuly z duchovních cvičení. V rozjímáních „o království Kristově“ a o dvou praporech“ tanul již před očima Ignácovýmá obraz řádu: zástup mužných bojovníků, kteří vedeni samým Kristem, zbraní a způsobem od Něho nařízeným: chudobou a pokorou, by válčili proti nepřátelům Páně, dobývali celé země Pánu Bohu, rozsévajíce všudy svatou nauku Spasitelovu. Později shromáždil Ignác takový zástup „Tovaryšů Ježíšových;“ cíl, který jim určil, pravidla, která jim dal, byla toliko přirozeným rozvinutím a vhodným uzpůsobením pravd obsažených v duchovních cvičeních.

„Duchovní cvičení,“ jimž tolik duší děkovalo a děkuje za obrácení k Bohu, za úplnou změnu života a za dosažení vysoké dokonalosti, jsou nad to základem a kořenem řádu, jenž má za účel boj se všemi nepřáteli jména Božího bez výjimky; nic divného tedy, že potkaly a potkati se musily s úchvatnými chválami dobrých, s nenávisťmi zlých i těch všech, kteří dobrovolně oči před pravdou zavírají. „Cokoliv Pán Bůh dobrého skrz nás působí“, psali později Ignácovi jeho svatě žijící společníci, „to působí duchovními cvičeními“. „Poněvadž blahoslavený,“ tak čteme ve spisech svatořečení sv. Ignáce, napsal „duchovní cvičení,“

nejsa ještě s vědami obeznámen, uznati nám jest že Pán Bůh nadpřirozeným způsobem potřebného rozumu a světla mu popřál.“ Slovatný Ludvík z Granady říkával, že celý, třebas nejdelší život, nestačí k náležitému rozvinutí věčných pravd Božích, kterým se naučil v duchovních cvičeních. „Jestli jest ve mně něco dobrého“, opakoval sv. Karel Boromejský, „za to vše děkuji duchovním cvičením.“ Sv. František Saleský, dobrý a zkušený v té věci soudce, ujišťuje: „Duchovní cvičení obrátila více hříšníků, než písmen obsahují“ Důležitější ještě než tato svědectví jest úsudek Církve, jenž předem vyvrací všechny pozdější výčitky; píšeť svatý Otec Pavel III. v bulle ze dne 31. července 1548: „Neklamným přesvědčením řízení uznáváme, doporučujeme a mocí tohoto listu našeho potvrzujeme nauky i výše zmíněná „Cvičení“, vůbec i v každé jednotlivosti zvláště, a úpěnlivě v Pánu povzbuzujeme věřící obojího pohlaví, všech národností, aby kořistili z pobožných těch „Cvičení“ a bohabojně je konali.“

Takový úsudek o duchovních cvičeních vydala Církev, vydali svatí a nejznamenitější učenci křesťanští, úsudek ten potvrzují podnes tisíceré zázraky milosti Boží kterou Pán Bůh duchovními cvičeními v duše vlévá, ze starých nemocí je uzdravuje, k hrdinským činům v službě své povzbuzuje.

Co konečně jsou a jaké užitečné výsledky přinášejí duchovní cvičení, to nejlépe — ještě jednou opakujeme — ukáže nám další život Ignácův.

III.

Pouť do Svaté země.

Boje se zlým duchem a nebeská útěcha, vypráhlost a podivuhodná osvícení střídaly se u Ignáce. Zatím meškal Ignác více méně deset měsíců v Manrese, pravdivé to škoře duchovního života a vyšší dokonalosti. Posty, bdění a bičování, rozličné kající skutky, k nimž se na čas ještě těžká nemoc přidružila, oslabily tělo, ale duše stále mohutněla a hárala ohněm lásky Boží. Oheň ten jevil se i vně: umrtvený život, hrdinské ctnosti vábily do osamocené jeskyně Ignácovy mnoho zvědavých a pobožných, kteří netajili se úctou k němu a mluvivali o něm jako o světci. Úcty přibývalo, když světec pro chorobu nějaký čas byl v nemocnici; kde kdo jak moha pomáhal nemocnému, toužil aspoň navštívit jej, jsa jist. že si zvláštního požehnání Božího dobude. Zlý duch chtěl získati z těchto projevů úcty; povzbuzoval Ignáce k přílišné důvěře v sebe, jako dříve jej přiváděl k zoufalství, našeptával mu: „Shladil jsi všecky hříchy, získal jsi mnohé zásluhy: kdybys nyní umřel, považovali by tě za svatého.“

„Odejdi, satane!“ odpovídal svatý. „pro tebe jsem nezačal, pro tebe neskončím.“ Než nestačí pokušení odmítati, třeba ho zastaviti v zřídle. Ignác přál si rozhodně ujíti nemilým důkazům úcty: zdálo se mu, že neshodují se s povoláním vojína, jenž bojuje pod vůdcem trním korunovaným; proto si umínil opustiti Manresu.

K tomuto úmyslu přispěla více ještě touha bojovati pod praporem Ježíšovým nejen po jeho způsobu, nýbrž i na místech, které božský vůdce, přebýváje mezi lidmi, přítomností svou posvětil.

Srdce Ignácovo bylo plno citů, jež druhdy křížáky vedly do Palestiny; sotva se obrátil, zamýšlel navštívit svatá místa, skropená krví Ježíšovou a manreská „duchovní cvičení“ jej mocněji v tom předsevzetí upevnila. Kde přiměřeněji začít a vésti výpravu proti nepříteli duší lidských, jenž je pokouší k žádostivosti bohatství, marnosti a pýchy; kde snadněji následovati Ježíše v chudobě, v snášení pohrdání, pokoře, jako na nivách jerusalemských, na nichž vůdce náš více příkladem, než slovy první nás naučil těmto ctnostem? Jerusaleme, hrob Kristův, stál pod vládou nevěřících. Nebylo-li povinností, vystoupiti proti nim do boje mečem slova Božího, rozšířiti mezi nimi a na celém východě znalost jména a nauky Ježíšovy? Ano, Bůh to chce! řekl si Ignác a pln důvěry v Boha, neohlížeje se na vřelé prosby obyvatelů manreských, kteří svatého muže u sebe zdržovali, putoval na začátku r. 1523 do Barcelony, odkud po moři se chtěl přeplaviti do Vlach, a odtud do svaté země.

Zkušeností byv poučen a nyní lépe již vůli a cesty Boží znaje, mírnil Ignác na cestě této dřívější horlivost ve vnějších mrtveních; pamatoval, že nejsou cílem, ale prostředkem, a že potud jen jsou užitečny, pokud vedou k cíli, to jest k svatosti. Proto jednal dle pravidel, sepsaných ve svých „Duchovních cvičeních“ o mrtvení, a odložil po čas cesty žívi a železnou řetízku, jimiž se opáal; aby se uchránil zimy, toho roku tuhé, přijal darem od několika zbožných žen manreských dvojí oděv z hrubého sukna; popustil též pobožným a rozvážným lidem, kteří na něj naléhali, a přislíbil, že nepocestuje boskem a s holou hlavou. K těmto opatřením přiměla Ignáce nejen obyčejná opatrnost, ale i velmi špatný zdravotní

stav, zvláště prudké žaludeční bolesti, které po celý život mu byly těžkým křížem. Známí manresští, kteří věděli, jak jest sláb odcházející poutník, chtěli jej ještě jinými užitečnými věcmi opatřiti; ale Ignác rozhodně odmítl. Nepřijal též společníka na cestu, ač několik dobrovolně se mu jich nabízelo za společníky nejen až do Barcelony, ale až do Jerusalema, z těch, kteří jeho svatý život poznali a ze slov a příkladu jeho kořistiti chtěli. „Jak si poradíš“, vysvětlovali mu, „na tak dlouhé a obtížné cestě, když neumíš ani vlašsky ani latinsky?“ „Bůh sám jest jediným útočištěm mým“, odpovídal Ignác *), „a byť i bratr aneb syn knížečí chtěl se mnou putovati aby mi usnadnil obtížnou cestu, nepřijal bych jeho oběti; neb mi postačí, když mám s sebou tři ctnosti: víru, naději a lásku, a Pán Bůh mne neopustí, když všecku naději a důvěru ve všech případnostech a nedostacích složím jedině v Boha, ne v lidi.“

V Barceloně zdržel se Ignác asi tři neděle; čekal, až dojdou z Vlach jistější zprávy o moru, jenž tam vypukl a loďím nedával do Vlach plouti. Zatím oddal se úplně do vůle a prozřetelnosti božské; sloužil nemocným v nemocnicích, bídákům ve vězeních, při čemž jako v Manrese každý den alespoň sedm hodin věnoval vroucí modlitbě

Sám jsa žebrákem, žebрал pro jiné. Nejednou měl pouze kus suchého chleba na celý den, a ještě oň se dělil s nuznějsími. Jak druhého dne se užíví, jak bez peněz, bez známostí do Vlach se dostane, o to se nestaral; zachoval se docela rekovně dle napomenutí Kristova: „Hledejte nejprv království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno. Protož nepečujte o zí-

*) Acta antiquissima. Bol. p. 652.

třejší den; neb zítřejší den pečovati bude sám o sebe.“ A prozřetelnost Boží, která ptactvo nebeské krmí a kvítí polní tak krásně odívá, vzala pod ochranu věrného sluhu a z ochrany opravdu zázračné nikdy, ani na chvíli, neopouštěla ho po celý život, v rozličných příhodách, v různých událostech, v takových, jež lidé nazývali šťastné, i v takových, jež považovali za nešťastné.

Tehdy vyvolil si Pán Bůh za nástroj své prozřetelnosti ohledem na Ignáce zbožnou paní Isabellu Roserovou.*) Jedenkráte urozená a bohatá tato paní poslouchala v kostele pozorně kázání; když pohlédla na stupně oltáře, zpozorovala na nich mezi četnými dítkami neznámého žebráka v chudém, poutnickém oděvu, s obličejem ušlechtilým, láskou k Bohu ozářeným. Později sama Roserova vykládala životopisci Ignácovu, Otcí Ribadeneirovi, že kolem vysokého čela onoho žebráka vinul se jakýs kruh, či spíše věnec světlý, jenž oko i srdce divně poutal. „Jdi, mluv s tím mužem,“ pravil vnitřní hlas Isabelle „pomoz mu splniti záměry, které učinil k větší mé cti a slávě“. Pobožná paní poslechla vnuknutí; sotva se vrátila domů, prosila manžela, aby dal zavolati toho neobyčejného žebráka, člověka bezpochyby svatého. Vyslaný sluha přivedl Ignáce. Isabella pozvala jej za stůl a světec odsloužil se za to milosrdenství tím, že tak pěknými a vřelými slovy oslavoval velikost a dobrotu Boží, až všechny přítomné pohnul k slzám. Za řeči vyjevil Ignác záměr putovati do svatě země; pravil, že doufá již zítra odplouti z Barcelony po malé lodi, na níž již uložil všecek majetek: spisy a několik knih. Sotva Ignác s úmyslem tím se svěřil, Isabella, jakoby vyššímu

*) Neb, jak jiní ji nazývají, Rosellu.

nějakému hlasu povolovala, prosila a zapřísahala jej, aby na té lodi neodjížděl, ale raději počkal ještě několik dní, až popluje větší loď na níž ona ochotně za něho cestovné zaplatí. Zřejmé a rozumné příčiny nebylo k tak nalehavým prosbám, a skoro se podobaly umíněným přeludům. Než, Pán Bůh, jenž naklonil k těmto prosbám Isabellu, pohnul zároveň tímže směrem srdce Ignácovo, že beze všeho vyhověl této žádosti. Výsledek ukázal, že skutečně zde zasáhla prozřetelná ruka Boží. Ona loď, na níž chtěl odplouti příští vojín Církve Boží, mužný bojovník ve válce s nevěrou a bludem — rozbila se o skály blízko přístavu barcelonského, ztroskotala se tak nešťastně, že ani jeden pocestný ani jeden lodník se nezachránil.

Igaác popustil prosící zbožné Roserové a přesedl z lodi na jinou; ale cestovného nepřijal. Chudý jsem, pravil, za chudým Kristem jdu; sluší se proto, aby jako chudého z lásky k Ježíši na loď mne přijali a se mnou, jako s opravdu chudým, nuzným žebrákem zacházeli. Velitel lodi uvolil se Igaáce zdarma převézt; žádal však, aby tolik chleba a sucharů vzal s sebou, kolik mu postačí na celou plavbu. Dosti, že ti dám místo na lodi, řekl, ale živiti tebe nebudu a nedovolím, abys žebráním jiné pocestné obtěžoval. Na chvíli světec váhal; obával se, že opatře si stravu na celou cestu projeví nedůvěru v zázračnou prozřetelnost Boží, která ho dosud hojně vším opatrovala; teprve zpovědník pochybnosti tyto rozptýlil, a Igaác, upokojen jeho nařízením, vyžebbral si dům od domu žádané množství stravy.

Mimo almužnu pro tělo dávali mu nejednou i jinou almužnu, po níž z lásky k Ukřižovanému Vůdci mnohem více toužil: pomluvy, pohrdání, strašné nadávky. Zvláště jedna paní, jménem

Zepiglia, jejíž syn před lety rodinný dům opustil a po světě se toulal jako nejbrubšího druhu ničema a žebrák, vzplanula nesmírným hněvem, jak spatřila poutníka našeho. Domnívala se, že i on z lásky k dobrodružnému životu rodný dům opustil a po sobě smutek a hanbu zanechal. Dlouho plynuly z úst rozčilené ženy výčitky a kletby bystrinou. Ignác poslouchal s okem sklopeným; až Zepiglia únavou mluvit přestala, odvětil pokojně: „Pravdu mluvíš, jsem veliký, velmi veliký hříšník, a kdybys mne lépe poznala, činila bys mně ještě horší výčitky. Pán Bůh ti zaplať za tvou upřímnost!“ Pokora tato odzbrojila rozhněvanou ženu; ihned změnila hlas, plačíc odprosila poutníka a zaopatřila jej několika bochníky chleba; nebo peněz nepřijal Ignác, věren svému umyslu, ani od ní, ani od nikoho jiného. Několik penězů, které mu násilím do ruky vtiskli, nechal na břehu mořském; řekl si: nějaký potřebný, rukou Prozřetelnosti veden, tam je jistě nalezne; a byť jich nikdo nenalezl, lépe ztratiti trochu zlata, než se zpronevěřiti Kristově chudobě a neomezené důvěře v milosrdnou pomoc Boží.

Po pěti dnech velmi obtížné plavby přistála loď, která Ignáce vezla, do Gaety. Ve Vlaších zuřil tehdy mor; proto u vchodu do každé osady, jak ve vesnicích, tak v městech bděli strážci, aby nikdo cizí nevešel; i na polích a cestách, když z daleka se ukázala neznámá nějaká tvář, utíkali lidé s hrůzou a zavírali se v domech, varující sousedy: Jde nakažený! Se strašným tímto pokřikem setkával se Ignác stále až k samým branám Říma; unaven a hladov prosil často marně o kousek chleba, ubezpečuje, že je zdrav. Několikrát nenalezl nikde oddechu ani pomoci, proto ubývalo

mu sil, že nemohl dále jíti, a ležel po několik hodin polomrtev na vřejné silnici.

Posléze na květnou neděli 1523 stanul v Římě. Papež Hadrian VI. udělil zbožnému poutníkovi povolení i požehnání na další cestu; posílněn papežským požehnáním a horlivou modlitbou u hrobu svatých apoštolů, vyšel Ignác týden po Velikonoci, jak vždy, pěšky na Padovu do Benátek, a po cestě žebrol chléb. Několik milosrdných Španělů usilovalo rodáka zdržeti od „odvážného“, jak říkali, úmyslu; když ani prosby, ani domluvy nepomáhaly, opatřili jej sedmi dukáty na zaplacení cestovného do Jerusalema. Ignác ustrašen hrozbou, že nezaplatě na loď se nedostane, přijal podanou almužnu; ale sotva vyšel za hradby římské, vytýkal si nedostatek důvěry v osvědčenou pomoc Boží a všecky peníze rozdal chudým.

Jak na cestě z Gaety do Říma, tak i nyní hubený obličej, posty a mrtvením nachýlená postava Ignácova budila všeobecný postrach; dvéře před ním zavírali, nejmilosrdnější házeli mu zdaleka oknem kousek chleba; jiní ze strachu před nákazou ani proseb jeho neposlouchali. Na čas přidružilo se k Ignácovi několik jiných cestujících, ale když světec unavený a zesláblý nešel zároveň s nimi rychlým krokem, opustili jej v poli, Prozřetelnosti Boží jej poručivše. Opravdu Prozřetelnost Boží, která bdí nad každým ptáčkem, nad nejmenším, lidskému oku neviditelným červem, chránila milosrdně věrného služebníka. Zcela unaven jsa a zbaven všeliké pomoci lidské, zakoušel Ignác velikých, nadpřirozených útěch; láska Boží tak mocně v srdci mu hárala, že rozehrát tímto ohněm necítil hladu a únavy, ale kráčel v před s radostí, chválil Pána Boha a velebil neskonalé Jeho milosrdenství. Na půl cestě mezi

Padovou a Chioggií zjevil se Pán Ježíš unavenému poutníkovi, naplnil jej nevýslovnou útechou, posilnil jej a slíbil, že s pomocí Boží dostane se snadno do Padovy a Benátek. Opravdu „nenechal Pán aniž opustil“ (k Ž dům 13, 5) svého služebníka; kdežto pocestným, kteří tak nemilosrdně se světcem nakládali, bylo překonávati mnoho obtíží, než se dostali do bran městských, Ignáce vpuštěli a vypustili bez jakékoli překážky: bylo zřejmým, že svatý muž z vůle Boží konal pouť a že anděl Boží, jako kdysi Rafael Tobiáše, „provodil ho a dobře spravil všecko, co se při něm dělo.“ (Tob. 5, 27)

Do Benátek přišel náš poutník pozdě večer; nikde nenalezl noclehu proto se položil k spánku pod pavlač jednoho nádherného paláce na náměstí sv. Marka. V týž čas uslyšel pobožný majitel paláce, šlechtic benátský Marek Antonín, polo v spánku, polo v bdění nadpozemský hlas, jenž se důtklivě tázal: „Jak to! ty pohodlně v domě svém v přepychu odpočíváš, a sluha můj v zimě, na holé zemi?“ Co znamená hlas, otázky, kterých mi nelze odpuditi? řekl si znepokojený šlechtic; nechtěje míti výčitek vyšel před palác a hned vyhledal poutníka, jenž pod pavlačí spal; vzal jej s sebou a slíbil, že po celý čas jeho pobytu v Benátkách postará se o Bohu milého sluhu jak o vlastního syna. Ignác byl Bohu vděčen za ošetřovatele zázračně poslaného, ale zároveň pamtoval, že umínil si v chudobě následovati chudého Ježíže: proto jen jednu noc zůstal u dobročinného šlechtice a druhého dne opět jako neznámý žebrák vztahoval ruku pr se o kousek chleba. Avšak nezůstal, jak si přál, úplně neznámý. Poznawal ho jistý kupec španělský; divil se pokoře dřívějšího slavného rytíře; tázal se, zdali by mu

něčím neprospěl? Ignác nepřijal nabízených oděvů a peněz; prosil jen, aby mu vyjednal přístup k tehdejšímu dožovi*) benátskému, Ondřeji Grittimu, jehož prosil o bezplatné místo na lodi, která za několik dní vyplouti měla na Cypr. Dože ochotně vyslyšel prosbu, kterou podporoval vážený v městě kupec, a tak dne 14. července 1523 vsedl posléze Ignác maje prudkou horečku na loď; byl šťasten, že přece uzří místa posvěcená přítomností božského vůdce, a Pánu Ježíši celý život věnuje k službám tam, kde Pán Ježíš pro něho život obětoval.

Na lodi vedli cestující i lodníci veselý, rozpustilý život; hra i pitky oslazovaly jim trudy dlouhé cesty. Kletby, rouhání, neslušné písně rozléhaly se bez přestání, dnem i nocí. Ustavičné urážky Boží plnily duši Ignácovu hlubokým smutkem; z počátku přičiňoval se, by pokornými, laskavými slovy působil na společníky; vida, že to neúčinkuje, hrozil jim soudem Božím; tázal se, zdali se nebojí pekla, od něhož dělí je tak tak deska několik palců silná. Napomínání ta a láskou Boží a duší lidských vnuknuté hrozby nebyly vhod rozpustilým lodníkům. „Proč,“ řekli si, „vezeme toho blázna? Bude nejlépe, vysadíme-li ho na nejbližší ostrov, kolem kterého poplujeme.“ Několik poctivějších Španělů slyšelo lodníky, jak se o tom umlouvají, a varovali Ignáce, aby mírnil svou horlivost; ale světec s ani v nejmenším neulekl hrozeb. Věděl dobře a mluvil hlasitě: Bez vůle Boží ani vlas s hlavy mi nepadne. Skutečně, sotva koráb blížil se k ostrovu, na němž rozpustilí plavci Ignáce chtěli zanechat, povstal náhle silný, protivný vítr, jenž loď daleko od břehu zahnal a

*) dože = předseda benátské republiky.

nedovolil vyplniti nectný záměr. Na ostrově Cypru teprve přesedl světec na jinou loď, která vezla četné poutníky do Jerusalema. Bez jiných příhod po 48 dnech trudné plavby přistál Ignác v Joppe, posledního dne měsíce srpna r. 1523.

Nesnadno pochopiti, nemožno vylíčiti jaké city roznítily se v srdci věrného vojína Kristova, když stanul na zemi, kterou přítomností a životem ráčil posvětit Božský Mistr a vůdce. City tyto a vřelá láska k Pánu Ježíši vzplanuly ještě silněji, když karavana*) poutníků, k níž Ignác se přidal, stanula po čtyřdenní cestě na pohoří, s něhož poprvé uzřeli svaté město Jerusalem.

Slezme s mezků, řekl jeden poutník, zbožný Španěl, Didak Manes, neb země, po níž kráčíme, jest svatá země; pojďme pěšky, jak pravým kajicníkům sluší, v mlčení zpytujeme svědomí, a odprošujeme ukřižovaného Ježíše za hříchy své. Poslechli všichni; mlčíce, toliko lkajíce a v prsa se bijíce, vešli do Jerusalema; vedlo je několik Františkánů, kteří kousek vyšli poutníkům vstříc. Ignác navštěvoval drahá srdci místa, která v Manrese duši představoval a nyní očima tělesnými viděl: v Betlemě děkoval odvěčnému Slovu, že pro nás vtěliti se ráčilo; když chodil po jerusalemských ulicích a okolí, naslouchal naukám, přiblížil zázrakům, jimiž zde Pán Ježíš potvrzoval božství svého učení; v Bethanii chválil a děkoval za milosrdenství prokázané veřejné hříšníci, tak potěšující nás hříšné, kteří potřebujeme milosrdenství; ve večeradle, na hoře Olivetské, na Golgotě připomínal si hořké umučení Pána Ježíše, učil se trpěti a utrpením lásku pravdivou dokazovati; potom vracel se opět na horu Olivetskou, patřil

*) společnost cestujících na východě.

okem duševním, jak Pán s hory na nebe vstupoval, a opakoval si: Chci-li s Kristem oslaven býti, musím býti s ním napřed ukřižován; chci-li s vůdcem o kořist se dělit, musím napřed, jak na dobrého vojína sluší, účast míti s ním v práci, obtížích vojenských a útrapách.

Tak kráčel Iguác v šlepějích Ježíšových od Betlema na Golgotu, opakoval si rozjímání man-reská, doplňoval je a v učiněných úmyslech se utvrzoval. Drahá mu byla místa, z nichž volá stále k Bohu krev nejlepšího bratra, Ježíše, domáhajíc se ne pomsty, ne spravedlnosti, ale milosrdenství; není divu, že toužil zde život strávit, zde se věnovati obrácení duší, aby hlas krve Spasitelovy aspoň na těchto místech, na kterých krev tato za nás byla vylita, nezněl marně. Na počátku nevyjevil Ignác nikomu úmyslu, obracetí nevěřící; věděl, že k tomu dílu třeba se přiměřeně připravit; za to oznámil kvardianovi Františkánů v Jerusalemě vroucí touhu, v svaté zemi stále přebývat; nezdálo se mu, že by v tom našel závadu. Ale Pán Bůh jinou práci ustanovil Ignácovi, ve válce s jinými nepřáteli víry chtěl ho užiti, a proto nedovolil, aby pobožná jeho touha, pracovatí v Palestině, se uskutečnila. Kvardian jerusalemský na první slova Ignácova rozhodně prohlásil, že mu delší pobyt v klášteře a v svaté zemi vůbec nedovolí. „Nechápu nikterak,“ řekl, „co bys tu dělal; ostatně klášter jest chudý, tak chudý, že několik řeholníků pro nedostatek výživy do Evropy odešlu; ty pak byl bys nám jen zbytečným a nemalým břemenem; proto nejlépe učiníš, vrátíš li se hned s jinými do vlasti.“ Marně pobožný poutník ubezpečoval, že nežádá žádné almužny, žádné pomoci kromě čistě duchovní. Kvardian a pak i provinciál františkánský naučili se

z mnoholeté zkušenosti takovým ubezpečením nedůvěřovati a k tomu již nejednou pro neopatrné jednání poutníků měli velké obtíže; proto dalších proseb a slibů ani neposlouchali. Ale i Ignác nechtěl ustoupiti od vyplnění toho, co mu vůlí Boží býti se zdálo; myšlenka, že Turci jej zajmou aneb zabijí jako křesťana, podněcovala ještě touhu, zůstatí ve Svaté zemi.

„Zdá se mi,“ řekl skromně, ale rozhodně, „že Pán Bůh žádá ode mne, abych mu zde, ne jinde sloužil; proto mne nic nepohne k odjezdu, leda bych se přesvědčil, že bych byl Pána Boha urazil, kdybych zůstal.“ „Ovšem, těžce bys Pána Boha urazil,“ odvětil provinciál, „kdybys proti mému rozkazu zde zůstal; neb Apoštolská stolice mi svěřila moc, rozhodovati, kdo tu může a kdo nemůže přebývati, a mám právo, neposlušné kletbou stíhati.“

Na důkaz pravdivosti slov, ukazoval provinciál bullu papežskou; ale Ignác na ni nepohlédl, sklonil pokorně hlavu a řekl: „Vím již nyní, že máte moc, zakázati mi zde pobyt; proto poslechnu a zítra odejdu.“ Zatím použil několik zbývajících hodin. Zatoužil vroucně pomodliti se ještě jednou na hoře Olivetské a polibiti místo, na němž Pán Ježíš, vstupuje na nebesa, zanechal v kameni šlepeje. Ignác netázal se nikoho, nevzal s sebou tureckého průvodce, bez něhož přístup k místům zvláště posvěceným přítomností a zázraky Spasitele přísně byl zakázán, a běžel co nejspěšněji do zahrady Olivetské. Před vchodem stál strážce, a nechtěl pustit poutníka, leda za plat; Ignác peněz neměl, ale měl vak s nejpotřebnějšími věcmi, vyňal z něho malý nožík a jím si vykoupil vstup do zahrady. Pomodlil se vřele a kráčel do blízkého kostelíčka v Betfage. Na cestě postřehl

se žalem, že nepatřil dosti pozorně na šlepečje Jéžíšovy, takže si nebyl povědom, v kterou stranu světa Spasitel božskou tvář obrátil, když na nebe vstupoval. Vrátil se proto do zahrady Olivetské, dal strážci jedinou věc, bez níž by se obešel: nůžky; klekl a znova zbožně se modlil, šlepečje Kristovy líbal a vřelými slzami obléval.

V klášteře zatím nepřítomnost Ignácovu zpozorovali a velice se znepokojili. Kvardián poslal sluhu klášterního, Arména, s rozkazem, by vyhledal neopatrného poutníka a třebas násilím jej domů přivedl; vyhledání dlouho netrvalo, neb Ignác sám z vlastního popudu se již vracel ze zahrady Olivetské; ale sluha, nespokojen, že se mu bylo namáhati, chtěl podati důkaz horlivosti, zahrnul světce výčitkami a nadávkami, chopil jej za rámě, brozil holí a vedl jej jako neposlušného vězně.

Tady šel i Ježíš pro mne spoutaný uprostřed rouhání a zlořečení jako tichý beránek, k zabití vedený — myslil si Ignác, a radost nebeská naplnila mu srdce, když si vzpomněl, že i on na témž místě může aspoň nepatrné upokoření Pánu Ježíši obětovati. Sluha klášterní stále hrozil a lál, ale Ignác neslyšel již ani urážlivých slov; zdálo se mu, že vidí před sebou Krista Pána, jak mu ukazuje rány, těžký kříž a vede jej do kláštera. Vidění toto osladilo mu smutný jinak odjezd z Jerusalema. Ostatně netratil ještě naděje, že se mu podaří navrátiti se do Svaté země, žíti, pracovati, trpěti a umříti pro Ježíše tam, kde Ježíš pro nás žil, trpěl a zemřel.

Cestu na Cypr vykonal světec pokojně spolu s jinými poutníky. V přístavě Cyperském tři lodi stály hotovy k další plavbě do Benátek: prostředních rozměrů koráb turecký, malá a stará loď

či spíše galera, a výborně stavěná, prostorná loď bohatého kupce benátského, která i nejhroznějším bouřím vzdorovati se zdála. Společníci Igaácovi prosili kapitána benátské lodi, aby pro lásku Kristovu přijal na loď chudého poutníka, jenž, jak tvrdili, jest muž svatý a nepochybně za prokázané dobrodiní přinese lodi a jejímu mužstvu hojné požehnání Boží. „Je-li to světec,“ odvětil posměšně kapitán, „nepotřebuje mé lodi; po moři i po vlnách bezpečně může se procházeti.“ Tak nemilosrdně odmítnuti byvše, šli společníci Ignácovi ke kapitánu oné staré, malé galéry a bez nejmenších obtíží dosáhli, čeho žádali. Na úsvitě vyjely z přístavu všechny tři lodi. Pán Bůh vždy v skutcích svých divný, ukázal očitě, jak již zde na zemi milosrdenství milosrdenstvím odměňuje. Večer téhož dne, kdy tři lodi opustily přístav cyperský, povstala strašná bouře: koráb turecký utonul se všemi cestujícími, mocná loď benátská ztroskotala se na skalách cyperských a cestující s napjetím sil sotva život zachránili; za to polorozbitá galera, na níž byl Igaác, připlula, třeba s nemalým namáháním, po skoro tříměsíční plavbě, jediná do Benátek.

Již na lodi vytrpěl Igaác mnoho hladu a v ce ještě zimy, již nechránily ho potrhané, příliš krátké a těsné, opravdu žebrácké šaty z hrubého plátna. Hůře ještě bylo v Benátkách, kam přišel v polovic ledna r. 1524. Hustý sníh zavalil cesty; tuhá zima, jaké lidé nepamatovali, byla příčinou mnohých nemocí a četných úmrtí. Na štěstí s přičiněním Prozřetelnosti Boží poznal jeden dřívější dobrodinec Ignáce na ulici a obdařil jej několika zlatkami a kouskem sukna, aby se uchránil tuhé zimy. Tak opatřen tázal se světec toliko, co dále činiti, jak a kde ve skutek uvésti vůli Boží v Man-

rese zjevenou, jak nejdokonaleji a nejbližší jíti za Ježíšem a za sebou véstí jiné královskou cestou Ježíšem vykázanou?

Otázky tyto vždy tanuly na mysli Ignácovi od chvíle, kdy z poslušnosti opustil Jerusalema. Dá-li mu Pán Bůh navrátiti se do svatých míst k obrácení Mohamedánů a pohanů? Na otázku tuto skutečně nemohl odpovědět. Než, jestli by nebylo vůlí Boží, aby opět do Palestiny zavítal, zdali i v Evropě krajiny nejsou bílé ke žni; zdali i zde neplní se slovo Páně: „Žeň mnohá jest, ale dělníků málo?“ (Mat. 9, 37.) Bezpochyby málo dělníků, zvláště že nepřítel naseť právě koukole kacírství a s koukolem všeliké býlí se rozlezlo. Ženci v službě hospodáře nebeského měli dvojnásobnou práci před sebou: napřed jim bylo vyplniti koukol, později teprve mohli užitečně dobré semeno síti. Pán vyzývá dělníky i mne vyzývá, pravil si Ignác, ale jak do práce půjdu, jak budu potírati bludy, jak budu šířiti nauku Kristovu, když jí důkladně neznám, nedovedu někdy rozeznati pravdy od bludu? Proto především — dobře to pochopil světec — bylo mu se postarati o zbraň, kterou by pro věc Boží bojoval: o přiměřené vědomosti, jichž se mu nedostávalo. Nesnadný to byl úkol pro muže v síle věku, jenž nezabýval se nikdy posud knihou; bylť na vojína, ne na mnicha vychován, uměl, dle tehdejšího zvyku, sotva čísti a psáti v jazyku mateřském. Ale kdo chce cíl, chce prostředky, opakoval si Ignác základní zásadu cvičení; mělť před očima jenom větší čest a slávu Boží, neohlížel se na žádné obtíže; proto si umínil vrátiti se do Španěl a v Barceloně chopiti se rázně učení, dobyti si, byť i s největším napjetím sil, potřebné zbraně

k válce, která má hájiti víru a získati duše lidské Bohu a nebi.

B ů h t o c h c e ! S tímto heslem dávných křižáků vydal se Ignác, nepomysliv ani na odpočinek po námábách obtížné cesty, na novou výpravu, opravdu křižáckou, stokráte těžší, než dávné válečné výpravy, v nichž mnohý s takovým zápalem dobýval zemské slávy a hodností. Z Benátek vyšel Ignác obdařen hojnou almužnou, ale jak obyčejně, tak i nyní peněz dlouho nepodržel. Jda Ferrarou, vešel dle zvyku do chrámu a pobožně se modlil; v tom přiblížil se k němu jakýs žebrák a prosil o podporu. Ignác vytáhl peníz, který mu pod ruku přišel, a podal jej prosícímu; povzbuzení neobyčejnou štědrostí se všech stran se sbíhali jiní žebráci. Světec neodpíral nikomu, až posléze po krátké době pozoroval, že sám jest bez halíře. „Odpusťte, bratři,“ řekl, „všecko, co jsem měl, jsem rozdal; sám teď půjdu vyžebrati si kousek chleba.“ „Co to za člověka?“ tázali se navzájem udivení žebráci, a když vyšel z chrámu, šli chvíli za ním a volali k mimojdoucím: „Hleďte! toť svatý člověk! Vše nám rozdal, ničeho si nenechal!“

Šťasten, že opět ničeho nemá, a jako opravdu chudý jda za nábým a chudým Ježíšem, dal se Ignác na další cestu do Janova. Ještě ve Ferrare varovali ho, aby vyhýbal se pečlivě hlavní silnici; po ní totiž kroužily buď španělské, buď francouzské čety, které se krvavě potýkaly a zároveň plenily celé okolí a napadaly cestující. Ignác neposlechl této rady, a důvěřuje ve svou nevinnost, chudobu a pomoc Boží, šel přímo nepřátelskými tábory. Vojáci jej několikrát zadrželi a opět propustili na svobodu. Jednou pak zajali smělého poutníka vojáci španělští a jistí, že do rukou dostali ne-

bezpečného vyzvědače, zavedli jej do odděleného domku a tam jej vyšetřovali „Ničeho nevím o tom všem, nač se mne tážete,“ ubezpečoval Ignác; ale vojáci odpovědí nespokojeni, sami hledali skrytých nějakých listů, a když to nepomohlo, a nenalezli ani stopy jakéhokoliv psaní, zavedli zajatce k vůdci.

Po cestě zdálo se Ignácovi, že jde za Ježíšem svázaným, ježž k Annášovi a Kaifášovi vedli; zápasil s myšlenkami, jak se představití vůdci: má-li hledět získati si ho vybranou zdvořilostí a šlechtickým vystoupením, aneb naopak, má-li mluvit k němu s prostotou, jak mluvívají žebráci nevzdělaní a neotesaní? Ale zdali vůdce — přicházely mu další myšlenky — v domnění, že má před sebou člověka z prostého lidu, k němuž žádných ohledů šetřiti netřeba, bitím a mučením se ne přesvědčí, má-li opravdu vyzvědače před sebou? Vždy větší bázeň vkrádala se do srdce Ignácova a hleděla ho přesvědčiti: „Ukaž, čím jsi, jakého jsi rodu, jaké máš zásluhy, a nejen se ti nic nestane, ale dojdeš ještě náležitě cti.“ Než světec se hned vzpamatoval a odpudil rozhodně všecky tyto myšlenky jako pokušení; uvažovalť: „Jestli Pán Ježíš před Herodem a jeho dvorem za hloupého považován byl, proč bych i já jím nebyl považován? Jestli Pán Ježíš se nehájil, proč bych já se hájil? Staniž se cokoliv, dobrovolně přijatého roucha chudoby a opovržení nezapru, jist jsa, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy nespadne.“ A skutečně nespadol ani jeden vlas s hlavy, a nespadol právě proto, že dobrý učedník věrně následoval božského Mistra.

Vůdce tázal se: Kdo jsi? jak se nazýváš? odkud a kam jdeš? proč jsi se vydal v patrné nebezpečí a vešel jsi do tábora? Ignác na všecky otázky nedal odpovědi, teprve když uslyšel otázku:

„Jsi-li vyzvědačem?“ odvětil: „Nejsem.“ Obával se, aby mlčením, které snadno za přiznání k vině by se považovalo, nedal se své strany příčiny k vydání nespravedlivého soudu. Zdálo by se, že takové jednání, zvláště stálé mlčení, nesrovnávalo se s opatrností; zatím výsledek ukázal, že dobrovolné upokoření i po lidsku se dobře osvědčilo. Když vůdce nedostal žádné odpovědi, soudil, že má před sebou šílence; pokáral přísně poddané, že nedovedou rozlišiti vyzvědače od blázna, a přikázal jim, aby jej hned propustili na svobodu. Vojáci rozkaz vyplnili, ale pomstili se za svůj omyl na nevinném Ignáci; připravili si barbarskou zábavu, nadávali mu, bili a poličkovali jej. „Divnou útěchou mne tehdy Pán Bůh naplnil“ vypravoval později sám světec, „zdálo se mi, že stojím vedle Pána Ježíše před Pilátem a Herodem, a že spolu se Spasitelem trpím; necítil jsem též právě bolesti, nedbal jsem hanby, kterou jsem snášel, jenom Pánu Bohu jsem děkoval, že mi dovolil státi tak blízko pod praporem sbičovaného, trním korunovaného Syna svého.“ Kdo ví, jak dlouho ještě a jak ukrutně nešlechtní vojáci by byli trýznili svou oběť, kdyby Pán Bůh nebyl poslal poctivého jakéhos důstojníka, jenž Ignáce vysvobodil z rukou pravdivých katanů, nasýtil ho u sebe, podržel na noc a teprve ráno hojně zaopatřeného propustil na další cestu.

Téhož ještě dne večer zadrželi našeho poutníka francouzští vojáci a zavedli k vůdci. „Odkud jsi?“ tázal se tento. „Z kraje Guipozcoa,“ odpověděl Ignác. „I já jsem prodléval v té krajině a znám ji dobře,“ řekl na to francouzský důstojník; netázal se více, kázal zajatému podati občerstvení a hned na svobodu jej propustiti. Ignác chválil Boha za vše, za seslané utrpení i za zvláštní

pomoc v tolika různých nebezpečích; došel do Janova, odkud již po moři dostati se chtěl do Barcelony. I tu cestu mu usnadnila Prozřetelnost Boží. Ignác přešel okolo španělského korábu, jenž právě do Barcelony měl vyplouti; tu poznal dávného svého společníka na dvoře krále Ferdinanda, Roderika Portunda; ihned ho prosil, aby mu vyjednal místo na odjíždějící lodi. „Milerád,“ odpověděl Roderik, „když já jsem kapitánem lodi.“ Ignác poděkoval Pánu Bohu a ochotně použil nabízeného dobrodiní, které se zároveň stalo opravdovým dobrodiním pro samého španělského kapitána; sotva loď vyplula na širé moře, stíhala ji válečná loď pověstného Ondřeje Dorie, stojícího tehdy ve službě francouzské; bezpochyby byl by ho dohonil a potopil, kdyby nebylo zjevné pomoci Boží, vyprošené modlitbou vděčného světce.

Příchodem Ignácovým do Barcelony nastává nová doba v životě jeho. Posud pracoval jen o vlastní spáse a dokonalosti; přísným pokáním shlazoval dávné hříchy, krotil smysly, mrtvením tělo a pokořováním rozum i vůli nakloňoval k věrné službě Boží. Odtud staral se o potřebnou zbraň k válce za duše lidské, za dosažení prostředku, bez něhož mu nebylo možno, s výsledkem pracovati o spáse a zdokonalení jiných; zbraní touto, tímto prostředkem byly vědomosti.

IV.

Pokorný žák.

Ve velkém postě r. 1524 přišel Ignác do Barcelony s úmyslem získati potřebných vědomostí k apoštolské práci; ale nebyl si úplně vědom,

čemu a jak se učit. Aby se o tom poradil a blíže si naznačil příští způsob života, vybral se světec do Manresy k jistému svatostí slynoucímu řeholníku. Bohužel, nezastal na živě pobožného kněze; pomodlil se jenom na místě, kde jej Pán Bůh tak hojnými a velikými milostmi obdařil, a vrátil se do Barcelony. Zde našel, čeho marně hledal v Manrese. Známá již Ignácovi paní Alžběta Roserová nabídla mu z lásky Kristovy stravu a zapotřebí po celý čas pobytu v Barceloně; pomáhaly mu též jiné šlechtné paní: Anežka Pascualová, Štěpánka de Requesens, Alžběta de Bojados, Alžběta de Josa. Pobožný učitel začáteční školy, Jeronym Ardebalo, dovolil mu zároveň, bezplatně navštěvovati školu, slíbil, upřímně se jím zajímati, a pokud možno, v nejkratším čase jej naučiti jazykům, zvláště latinskému. Bývalý slavný voják, čítající nyní tři a třicátý rok věku, zasedl v školní lavici spolu s četnými dětmi, které s podivením pohlížely na nového spolužáka, a učil se horlivě prvním začátkům mluvnice. Ve skutek teď uváděl pokorný žák základní zásadu v duchovních cvičeních napsanou: „Povinni jsme lhostejně se chovati ke všem věcem stvořeným; povinni jsme vždy a všude jen po tom toužiti a to si voliti, co odpovídá dosažení cíle, pro nějž jsme stvořeni.“

Při trudné již o sobě práci zakusil světec ještě zvláštní překážky. Když měl před sebou otevřenou mluvnici a snažil se vštípati v paměť rozmanité změny a formy: stávaly mu náhle před očima jakési nebeské vidiny a srdce naplňovaly divné útěchy, které mysl odtrhovaly od knížky a zdánlivě k Bohu ji povznášely. Učitel kázal mu časovati latinské slovo „miluji“ a Ignác při pouhém zvuku toho slova zapomněl na vše časo-

vání na mluvnici a školu, a bleděl, jakby jakés přísile povoloval, na dlouhou řadu obrazů, které představovaly dějiny lásky Boží k lidem; místo aby se učil, modlil se. Nějaký čas nevěděl Ignác, jaký účel mají a od koho pocházejí útěchy a osvícení. „Co to znamená,“ řekl si znepokojen, „když se modlím, zpovídám, když ke stolu Páně přistupuji a tělo posty a bičováním krotím, necítím přece takové slasti, takou láskou neplanu, jako tehdy, když mluvnici otevru a vlastně pro službu Boží celou mysl k učení mi třeba obrátiti? Nic to jiného není, leč jen zlý duch, jenž klamnými osvíceními mne odvádí od náležitého plnění vůle Boží; namlouvá, že se mám raději oddati životu rozjímavému; zlý duch v anděla světla se proměňuje, než díky Bohu! poznávám ho po hadím ocasu, a proto právě učiním proti jeho vnuknutí.“ Jakmile poznal nástrahy nepřátelské, umínil si Ignác odkrýti je učiteli a tak přemoci škůdce, jenž „po ničem tak netouží, jako aby duše od něho pokoušená zachovávala v tajnosti zrádná jeho vnuknutí.“ *) Ignác vyplnil, jako vždy, úmysl rozhodně, bez ohledu na jakékoliv lidské ohledy; zavedl učitele do chrámu Panny Marie Mořské, padl na kolena a vyznal, že posud pro zle pojatou pobožnost neměl z učení jeho dostatečného užitku. Nyní však, pravil se slzami dále, poznal jsem s milostí Boží ďábelské pokušení, chci je přemáhati, a proto slavně slibuji, že jak nejpilněji se budu učit; pomoz mi k tomu, zacházej se mnou ne jako s mužem dospělým, ale jako s lenivým a hloupým chlapcem; trestej, bij jestli zasloužím, jak trestáš lenost a nepo-

*) Pravidla k poznání vzrušení duše, slušící zvláště prvnímu týdnu. Pravidlo 14.

zornost jiných žáků. Udivený i takou pokorou povzbuzený učitel slíbil Ignácovi, že mu dle sil dopomůže k lepšímu pokroku ve vědách. Více však než všecka lidská pomoc účinkovalo ono upřímné a pokorné vyznání trapného pokušení; ďábel viděl, že nástrahy jeho odkryty, ustál s klamnými útěchami a osvíceními a odtud již světec pokojně a úplně — tak jak to později duchovním synům doporučoval — čas věnovaný učení oddával učení, čas modlitbě určený modlitbě.

S učením a modlitbou spojoval světec mrtvení; nebylo tak přísné jak v Manrese: chápal totiž, že k učení potřebuje sil tělesných a že přílišně jimi plýtvati nesmí; ale bylo přece mrtvení stálé, nebilo sice do očí, ale proto právě křížovalo snad více starého člověka při každém kroku. Na večeři a velmi často i na oběd postačoval mu kousek chleba vyžebraný, když šel do školy aneb ze školy. Anežka Pascualová dovolila mu z milosrdenství bydleti v jejím domě v malé světničce pod krovem a ráda by mu i stravu byla dávala, ale Ignác co dostal a čeho hned nepotřeboval, rozdával jiným chudým.

„Proč,“ tázala se jednou zbožná paní, „hned dáváš jiným, jak co více aneb cos lepšího dostaneš? Přece jsi sám chudý a o sebe máš pečovati.“

„A co bys učinila,“ odvětil Ignác, „kdyby Kristus poprosil tě o almužnu? Zdali bys mu odřekla? Nevydala bys pro něho všecko?“

Světec rozdával hojně nejen pokrmy, ale i peníze a šaty, které mu snášeli. Sám spal na zemi, někdy několikrát přes noc se bičoval; nenosil šatů kajicníků, jako v Manrese, ale za to skrýval pod obyčejným chudým úborem ostrou

žíněnkou; na pohled zdálo se, že chodil v střevících, ale střevíce byly bez podešvy. Značnou část noci Ignác proklečel, modlil se horlivě, odprošoval Pána Boha za své i cizí hříchy a prosil o milosrdenství.

„Nejednou,“ vypravoval později syn pobožné Anežky, Jan Pascual, „připlížil jsem se ze zvědavosti v pozdní hodině k světelnice našeho hosta. Obyčejně, o kterékoliv hodině jsem přišel, klečel před lůžkem a modlil se; někdy celý pokojík naplněn byl jakýms divným světlem, a Ignác leskem ozářen vznášel se, vždy kleče, ve vzduchu; vztahoval ruce vzhůru, jakoby někoho viděl, pak opět plakal, bil se v prsa a volal: Bože můj! jak jsi nekonečně dobrý, když mne hříšníka, zločince posud trpíš!“ — „Kdybyste viděli, co já jsem viděl,“ opakoval Jan o několik let později dítkám a vnukům, „považovali byste domek tento za svaté místo, neustáli byste slzami svlažovati a líbati chudé stěny, v nichž se Pánu Bohu zalíbilo, takými zázraky milosti obdařiti vyvoleného služebníka“

Oheň roznícený v modlitbě, živený mrtvením, již dle přirozené vlastnosti šířil se a sdílel se s jinými v srdci Každý hřích, každá urážka Boha bolestí naplňovala milující duši Ignácovu; ale s největší lítostí pohlížel na pohoršení, jaké dával blízko Barcelony položený ženský klášter, zvaný klášter Svatých Andělů. V klášteře, jenž jest místem kajicnosti a modlitby, shromažďovala se stále veselá, barcelonská společnost; nepřestávaly návštěvy, hlučné zábavy a hostiny. Tak déle nebude, řekl si Ignác; chtěl Pána Boha smířiti za urážky a zároveň vyprositi řeholnicím milost obrácení; proto chodíval denně do klášterního kostela a tam dlouhé hodiny klečel a modlil se. Za ne-

dlouho řeholnice spozorovaly tak vřele modlícího se muže, jehož hlasitý pláč nejednou v prázdných zdech se rozléhal. Kdo to je? tázaly se zvědavě; slyšely všudy odpověď: Světec. Zatoužily světce poznati a požádaly ho, aby jim něco o Bohu pověděl. Na tuto chvíli Ignác čekal. Neohlížel se na žádné ohledy, s horlivostí a smělostí apoštolskou představil s jedné strany vznešenost řeholního povolání a veliké povinnosti, jaké s tím povoláním jsou spojeny; s druhé strany vylíčil v živých a pravdivých barvách velikou nevděčnost a zlobu řeholníka, jenž neplní slibů; zkázu tolika duší zlým příkladem způsobenou; strašný trest, kterým spravedlivý Bůh stihá urážky jemu učiněné. Řeholnice poslouchaly zaraženy. Zdálo se jim, že poprvé slyší tyto pravdy, že teď teprve chápou, jaký účel mají kláštery, co znamenají řeholní sliby. Ignác použil dobré nálady bídnych, bloudících srdcí, předložil jim pravdy, které sám v Manrese poznal. Poprvé užil zbraně, kterou mu Pán Bůh do rukou dal: duchovních cvičení, a výsledek ukázal, že zbraň jest opravdu zázračná. Po několika dnech změnil se k nepoznání klášter Svatých Andělů; mlčení, kajicnost, modlitba, zbožné zpěvy zaujaly místo dřívějších zábav a příliš veselých rozmluv; tváře leskly se ne pozemskou, ale nebeskou radostí, zářily pobožností a podávaly důkaz, že Bohu zasvěcené panny byly si vědomy své hodnosti.

Andělé v nebi a lidé dobré vůle na zemi těšili se ovšem této změně, ale veselí, prostopášníci mládenci, kteří ztratili příležitost k hlučným zábavám a přesvědčili se, že klášterní brány, dříve dokořán otevřené, nyní na vždy jim jsou zavřeny, umínili si pomstiti se na původci opravy, která jim byla nemilá. Z počátku usilovali hroz-

bami zadržeti Ignáce od další péče o klášter. Když to nepomáhalo, čekali několik lidí, najatých rozpustilými mladíky, na světce a notně jej zbili. Jako na potvrzení, že rozpustilost ke všem hrozným neřestem vede, uradili se posléze nešlechtníci tito: Třeba ho zabít! Jednou, když Ignác se právě vracel z kláštera ve společnosti jistého pobožného kněze, jménem Pualto, vypadli ze zálohy nedaleko městské brány sv. Daniele dva k tomu účelu postavení mauretánští otroci a hrubými palicemi bili světce i jeho společníka po hlavě a po celém těle. Pualto padl na zem, váleje se ve vlastní krvi; za několik dní zemřel z ran utržených. Ignác ztratil též vědomí, takže zbojníci se domnívali, že oběť jejich již nežije; proto ho déle nemučili a sami co nejrychleji utekli. Brzy jakýs pocestný jel cestou, zpozoroval krev řinoucí se z ran Ignácových, vzal ho položivého na svého koně a zavezl do domu Anežky Pascualové. Po několik neděl byl světec mezi životem a smrtí. Teď teprve ukázalo se, jakou úctou a láskou zahrnovali jej jak bohatí, tak chudobní; do chudého domku tlačily se celý den řady pánův i paní, kupců, žebráků, kteří se tázali na zdraví „apoštola“, jak jej všeobecně nazývali; děkovali Bohu, že ho na živě zachoval; svolávali na nešlechtné zbojníky pomstu božskou i lidskou. Jenom jediný Ignác nemyslíl na pomstu, ale naopak ustavičně se modlil za své odpůrce a prosil, aby Pán Bůh je osvítil a pravou lítostí srdce jejich naplnil, a spáchaný zločin jim odpustil. Jak by Pán Bůh nevyslyšel hrdinské modlitby za nepřátele, kterou dobrý uředník následoval věrně božského Mistra, jenž se na kříži modlil: „Odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“ Když po několika měsících Ignác posléze s lůžka vstal a opět, ničím neodstrašen,

jak obyčejně ces oval do kláštera Svatých Andělů, aby posilnil v dobrém obrácené řeholnice, zastoupil mu cestu jistý mladý barcelonský kupec, vrhl se na kolena a vyznal se slzami: „Já jsem tě chtěl zabiti, ale nyní vidím tvou trpělivost, vidím, že pomsty nehledáš a teď jako dříve toliko o čest a slávu Boží dbáš; prosím za odpuštění pro lásku Kristovu.“ Ignác pozvedl klečícího, objal ho srdečně, a nejen odpustil, ale vyprosil mu u Boha úplné obrácení, takže mládenec známý posud ze zlého života a špatných mravů stal se odtud příkladem života i ctností opravdu křesťanských.

Pán Bůh usnadňoval sluhovi svému práci, začatou ke spáse duší a ke zdokonalení jich, i udělil mu, jako udělil apoštolům a věrozvěstům v prvních dobách křesťanských, neobyčejný dar zázraků a prorocství. Občas vznášel se při modlitbě zázračně ve vzduchu a ze srdce i z úst, láskou Boží roznícených, vycházelo volání: „Proč tě, Pane, lidé neznají?“ Jednou jakéhosi nešťastného sebevraha vroucí modlitbou vzkřísil na chvíli, jež postačovala k pokání za spáchaný zločin.

Janu Pascualovi předpověděl světec celý příští běh života, radostné i žalostné události, přesný počet synův i dcer, které mu Pán Bůh popřeje; a všecka předpovědění se na vlas vyplnila. Zázraky a prorocství, ale ještě více umrtvený, svatý život Ignácův získaly mu v celé Barceloně takovou lásku a úctu, že po patnácti letech, když jeden z učedníků jeho a příbuzných, P. Antonín Araoz, do města přijel mnoho obyvatelů kteří osobně světce znali, i ti, kteří o něm toliko slyšeli, šli v dlouhé, nekonečné řadě k domku, kde bydlil právě příšedší kněz, a všichni se tázali:

„Co dělá Ignác?“ A prosili: „Požehnej nás jménem toho světce!

Zvláště čtyři mládenci pozorovali ctnosti Ignácovy a zázraky, které Pán Bůh činil na jeho přímluvu v Barceloně, a toužili pod jeho vedením a rozkazy Bohu sloužiti. Byli to: Jakob de Cezares, člen šlechtické, velmi bohaté rodiny; Artigat, o němž životopisci svatého žádné další zprávy nezanechali; Ignácovi již dříve známý Kalixt a Francouz Jan. Nauky a příklad svatého mistra pomohly jim nemálo k lepšímu poznání a zamilování si nebeského vůdce. Jakmile Ignác po dvouletém pobytě v Barceloně, dostatečně vycvičen jsa v latinském jazyku, do jiného města odešel, aby započal filosofická studia, šli s ním i první učedníci, s nimiž však dlouho společně nepřebýval.

Za to mu Pán Bůh přivedl jinde jiné, zřejmě způsobilější učedníky k vykonání díla, k němuž ho povolal.

Na jaře 1526 složil Ignác přísnou zkoušku z latinského jazyka u učitele Ardebala a na jeho povzbuzení a radu šel, jako obyčejně, pěšky do Alcalé de Henares, kde v slavném po celém světě vysokém učení shromážděno bylo tehdy okolo 10.000 posluchačů.

K začátku filosofických přednášek zbývalo ještě okolo tří měsíců; toho času užil světec k modlitbě a k dobrým skutkům. Za nedlouho přišli i barcelonští společníci. Stejně se šatili, chodili společně po domech, prosili o almužnu pro tělo a sami udělovali almužnu duchovní, povzbuzovali k varování se hříchu a cvičbě ve ctnostech. Obyvatelé poznali za krátko svatost Ignácovu a tak štědře mu udělovali, že poděloval mnohé jiné, chudší, než byl sám.

Tito rozhlašovali jeho milosrdenství a přiváděli celé zástupy mrzákův a žebráků k branám špitálu, kde světec našel přístřeší. Zatím rychle minuly letní měsíce; přednášky na vysokých školách již započaly. Ignác viděl, že nedovede náležitě prospívati ve vědách a zároveň se věnovati skutkům milosrdenství a obrácení hříšníků; proto opustil Boha pro Boha, umrtvoval příliš mocnou borlivost i touhu po modlitbě a zabral se se zápalen do vědy. Ale upřílišněný, rozumem nemírněný zápal přivedl jej v tom směru na scestí.

Ignác chtěl co nejspíše státi se schopným nástrojem k rozšiřování cti a slávy Boží a poslouchal zároveň přednášky z logiky, z přírodovědy a z bohosloví. Tím stalo se, že neměl ani času, ani příležitosti náležitě a důkladně prostudovati ty vědy.

K tomu neutajil v sobě planoucího ohně lásky Boží, ustával občas v učení a po ulicích i náměstích hlásal neskončené milosrdenství a spravedlnost Boží; zapřísáhal: „Hříšníci, obraťte se k Tvůrci a Spasiteli!“ V krátkce shromáždil okolo sebe několik Boha více milujících studentů vysokých škol. Z učedníka stal se mistrem a přetvořoval jejich srdce duchovními cvičeními, učil je cestám, vedoucím k vyšší dokonalosti. Cest a sláva Boží zajisté se šířila, ale chce-li Pán Bůh, řekl si znepokojený Ignác, abych nyní tím způsobem čest a slávu Jeho šířil? Když v Alcali nelze mi přes mnohé usilování upřímně a výhradně věnovati se vědám a když vidím, že posavadní, zimničné, stále přerušované učení ovoce nevydává, zdali spíše nejsem povinen, přestěhovati se na jinou vysokou školu, kde bych již od samého počátku žádných jiných povinností na sebe nebral

a bez překážek, nerušeným a spořádaným filosofickým studiím úplně se věnoval?

Ignác váhal na tuto otázku odpovědět. Váhání skoncovala teprve Prozřetelnost Boží; řídilať podivně celý život a každý krok vyvoleného muže, jež určila k vykonání velikých skutků, které týkaly se ne jednoho města aneb kraje, ale celého světa. Stejný úbor učedníkův Ignácových, horlivá jeho napomínání k varování se hříchů, rekovné skutky milosrdenství obrátily na sebe pozornost jak duchovních, tak světských hodnostářů v Alcali a vzbudily u nich podezření, není-li vlkem v ovčím rouně, není-li kacířem, jenž v cizině tehdy právě se šířícími novotami protestantskými nasákl a nyní je pod zástěrou ctnosti rozsévá nepozorovaně v katolickém kraji zvláště mezi mládeží vysokých škol. Při smutných zprávách o šířícím se kacířství v Německu nastala ve všech vrstvách společenských ve Španělsku opravdová obava o neporušitelné zachování nejdražšího pokladu víry.

Nedivme se, že pokladu střežli pilně, bázlivě, časem až zbytečně a bez příčiny bojácně. Tím živější obavy se udržovaly, poněvadž před několika měsíci objevili ve Španělsku nové kacíře, nazvané Osvícenci. Kdo ví, pravili si, zda i Ignác k sektě té nenáleží; zda-li tajemnému jejímu učení neděkuje onen divný vliv, jež má na každého, kdo se k němu přiblíží? Divili se též a nejednou se i horšili, že Ignác a jeho společníci přistupovali pravidelně každý týden k sv. přijímání; věc tehdy neobvyklá, mnohem neobvyklejší, než dnes každodenní přijímání. Jest zřejmo, že nechvalné a nepříznivé pověsti o Ignáci zvětšovaly se a rostly, když přecházely z úst do úst, až o hrozně zveličených doslechli inkvisitoři v Toledě, kteří

bděli nad čistotou víry a mravů. Dva z nich přijeli do Alcali, aby věc důkladněji vyšetřili; ale přesvědčili se, že o šíření, neřku-li o zakládání nové sekty není ani řeči. Nekázali ani Ignácovi k soudu se dostaviti a oddali celou záležitost ke konečnému vyšetření a rozhodnutí generálnímu vikáři v Alcali, Janu Rodriguesovi de Figueroa.

Po několika dnech dal nový soudce Ignáce a společníky jeho zavolati k sobě a oznámil jim, že důkladně vyzvídal o jejich učení a mravech, ale že nenalezl v nich nic trestuhodného; ať tedy bez překážky žijí a pracují jako před tím.

Avšak, poněvadž nejsou řeholníky, lépe že bude, když nadále nebudou stejného obleku nositi, jenž bez potřeby na ně obrácí zraky a pozornost. Ignác ochotně vyhověl žádosti, právě tak, jako ochotně přestal choditi bos, když toho Figueroa později žádal. Mělť Ignác na mysli napomenutí, v Písmě sv. zapsané: „Lepší jest poslušností nežli obětí.“ Zdálo se, že rychlou poslušností získal si světec soudce a že již odtud pokojně se bude modliti a pracovati. Ale zlý duch neustával a pomocí dílem nešlechetných, dílem lehkomyšlných lidí vždy jiné překážky chystal.

Figueroa, přinucen stálými žalobami, po několika měsících opětně velmi přísně vyšetřoval slova a skutky Ignácovy a na novo na něm viny nenalezl. Sotva toto vyšetřování se skončilo, přišla nová žaloba.

Dvě, v celém městě dobře známé paní, vdovy: Maria del Vado a mladá, hodná její dcera Ludvika Velasquezová z nerozvážné pobožnosti bez průvodce, pěšky se vydaly na dlouhou, za tehdejších poměrů v každém ohledu nebezpečnou pouť k svatyni Panny Marie v Guadalupě. Kdo

jim to poradil? „Zajisté Ignác,“ řekl kdosi nepřejný, „však nejednou s nimi rozmlouval, byl jejich rádcem a duchovním učitelem.“ Lehkomyslně pronešená slova rychle se ujala

Neminulo mnoho dní a nikdo z těch, kteří se zajímali o tuto věc, nepochyboval, že Ignác jest hlavním strůjcem zlého. Toto přesvědčení získalo si přístup i do domu Figuerova, který si umínil, jednati s bezohlednou přísností a rozhodně překaziti další, neprozřetelnou a škodlivou, jak se domníval, činnost neznámého poutníka, jenž i z kacírských snah jest podezřelý.

Jednoho dne v dubnu objevil se před obydlím Ignácovým biskupský sluha, neřekl ani proč, ani na čí rozkaz, sebral jej a zavřel do vězení.

Sedmnácte dní byl světec ve vězení a nevěděl, z čeho jej obviňují. Na štěstí vězení nebylo příliš tuhé; mnoho bývalých známých, četní ctitelé ctnosti Ignácovy přicházeli ho těšit; a on se jim hojně odvděčoval, vykládalť jim duchovní cvičení.

Mezi jinými navštěvovali vězně: slavný profesor Písma svatého, Jiří Navero, a pobožné, rodem i ctností slynoucí paní: Terezia de Cardena a Eleonora Mascarena, později učitelka následníka španělského, Filipa II. Navero tak hlubokou úctou k Ignácovi byl naplněn, že jednou přímo z vězení vešel do vysoké školy a začal přednášeti slovy: „Viděl jsem Petra v okovech.“ Obě pak paní, a především Terezia de Cardena, chtěla svým slovem světci vymoci osvobození, a kdyby to bylo nemožno, usnadniti mu útěk; ale Ignác odmítl rozhodně tyto návrhy, řka: „Ten, pro jehož lásku jsem se dostal do vězení, mne odtud vyvede, jakmile se mu zalíbí.“

Pověst o uvěznění světce došla do Segovie,

kde tehdy meškal jeden barcelonský učedník a druh Ignácův, známý nám Kalixt. Třebas byl po nemoci, vydal se Kalixt hned k bývalému mistru a vyprosil si jako velikou milost, aby ho s ním uvěznili. Několik dní ztrávili oba na společných modlitbách a svatých rozmluvách.

Ignác pozoroval, že druhu neslouží, a přikázal mu vážně přivolaným lékařem, aby odešel. Po několika dnech přišel posléze sám Figueroa do vězení a začal vyšetřovati.

„Znáš-li,“ tázal se,*) „ony dvě paní, matku a dceru, které samy na pouť se vydaly?“

„Znám,“ odpověděl vězeň.

„A věděl-liš dříve, než město opustily, o jich úmyslu?“

„Nevěděl,“ odvětil Ignác, „a pravím to pod svatou příšahou, kterou jsem se zavázal“.

Po těch slovech položil Figueroa ruku na jeho rameno a řekl s výrazem radosti: „A přece uvěznili tě právě proto...“

Vězeň se tázal: „Mám blíže vysvětliti záležitost?“

„Vysvětl,“ vecel vikář.

„Nejednou,“ řekl vězeň, „paní se mi svěřovaly, že chtějí putovati po celém světě a sloužiti chudým v špitálech v tom a v onom městě. Já pak zrazoval jsem jim to vždy, zvláště proto, že dcera jest ještě mladá a sličná; domlouval jsem jim, touží-li tolik chudé navštěvovati, ať v Alcali se oddávají této zbožné činnosti a zde putují, když půjdou v průvodech za Nejsv. Svátostí.“

Figueroa kázal notáři, jenž jej provázel, sepsati všecky odpovědi, dal ještě několik méně dů-

*) Celé vyšetřování podáno doslovně dle Acta antiquissima. Boland. str. 657 n.

ležitých otázek a odešel, slibuje brzký rozsudek. Poutnice se zatím vrátily domů za více než za měsíc. Když jejich výpovědi se úplně shodovaly s odpověďmi Ignácovými, otevřeli mu konečně po 42 dnech, dne 1. června 1527, brány vězení.

Rozsudek, vydaný Figuerou, četl věznovi biskupský písař; obsahoval tři body. První potvrzoval úplnou nevinu Ignácovu i jeho druhů; druhý kázal nositi obyčejný kroj studentů vysokých škol; třetí zapovídal jim přísně přednáseti lidu pravdy víry a mravů, pokud by sami nevěnovali se nejméně čtyři léta důkladnému studiu filosofických a bohoslovných věd. V první chvíli po přečtení rozsudku Ignác sám nevěděl, co dále má činiti; zdálo se mu, že dané podmínky zavírají mu rozhodně cestu k další práci o spasení duší a k tomu odporují chudobě, kterou z lásky k chudému Ježíši Bohu v myslí slíbil. Posléze umínil si, že půjde k toledskému arcibiskupovi, Alfonsu Fonsekovi, a jemu, jako vyššímu soudci, ještě jednou celou záležitost předloží. Umínil si, že vyplní věrně jako rozkaz ne lidský, ale Boží, cokoli mu arcibiskup nařídí, kdyby to i velmi obtížné bylo.

Fonseca přijal vlídně zbožného poutníka, s velikou pozorností vyslechl celé vypravování a po přání samého Ignáce poradil mu, aby šel do Salamanky, „malého Říma kastilského“, na jehož slavných vysokých školách vědychtiví studenti z celého Španělska se scházeli. Ale i zde Ignác dlouho nezůstal. Prozřetelnost jinde za hranicemi Španělska připravila mu způsobilé učedníky a příznivé poměry k vyplnění velikého díla, k němuž jej povolala. Neminuly ani dvě neděle od příchodu světce do Salamanky a již shromažďovali se, podobně jako v Barceloně a v Alcali, kolem něho četní věřící, jimž veřejně i soukromě mluvil o Bohu

a předkládal k rozjímání věčné pravdy, které povzbuzoval k častému přistupování k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Vliv, jež měl na vždy četnější mysli i srdce, znepokojil horlivé strážce víry, Dominikány z kláštera sv. Štěpána. Zdali neznámý poutník, tázali se zbožní řeholníci, netají snad pod rouškou svatosti jiných bludných cílů? není-li tajný kacír? má-li dostatečné vědomosti, aby posluchačů do bludu nepřivedl, dostatečnou znalost srdcí, aby místo léků nedával jedu? Jest povinností naší, řekli si Dominikáni, věc vyzkoumati, a proto uložili zpovědníkovi Ignácovu, členu svého řádu, aby pozval Ignáce na příští neděli do kláštera k obědu. Po obědě zástupce převora nepřítomného a jiní dva Dominikáni zavedli hosta do klášterní kaple; předem jej ubezpečovali, že sami chtějí se přesvědčiti o jeho vědomostech a smýšlení. „Mnoho dobrého,“ řekl upřímně zástupce převorův,*) „slyšeli jsme o tobě i tvém druhu Kalixtovi, o tvém apoštolském způsobě života a učení. Jest naší povinností, bdíti nad čistotou nauky katolické, a proto chtěli bychom od tebe samého více se dověděti. Kde a jakým vědám jsi se věnoval?“

Ignác vyznal bez okolků, že málo umí a to, čemu se naučil, nenaučil se důkladně.

„Proč tedy a na jakém základě míváte kázání?“ tázal se řeholník.

„Kázání nemíváme, ale jen občas rozmlouváme po přátelsku o věcech Božích, na př. s těmi, kteří nás zvou na oběd.“

„A o čem zvláště rozmlouváte, to bychom rádi věděli?“

*) Rozmluva podána v »Acta antiquissima«. Bolland. p. 658.

„Tu neb onu ctnost doporučujeme,“ odvětil Ignác, „aneb hříchu varujeme.“

„Vědomostí bohoslovných nemáte a přece rozmlouváte o ctnostech a hříších. Tedy Duch svatý nadpřirozeným způsobem vás osvětil a vám zjevil tajnosti vědy bohoslovné. Jest to opravdu vaše mínění?“

Ignác umkl na chvíli; zdálo se mu, že poslední úsudek nebyl správně utvořen; vždyť někdo nemá hluboké vědecké znalosti pravd víry, neví, jak se učeně nazývají a dělí různé druhy ctností a hříchů, a přece od hříchů se odvrací, jiné před nimi, jako před největším zlem varuje, ke skutečnému konání ctností povzbuzuje. Řeholník neprávě si vykládal mlčení, soudil, že jest přiznáním viny, a ostřeji narážel: „Proč mlčíš? Nevíš-li, v jak nebezpečných dobách teď žijeme, jak bludy Erasmovy a mnoha jiných po světě se rozšiřují? Odpovídej upřímně, abychom poznali, nejsi-li i ty bludnými naukami nakažen!“

„Nic více nepovím,“ odvětil posléze Ignác, rozmysliv se, „a vysvětlení podám jedině před svými představenými, kteří mají právo mi to naříditi.“

„Když tak,“ řekl na to řeholník, „pak zde zůstaneš, a my se postaráme, abys všecko upřímně vyznal.“

Po těch slovech zavedli Ignáce i jeho druha do zvláštní cely a přes tři dny drželi je v klášteře. Zatím rozmýšleli a radili se u různých zkušených mužů, co dále s vězni činiti, netřeba-li je žalovati u duchovního soudu, jako podezřelé z kacířství. Mezi poradami četní řeholníci scházeli se u vězně a poslouchali s podivením jeho slova, plná lásky Boží a horlivosti pro spásu duší těch, které slušelo pokládati za nepřátele. Brzy utvo-

řilo se v klášteře o Igaáci dvoje mínění: jedni uznávali jej za svatého a žádali jeho propuštění na svobodu, neb zřejmě vyvolil ho sám Bůh za nástroj k rozšíření své slávy; druzí rádi přiznávali, že vězeň vypadá jako muž svatý, a je-li rozumno, tázali se, dovoliti člověku nevzdělanému, aby pouštěl se do výkladu tajemství víry? lze-li ručiti, že pod vnější rouškou svatosti neskrývají se zločinné záměry? Druhý názor zvítězil; po třech dnech přišel do kláštera zavolaný úředník a za hlasitého nářku mnohých řeholníků zavedl Ignáce a Kalixta do veřejného vězení.

Vlastní vězení bylo naplněno několika tuláky a zloději; proto nové příchozí umístili v hořejším pokoji, čili spíše v smrduté a temné skrýši, v níž skládávali rozličné nepotřebné haraburdí. Pro větší bezpečnost přikuli oba vězně na jeden řetěz, upevněný na hrubém trámu, takže nejmenší pohyb jednoho ihned druhý pocítil. Vězňové celou noc nespali. Ráno biskupský vikář a bakalář bohosloví Frias vzal každého zvláště ve vyšetřování, tázal se, čemu a proč učí, jaký život vede, jaký dále povede, jaké má druhy? Ignác místo odpovědi podal vikáři všechny rukopisy, předně „duchovní cvičení“, řka: „Toť všecka nauka a pravidlo života; tomu mne Pán Ježíš naučil, tomu já i jiné učím. Druhy mám kromě uvězněného Kalixta ještě dva; rád povím, kde přebývají.“ Na rozkaz i ty druhy zajali a do dolního vězení uvrhli; oznámili jim, že za nedlouho před soud budou postaveni. Jak Ignác, tak i jeho druzi důvěřovali ve svou nevinnost a slušnost své záležitosti, proto nechtěli, ač jim mnoho přimlouvali, vzíti si obhájce, neřku-li prositi o přimluvu některého mocného přítele. „Pro Boha bojujeme,“ opětovali, „Bůh

vás neopustí, ale sám nejlépe pořídí vše dle nejmoudřejších úmyslů.“

Duchovní vrchností ustanovení soudcové: tři doktoři bohosloví: Isidor Paravigna, Frias a známý nám bakalář Frias důkladně zkoumali „Duchovní cvičení“, a po několika dnech zavolali Ignáce k soudu. V „cvičeních“ jenom jeden odstavec se jim nelibil, jmenovitě zásada, dle níž lze rozlišiti, je-li zlá nějaká myšlenka hříchem smrtelným neb všedním. Zásadě samé neměli opravdu co vytýkati, ale věc, řekli, jest příliš nesnadná a spletitá, aby člověk v bohosloví nesběhlý bez nebezpečí o ní rozmlouval. Ignác odpověděl prostě, podobně jak Pán Ježíš odpověděl při umučení sluhovi Annášovu: „Vám přísluší soud, zda-li jsem podal učení pravdivé neb nepravdivé; není-li pravdivé, zavrhněte je.“ Soudcové neodpověděli na vyzvání, ale hned zkoušeli světce z nejtěžších bohoslovných otázek o Nejsvětější Trojici, Vtělení a Svátosti oltářní; Frias dal mu i několik otázek z práva církevního. „Nevím, co učenci, doktoři o té věci praví a jaké mínění mají,“ odvětil skromně Ignác, ale rozkazem soudců přinucen tak jasně a důmyslně rozluštil všechny předložené otázky, tak dobře vyložil celé katolické učení o těch článcích víry, že posluchači netajili podivu. Pak vykládal svatý z nařízení soudců první přikázání Boží způsobem, jak katechismu učival a k službě Boží povzbuzoval na náměstích a ulicích města. Slova prostá, plná ohně, prochnutá láskou k Bohu a bližnímu, vzbudila mnohem živější nejen podiv, ale pohnutí. Soudcové se více netázali, přerušili výslech a kázali Ignáce odvésti do vězení.

Výslech roznesl slávu světce po celé Salamance a mnoho zvědavých a pobožných hrnulo

se do vězení, aby uzřeli Ignáce, promluvili s ním o věcech božských a rady jeho dožádali. Mezi jinými přišel k němu provázen Friasem mladý tehdy František de Mendoza, pozdější kardinál a arcibiskup v Burgosu. Po prvních slovech na uvítanou tázal se František po přátelsku Ignáce, není-li mu trpko, nalézati se ve vězení, v okovech? „Odpovím ti,“ odvětil svatý*), „těmitěž slovy, jaká řekl jsem dnes jisté vznešené paní, která měla lítost z mého osudu, z trestu, z řetězu, kterým mne přikuli. Lituješ-li mne, řekl jsem, a považuješ-li vězení za něco strašného, tím dokazuješ, že netoužíš z lásky Kristovy okovy nositi. Já tě ubezpečuji, že v celé Salamance není tolik pout, řetězů, okovů, kolik bych chtěl nositi z lásky k Ježíši.“ Nebyla to jen planá slova, jak brzy zřejmě se ukázalo. Dozorci nechal z neopatrnosti bránu vězení otevřenou, a všichni vězňové, kromě Ignáce a jeho druhů, uprchli; použili šťastné a řídké příležitosti. Teprve druhého dne ráno spozorovali s nemalým leknutím útek vězňů, ale zároveň s větším ještě podivením uzřeli několik z nich pokojně klečeti a modliti se, jakoby nevěděli, že na jejich dobré vůli záleželo, získati svobodu. Pohled ten živě dojal soudce. Zpráva o celé události roznesla se hned po městě a získala mnoho přívrženců nespravedlivě křivděným. Ti lidé, pravili, jsou nevinní, neb jenom nevinný rozsudku se neleká, před soudem neprchá. Soudcové povolili všeobecnému mínění a kázali druhy Ignácovy z vězení převésti do blízkého pohodlného domku. Sám Ignác toliko, toužící po utrpeních, aby tak Ukřižovanému co nejvíce se připodobnil, vyprosil si u Boha, že ho nechali zatím

*) Acta antiquissima. Boland. p. 659.

ve vězení, třeba, po lidsku řečeno, velmi nespravedlivě a nedůsledně. Konečně po dvaceti dvou dnech vydán rozsudek, jenž vězně osvobozoval od všelikých podezření, dovoloval jim hlásati lidu nauku Boží a povzbuzovati k ctnosti, ale zapovídal vpouštěti se do vysvětlování jistých těžších otázek, na př. jaký rozdíl jest mezi těžkým hříchem a všedním hříchem, pokud by se nevykázali vysvědčeními o dokončených studiích bohoslovných.

Ještě ve vězení umínil si světec, že opustí na několik let rodné Španělsko a půjde do slavných tehdy po celém světě vysokých škol pařížských, aby tam bez obavy stálých vyšetřování a příkrostí došel konečně v úkrytu a v pokoji dávno žádaného cíle. Rozsudek vydaný soudci salamanckými upevnil ho v tom úmyslu. Když i tak, myslil si, práce pro blaho duší na dále mně zde znemožněna, nemám již proč déle ve Španělsku se zdržovati. A skutečně neminuly ani tři neděle od chvíle, kdy světec opustil bránu vězení, a již nezbaje tuhé zimy ani nebezpečí, která ho v cestě čekala — vypukla právě válka mezi Francií a Španělskem — rozloučil se poutník náš s četnými dobrodinci a přáteli, kteří upřímně ho želeli, a kráčel vždy pěšky, žena před sebou oslíčka, jenž školní knihy nesl, přes Barcelonu do Paříže.

V.

V pařížských školách.

Dne 2. února 1528 „šťastně a při dobrém zdraví,“ jak sám psal dobrodějce své Anežce Pascualové, došel Ignác do Paříže, aby zde dále se

učil, „pokud mi Pán čeho jiného činiti nerozkáže.“ Ne bez příčiny vyvolil si náš pocestný, z města do města honěný učedník, právě Paříž; ne bez příčiny Prozřetelnost božská sem právě kroky jeho řídila. Na staroslavných vysokých školách pařížských proudil tehdy a rozvíjel se vědecký život velmi utěšeně; postačí uvést, že studentů bylo od dvanácti do patnácti tisíc, a jedna ze tří hlavních částí Paříže, tak zvaná „Universita“, sotva je pojímala.

Bohatší, jichž ostatně byl skrovný počet, žili skutečně na vlastní útraty, obyčejně několik společně v jednom domě pod dozorem zkušeného učitele; chudším byly přístupny četné „kolleje“, druh dnešních konviktů, v nichž za neveliký poměrně plat poslouchali přednášky profesorův a skrovnou stravu dostávali; nejchudší pak vydělávali si na živobytí tím, že sloužili u bohatých kollegův, u profesorův i v domech soukromých, na přednášky v kollejích docházeli, kdy a pokud dovolovala služba a péče o chléb vezdejší. Rozumí se, že ne všichni studenti, zvláště ti, kteří měli příliš mnoho peněz, a ti, kteří jich měli příliš málo, aby pořádně se uživil, myslili opravdu na učení, aniž též všichni dávali příklad ctnostného života; avšak celkem nadšení, získati vědomosti, mezi tolika tisíci studenty z různých národů bylo mohutné, a po kotníky sáhající, prostým řemenem přepásaný šat pařížského studenta budil zaslouženou a všeobecnou úctu.

Již v prvních nedělích, když se poznal s novými professory a kolegy, zpozoroval Ignác ne bez hrůzy, jak malé pokroky ve vědách posud učinil, když pořád se stěhoval z města do města a pořád s novými překážkami bojoval. Neveselé

to přesvědčení bylo mu toliko pobídkou k vytrvalejší, důkladněji spořádané a úsilovné práci.

Především umínil si vyučiti se důkladně jazyku latinskému a za tím účelem navštěvoval přes půl druhého roku školu „Montaigu“, zvanou dle jména zbožného zakladatele kardinála Petra de Montaigu. V den sv. Remigia, 1. října 1529 dal se Ignác zapsati na přednášky filosofické v koleji sv. Barbory a poslouchal je s takovou pílí a pozorností, že sám professor Jan Penna po půl čtvrtém roce jej vybídl, aby déle neodkládal a předeepsané zkoušky složil. Poslechl té rady světec a složil v tehdejší studentské mluvě zvanou „kamenou“ zkoušku a dne 13. března 1533 dostal stupeň licenciata, a po dvou letech mistra filosofie. Teď teprve na podzim 1535 náležitě již připravený, vstoupil do řad posluchačů bohosloví, kteří se shromažďovali na přednášky v klášteře dominikánském v ulici sv. Jakuba, aby opět, jako všude jinde, železnou vytrvalostí v práci slušný obdiv vzbudil u mistrův i druhů. Dva z tehdejších kolegův a pozdějších duchovních žáků, Laynez a Salmeron, podali o tom, jako očití svědkové, následující svědectví: „Třebas Ignáci při učení bylo bojovati s většími obtížemi, než komukoli ze současníkův, a snad vůbec, než komukoli na světě, přece, uvážíme li vše, převýšil pilností všecky kolegy. Nemalé též učinil pokroky ve vědách, jak dostatečně o tom svědčí veřejné zkoušky a vědecké disputy se spolužáky.“

Obtíže, s nimiž svatému bylo bojovati v Paříži, byly více méně tytéž, jaké zakusil již ve Španělsku: nedostatek hmotných prostředků k výživě a horlivost o spásu duší spolustudujících, která, třeba byla nyní velmi omezena, přece mu nejednou přinesla hroznou nenávist a pronásledování. Na

výživu, spolu se všemi školními potřebami, bylo nejméně okolo 50 dukátů ročně třeba.

Zbožné paní barcelonské, zvláště Alžběta Roserová a Anežka Pascualová, zaslaly mu sice na počátku značnější almužnu; ale Ignác nechtěl se penězi obírat, svěřil proto celou sumu k uschování jistému mladému Španělovi, jenž spolu s ním v jednom pokoji býval, a ten neměl nic spěšnějšího, nežli promrhati v několika dnech svěřené peníze. „Bohu buďtež díky a sláva!“ zvolal světec, když se dověděl o té, pro něho sice smutné příhodě. Obydlí našel na počátku v založeném pro Španěly špitálu sv. Jakuba; skrovnou výživu vyžebraval si den ze dne, dvěře ode dvěří.

Žebranému chlebu a přebývání ve špitálech Ignác uvykl; jedno jej znepokojovalo; kdyby žil tím způsobem, neblížil by se dosti rychle k vytknutému cíli a, jako ve Španělsku, opět by učení ustupovalo. Přednášky v „kolleji“ začínaly časné ráno, ještě před otevřením brány špitální, a končily večer po zavření jejím; kromě toho špitál byl od „kolleje“ tak vzdálen, že sama cesta tam a zpět zabírala mnoho drahého času. Ignác byl by rád, dle příkladu nejednoho chudého kolegy, přijal službu u některého profesora, aby si zabezpečil tím způsobem stravu a byt v kolleji; ač o to sám usiloval, ač o to pečovalo několik upřímných přátel, nepodařilo se mu naléztí žádoucí služby. Těžké byly první měsíce pobytu v Paříži. Ale svatý, přes to, že cítil dobře celou tíži, a později poučen nabytou zkušeností, nedovoľoval nikdy podobná břemena jiným ukládati, neztratil přece ani na chvíli zmužilosti, nezměnil v ničem vytknutého cíle, jist, že zázračná Prozřetelnost božská nad ním bdí a ho neopustí.

Jeden přítel Ignácův viděl, že v Paříži je

potíž o značnější almužnu zvláště pro Španěly, na něž Francouzové velmi nelaskavým okem tehdy poblíželi, a poradil mu, aby o letních prázdninách vybral se do Nizozemska, které té doby k Španělsku náleželo, a od tamějších bohatých kupců vyprosil si hojnější podpory. Myšlenka, ve skutek uvedená, osvědčila se velmi užitečnou. Dvě léta po sobě, hned v prvních dnech po skončení školních přednášek, vybíral se náš poutník na cestu pěšky a jako vždy o žebraném chlebě, a šel do Brugge a Antverp, kde hlavně přebývali zámožní kupci.

Do dnes ukazují ještě v těchto městech starožitné domy, v nichž dle podání Ignác přebýval a štědrého pohostinství užíval. Třetího roku vybral se až do Anglie a bydlicí tam španělští kupci obdarovali ho ještě štědřeji než krajané v Nizozemsku. Bohužel, nemáme žádných bližších zpráv o těchto „prázdninových“ cestách, které bezpochyby s mnohými obtížemi a pokořeními spojeny byly; jenom dle jejich účinků, dle lásky a úcty, s jakou mnoho let později zbožní dobrodinci vzpomínali svatého žebráka, lze se domnívati, jakou vůni ctností všude roznášel. Svědčí o tom i to, že dobročinní Španělové, jakmile lépe poznali Ignáce, ušetřili ho v následujících letech trudné a namáhavé cesty a sami z vlastního popudu posílali mu odtud do Paříže potřebné podpory na penězích.

Z nevyhnutelné potřeby konané, pravou pokorou posvěcené žebravé cesty našly v nejbližším okolí světce několik velmi přísných posuzovatelů. Nejvíce horšil se nad nimi a nejhlasitěji proti nim reptal nějaký Jan Madera; byl rovněž rodem ze Španěl a pomocí styků udržovaných s vlastní objevil, čím byl Ignác, z jakého rodu pocházel a jaký

život před tím vedl. Často vysvětloval, chtěje mluvit do svědomí svatému: „Nesluší se a není dovoleno bez urážky Pána Boha žíti z almužny, když někdo nosí tak slavné jméno a má tak zámožné příbuzné. Jednáním svým nutíš jiné, by si utvořili klamný úsudek, že příbuzní tvoji jsou buďto poslední nuzáci, aneb nejhroznější lakomci. Uvaž, není-li hříchem, v pochybnost přiváděti dobré jméno bližních, a těch, s nimiž tebe Pán Bůh tolika svazky spojil?“ — Odpověď na výtku nebyla těžká a Ignác neváhal a nerozmýšlel se ani na chvíli, činí-li dobře, když vstupuje jak nejblíže v šlepěje chudého a nahého Krista. Aby však přesvědčil přítele i ty, kteří příliš lehce dávali se přesvědčiti jeho důvody, předložil několika nejučenějším bohoslovcům pařížských vysokých škol následující otázku: „Je-li dovoleno šlechtici, jenž se zřekl světa z lásky ke Kristu Pánu, žebrati v různých krajích, a křivdí-li tím příbuzným aneb obtěžuje-li své svědomí?“ Jednomyslná, písemně Ignáci podaná odpověď všech bohoslovců zněla: „V tom jednání není ani hříchu, ani stínu hříchu.“ Odpověď zavřela ústa neopatrným přátelům, kteří nedovedli pojmuti užitek a oceniti vznešenost evangelické chudoby. Ale ještě se úplně neztratila tato celkem nevelká chmura, když již s jiné strany blížila se jiná, která v následcích byla by opravdu hrozna bývala.

Ignác umínil si pobytu v Paříži použití jak nejlépe, aby nabyl vědomostí, a proto varoval se všech zaměstnání a prací, které, ať byly by jak svaté, mu přece překážely v učení. Za tím účelem omezil si přesně čas modlitby; vědělť, že práce pro Boha konaná zastoupí mu nejvřelejší modlitbu; utlumoval násilím pobožné city, které odvracely mysl od vědeckých badání; s druhy z bytu uzavřel

smlouvu, že nikdy v hodinách k učení ustanovených nebudou rozmlouvati o věcech nebeských, neb, jak ze zkušenosti věděl, rozmluva taková rozněcovala mu srdce, že dlouhé hodiny při ní mu uplynuly jako jedna chvíle a dlouho ještě potom žádnou jinou otázkou nebylo mu lze se obírat. Avšak i v mezích přísných, sobě uložených předpisů, které svatě zachovával, naskytlo se Ignáci, pro vlastní sílu věci, mnoho příležitosti k rozšiřování cti a slávy Boží zvláště v duších spolustudujících. Sám jeho příklad, samy z úst do úst přecházející dějiny jeho života, přesnost v plnění nejdrobnějších povinností školních v poměrně starším věku, pokora a umrtvení vyryté ve tváři, jevící se v každém kroku kdysi pyšného šlechtice, byly nevymluvnějším, stálým kázáním. Co teprve, když Ignác dovolil vyjít na jevo dlouho v srdci zadržovanému ohni, když v důvěrné rozmluvě s několika soudruhy rozvíjel před nimi pravdy cvičení a tázal se: co nám prospěje vše, čeho dosáhneme na zemi, co vědy, co sláva, nedosáhneme-li cíle, pro který Pán Bůh nás stvořil, nespasíme-li duše? Vroucí slova, příkladem podporovaná, tak mocně působila na jistý počet mladých známých a kolegů Ignácových, že pod jeho vedením vykonali „duchovní cvičení“, změnili úplně dosavadní lehkomyšlný život a přistupovali často a pravidelně k sv. svátostem. Tři Španělové: Jan de Castro, jenž nosil již název sorbonského doktora, Peralta, a mladší od nich věkem, ale neobyčejnými schopnostmi obdařený Amador, zatoužili po vyšší dokonalosti, rozdali chudým vše, co měli, a bydlili spolu s Ignácem ve špitále sv. Jakuba. Zpráva o neobyčejné této události roznesla se rychle tak mezi studenty, jak mezi professory vysokých škol, a byla jiskrou vhozenou na dávno již při-

pravené hořlaviny nechuti a předpojatosti v srdcích všech, které dávno již znepokojovaly a hněvaly nauky a způsob života světcova, s vlastním životem jejich se neshodující.

Zvláště pobouření byli a pobouřením nikterak se netajili, slavný již tehdy učeností dr. Petr Ortiz, professor Ignác Penna a rektor kolleje sv. Barbory, Govea. Jakým způsobem, tázali se, jakými prostředky čili kouzly rozvinuje Ignác takový vliv na spolužáky; v jakém směru toho vlivu užívá; nešíří-li nezdravého mysticismu a snad i kacírského bludu? Kdyby otázky a pochybnosti, které vyšly z vážených úst a velmi rychle se dále šířily, vycházely jen z rozumné snahy, přesvědčiti se o pravdě, nebylo by jim co vytýkati; ale, bohužel, větším dílem plynuly ze závisti a z jiných, rouškou horlivosti zle skrývaných, méně šlechetných pohnutek.

Na pokyn a jistě s tichým svolením mistrů sebrala se jednoho dne veliká hromada studentů vysokých škol u brány špitálu sv. Jakuba, a s křikem i hrozbami domáhali se, aby Ignác pustil na svobodu tři — jak je nazývali — vězně a otroky. Několik vtrhlo do špitálu a nedbajíce proseb a ubezpečení domnělých vězňů, že dobrovolně tu jsou, vyvedli je násilím na ulici a vedli u vítězoslávě do budov vysokých škol. Unavení bojem, přemožení prosbami kollegů, vážností profesorů, přislíbili, že aspoň na ten čas opustí Ignáce a ničeho rozhodného neučiní, pokud studií nedokončí. De Castro vstoupil později do kláštera Kartuziánů; o dalších osudech dvou jeho soudruhů nemáme bližších zpráv; každým způsobem, když jednou odstoupili od mistra, v jehož ruce a pod jehož řízení Pán Bůh je, jak se zdálo, oddával,

nikdy více nebyli v řadách jeho, později četných učedníků.

Po hlučné studentské demonstraci vzali sami professorové záležitost do rukou; Ortiz a Govea podali soudu inkvisice písemní žalobu na Ignáce, že jest podezřelý z šíření kacířství a zabývání se kouzly. Inkvisitorem v Paříži, jež tam poslal papež Klement VII., aby potlačoval víc a více rozpínající se ve Francii protestantismus, byl tehdy Matouš Ori z řádu sv. Dominika; přečetl pozorně podanou žalobu, a třebaš netajil, že nezdá se mu dosti odůvodněnou, přislíbil ji vyšetřiti. Zatím roznesla se v kruzích universitních zpráva, že Ignác z bázně před výrokem inkvisice spěšně uprchl z Paříže. Nepřátelé plesali: „Zřejmě podvodník,“ hlásali všude s uspokojením, „cítíl se vinen a bál se spravedlivého soudu; jistě neměl, co by řekl ke své obraně.“

Opravdu nebyl Ignác v té chvíli v Paříži, ale opustil ji na krátký čas a úplně z jiné příčiny. Mladý Španěl, který s ním spolu bydlil a tak nepoctivě promrhal peníze k uschování svěřené, vracel se do vlasti; ale na cestě tak těžce onemocněl, že delší dobu zdržel se v Rouenu, kde za krátko skrovné zásoby do posledního halíře vyčerpал. Nemoc a bída stávaly se den ze dne hroznější. Nešťastník neměl nikoho, na něhož by se obrátil s prosbou o pomoc, vzpomněl si — nový marnotratný syn — na milosrdenství Ignácovo a v dlouhém, pokorném listě vylíčil mu hrozný svůj stav. Sotva Ignác list přečetl, šel do kostela dominikánského, aby se poradil s Pánem Bohem na modlitbě, co činiti: má-li spěchati sám k nemocnému, aby ho ošetřoval, aneb zjednati mu jen pomoc od přátel pařížských a dle možnosti i o ošetřování pro něj se postarati. Nerozhodnost tím

více byla odůvodněna, že světec necítil se tehdy zdravým, a k tomu předvídal, že náhlé jeho zmi-zení z Paříže dá příčinu k nejhorším domněnkám. Všecky ohledy přemohla konečně láska opravdu hrdinská, které věrný učedník Ježíšův naučil se jenom u Mistra, jenž na kříži se modlil za nepřátele.

Časně ráno vybral se Ignác na cestu, bos lačný, ale sotva učinil několik kroků, tak seslábl, že se zdálo zhola nemožným dále jíti. Zřejmé pokušení, řekl si po chvíli, a bojuje co krok s ro-stoucí únavou, kráčel dále jak mohl nejspěšněji. Tak dovlékl se spíše, nežli došel, až do vsi d'Argenteuil, tři míle od Paříže. Pohleděv na příkrý a dosti vysoký pahorek, který mu bylo slézti, opět klesal na duchu, ale hned zastyděl se u sebe, vzýval Boha za pomoc a napnuv po-slední síly nešel, ale běžel na horu. V té chvíli opustilá ho dosavadní únava, takže třetího dne po východu z Paříže stanul v Rouenu a zabýval se nevděčným přítelem. Sotva vešel, objal ho srdečně, potěšil a slíbil, že odtud ničeho se mu nebude nedostávat. Skutečně, Pán Bůh zařídil, že Ignác, sbíraje almužnu, dostal tolik a tak vy-datných podpor v městě docela neznámém, že postačily nejen na okamžité potřeby nemocného, ale dovolily mu pohodlný návrat do vlasti. Ignác nespokojil se tím, ale zjednal mu ještě bezplatné místo na lodi, která právě odjížděla do Španěl a dal mu odporučající listy k přátelům v Salamance, Teď teprve, když se pomstil, jak svatí se mstívají, myslil na sebe, aby se hájil před ubližujícími pomluvami, které zatím v Paříži získávaly každého dne na rozsahu a moci.

Jeden z dobrých známých Ignácových podal mu zprávu listem, jak věci stojí, a zapřísahal ho,

aby déle s návratem neodkládal a očistil se ze žalob před inkvisitorem, jenž poručil ho všude hledati. Psaní dostal světec na ulici. Když vyplnil již povinnost lásky, která ho do Rouenu přivedla, netratil ani chvíle, šel k veřejnému notáři a žádal od něho vysvědčení, že hned po obdržení zprávy šel do Paříže, aby tam dobrovolně se dostavil k soudu. Inkvisitor, Matouš Ori, podivil se nemálo, když po několika dnech uzřel před sebou pocestného dalekou cestou unaveného, který zrovna z cesty k němu přišel, nevstoupiv ani do vlastního obydlí, protokol v Rouenu sepsaný ukázal a oznámil, že přichází podrobit se vyšetřování, jemuž vyhnouti se nikterak nezamýšlel. Krok ten utvrdil tím více inkvisitora v dřívějším přesvědčení o úplné nevině Ignácově. „Buď klidný,“ řekl mu, „podali mi sice žalobu proti tobě, ale neuškodí ti, když se nezakládá ani trochu na pravdě.“

Rozhodnost a spravedlnost Matouše Oriho zavřela na delší dobu ústa nenávisti a pomluvám, tím více, že Ignác, pojatému úmyslu věren, celý čas věnoval učení, přesvědčen jsa, že Pán Bůh toho teď žádá od něho, a nikoliv bezprostřední práce o spáse duší. „Proč,“ tázal se jednou důvěrný známý, Dr. Frabies, „ti, kteří ještě nedávno neměli dosti slov na nejrozličnější výčitky, teď veřejně a vroucně tě chválí? Jaká je asi příčina změny?“ „Počkej jen,“ odvětil usmívaje se Ignác, „až se osvobodím z tísnících pout a dokončím filosofii, dovíš se, proč mám pokoj. Jakmile úsilněji budu pracovati, závist vzbudí hned proti mně dávné a ještě hroznější bouře.“

Slova vyplnila se spíše ještě, než sám Ignác tehdá tušil. Třeba si učinil pravidlem, neudíleti zatím nikomu „duchovních cvičení“ a filosofickým studiím věnovati celý čas a pozornost, přece ve

chvilích oddechu, v přátelské rozmluvě se spolu-studujícími skýtala se mu jaksi mimovolně příležitost, aby povznesl mysl k Bohu a povzbudil k opravdu křesťanskému životu. Zvláště připomínal Ignác s důrazem povinnost, slyšeti v neděle a svátky mši svatou, co někteří professorové velmi stěžovali tím, že na ranní hodiny dnů svátečních ustanovovali různá veřejná cvičení vědecká. Napomínání nezůstala bez výsledku : kostely v neděle se plnily studenty, síně universitní se prázdnily. Urážku, jak ji nazval, vzal si před jinými k srdci výše již zmíněný a od dřívější doby Ignácovy nepřejný professor Penna a hrozil mu několikráte, aby se dále neopovažoval šířiti mezi studenty nepokoje a odváděl je od věd, nechce-li naraziti na jeho hněv a přivoditi si smutné následky. Když hrozby nepomáhaly, umínil si Penna je vykonati; umluvil se s rektorem kolleje sv. Barbory, Jakobem Goveou, poslal Ignácovi poslední úřední výstrahu a hrozil mu trestem tak zvaného „sálu“.

Hrozný ten trest ukládal se jen nepolepšitelným, nejhorším studentům. Konal se následujícím způsobem: Když se zazvonilo, sešli se do největší síně v kolleji, obyčejně do jídelny, všichni studenti a professorové, tito s metlami. Pak přivedl sluha universitní vinníka po pás obnaženého, a ten šel pomalu mezi dvěma řadami professorů a dostal od každého lehké šlehnutí. Kdo jednou prošel sálem, upadl ve všeobecnou hanbu; studenti varovali se ho jako nakaženého; i po ulicích ukazovali na něho s posměchem a opovržením.

Když universitní sluha stanul v pokoji Ignácově a volal jej na „sál“, v duši bývalého vojína povstala strašná bouře odporujících si citů a myšlenek. Pot vyvstal mu na čele, na chvíli zdálo se mu, že takového pokoření nesnese; ale hned

podrobil silnou vůlí přirozené city, které pocházely, jak si vytýkal, z neumrtvené sebelásky. „Proč, osle,“ káral sebe sama, „vzpouzíš se proti ostnu? Nemilo ti pokoření se podrobiti; právě podrobíš se mu a bude ti to ke zdraví!“ Z druhé strany neubráníl se vážné pochybnosti, nemá-li, ne z ohledu na přirozený odpor, ale jedině z ohledu na větší čest a slávu Boží, povinnosti uhájiti se od zahanbujícího trestu. „Bezpochyby všeliké utrpení přinese mi jen prospěch, ale co se stane s těmi, kteří následovali mé rady a teprve první kroky učinili na úzké stezce vedoucí do nebe? Kolik útlých rostlinek uschne a zahyne z té příčiny? Nejsem-li povinen více dbáti spásy tolika duší, než vlastního duchovního prospěchu? Není-li hanbou, neodporuje-li slávě Krista Pána, když křesťan veřejně na křesťanské universitě pokárán a zahanben bude proto jen, že následoval Krista a jiné ke Kristu přiváděl?“

Tak chvíli zápasil Ignác s vlastními myšlenkami a prosil Pána Boha, aby ho osvítil, co začítí. Posléze zvítězila láska k duším krví Spasitelovou vykoupeným, obrátil se proto k čekajícímu sluhovi a řekl mu, že jest ochoten jíti za ním na „sál“; napřed však promluví s rektorem Goveou, jenž byl ještě ve vlastním pokoji. „Co se mne týká,“ prohlásil rektorovi s obvyklou pokorou, ale směle a otevřeně, „ničeho si více nepřeji, jak bití a pohrdání, snášených pro Pána Ježíše, a nejednou již z lásky k Bohu vytrpěl jsem pro Něho vězení a okovy. Čeho se jedině bojím, jest, že nyní, když já čest ztratím, mnoho jiných ztratí snad spasení. Sud' tedy sám, sluší-li vydati v nebezpečí tolik z vlastních tvých učedníků, kteří ještě v ctnosti nejsou dosti utvrzeni; sluší-li trestati mne jako zločince proto, že jsem

odváděl od hříchův a povzbuzoval k pilnému plnění celého zákona Božího?“

Govea poslouchal z počátku s podivem, pak s rostoucím pohnutím. Teď teprve, jakby mu náhle šupiny spadly s očí, pochopil a ocenil spravedlivě jednání Ignácovo; vzdal úctu vzneseným pohnutkám, které jej vedly; přiznal ve svědomí, že pronásleduje tak ctnostného muže, pronásledoval vlastně svatost a ctnost kterou přece miloval a přiznával se k závazku, jí hájiti a rozšiřovati. Slušelo zlo napravit, napravit rozhodně a bez odkladu. Ještě Ignác nedomluvil, když Govea jej vzal za ruku a spěšně vedl do sálu před shromážděné a dlouhým čekáním netrpělivé professory a studenty. Ruce ozbrojené metlami zdvihly se, ale ještě rychleji klesly při prvních štkáním přerušovaných slovech Goveových. „Máte před sebou pravého svatého,“ zavolal, „neb nedbal vlastní bolesti a hanby, myslil jedině na čest a slávu Boží, na duše bližních.“ Pak vrhl se před Ignácem na kolena, nedbaje proseb a odporu jeho, a prosil ho za odpuštění; vyznával, pláče, že velmi lehkomyšlně dal se zaujati proti němu pomluvami. V pravdivé vítězoslávě opustil Ignác „sál“, pýře se a nevěda, kam se ukrýti před důkazy úcty, které mu teď na všech stranách prokazovali.

Nejen Govea, pozdější horlivý missionář ve východní Indii, změnil úplně mínění o Ignácovi; mnoho jiných profesorů, a mezi nimi předně Ortiz a Penna, uzavřeli s ním úctyplné přátelství a považovali jej odtud za vůdce v životě duchovním. Spolužáci pohlíželi na něho jako na světce, v těžkých případech šli k němu na radu a někteří z nich, kteří slyšeli o neobyčejných účincích „duchovních cvičení“, konali je pod jeho

vedením. Tak událost, která měla zahubiti Ignáce a zavřítí mu cestu k další práci, přispěla vlastně, aby se rozšířil obor jeho působnosti k větší cti a slávě Boží. Za prvních let pobytu v Paříži šířil světec čest a slávu Boží jen mezi nejbližšími druhy, a to jen samým příkladem; v následujících letech dospěl k takovému ovládnutí sebe sama a dovedl si čas a zaměstnání rozdělit, že neboje se škody v učení, méně již zdržoval apoštolskou horlivost. Sám vyslovil všeobecnou zásadu:*) „Jiných třeba léků v první době po utrpené těžké ráně, jiných později; co mi bylo nutným na počátku cesty, ustoupí dnes jinému způsobu jednání.“ Od přírody Ignácovi bylo dáno, získávací snadno a dovedně srdce a mysl; přizpůsoboval se různým povahám, náklonnostem a zvykům; upoutával veselou tváří, zajímavým a upřímným způsobem jednání. Přirozené dary službě Boží zasvěcené, milostí posilněné a ušlechťené, shromažďovaly kolem svatého vždy četnější kruh přátel. Sotva jejich důvěru získal, mluvil jim o Bohu, o nejdůležitější záležitosti na zemi: o spáse duše, a neustával v usilování, pokud jich nepřivedl k upřímné zpovědi a upravení života podle zásad opravdu křesťanských. Mnozí, zvláště mladší přátelé, nasákli protestantským jedem. Ignác je poučoval, přesvědčoval, podporoval je modlitbou a vřelými slovy v boji s náruživostí, která byla hlavní příčinou, že bludům přáli; pak je přiváděl sám k Matouši Oriovi, aby před ním bez zbytečného hluku odřekli se bludů.

Jaká byla horlivost Ignácova, jaká opatrnost a vynalézavost v získání duší pro Boha a jak mu

*) Cartas I. 1. Bratru Martinu Garciovi de Onaz. V červnu 1532.

v tom ohledě nic nebylo příliš těžkým, vysvítá dobře z několika událostí této doby, které nám jeho životopisci podrobně vylíčili. Jeden z jeho známých zamiloval si jakousi vdanou ženu bydlící nedaleko Paříže; udržoval s ní nedovolený poměr. Jakmile se o tom Ignác dověděl, představoval mu tíži páchaného hříchu, žádal a prosil, aby přestal Pána Boha urážeti; ale všechny úvahy nečinily ani nejmenšího dojmu na nešťastného otroka vlastní náruživosti. Silná byla nemoc; zřejmě žádala silnějšího léku, než pouhých, třeba přesvědčivých slov. Když hříšník jednou v zimě večer spěchal opět do známého domu a přecházel okolo rybníka napolo zamrzlého, zastavil se náhle, když uslyšel mohutné napomenutí, jakoby zpod nohou vycházející: „Kam jdeš, nešťastníku? — Neslyšíš hrmit nad hlavou? Spěj ukojiti nectnou žádost, já zatím budu zde za tebe pokání činiti!“ Bojácně pátral mladík, odkud hlas jde, a uzřel Ignáce po šíji ve vodě. Pohled dojal ho mocně, pochopil zlobu páchané nepravosti, ocenil lásku světce, jenž žádného nebezpečí, ani utrpení se neštítí, aby ho od věčných muk vysvobodil, a milost, obětavostí Ignácovou do duše jeho uvedená, změnila jej. Za chvíli vracel se bývalý světák a nynější kajicník s vysvoboditelem do Paříže a o to ho toliko prosil, aby ho odtud považoval za nejvěrnějšího a nejposlušnějšího učedníka.

Jinému prostředku naučil Pán Bůh Ignáce k zachránění jistého řeholního kněze, jenž pohoršlivým životem stav a tím i víru uváděl v posměch. Jednou v neděli klekl světec k jeho zpovědnici a složil zpověď z celého života s takovou lítostí srdečnou, v ničem sebelásky nešetřil a tak hořce oplakával svá provinění, že kněz onen mimovolně obrátil pozornost na smutný stav vlast-

ního svědomí a tázal se: „A jaký soud vydáš sám o sobě, když světský člověk, neobdařený tak vysokým posláním jako ty, neobtěžený tak těžkou odpovědností, jenž rozhodně lehčími hříchy Pána Boha urazil, tak přísně sebe soudí?‘ Tou úvahou nutkán jsa, odhalil navzájem zkroušený zpovědník zpovídajícímu se stav duševní a rovně se slzami žádal pomoci a rady. Igaác poradil mu, vykonal „duchovní cvičení“ a jimi nejen vyvedl ubohého kněze z propasti hříchu, ale i uvedl na stezky svatého života.

Jindy opět důležitá záležitost přivedla Ignáce do domu jistého doktora bohosloví, člověka celkem nezlého, ale příliš oddaného pozemským zábavám a zájmům. Domácí pán hrál s několika přátely na kulečnicku a hned pozval příchozího, aby se účastnil hry, která právě začínala. Igaác se vmlouval, že neumí hrát. Přítomní byli rádi, že mají komu se smáti a o kom vtipkovati, a nepřijali výmluvy; usmál se, povolil a přistoupil ke kulečnicku. „Ale oč budeme hrát?“ tázal se. „Chudás, jako já, nehrává o peníze; a hrát bez naděje výhry, není příjemno. Chcete-li, hrejme tak: prohrám-li, budu vám sloužiti celý měsíc a učiním vše, co mi přikážete; vyhrám-li, vy měsíc plniti budete má přání.“ Rozumí se, že návrh jednomyslně přijali, a domácí pán hrál s hostem. Nemálo se všichni divili, že Igaác, jenž po prvé na kulečnicku hrál, překonal bez obtíže dobrého hráče a žádal od něho dle úmluvy, aby měsíc konal duchovní cvičení. Měsíc ztrávený v službě, ne Igaácově, ale opravdu v službě Boží, změnil k nepoznání zásady a zvyky dosavadního služebníka světa.

Avšak větší pozornost věnoval než těmto nahodilým, a okolnostmi poskytnutým obrácením,

jiné zaležitosti: běželo mu hlavně o to, aby získal způsobilých pomocníků a druhů k velkému dílu rozšíření království Kristova na světě, k oné výpravě pod vedením a pod praporem Spasitelovým, ku které sám tolik let s námahou a neúspěšnými velikými se chystal. Vícekráte ve Španělsku a v samé Paříži přidružilo se mu několik mladíků, které nadchl slovy a příklady, ale po krátké době ho opouštěli, aby na jiných cestách, celkem marně, hledali štěstí a postupu. První stálé a do smrti věrné tovaryše získal Ignác, ba řekněme vyvolil Pán Bůh Ignácovi ve dvou přátelích z kolleje sv. Barbory; byli to Petr Lefèvre, známější a ctěný obyčejně jako bl. Petr Faber, a sv. František Xaverský.

Faber pocházel z velmi chudé rodiny, ze vsi Villaret v Savojsku; za dětských i chlapeckých let pásal dobytek. S učením začal pozdě, ale co zameškal, nahradil velikými schopnostmi a podivnou pilností. Další dějiny života a setkání s Ignácem sám v „Pamětech“ vypravuje :

„Roku 1525, maje devatenáct let, opustil jsem místo rodné a přišel jsem do Paříže ... R. 1529 dosáhl jsem dne 10. ledna stupně bakaláře, a po veliké noci liceuciáta, pod professorem Janem Pennou, mužem vynikajícím hlubokou vědou. Budiž dobrota Boží na věky velebena, že dala mi takového učitele a druhy; je nalezl jsem v jeho obydlí; mám na mysli zvláště mistra Františka Xaverského, náležejícího dnes k Tovaryšstvu Ježíšovu. Téhož roku bydlil v kolleji sv. Barbory v jednom pokoji s námi Ignác Loyola; chtěl s námi poslouchati přednášky filosofické, které začínaly dnem sv. Remigia. Přednášel mistr František Xaverský. Svěřil mi opakovati přednášky filosofické se svatým mužem, Ignácem, a tím způsobem naskytla

se mi šťastná příležitost, s ním blíže se seznámiti. Bydlili jsme v jednom pokoji, jedli za jedním stolem, brali z jednoho sáčku. Igaác byl mistrem života duchovního. Posléze tak jsme k sobě přilnuli, že byli jsme jedno srdce a jedna vůle. Roku 1534 a dvacátého osmého roku života byl jsem na kněze vysvěcen, a poprvé sloužil jsem mši svatou na svátek sv. Magdalény mé orodovnice a patronky všech hříšníků a hříšnic.“

Jiné povahy, než tichý a vlídný Faber, byl František Xaverský, kterého Igaác zároveň získal.

Zakládal si na šlechtickém původu, na vysokých úřadech, které druhdy otec zastával u dvora královského, na vlastních schopnostech a na sličné postavě; uvažoval o tom toliko, jak vyniknouti, jak se blýskati ve světě a dobytí slávy a vážnosti ve vědách; tak druhdy toužil Ignác dobytí slávy válečné. Tak smýšlel František, když přišel roku 1527 do Paříže; nadějí a ctižádostí oplýval, ale peněz se mu nedostávalo. Tři léta později, ač byl teprve ve čtyři a dvacátém roku, přednášel filosofii v kolleji „Beauvais“ (čti Bové).

Den ze dne přibývalo posluchačů mladému mistrovi a ti roznášeli daleko jeho slávu; sny se uskutečňovaly, a ustupovaly snům novým ještě luznějším a stkvělejšími. František opojen jsa prvními, šťastnými výsledky, z počátku nevěšmal si obstarlého studenta, jenž vážností a pilností lišil se od jiných, a velmi pravidelně chodil do přednášek; Ignác však záhy postřehl schopnost a šlechtnost profesora, po zásluze chváleného a váženého; tušil, jak veliká díla by vykonal pro čest a slávu Boží, když pro marnou, vlastní slávu s takovým zápalem pracoval. Bližší známost s Františkem v kolleji sv. Barbory utvrdila světce v tom přesvědčení. Aby si otevřel cestu k jeho srdci, a

tím získal vlivu na něho, konal mu Ignác rozmanité, přátelské služby: získával, přiváděl mu nové posluchače, mluvil o jeho schopnostech a přednáškách s uznalostí, z mála pomáhal mu, když peněz neměl. Zkrátka, řídil se v životě zásadou, kterou svatí dobře znali a již moudří lidé spravovali se k svému a k bližního prospěchu. Ignác ji později napsal: *) „Získáváme-li duše pro horlivější službu Boží, třeba nám dbáti téže prozřetelnosti k jejich prospěchu, které dbá nepřítel lidského pokolení u dobré duše k její škodě. Nepřítel vchází dveřmi duše, a vychází svými; když vchází, neprotiví se jejím obyčejům, ba spíše je schvaluje; potom teprve ponenáhlu pokouší se vyjítí svými dveřmi láká duši pod záminkou dobrého, k nějakému zlému skutku, mámí ji a do bludu uvádí a vše řídí k zlému cíli. Podobně i my vše k dobrému řídme, snášejme se s bližním v dobré věci, a nedbejme zatím zlé; a když ho získáme, směleji si počínejme. Tak vejdemo jeho dveřmi, vyjdeme svými, které vedou k Bohu.“

Laskavé jednání, s mnohou obtíží a sebezapřením spojené služby získaly Ignácovi vděčnost a přátelství Xaverovo. Vděčného přítele již tehdy světec uvaroval nejednoho nebezpečení, leccos mu řekl, co před několika měsíci nebylo by prospělo a bylo by způsobilo nechuť a odpor. V důvěrné rozmluvě tázal se Ignác přítele slovy Kristovými: „Co prospěje člověku, byť všechn svět získal, jestli na své duši škodu trpí?“ Ukazuje na nebe i na zemi, tázal se, nasytí li se opravdu srdce štěstím a slávou, jakou nebe toliko dává. „Chceš něco velikého vykonati; co jest větší než rozšiřovati čest a slávu Boží, spasiti duše nesmrtelné?

*) Cartas I. 6. Poučení nunciům v Irsku z r. 1541.

Chceš býti slavným; hledej slávy, ale skutečné, před Bohem, ne před lidmi, věčné, nepomíjející.“

Slova dojala srdce Xaxerovo. Sám se sebou zápolil, hotov jsa ke všem obětem; když zvítězil, odevzdal se úplně v ruce Igaácovy, aby ho řídil jako duchovního syna a učedníka. I měl v pravdě proč považovati Igaáce za opravdového otce. Několik příčin z nich a lásku, kterou měl k světci, vytkl sám v listě psaném bratrovi:*) „Abys zřetelně poznal, co prokázal mi Bůh, seznámiv mne s mistrem Igaácem, svatosvatě ti pravím, že po celý život mu dostatečně neodplatím. Mistr v nesnázích opatroval mne penězi a přáteli odvracel mne od zlých společností, kterých já nezkušený tehdy jsem nerozeznával, teď však, když nové bludy zachvátily Paříž, nechtěl bych na nich podílu míti za nic na světě.

Nevím, kdy se za to odvděčím mistru Igaácovi, vždyť jemu povinen jsem, že jsem do těch společností nechodil a nenavazoval styků s lidmi, kteří na vnějšek nejeví ničeho trestuhodného, ale uvnitř nakaženi jsou bludařstvím, jak se ze skutků ukázalo. Není divu, že jsem Igaácovi odhalil celé srdce, tak že zná nuznost mou a starosti mé lépe, než kdokoliv jiný na celém světě.“

Zřejmá změna, jaká nastala v jednání profesora, jenž posud tak rád vynikal schopnostmi a důvtipem, silou a zručností, velice znepokojila několik dosavadních přátel. Nejvíce se hněval nějaký Michal Navarro, jemuž šlechtný Xaver ne jednou pomohl hojným darem na penězích, třebaš potom sám bídu trpěl. Hněv pocházel, zdá se, hlavně z obavy před ztrátou příspěvků, které odbíral po několik let, a obrátil se s celou silou

*) Cartas I. 7. List daný dne 25. března 1535.

proti Ignácovi; podněcován byl jinými náruživostmi a rozmluvami i radami stejně smýšlejících druhů a přivedl nešťastníka na stezku, která vedla přímo ke zločinu. Navarro jednou v noci postavil řebřík pod okno světnice, v níž, jak věděl, Ignác té doby sám byl, s úmyslem, že mu život vezme ostrou dýkou, kterou nesl. Již stál na první spružině řebříku, když v tom uslyšel zřetelnou, hroznou otázku: „Bídníku, kam a pro co jdeš?“ Tajemný hlas, výslovné napomenutí Boží, takovou bázní ho pronikl, že odňal mu skoro vědomí; místo aby slezl, stoupal výše, ale v pokoji Ignácově vrhl se před ním na kolena, vyznal zločinný záměr a prosil o milosrdenství a odpuštění. Světec zachoval se, jak všichni věrní následovníci Kristovi se zachovávají k nepřátelům: přitiskl jej k srdci a napomenul jen, aby i s Bohem co nejspíše se smířil. Bohužel, hlas Boží zadržel zločinnou ruku, otrásl na chvíli srdcem hříšníka, ale nevníkl hlouběji; sotva pomínil první dojem, Navarro vrátil se k dřívějšímu životu a dřívějšímu smýšlení a za několik let stál opět v řadách veřejných nepřátel světcových.

K prvním dvěma učedníkům Ignácovým: Xaverovi a Fabrovi, připojilo se za nedlouho několik jiných. Dva neobyčejně nadaní mladíci: Jakob Lajnez a Alfons Salmeron přišli r. 1533 z Alkale do Paříže s úmyslem, dále se vzdělávati a poznati „poutníka“, o němž v rodném kraji tolik neobyčejných věcí slyšeli. Lajnez měl tehdy dvacet jeden rok, od čtyř let nosil titul doktora filosofie a teď již podivem unášel všechny bystrosti rozumu a vědomostmi, které ho učinily jedním z největších učenců a nejhlubších bohoslovců svého věku. Mladší o dvě léta Salmeron věnoval se se zvláštní zálibou jazykům starožitným. Sotva mladí po

cestní přijeli do Paříže a před doporučeným hostincem s koní ssedli, vzbudil jejich pozornost vážný jakýs muž, jenž pozorně na ně patřil: „To není nikdo jiný, jak Ignác!“ zvolal předtuchou veden Lajnez a přiblížil se k neznámému. Známost takto uzavřená změnila se po několika dnech v úzké přátelství a výsledkem bylo, že dva příchozí poddali se za nedlouho úplně vedení staršího, zkušeného přítele.

Rovněž bez trudů a bez dlouhých bojů uznali v Ignáci od Boha vyvoleného mistra a vůdce: mladý Portugal, Šimon Rodriguez z Azveda, a bývalý professor filosofie ve Valladolidě, Mikuláš Bobadilla. Tento byl v úzkých a díky povinen byl Ignácovi nejen za pokrm pro duši, ale často i pro tělo. Rodriguez spojoval v sobě opravdu andělskou nevinnost mravů s velikou horlivostí pro spásu duší, pro něž na missiích, najmě v Palestině pracovati toužil. S tužbou svěřil se Ignácovi, a když i tento vlastní úmysly a záměry mu předložil, nebylo těžko navzájem dorozuměti se.

Nedohodli se však úplně; přátelé Ignácovi, které Bůh mu přivedl, nepochopili docela a neporozuměli ve všech podrobnostech výpravě, kterou zamýšlel pod praporem Kristovým, aby upevnil a rozšířil království Boží na zemi; porozuměli vznešeným úmyslům teprve v „duchovních cvičeních“. Faber vykonal je v zimních měsících roku 1534, navrátil se ze Savojska, kde strávil několik měsíců v rodném domě. Milost Boží plynula mocnými proudy do jeho srdce a naplňovala ho takovým světlem a útěchou, že zdálo se mu chvílemi, jakoby přebýval ne na zemi, ale v nebi. Prvních šest dní nevzal ničeho do úst a teprve na rozkaz Ignácův půst přerušil. Nedbaje neobyčejně kruté zimy stával celé hodiny na dvoře

osamělého domu, do něhož se nastěhoval; vzhlížel k nebi a když o něm rozjímal, zapomínal na zemi; poněvadž háral vnitřním ohněm, necítil zimy. V tomtéž asi čase konali duchovní cvičení: Laynez, Salmeron, Rodriguez, Bobadilla; vyšli z nich v jiné muže proměnění; jeden cíl odtud měli: sloužiti pod vůdcem Kristem; jednu touhu: vstupovati ve všem a vždy jak nejdokonaleji v šlepěje nebeského vůdce. Xaver odložil pro professorská zaměstnání duchovní cvičení na letní, prázdninové měsíce.

Šest mužů kolem Ignáce shromážděných věnvalo již Pánu svobodu, rozum a vůli, povědělo ze srdce nejvyššímu Vůdci:*) „Chci a prahnu a mám pevný úmysl následovati Tebe v snášení všelikých křivd a všelikého pohrdání a v úplné chudobě jak skutečné, tak duchovní;“ za nedlouho ještě určitěji si vytkli, jak v jednom šiku slavnou přísahou věrnost Kristu přislíbí a se zaváží, čest a slávu Boží rozšiřovati. V červenci 1534 doporučil Ignác tovaryšům, aby Pána Boha prosili obzvláště dvojnásobnou modlitbou a mrtvením o milost osvícení, jak na příště žíti. Bez dlouhých řečí dohodli se, že Pán Bůh od nich žádá, aby pracovali o spáse duší. Toužili práci té věnovati se v tomtéž kraji, kde Kristus Pán chodil město od města, ves ode vsi a všude jenom dobře činil i království Boží zvěstoval. Proto umínili si po skončeném studiu jíti do Svaté země a tam celý život pracovati o obrácení židů a pohanů. Kdyby pouť do Jerusaléma pro cokoliv byla nemožnou, usnesli se jíti do Benátek a tam rok čekati, až by překážky pominuly; jestli pak v tom čase překážky se neodklidí, jestli nenaleznou místa na žádné lodi plující do Svaté země aneb jestli du-

*) »Duchovní cvičení«. Druhý týden.

chovní úřady nedovolí jim v Palestině zůstat, shromáždí se v Římě a oddají se papeži, by s nimi dle vůle naložil, aby jako náměstek Kristův tam je poslal, a k tomu jich užil, co uzná za nejpřiměřenější k větší cti a slávě Boží, k vlastnímu jich prospěchu a ke spáse duší.

Aby se ohradili proti možným pokušením a překázkám v plnění úmyslův a měli větší zásluhu před Bohem, usnesli se, zavázati se k nim zvláštním slibem a zároveň složit sliby čistoty a chudoby, které byly nutné, aby své úmysly v život uvedli, a potřebné byly těm, kteří si za úkol položili následovati, jak nejlépe Krista. „Sedm prvních otců,“ vypravuje jeden z nich, Šimon Rodriguez, *) „po náležitě rozvaze složilo první sliby r. 1534, dne 15. srpna, na slavnost Nanebevzetí Panny Marie. K výkonu vyvolili kapli sv. Diviše, ležící v půl cesty na vrchol Hory mučedníků (Montmartre). Byli tam úplně sami, vzdáleni ruchu, nepotřebovali se báti, že by je kdo vyrušoval.

O. Faber sloužil mši sv. Když rozdával sv. přijímání druhům, vzal sv. hostii do ruky a obrátil se k nim. Se srdcem v Bohu utkvělým klečeli na podlaze a skládali všichni, jeden po druhém, sliby zřetelným hlasem, takže přítomní snadno je slyšeli, a pak přistoupili k sv. přijímání. O. Faber, jakmile se k oltáři navrátil, složil též sliby pevným a zřetelným hlasem, tak, aby jej přítomní slyšeli, a potom požil sv. hostii.“

„První otcové oddali se Pánu Bohu bez výhrady. Zápalnou oběť ze sebe samých složili s radostí, zřekli se úplně vlastní vůle a skládali celou

*) »Paměti P. Šimona Rodrigueza«, sepsané pro generála Továryšstva Ježíšova, P. Everarda Merkuriana, 25. července 1577.

na ději jedině v milosrdenství Boží, že dnes ještě, kdy sobě ty časy připomínám, ovládá mne polnutí, pobožnost ve mně se vzmáhá, úžas roste. Budiž Bůh na věky veleben za všechny milosti, které nám toho dne udělil; budiž pochválen na věky, že ráčil na nás shlédnouti a nad námi se smilovati!“

„Později šli jsme k zřídlu sv. Diviše, abychom tam strávili ostatek dne. Zřídlo, k němuž sv. Diviš hlavu v rukou přinesl, aby ji obmyl od tekcoucí krve, leží u paty hory, ale na opačné straně než kaple, ve které jsme složili sliby. Radost v duších byla veliká, jevila se na venek a nerozmlouvali jsme o ničem jiném, než o službě Boží.“

„Večer o západu slunce vrátili jsme se, chválíce a velebíce Pána.“

„Ve dvou následujících letech (1535 a 1536),“ doplňuje vypravování bl. Petr Faber, „sešli jsme se opět týž den a v téže kapli a obnovili jsme úmysly, pokaždé s velikou útěchou duchovní. Byli již tehdy s námi Mistr Klaudius le Jay, Mistr Jan Codure a Mistr Paschasius Broet.“

Tři Fabrem vzpomenutí, noví učedníci a tovaryši Ignácovi, rodem Francouzové, přistoupili k vyvolenému sboru též následkem vykonaných duchovních cvičení. U všech bylo jedno srdce, jedna duše; nebylo „mého“ a „tvého“; a jestli v čem závodili, to jedině v tom, kdo blíže stane u božského vůdce, kdo si lepší zbraň připraví pro zamýšlené boje. Co nejčastěji scházeli se, aby společnou modlitbou a rozmluvou posílili se na duchu, utvrdili se v učiněných úmyslech. Každodenně konali rozjímání, každý týden chodili k sv. zpovědi a k sv. přijímání, a zbožná cvičení nejen nepřekážela jim ve studiích, ale naopak stále jim dodávala novou pobídku k pilné, vytrvalé práci;

věděli, že slouží velikému Pánu; pamatovali, že vše, co činí, povinni jsou činiti — jak jim Ignác stále slovem i příkladem připomínal — k větší cti a slávě Boží.

Tak každým dnem nadcházela chvíle, ve které měly se uskutečniti veliké záměry, které Ignác pojal v manreské jeskyni s patrným vnuknutím Božím. Aby lépe milosti Boží vyhověl a ještě lépe připravil se k úkolu, jež mu Prozřetelnost vytknula, a obávaje se, aby dlouhá léta, studiím věnovaná, neochladila v srdci dřívějšího zápalu, zatoužil Ignác vrátiti se aspoň částečně a na krátký čas k manreskému způsobu života. Na hoře mučedníků vypátral osamělou, ponurou jeskyni a v ní dlouhé hodiny trávil modle se a přísně se postě. Zanícené duši, která toužila trpěti pro Krista, nestačilo sil tělesných; byly ochromeny dřívějším mrtvením a stálou, namáhavou prací. Bolesti žaludku, které od mnoha let nikdy úplně neutuchaly, vzrůstaly se teď neobyčejně a k nim se přidružilo všeobecné oslabení, které nedopouštělo studiím vážně se věnovati. Lékaři zkoušeli různé prostředky, posléze prohlásili, že jen vzduch rodného kraje zastaralému neduhu skutečně odpomůže. Zároveň jiná ještě, v mysli Ignácově důležitější příčina vyžadovala jeho cesty do Španělska. Xaverovi, Laynezovi i Salmeronovi bylo třeba upravití jisté domácí záležitosti a dle složeného slibu chudoby poríditi svým podílem majetku; kdyby však osobně vyřizovali tyto záležitosti, snadno by shledali obtíže a nelibost u rodiny. Proto žádali Ignáce, aby on v jejich jménu s větší svobodou, nepotřebuje se ohlížeti na nic, leč jedině na čest a slávu Boží, různé a nesnadné záležitosti vyřídil; při tom, jako mimochodem, vyplnil by radu lékařů a

nabyl by dřívějšího zdraví. „Uposlechl posléze poutník,“ vypravoval později sám Ignác, *) „rad tovaryšů a umínil si vydati se na cestu.“

Před tím však chtěl ještě vyřídit jistou záležitost, která mu velmi na srdci ležela, neb jasně a zřejmě o nic jiného se nejednalo, leč jenom o větší čest a slávu Boží. Život tovaryšův Ignácových, který se zbožností a sebraností lišil od jiných, dal příčinu k nejrůznějším pletkám a pomluvám; ozvaly se hlasy, že v Paříži vzniká nová jakás sekta, která spojuje nesmysly dávných mystiků s bludy nových kacířů; o duchovních cvičeních vykládali si k víře nepodobné smyšlenky, vlastně proto, že o nich neměli ponětí. Několik horlivějších, řekněme nerozvážnějších sepsalo z těch smyšlenek žalobu a podalo ji soudu inkvizitora Valentina Leviena. Světec pochopil, jak žaloba ta by mu uškodila v příštích pracích ke cti a slávě Boží konaných, proto šel sám k inkvizitorovi s vroucí prosbou, aby důkladně vyšetřil přednesené výčitky a vyřkl spravedlivý rozsudek. Levien naklonil se této slušné prosbě; vyšetřil záležitost a pak vydal dekret; ten byl s to, aby navždy umlčel všechny pomluvače Ignácovy, kdyby zlá vůle a příliš hluboce zakořeněná nenávislost byla zdržovala se jakýmikoliv ohledy.

VI.

V Španělich a ve Vlaších.

Ignác konal obtížnou cestu dílem na koni dílem pěšky; sotva stanul v rodné zemi a oddech

*) Acta quaedam p. 112.

nul horským, domácím vzduchem, pocítil, že se mu vracejí síly i zdraví. Několik španělských poutních poznalo ještě v Bajonně bývalého vojína a pána na Loyole; roznesli rychle v celém okolí Azpeitie, po zámcích příbuzných a přátel zprávu o příchodu svatého poutníka Bratr Ignácův, Martin Garcia, vyslal sluhy na zvědy, aby zvěděl přesně chvíli příchodu očekávaného hosta. Když poslové oznámili, že již přichází, zazněly v kostele zvony a veliký průvod duchovenstva, lidu a četných příbuzných Ignácových šel mu naproti. Martin i příchozí kněží chtěli Ignáce zavésti ve vítězoslávě do zámku v Loyole; ale svatý přes všeliké vroucí prosby nepovolil a rozhodně prohlásil, že nebude bydlet v rodinném zámku, ale v Azpeitii, v špitálu sv. Magdaleny. „Stal jsem se chudým pro Ježíše Krista,“ opakoval tutéž odpověď na všechny prosby a výčitky, „nesmím a nechci jinde leč bydlet v domě chudých.“

Ignác nejen bydlil mezi chudými, ale žil též jako jeden z nich, a příkladem takového umrtveného a zapíravého života více dobrého způsobil, než by dovedla nejvýmluvnější kázání. Bratr posílal mu jídlo, postaral se o pohodlné lůžko; Ignác posílené pokrmy rozdával společníkům — žebrákům, a sám se spokojoval kouskem černého chleba; lůžko ponechal nějakému nemocnému a sám spával na zemi a pod hlavu kladl místo podušek kousek dřeva. Vrátilo se lepší zdraví a zároveň se vrátily bývalé, přísné kající skutky: zíně, každodenní krvavé bičování. Do rodinného zámku jednou toliko zašel a to proto, aby nezarmoutil ženy bratrovy, Magdaleny de Araoz, která klekla před ním a ve jménu Ježíše Krista prosila o tu milost „Takové pozvání nelze mi zamítnouti,“ odvětil světec a ještě téhož večera

přišel do zámku, shromáždil v největším sálu všechny domácí, a promluvil k nim o životě časném a životě věčném tak přesvědčivě, že se všichni rozplakali. Pak zavedli Ignáce do připraveného pokoje, aby si odpočinul; zde celou noc ztrávil na modlitbě a časně ráno vrátil se do špitálu.

Apoštolskou práci v Azpeitii započal Ignác tak, jak později radil spolupracovníkům vždy začínati — tím, že shromažďoval kolem sebe děti a vyučoval je katechismu. „Nikdo nepřijde tě poslouchat!“ zrazoval mu Martin Garcia, když se mu Ignác svěřil se záměrem. „Ať jen jedno dítě přijde,“ odpověděl světec, a „nebudu práce litovati.“ Brzy ne jedno, ale množství dětí z celého okolí a mezi nimi i mnoho starších shromáždilo se okolo katechety, jenž svatostí a líbezností všech získával; v zástupech stál i sám Martin a divil se, že tolik Božích pravd, třebaš zdánlivě známých, teď mu teprve jasně před očima stojí, teď teprve do srdce proniká.

V neděle a svátky scházely se do Azpeitie zástupy lidu z celého okolí; toužili slyšeti láskou Boží zaníceného kazatele, o němž v okolí divy se vypravovaly. Ani díl shromážděných nesměstnal se v kostele; proto upravil Ignác před kostelem jakous kazatelnu a z ní mluvíval k tlačícím se kolem něho zástupům. Hned v prvním kázání získal si srdcí všech, a u Boha, jenž pokorným požehnání slíbil, zjednal si skutkem hluboké pokory zvláštní milosti pro započaté práce. Různé příčiny, děl, přivedly mne k vám, ale jedna z nejdůležitějších byla touha vyznati a zadost učiniti za jistou vinu zde před dávnými léty spáchanou. Když jsem byl ještě dítětem, vkradl jsem se s několika společníky do zahrady, natrhali jsme ovoce a utekli. Majitel podezřívá z krádeže chudáka,

kázal ho zajati, do vězení vsaditi a soud jej odsoudil k zaplacení pěti aneb šesti dukátů pokuty. Toho nevinně odsouzeného vidím nyní mezi vámi, pokračoval Igoác, jmenoval jej a prosil za odpuštění za učiněnou křivdu, obdařil ho veřejně dvěma kousky pole, které dotud byly ještě jeho majetkem.

Na kázáních, v naukách katechismových a v soukromých rozmluvách nespokojoval se Igoác všeobecným kázáním nepravostí a vychvalováním ctnosti; ale rozhlédnuv se, jaké hříchy hlavně panují v okolí, jaké záhubné neřesti nejvíce nesmrtelných duší do pekla přivádějí, proti těmto hříchům a neřestem obracel napomínání, hledal účinných prostředků, které by jim opravdu hráz postavily. Tak vymohl vlivem svým u vladaře kraje, že nařídil a v život uvedl přísné tresty proti hýření a karbanu. Několik žen špatného života, které jeho slova k lítosti pohnula, prosil o veřejné pokání, aby napravily dané pohoršení, a pak věnovaly ostatek života službě nemocných a chudých ve špitálech. Opět po jiném kázání náruživí hráči vhodili přede všemi karty i kostky do nedaleké řeky, a přes tři léta, jak tvrdí dějepisci, nikdo v celé Azpeitii nevzal karet do rukou. Při nauce o přepychu a neslušném strojení povstal neustávající pláč a nářek; ženy bily se v prsa, hlasitě slibovaly polepšení a co je důležitější, sliby vyplnily. Odtud po mnoho let nebylo slyšeti též v celém okolí dříve tak obvyklých přísah a klení; když někdo otvíral ústa k proklínání, druhý mu připomněl Igoáce, a jediné to slovo stačilo zadržeti ve vzmachu i nejprchlivější.

Vykořeňuje hříchy, pečoval zároveň horlivý misionář, aby vzbudil v srdcích lásku ke ctnosti a usnadnil cestu k ní. Co s milostí Boží učiniti se mu podařilo, tak že po dnes s větší ještě

milostí Boží trvalé stopy zůstávají, o tom vypravuje sám v listě psaném o pět let později obyvatelům města Azpeitie:*)

„Když jsem přišel k vám z Paříže, necítil jsem se zdráv; ale Bůh, Pán náš, popřál dle obvyklého milosrdenství trochu sil ku práci, jak jste poznali. Co jsem opustil, to přičítejte mým hříchům, které mě všudy provázejí. Tehdy bylo dobré vaše smýšlení; svaté a chvalitebné mravy jste zavedli a jmenovitě jste si umínili: vyzývati hlasem zvonů k modlitbě za ty, kteří jsou v hříchu smrtelném; podporovati chudé tak, aby žebrání úplně v okolí přestalo; zanechati hry v karty a nepouštěti do domů těch, kteří je prodávají a vyrábějí; nedovolovati špatným ženštinám nositi odznak vlastní jen ženám vdaným, co příčinou bylo nemalé urážky Boha, Pána našeho. Připomínám si též, že po celý čas mého pobytu střežli a zachovávali jste příkladně zavedené svaté obyčeje s nemalou pomocí a milostí Boží, která k tak svatému úmyslu vás povzbudila.“

Především prahnul světec rozšířiti velikou lásku k Pánu Ježíši, skrytému v Nejsvětější svátosti a za tím účelem položil již teď základy zvláštního bratrstva, pro které později vyžádal potvrzení apoštolské stolice, odpustky a milosti duchovní: „Prosím vás,“ psal, když zasilal bullu papežskou,**) „žádám a zapřísahám skrze lásku a slávu Boha, Pána našeho, ctěte, velejte, služte s velikou láskou, s napjetím všech sil, jednoroznému Synu Božímu, Kristu, Pánu našemu, v tak

*) Cartas I., 21.

***) Cartas I., 21.—Bulla daná 30. listopadu 1589. Bratrstvo rozšířilo se za krátko po celé Evropě; v Azpeitii trvá podnes.

velikém díle Jeho, v Nejsv. svátosti, ve kterém božská Jeho velebnost, jako Bůh i jako člověk se ukrývá, a tak jest veliký, tak celý bez újmy, tak mocný a neskončený, jako jest v nebi. V bratrstvě vašem žádají stanovy, aby každý člen jednou za měsíc přistupoval k sv. zpovědi a k sv. přijímání; avšak vždy z dobré vůle a bez závazku pod hříchem. Nepochybuji a pevně jsem přesvědčen, že jestli jednati budete tím způsobem a věrně vyplníte povinnosti bratrstva, dosáhnete nevýslovně velikých duchovních prospěchů.“

Igaác nelitoval námah v podniknuté práci; horlivost o spásu duší ho povznášela a nedopouštěla cítiti nepohodlí a únavy; ale přece nikdy by zajisté nebyl dosáhl tak podivných výsledků, kdyby sám Bůh zázračnou, nadpřirozenou pomocí nebyl mu otvíral cesty do srdcí. Jeden velmi těžce nemocný ve špitále, kde Igaác přebýval a sloužil, došel v jedné chvíli úplného zdraví, jakmile sluha Boží nad ním se pomodlil a dotkl se rozpáleného jeho čela. Jistá žena, která drahnou dobu měla ruku zmrtvělou, políbila s velikou důvěrou roucho Igaácovo a hned nabyla ruka vlády a dřívější síly. Na zprávu o těch zázracích přinesli ze vzdálenějšího okolí několik nemocných, o jichž životě rodina již pochybovala; sluha Boží požehnal je, pomodlil se a kázal pevně doufati v milosrdenství Páně, a skutečně milosrdný Pán těm nemocným zdraví navrátil. S darem zázraků spojil Pán Bůh dar patření do budoucnosti. Jistému bídnému, koktavému chlapci, jemuž se všeobecně vysmívali, světec předpověděl, že se stane knězem a mnoho vykoná pro čest a slávu Boží; žehnal jiného a řekl matce: „Děkuj Pánu Bohu, syn tvůj dočká se vysokého věku a četného

potomstva.“ Obě předpovědění doslova se vyplnila.

Když zázračně léčil a pečlivě ošetřoval jiné, sám Ignác těžce onemocněl; ale díky pečlivému opatrování dvou švakrových, které ho jako světce ctily, Marie de Oriola a Simony de Alzaga, a více ještě díky nadpřirozeným útěchám, jimiž Pán Bůh hojně ho odměňoval za podniknuté námahy, za nedlouho nabyl zdraví aspoň potud, že se na další cestu vydal. Obyvatelé Azpeitie, Loyoly a okolních vsí a městeček dověděli se s nesmírnou bolestí, že světec je opustí. Mnozí se pokoušeli slzami a prosbami aspoň na několik měsíců aneb několik neděl odložit chvíli rozloučení. „Neproste,“ odpověděl Ignác, „větší čest a sláva Boží jinam mě volá, a tomu ohledu všecky jiné ustupují.“ „Aspoň,“ žádal don Garcia, „nezahanbuj nás dále a konej další cestu po Španělsku koňmo, v průvodu sluhů, které ti dám jak sluší na člena naší rodiny.“ Ignác nechtěl bratra příliš zarmoutiti a přijal nabízeného koně a několik sluhů; ale jak přišel k hranicím Guipuzese, odbyl sluhy a obdržené dary po nich do Loyoly vrátil, a sám se pustil dále pěšky, žije po cestě z almužny.

V Obanos, malém městečku tři míle od Pampelony, bydlil starší bratr Františka Xavera, Jan de Azpecuete. Sem tedy napřed vstoupil světec, aby odevzdal svěřené listy a vyřídil jisté majetkové a rodinné záležitosti budoucího apoštola Indie. Pak přes Almazan a Toledo, kde pořídil záležitosti dvou jiných tovaryšů, Layneza a Salmerona, cestoval přes Valencii do Segorbie k dřívějšímu pařížskému učiteli a příteli, Janovi de Castro, aby s ním pohovořil a poradil se o záměrech pro budoucnost. Jan de Castro vstoupil právě před několika měsíci do noviciátu Kartuziánů; přijal

poutníka s otevřenou náručí, a když mu tento aspoň v hlavních rysech plán a cíle budoucího řádu nakreslil, tak se roznítil pro tuto myšlenku, že v první chvíli chtěl sám hned opustiti Kartuziány, aby bojoval pod praporem, ježž Ignác vztyčil.

„Nikoliv,“ odvětil Ignác, „Pán Bůh tě sem povolal, zde tedy zůstaň; modli se jen, aby Pán Bůh nám v záměrech požehnal, a modlitbou jistě více vykonáš a více duší spasiš, než kdybys sám, proti vůli Boží, hlásal evangelium třeba po celém světě.“

Jak v Segorbii, tak ve Valencii zrazovali Ignácovi, aby plul po moři do Vlach, z obavy před strašným, v službě sultána stojícím korsarem Barbarosou, jehož lodi křížily po Středozezemním moři. Před tímto nebezpečím ho Pán Bůh ochránil, za to hrozná bouře málem by byla potopila loď i všechny cestující. Divochý víchr přetrhal lana, polámal stožáry a klátil lodí se strany na stranu. Cestující byli jisti, že přišla jejich poslední hodina; nepokoušeli se ani se zachrániti, nýbrž připravovali se na smrt vroucí modlitbou. Ignác též svědomí zpytoval a odprošoval Pána Boha za to, že dle svého mínění nedosti užíval udělených milostí, netěžil náležitě ze svěřených hřiven. Zatím bouře ustávala a po několikahodinné námaze podařilo se konečně plavcům porouchanou, polozničenou loď přivézt do janovského přístavu.

Sotva pominulo jedno nebezpečí, již druhé, neméně hrozivé, hledělo v tvář. Poutníku našemu bylo na cestě do Benátek přejítí přes hory apenninské; jednoho dne zbloudil; šel na horu příkrou stezkou nad propastí; náhle viděl se na místě, z něhož každý krok hroziti se zdál jistou smrtí. Deště změnily dno v ohromné bahno, skály za-

stavovaly další cestu a pod nohami ozýval se divoký šum rozvodněné, s divokou prudkostí ženoucí se bystriny horské. Ignác byl přesvědčen, že hodina smrti jeho nadešla; poručil duši Pánu Bobu a pak rukama si pomáhal, brodil se v blátě, pak přeskakoval s kamene na kámen, posléze se doplazil spíše než došel k jakési stezce Mimojdoucí ukazovali si prstem strašidlo blátem pokryté; ale s dopuštěním Božím, jenž zkoušel trpělivost svého sluby, nikdo mu nepodal pomocné ruky. Síly opustily světce, že na mostě před samou Boloní neudržel se více na nohách a klesl do příkopu plného vody a bláta. Zima probudila jej; pozdvihl se s námahou a provázen posměchem a žerty nemilosrdné luzy, obcházel znamenitější domy a prosil o kousek chleba, o starý nějaký oděv. Divná věc, zvláště v tak bohatém, milosrdenstvím jinak známém městě, všechny brány zavíraly se před nešťastným, všichni, které o pomoc prosil, odvraceli se od něho s nevolí, aneb co horší jest než nevole, s posměchem. Posléze smilovalo se několik milosrdných Španělů a zavedli Ignáce, jenž se sotva hýbal hladu a slabotou, do špitálu. „Patnáct dní před Božím narozením,“ psal světec z Benátek dne 12. února 1536 příteli Jakobu Cazadorovi,*) „roznemohl jsem se v Boloni, takže jsem ulehl a sedm dní ležel; přecházel mne mráz, horečka mnou lomcovala a žaludek bolel. Urychlilo to mou cestu do Benátek, kde jsem již půl druhá měsíce. Jsem mnohem zdravější a mám štěstí, přebývati v domě a býti ve společnosti velmi učeného a dobrého muže, tak že se zdá, že nikde mi lépe nebylo.“

*) Archidiakon barcelonský; stal se r. 1546 biskupem v Barceloně a pomohl sv. Ignácovi v tom městě založiti kolej Tovaryšstva Ježíšova.

V Benátkách, kde dle dřívější úmluvy čekal na pařížské tovaryše, chopil se Ignác na novodější dobou přerušovaných studií bohoslovných a zároveň staral se, kde a jak mohl, získati duše Pánu Bohu. Několik senatorů benátských, několik znamenitých Benátčanů, mezi nimi Petr Contarini, pozdější biskup cyperský, vykonalo cvičení pod vedením světce. Několik Španělů, známých Ignácových ještě z Alkale, zdrželo se v Benátkách za tím účelem při návratu z pouti jerusalemské, a po několika letech stali se řeholními syny duchovního mistra. Jiný učený Španěl, Hosius, slyšel tolik různých bájek o cvičeních, že váhal delší čas započítí duchovní cvičení, ačkoliv Ignáce osobně znal a ctil. Konečně se rozhodl; ale nemoha se úplně zbaviti nedůvěry, vzal s sebou několik bohosloveckých děl, aby s jejich pomocí vyvracel bludy, které by mu v cvičeních se naskytly. Nedůvěra netrvala dlouho. Po prvních rozjímáních otevřel se nový, vyšší svět před myslí Hosiovou, pláče otevřel Ignácovi srdce a o to jedině prosil, aby ho přijati ráčil do počtu učedníků a tovaryšů.

Světec nejednou psal v listech: „Vidí-li nepřítel pokolení lidského, že někdo věrně Bohu slouží a mnoho dobrého koná pro čest a slávu Boží překáží mu v tom všemi prostředky.“ Pravdivost těch slov dokázala se i nyní v samém životě píšícího, ne poprvé ani naposled. Několik nepříznivých závistníků vlivu, jaký Ignác sobě den ze dne získával, rozneslo pověst, že tento pro svatost tolik chválený muž jest nebezpečný tulák, jenž kolikráte trestán byl ve Španělsku a stibán v Paříži, kde ho i na smrt odsoudili. Pomluvy tyto mohly škoditi Ignácovi v další práci o duše; proto nedopustil jim svobodně se šířiti,

ale sám šel k nunciovi papežskému, Jeronýmu Verallimu, a žádal přísného vyšetření a vydání na sebe buďto odsuzujícího, aneb osvobozujícího výroku. Nuncius zkoumal důkladně záležitost a ohlásil úředně výrok, v němž úplně vracel Ignácovi zlomyslně odebrané dobré jméno a žalobce jeho označil zaslouženým jménem podlých pomluvačů.

* * *

Zatím co Ignác pracoval a trpěl ve Španělsku a Vlašsku, pařížští tovaryši též prací a utrpením připravovali se k budoucím bojům o duše. Zvláště Petr Faber udílel mnohým kollegům ze studií duchovní cvičení, a Pán Bůh dával jeho slovům opravdu zázračnou moc. Díky cvičením přidružili se k skrovné družině, již dříve Ignácem shromážděné, tři noví tovaryši: Klaudius le Jay, Jan Codure a Paschasius Brouet; oni byli již kněžími, tento dokončil též bohoslovecká studia a mohl každé chvíle býti vysvěcen. »V den Nanebevzetí Panny Marie,“ čteme v listinách napsaných mnoho let později Otcí Laynezem a Salmeronem, „obnovili jsme na Hoře mučedníků sliby, a v ten den, podobně jak mnohokráte kde jinde, zasedli jsme k společnému občerstvení láskou sjednocení. V určitých dobách scházeli jsme se střídavě v domě některého z nás. Častá shromáždění a pobožné hovory, k nimž nám dávaly příležitost, nemálo přispěly k zachování v nás horlivosti Boží. Zároveň Pán Bůh dopomáhal nám zvláštním způsobem v studiích, a učili jsme v nich značné pokroky, řízené s milostí Boží ke cti a chvále Pána a k prospěchu bližních. Především děkovali jsme pomoci Boží za vřelou lásku, která nás spojovala a učila, jak si vzájemně máme pomáhati i v časných

potřebách. Takový byl náš způsob života, předepsaný Otcem naším Ignácem.“

Dle dříve umluveného plánu měli pařížští tovaryši opustiti hlavní město Francie a do Benátek cestovati, aby tam s Ignácem se spojili na slavnost obrácení sv. Pavla, dne 25. ledna 1537. Válka, která vypukla mezi císařem Karlem V. a králem francouzským Františkem I. o následnictví na trůně milánském, křižovala záměry a přiměla je k rychlejšímu opuštění Paříže. Nebylo ostatně třeba dlouhých příprav na dlouhou a obtížnou cestu; na plecích nesený raneček se spisy bohoslovnými a kajícími nástroji tvořil celý majetek, obsahoval všecky cestovní zásoby odvážných pocestných. Několik dní před tím, než opustili Paříž, dostal Xaver zprávu, že byl jmenován kanovníkem pampelonským; nedaleko Melunu pak poutníkům zastavil cestu bratr Šimona Rodrigueza, a tisícerými prosbami a domluvami usiloval ho odloučiti od ostatních tovaryšů a odvésti s sebou do rodného Portugalska. Marné námahy! Jak Xavera nepřemohla ctižádost, tak v srdci Rodrigueзовě nedovedla láska k rodině přemoci lásku k Bohu.

Většímu nebezpečí vydala tenkrát Xavera nedosti opatrná žádost po utrpení a umrtvení. Po několika dnech cesty zpozorovali tovaryši, že Xaver jedva krok za krokem postupuje a to s velikou námahou. Udivení a znepokojení tázali se, není-li nemocen, co jej tísní; a třeba Xaver s počátku zřejmě nerad byl těm otázkám, konečně upřímně se přiznal. V dřívějších letech slynul v kruhu známých a sám nemálo honosil se velikou rychlostí v běhu, zručností v skoku a šermování, pěknou, opravdu rytířskou postavou; za marnivost tuto upřímně již nejednou odprošoval Pána Boha; toužil za ni více ještě se káti a proto před sa-

mým odchodem z Paříže tak pevně stáhl si nohy a ramena ostrými provázky, že na cestě zařezaly se do těla a hrozně ho zranily. V prvním městečku, do něhož přišli, zavolali ranhojiče; ten ohledal rány a prohlásil hned, že tu jeho umění nic neprospěje, řka: „Bylo by třeba celé ruce a nohy pořezati, a já se nedám do takové operace, při které snadno lze o žílu nějakou zavaditi a smrt zaviniti; nezbývá, než Pánu Bohu se poroučeti, když lidská pomoc nepostačí.“

Xaver i všichni tovaryši poslechli rady a Pán Bůh vyslyšel prosby; ukázal tím, jak milé mu bylo umrtvení, snad neopatrné, ale s dobrou věrou a z lásky vykonané. Na druhý den ráno protivý ranhojič nemohl se nadiviti, že na těle, včera ještě tak strašně zraněném, není ani stopy rány ani stopy bolesti.

Celým Lotrinskem pronásledovaly cestující ustavičné deště a sněhy; nejednou zadržela je po celém kraji rozestavená vojska francouzská; ale božská prozřetelnost neustávala bdíti nad svými sluby a známými, nevystihlými cestami vyváděti je z nebezpečí. Za hranicí francouzskou čekaly na ně jiné, neméně příkrosti a obtíže. Když bludaři němečtí viděli růžence na krku aneb u pasu, poznali hned po tomto neomylném znaku katolické poutníky a neušetřili jich hany, výsměchu a potupy. V Basileji několik protestantských náčelníků vyzvalo je k veřejné disputaci; odeprítí nebylo možná, ale vyzývající litovali brzy smělosti a jeden otevřeně přiznal, že se uznává přemoženým. V malé vesnici, pět mil od Kostnice, nešťastný kněz odpadlík svolal do hospody všechny obyvatele, aby byli svědky slavného vítězství, které, jak se chlubil, nepochybně odnese v učené hádce s katolickými nedouky. Disputace

trvala několik hodin; konečně hněvem a přílišným vínem zpitý odpadlík přerušil rozmluvu hrozbou: „Zítř ráno dám vás všechny zavřítí do vězení a pak se přesvědčíte, mám-li pravdu!“

Časně ráno na druhý den ukázal se před hospodou neznámý mládenec, podle všeho horlivý katolík, jenž se dověděl o nebezpečí hrozícím po božným poutníkům, a zavedl je pobočními horskými stezkami na hlavní silnici, která vede přímo do Kostnice. Nedaleko města zpozorovala příchozí z oken nemocnice stařenka; jak uviděla růžence zavěšené na krku neznámých pocestných, vyběhla s výkřikem radosti a hlasitě volala na sousedy, kteří se sešli: „Nepovídala jsem vám vždy, že lžete, když jste mi namlouvali, že na celém světě již jen luterská víra panuje? A ti odkud přicházejí, snad zpoza světa? Přece mají růžence, k Panně Marii se modlí, jsou katolíky, jak zde všichni dříve byli katolíky, pokud nepřišla a všeho nezničila luterská nákaza!“

Poctivá, až k slzám dojatá stařenka políbila s úctou růžence a za chvíli vynesla ze světnice celý koš naplněný kříži, růženci a obrazy, které sebrala z blízkých kostelů a kaplí, aby je tak uchránila před svatokrádežnou rukou ztřeštěnců. Poutníci neméně byli dojati prostou a tak silnou věrou, které žádné domluvy ani pokušení nese-slabilo. Poklekli, vzdali Pánu Bohu chválu a popobožně políbili částečně již polámané a zneuctěné kříže a obrazy. Pohled ten povzbudil několik ohnivějších protestantů ke smíchu a pohaně; pocestní odpovídali pokojně na pohanění slovy Písma sv. a důkazy rozumovými.

Šestého ledna 1537 po 54 dnech velmi obtížné a trudné cesty setkali se tovaryši Ignácovi s mistrem v Benátkách. O šťastném shledání, o následujících

událostech, o záměrech pro budoucnost vypravuje sám světec v listě psaném bývalému barcelonskému příteli a ochránci:*)

„Z Paříže přišlo sem v polovici ledna devět mých přátel v Pánu, všichni s hodností mistrů svobodných umění a v bohosloví velmi vzdělaní: čtyři Španělové, **) dva Francouzové, ***) dva Savojsští, †) jeden Portugal. ††) Všichni po cestě vykonané pěšky, v nejkřutější zimě, přes kraje naplněné vojsky bojujícími, rozdělili se zde mezi dvě nemocnice, ve kterých sloužili chudým nemocným a konali úsluhy nejnižší a přirozenosti nejodpornější. Po dvou měsících takové práce šli s několika jinými kteří mají podobné záměry, jako oni, do Říma, aby tam ztrávili velký týden. Chudí, bez peněz a přízně lidí učených, bez jiné podobné pomoci, naději měli a doufali jedině v Pána, pro něhož do Říma přišli, a našli tam bez obtíží více než prahnuli. Měli slyšení u papeže a v jeho přítomnosti mnoho kardinálů, biskupů a učenců dalo se s nimi v bohoslovecké disputace a mezi jinými Dr. Ortiz, jenž se ukázal jim neobyčejně nakloněn. podobně jako i jiní znamenití učenci, takže papež, a spolu s ním i jiní posluchači, byl velmi spokojen a hned jim udělil všecky možné milosti a dovolení.“

„Jmenovitě pak: 1. Papež dal dovolení na cestu do Jerusalema, dvakráte požehnal ten úmysl

*) Mistru Verdolayovi. V Benátkách dne 24. července r. 1587. Cartas I. 11.

**) František Xaver, Jakub Laynez, Alfons Salmeron, Mikuláš Bobadilla.

***) Paschasius Brouet, Jan Codure.

†) Petr Faber, Klaudius le Jay.

††) Šimon Rodriguez. K těm devíti dodati sluší Jakuba Hosia, získaného a prodlévajícího s Ignácem v Benátkách

a povzbuzoval, aby v něm vytrvali. 2. Dal jim hned almužnu 60 dukátů; kardinálové a jiné přítomné osoby doručily jim přes 150 dukátů, takže nyní mají v rukou stvrzenky na 210 dukátů. 3. Kněžím dovolil věřící zpovídati. 4. Těm, kteří svěcení kněžského ještě nedosáhli, vydal listy, dle nichž každý biskup je vysvětití mohl ve tři svátky aneb tři neděle. Také po návratu do Benátek nás sedm *) obdrželo všecka svěcení, naposled kněžské na slavnost sv. Jana Křtitele, a složili jsme slib stálé chudoby v ruce papežského legáta (Jeronýma Veralliho), ne z jeho rozkazu, ale z vlastní dobré vůle. Týž papežský delegát dovolil nám bez omezení učit, kázati a Písmo svaté vysvětlovati veřejně i soukromě v celé zemi benátské.“

„Tak Bůh, Pán náš, pomáhá nám, že sami nevíme, jak zázračným způsobem, bez našeho přičinění všecka přání naše se plní —“

„Velmi jsem prahnul a doufal, že se letos dostanu do Jerusaléma; ale pro tureckou válku žádná loď v tu stranu se nevybrala ani nevybírá. Dohodli jsme se zatím společně, abychom darované nám stvrzenky na 210 dukátů odeslali do Říma, poněvadž nechceme užívatí těch peněz jedině na cestu, na kterou nám je udělili; tím způsobem nikdo nebude mysliti, že toužíme a lačníme po věcech, které svět k smrti přivádějí. Teď tovaryši moji po celých Vlaších po dvou se rozejdou a budou pracovati ke cti a chvále Boží; počkají až do následujícího roku na příležitost k plavbě do Jerusaléma. Jestli by pak Bohu, Pánu našemu, nelíbilo se té příležitosti popřáti, déle čekati nebudou, nýbrž půjdou dále již dnes vytknutým směrem.“

*) Ignác, Xaver, Laynez, Salmeron, Bobadilla, Rodriguez, Hosius (Hócez).

Ve svém vypravování vzpomíná Ignác ledva několika slovy o pracích vykonaných tovaryši v Benátkách; a přece jak tovaryši, tak předně on sám ukázali se tu vynikajícími hrdiny křesťanského milosrdenství, které pečuje o duši a nezapomíná na tělo, na časné potřeby bližního. Pět, mezi nimi Ignác, přebývalo a posluhovalo nemocným v nemocnici sv. Jana a Pavla, pět, se sv. Františkem Xaverem v čele, v nemocnici nezhojitelných. Xaver žádal si přemoci přirozený odpor, jaký vzbuzovaly v něm strašné vředy a rány nemocných, opatroval především ty, od nichž obyčejní ošetřovatelé s hnusem se odvraceli; ba nejednou rány líbal, z vředů vyssával tekoucí hnis. Nemocní, vděční dobrodincům a lékařům, zdaleka vztahovali k nim ruce, poslouchali s úctou jejich nauky, smiřovali se s Bohem upřímnou lítostí a zpovědí. Jeden toliko byl hlas v obou nemocnicích, jeden hlas za nedlouho v celých Benátkách, opakovaný v chudých chatách rybářských, jak v šlechtických palácích: To nejsou lidé, ale andělé Boží, toť svatí opravdu a dle Boha „reformující“ svět.

Užívaje prominutí a dovolení papežských, dostal Ignác nižší svěcení dne 10. června 1537, podjáhenství 15., jáhenství 17. a svěcení kněžské dne 24. června z rukou Vincence Nigusanta, biskupa Arbenského. Nigusanti později říkával, že nikdy v životě nezakusil tolik útěch duchovních, jako když udíleje svátost kněžství Ignácovi a jeho tovaryšům, kladl jim ruce na hlavy. Jaká teprve božská slast naplňovala srdce samých nových kněží. Usnesli se teď, aby lépe a s větším pokojem se připravili k sloužení první nekrvavé oběti, opustiti Benátky a rozejíti se po okolních městech. Xaver a Salmeron šli do Monte Celso, Codure a Hocez do Treviry, le Jay a Rodriguez do Bassana,

Brovét a Bobadilla do Verony, Ignác konečně s Fabrem a Laynezem do Vicence. Nastaly znova manreské časy; modlitba, pokání tvořily posud základ nově povolanych Kristových bojovníků a teď jediné zaměstnávaly je po čas dělicí každého z nich od první mše svaté.

„Blízko Vicence,“ oznamoval Ignác benátskému učedníku, Petru Contarinimu,*) „asi (vlašskou) míli od brány svatého kříže našli jsme klášter úplně opuštěný, známý pod jménem „Sv. Petra ve Vanellu.“ Řeholníci z kláštera Panny Marie Dobrotivé z Vicence dovolili nám v opuštěném klášteře přebývat, jak dlouho se nám líbí. Zůstaneme zde několik měsíců, jestli taková bude vůle Boží. Dosud s milostí Boží nám zdraví stále slouží a každého dne vždy jasněji poznáváme pravdu slov: „Nic nemajíce, ale všemi věcmi vládnouce,“ vším, co Pán slíbil dáti těm, kteří nejprv hledají království Božího a spravedlnosti jeho.“

Opuštěný klášter, ve kterém Ignác s dvěma tovaryši našel přístřeší, nelišil se valně od manreské jeskyně. Dávno vybité dvéře a okna nechránily ani zimy, ani deště; trochu slámy na kamenné podlaze rozestlané bylo jediným, co zde zbylo. jedinou ochranou před vlhkostí vnikající všemi otvory. Dvakráte denně Faber a Laynez chodívali do města prosit o kousek chleba a skutečně nedostávali obyčejně nic jiného, kromě několika kousků často zkaženého, vždy suchého chleba. Ignác nesúčastňoval se žebravých vycházek pro silnou bolest očí, zeslabených stálými slzami při modlitbě. Tak po celý čas skoro bez újmy

*) V srpnu 1587. Cartas I. 12.

věnoval pobožným rozjímáním a srdečné rozmluvě s Bohem.

Po čtyřiceti dnech, takto strávených v pravém slova smyslu na poušti, podělili Ignác, Faber, Laynez a Codure, který zatím k nim se přidružil, celou Vicenci mezi sebou a začali zároveň na čtyřech různých ulicích učití pravdám víry a napomínati k pokání. Všichni čtyři byli cizozemci, nevalně po vlašsku mluvili, neznali a znáti nechtěli různých způsobů, jimiž světská výmluvnost vábí, dojíhá a unáší posluchače; ale v prostých slovech o cíli člověka, o strašných soudech Božích a neskončeném milosrdenství Božím byla síla, v nich se jevila láska k nesmrtelným duším, ano obličej od mrtvení zhubenělé tak výmluvně napomínaly k pokání, že žádné oko nezůstalo suché a nejzatrzelejší hříšníci s nářkem prosili o zpověď, ke všemu byli odhodláni, aby jen duši spasili.

Stálá práce, stálé odpírání nejnnutnějších potřeb připravilo Ignácovi silnou horečku. Zároveň strádal Laynez a z Bassana došla smutná zpráva, že Rodriguez smrtelně jest nemocen a každé chvíle se rozloučí se světem. Ignác nedbal vlastní nemoci a vydal se hned s Fabrem na cestu do Bassana. Láska dodávala mu perutí; obával se, že nezastane drahého tovaryše živého, a běžel tak rychle, že úplně zdravý Faber mu nestačil. Nemálo se též Faber podivil, když na zákrutě cesty uzřel najednou Ignáce, jenž zřejmě právě vstal od modlitby, s úplně již spokojeným, rozradovaným obličejem. „Jak se netěšit,“ pravil Ignác přímo, když viděl podiv, „naš bratr Šimon neumře od nemoci, která ho nyní trápí“. Ubezpečení opakoval svatý s celou jistotou nemocnému Rodriguezovi, a skutečně tento od té chvíle se pozdravoval a po několika dnech vrátilo se docela bý-

valé zdraví. Tak Rodriguez, jak všichni jiní přítomní nepochybovali ani na chvíli, že tak rychlé, ba přímo zázračné uzdravení děkují mocné u Boha modlitbě Ignácově.

Sotva světec vytrhl Rodrigueza z náručí smrti, již mu bylo chrániti ho z jiného, neméně hrozného nebezpečí. Těžkou nemoc přestál Rodriguez v chudém, u bran města Bassana ležícím domku ba spíše „poustevně sv. Víta“, jak všeobecně domek nazývali, v němž ho s bratrskou láskou ošetřoval šedivý poustevník, bratr Antonín. Lahodná povaha na tváři poustevníka se jevící, dlouhé a vroucí modlitby, život výhradně Bohu a práci o vlastním zdokonalení věnovaný učinily hluboký dojem na mysl Rodriguezu. Rozvažoval: „Nevyvolil-li ten člověk nejlepší částku; není-li bezpečnější se světem se nestýkati, než stále v něm přebývati; není-li lépe oddati se rozjímání na osamělé poustevně, než z místa na místo v ustavičných roztržitostech, v neustávajících nebezpečích za Ignácem cestovati?“ Myšlenky odváděly od díla započatého ve jménu Božím a pro čest a slávu Boží, a proto bezpochyby nepocházely od dobrého ducha; ale zdánlivě pravdivé lákaly mámivým obrazem vyšší dokonalosti a trápily Rodrigueza i ve dne i v noci, třeba již několik dní minulo, což zdráv a silný opustil pohostinnou poustevnu sv. Víta. Konečně ustanovil svěřiti se se svými obtížemi bratru Antonínovi a zachovati se přesně dle jeho pokynů.

Proto neřekl žádnému tovaryši, co zamýšlí, a vybral se tajně jednou z Bassana k poustevně sv. Víta s úmyslem nevrátiti se již k Ignácovi, jestli poustevník ho přijme za duchovního syna. Ale Pán Bůh, jehož prozřetelnost bděla zvláštním způsobem nad tvořícím se zástupem Kristových bojovníků, kteří měli povstati na obranu všudy

obrožené víry a ctnosti, sám rozhodl záležitost mocným ramenem; sám dal poznati, jak se mu nelíbí, když kdo, povoláný od něho k životu apoštolskému, couvá, ohlíží se zpět a zbytečnou péčí o sebe sama zaujatý, netáže se, jaká je vůle Boží a kde větší čest a sláva Boží. Nedaleko od poustevny zpozoroval najednou Rodriguez před sebou ozbrojeného muže, jenž patřil naň divokým, strašným zrakem a další cestu mu zastavoval. Na chvíli zadržel se, pohledem ustrašen; později dodal si odvahy a pokročil. Neznámý muž vrhnul se tehdy v před — jak později sám Rodriguez nejednou vypravoval — s vytaseným mečem a nepřestával stíhati prchajícího, co síly stačily, pokud tento ze strachu polomrtvý nevkročil do domku, v němž přebýval Ignác. Četní mimojdoucí patřili udiveně na běžícího Rodrigueza, slyšeli jeho volání o pomoc, ale neviděli nikoho, kdo by ho stíhal, nepochopili, koho a čeho se vlastně leká. Jediný Ignác viděl a pochopil jak předešlé pokušení, tak mimořádný prostředek, jehož Pán Bůh užiti ráčil, aby ho odvrátil. S pokojnou tváří přistoupil k tovaryšovi, třesoucímu se ještě strachem, vzal ho za ruku a řekl mu slova, jimiž kdysi Pán Ježíš pokáral nevěru sv. Petra: Malověrný, proč jsi pochyboval?

Turecká válka nepřestávala, a tak na plavbu do Jerusalema nebylo pomýšlení ani pro budoucnost. Dle úmluvy v Benátkách svolal Ignác všechny tovaryše do Vicence, aby se uradili, kde a jakým způsobem nadále Pánu Bohu sloužiti. Porady konaly se ve známých nám zbořeninách bývaého kláštera; potřebných prostředků k živobytí nescházelo, poněvadž obyvatelé Vicence, pozuavše svatost a horlivost tří z nich, netajili obdivu a z vlastního popudu dávali všeho až příliš. Po zralé

úvaze, po dlouhých a vroucích modlitbách dohodli se všichni, když Pán Bůh jim nedovoluje jíti do Svaté země, že povinni jsou v Evropě společnými silami rozšiřovati známost a čest Boží. Pro větší jednotnost a pro účinnější práci ve službě Páně ujednali několik hlavních zásad a předpisů, které všichni „tovaryši“ svědomitě měli zachovávat. Trest těchto předpisů a zásad jest tato: Žítí budeme výhradně z almužny, bydleti budeme v nemocnicích; nebudeme konati sbírek mezi kázáním aneb hned po něm; ovšem, abychom žádostivými se ani nezdáli, nepřijmeme v tom čase almužny. Každý týden vystřídá se po řadě představený a ostatní, kteří s ním pracují, zavazují se na slovo poslouchati představeného. Hlavním úkolem naším jest vésti lidi k Bohu zpovědí, vykládáním katechismu dítkám a neučeným, vyučováním a kázáními na náměstích. Chudé a choré v nemocnicích budeme dle sil ošetřovati a pečovati o uzdravení těla i duše. Slovem, z povinnosti a povolání ničeho nezanedbati, co prospěje ke cti a slávě Boží a spáse bližních.

V několika načrtnutých rysech obsažen již všeobecný plán veliké budovy, která jevila se vždy zřetelněji zraku Ignácovu, který planul láskou k Bohu a k bližnímu. První základní rysy nakreslil Pán Bůh sám v jeho mysli v manreské jeskyni; na španělských universitách, v Paříži a v Benátkách mohutněly a doplňovaly se; nyní byly již hotovy hlavní rysy, přichystáni první spolupracovníci ve velikém díle. Ještě několik měsíců a manreská rozjímání docela ve skutek vejdou: nová řehole, Ignácem k životu povolaná, vstoupí mezi jiné pluky, již dříve bojující pod praporem Kristovým, a bojovati bude boje Boží.

VII.

Nová řehole. První práce. První pronásledování.

Počátkem zimy osaměly poustky „sv. Petra ve Vanellu“, které se dotud ozývaly modlitbou a a svatými poradami, jak Bobu dokonaleji sloužiti. Salmeron a Paschasius Brouet šli po apoštolské práci do Sieny, Xaver a Bobadilla do Boloně, Claudius le Jay a Šimon Rodriguez do Ferrary, Jan Codure a Hosius do Padovy, Ignác pak s Fabrem a Laynezem obrátili se k Římu, aby tam nabídli sebe a všechny tovaryše papeži, docela hotovi jsouce, budoucně jíti, kam poručí, činiti vše a zanechati všeho, co nařídí. Jak vůbec před tím v Manrese, v Barceloně, v Paříži, v Benátkách, tak nyní zvláště na cestě do věčného města Pán Bůh sám bezprostředně jaksi promluvil k srdci Ignácovi a objevil ještě jednou svatou vůli; povolal ho za zakladatele a vůdce řehole, jež by po celém světě hájila a roznášela čest jména Ježíšova; slíbil pomoc nepochybnou u vykonání toho díla. Později vypravoval O. Laynez, průvodce svatého na cestě do Říma, a vysvětlil, proč Ignác založené řeholi prahnul dáti konečně jméno „Tovaryšstva Ježíšova“, následovně:

„Kráčeli jsme tři do Říma: Pater Ignác, Pater Faber a já, cestou na Sienu. Pater Ignác zakoušel v tom čase větších než obyčejně duchovních útěch a nebeských milostí, zvláště když přijímal ve sv. přijímání Božského Spasitele, neb Faber a já sloužili jsme mši svatou, ale Ignác ještě nesloužil. Na cestě mi pověděl, že Pán Bůh vryl mu hluboko do srdce slova: „Já vám v Římě budu milostiv“ a že úplného významu těch slov dosud ještě nechápe, řekl: „Nevím, co se s námi v Římě

stane; kdo ví, snad nás tam na kříž povedou!“ Dodal též, že zdálo se mu, jakoby viděl Krista, Pána našeho, obtíženého těžkým křížem, a vedle něho stál Otec věčný a pravil: „Prahnu, Synu můj, abys toho zde přijal za služebníka“. Ježíš pak přitulil Ignáce k sobě a ke kříži a odvětil: „Dobře, беру si tebe za služebníka“.

Zjevení, o jehož pravdivosti Ignác nikdy nepochyboval, naplnilo jeho duši nevýslovnou radostí a důvěrou.

V pozdějších trudných událostech připomínal si, jak „Otec postavil mě vedle Božského svého Syna,“ a sama vzpomínka postačila, aby ho posílila a opravdu potěšila. Jak název, tak pečeť řádu měla nositi jméno Ježíšovo, jméno nejvyššího vůdce, jenž Ignáce a tovaryše vyvolil si zvláštním způsobem za služebníky. Pečeť řádu: J-H-S Ignácem zavedená, jest zkrácení nejsladšího jména Ježíš. Co do názvu řehole, Ignác s neobyčejnou stálostí a rozhodností trval na názvu „Tovaryšstva Ježíšova“, který navrhl sám či spíše Spasitel, a na všechny obtíže a námítky odpovídal přímo, třeba vždy nemluvě, ale zřejmě vždy mysle o zázračném zjevení na cestě do Říma: „Taková jest vůle Boží!“

Tři poutníci došli do Říma několik dní před svátky Božího narození r. 1537. O prvních pracích a obtížích, jaké je zde potkaly, vypravuje svatý v listě psaném o rok později dřívější dobrodějce, Isabele Roserové: *)

„Rok již minul od chvíle, kdy jsme tři členové „Tovaryšstva“ přišli do Říma. Dva tovaryši moji začali hned bezplatně učit na universitě, zvané Sapienza; jeden vykládal písmo svaté, před-

*) Dne 19. prosince 1588. Cartas I. 14.

nášel věrouku, a to na výslovný rozkaz papežův. Já pak jsem se úplně věnoval udílení duchovních cvičení v Římě a za Římem Dbali jsme též, abychom získali několik lidí učených sobě, a lépe řečeno, pro čest a slávu Boha, Pána našeho, po něvadž o nic jiného nám nejde, leč o službu Božské velebnosti. Chopili jsme se toho prostředku, abychom překonali překážky se strany lidí světských a s větší svobodou rozsévali semeno slova Božího do země, která, pokud se nám zdá, přináší velmi málo dobrého ovoce a přemnoho zlého. Když jsme již s pomocí Boží získali duchovními cvičeními několik osob vynikajících učeností a hodností, usnesli jsme se, po čtyřměsíčním zdejším pobytě, sejítí se tu všichni, kolik nás jest členů „Tovaryšstva“, a jakmile všichni, jeden po druhém, přišli, žádali jsme za dovolení zpovídati, kázati a vyučovati.“

„Vikář papežský dal nám velmi rozsáhlou pravomoc, třebaš současně před jeho úřadem na nás podáno mnoho žalob, které opozdily vydání patřičného dovolení. Když jsme ho konečně dostali, začali jsme po čtyřech anebo pěti kázati v neděle a svátky v rozličných kostelích, a v jiných kostelích pak učiti chlapce katechismu, vykládati učení o přikázáních, o hříších smrtelných atd.; při tom nezanedbávali jsme přednášek v Sapienzi a zpovídání. Všichni jiní kázali vlašsky, já jediný po španělsku (v kostele Panny Marie z Monserratu), a vždy jsem měl dosti posluchačů, daleko více, než jsme očekávali; nenadáli jsme se takového úspěchu ze tří příčin: 1. Poněvadž jsme začali v neobvyklý čas, totiž po velikonoci, kdy přestala již postní a velikonoční kázání, a zde jest obyčejem kázati jen ve velký půst a v advent. 2. Poněvadž obyčejně hříšná přirozenost po umrtveních a

naukách postních mnohé láká spíše k oddechu a světským zábavám, než k podobným, aneb k novým pobožnostem. 3. Poněvadž neuznali jsme za dobré, zdobiti řeč květy a vybranými slovy. A přes to vše přesvědčili jsme se a víme z dlouhé zkušenosti, že Pán náš v neskončené a nejvyšší dobrotivosti na nás nezapomíná a skrze nás bídne a nepatrné pomáhá mnohým lidem a milostí je obdařuje.“

Mezi získanými Bohu muži, „vynikajícími učeností a hodností“, o nichž světec ve zprávě vzpomíná, byli nejvzácnější: kardinál Contarini a císařský vyslanec, známý nám z Paříže, Petr Ortiz. Oba vykonali pod vedením Ignácovým cvičení; oba roznítili se v nich vroucí touhou hledati vždy větší cti a slávy Boží, a tázali se jen: Pane, co chceš abych učinil? Ortiz obával se, aby povinnosti spojené s úřadem a hodností nepřekážely mu v Římě výhradně oddati se rozjímání při cvičeních; i uprosil Ignáce, že šel s ním na Monte Casino a tam ve svatém zátiší, daleko od světa a lidí, zaměstnání Bohem a duší svou, ztrávili čtyřicet dní na společné modlitbě a kajicnosti. Slavný státník a učenec neváhal později vyznati, že v těch požehnaných dnech daleko více získal pro srdce i rozum, než po dlouhá léta předešlé, namáhavé práce. „Zdávalo se mi,“ říkával, „že znám důkladně bohosloví, že nemálo umím, a teď se objevily přede mnou nové světy, o nichž jsem neměl ani ponětí. Jaký to rozdíl učit se proto, abys jiné učil, a proto, abys vlastní život spravoval. Ona věda rozum osvětluje, tato i vůli rozněcuje!“

V čas pobytu Ignácova na Monte Casino odešel do lepšího života poslední ze získaných tovaryšů, Jakub Hosius. Pán Bůh ráčil uvědomiti

o této události, a zároveň potěšiti služebníka svého zázračným zjevením. Téhož dne, kdy zemřelý se zemí se rozloučil, uzřel Ignác zřetelně při modlitbě jakous duši ozářenou světlem, která se k nebi vznášela. Když na zjev z blízka pohleděl, nepochyboval, že má před sebou duši Hosiovu. Utvrzen byl ještě, když slyše mši svatou a opakuje s knězem pobožně slova „Konfiteor“: „I všem svatým“, uzřel před sebou dlouhý, nad míru spanilý zástup svatých, a mezi nimi poznal zřetelně slávou a radostí zářící duši drahého tovaryše. Radost a vděčnost k Bohu vynutily mu kojné slzy; jistota, že Hosius vřaděn byv do počtu nebešťanů, neustane orodovati u Pána za hlouček bojujících tovaryšů, naplnila ho novou statečností a svatou důvěrou.

Třeba byl Ignác na kněze vysvěcen již v červnu 1537, neodvážil se posud přinést Bohu nekrvavou oběť mše svaté. Po dlouhé a vroucí přípravě v Monte Casinu, posvěceném tolika modlitbami bohabojných řeholníků, a v Římě, skropeném krví Kristových vyznavačů, přistoupil poprvé k oltáři na slavnost Božího Narození r. 1538. O této slavné a důležité události podal zprávu stručně, ale srdečně bratřím svým, „pánům na Loyole“*): „V den Božího Narození, v chrámě Panny Marie Větší, v kapli chovající jesle, ve kterých Božské dítě Ježíš bylo uloženo, sloužil jsem s Jeho pomocí a milostí první mši svatou.“

Nebeské útěchy, jaké proudem lily se v šťastný ten den do srdce věrného bojovníka Páně, dodaly mu odvahy v četných a těžkých utrpeních a pronásledováních, jimiž nejvyšší vůdce právě v ten čas se zvláštní silou zkoušeti ho nechával. Dřívější,

*) Cartas I., 18.

tolikráte ve Španělsku i v Paříži vyvrácené pomluvy a osočení pozdvihly opět hlavu a na chvíli se zdálo, že zničí nadobro dosavadní dílo Ignácovo, překazí mu spasitelnou práci, rozptýlí sebranou hrstku učedníků.

Nejhorlivěji obnovoval a rozšiřoval rozličné pomluvy nějaký Agostino, zdánlivě velmi horlivý řeholník z řádu sv. Augustina, vlastně však nakažený luterskými bludy. Člověk ten zlý, důvtipný a výmluvný šířil posud pomalu a opatrně a bez překážky jed protestantský, nejen v soukromých rozmluvách, ale i s kazatelny. Několik tovaryšů Ignácových, kteří v Německu měli příležitost poznati všecky vytáčky a úskoky protestantů, podivilo se a zaleklo, když potkali tytéž úskoky v stoličce křesťanstva; soudili poctivě, že P. Agostino hřeší spíše nevědomostí, než zlomyslností, proto napřed po bratrsku, a když to nepomohlo, ostřeji a veřejně obrátili pozornost na nepřístojnost mnohých jeho tvrzení a výrazů. Rozhněvaný bludař vida, že klamné jeho jednání objeveno jest, ustanovil pomstít se. Důvtip a výmluvnost zjednaly lstivému řeholníkovi nemalý počet stoupenců a ctitelů.

Nebylo mu též těžko rozšířiti a víry zjednati celé řadě šeredných bájek, které hanebně očerňovaly Ignáce a jeho tovaryše. Dodával drobet pravdy ke klamu a vypravoval v pravo v levo, že Ignác vězněn byl a odsouzen za kacířství v Alkali, Salamance, Paříži, Benátkách, že již na hranici odsouzen byl a jenom útekem život zachránil. Aby pomluvám dodal příznaku pravdy, namluvil chytrý Agostino třem Španělům, aby svědčili, že sami náleželi kdysi k sektě, Ignácem utvořené, a opustili ji, až se úplně přesvědčili o její nepřístojnosti. K těmto podvodníkům přidružil se ještě Michal Navarro, jenž v Paříži útočil na život

Ignácův, a zdálo se na chvíli, že, dojat milostí Boží, promění se v jeho učedníka. Navarro slíbil za značný obnos peněz, veřejně žalovati bývalého dobrodince; a skutečně nejen žaloval Ignáce před římským místodržitelem, Benediktem Conversinem, jako velmi nebezpečného, vícekrát trestaného kacíře, ale k tomu udání svá přísahou potvrdil.

„Přes celých osm měsíců,“ líčí sám Ignác další průběh záležitosti,*) „snášeli jsme násilné útoky a pronásledování nejhroznější, jaké jsem v životě zakusil . . . Konečně stanuli jsme před soudem a spolu s námi dva žalobci; když jeden z nich před soudcem opak toho nalezl, co zamýšlel, ostatní, jichž soudní výsledk jsme též žádali, tak se tím poděsili, že pozbyli chuť dále se souditi, a vymohli zákaz, který nám nedovoloval před jinými soudci při dále vésti. Poněvadž to byli lidé stýkající se s dvorem, znali poměrů a bohatí, celou věc tak točili a kroutili před kardinály a jinými úředníky na papežském dvoře, že dlouhý čas nám bylo bojovati.“

„Konečně dva hlavní původcové falešných zpráv o nás dostaviti se musili k místodržiteli a vikáři a vyznali, že bývali na našich kázáních a výkladech, a jejich svědectví úplně nás ospravedlňovalo jak co do učení našeho, tak co do mravů. Vikář i místodržitel, třebaš plni šetrnosti k nám, chtěli přece, aby celá záležitost z ohledu na ty i ony byla umlčena. My zas považovali jsme za věc spravedlivou a žádali jsme několikrát, aby veřejné vyšetřování ukázalo, co jest dobrého nebo zlého v našem učení, aby odstraněno bylo pohoršení mezi lidem; ale nedosáhli jsme toho, třebaš jsme se odvolávali k soudu a právu. Jenom

*) Isabelle Roserové, dne 19. prosince 1538. Cartas I, 14.

tolik jsme dosáhli, že z obavy před soudem nevrhali na nás takových pomluv jako dříve, aspoň ne tak veřejně. Poněvadž nebylo lze se nám dočkati ani výroku ani jakéhos prohlášení v naší záležitosti, mluvil jeden z našich přátel s papežem po jeho návratě z Nizzy a prosil, aby rozsudek vydati nařídil. Papež slíbil, ale když výsledku nebylo lze se dočkati, mluvili s ním v té věci ještě dva z našeho tovaryšstva; a když za nedlouho potom odejel na zámek, šel jsem tam a mluvil jsem samotou s Jeho Svatostí v pokoji jeho přes hodinu. Vyložil jsem mu obšírně, jaké máme cíle a záměry, otevřeně jsem vylíčil, kolikráte jsem byl žalován ve Španělsku a v Paříži, kolikráte jsem byl ve vězení v Alkali a v Salamance; chtěl jsem, aby všech podrobností o mně ne od jiného, ale ode mne samého se dověděl, a aby ho tyto podrobnosti naklonily zavésti vyšetřování, které by konečně přivedilo vydání výroku a úsudku o našem učení. Posléze, poněvadž ke kázání a vyučování potřebujeme nutně zachovati dobré jméno nejen u Boha, Pána našeho, ale i u lidí, a hájiti se nám jest proti podezření v našem učení a mravech, prosil jsem jménem všech Jeho Svatost, aby ráčil zlo zameziti a nařídil zkoumati obyčejnému nějakému soudci, jehož by nám určití ráčil, naše učení a mravy, a jestli soudce za zlé je uzná, rádi se poddáme pokutě a trestu; jestli pak je uzná za dobré, Jeho Svatost neodepře nám jistě své ochrany. Papež, jak soudím z celé rozmluvy, přijal velmi dobře prosbu, chválil naše nadání a že dobře ho užíváme, promluvil k nám slovy hodnými pravého dobrého pastýře, a nařídil s důrazem místodržiteli (jenž jest biskupem a nejvyšším soudcem v městě jak v duchovních, tak světských záleži-

tostech), aby hned v naší při pokračoval. Skutečně, místodržitel ujal se velmi horlivě pře, a když papež vrátil se do Říma a opětně veřejně se vyslovil v náš prospěch i před členy „Tovaryšstva“, jimž rozkázal po patnáct dní přicházeti a vésti disputace při obědě Jeho Svatosti, rozešla se větším dílem bouře nad námi, den ze dne máme pěknější pohodu, takže naše zájmy dle mého mínění tak se daří, jak si přejeme, ohledem na službu a čest i slávu Boha, Pána našeho. Mnozí biskupové naléhavě od nás domáhají se, abychom v jejich biskupstvích přinášeli práci svou spasitelné ovoce; zatím však chováme se úplně tiše a čekáme na příhodnější čas a příležitost.“

„Líbilo se teď Bohu i Pánu našemu záležitost přivést k vydání výroku. Při tom přihodilo se něco opravdu divného. Když se roznesla pověst, že jsme utekli z mnoha míst a zvláště z Paříže, ze Španělska a z Benátek, přišli do Říma právě tehdy, kdy výrok na nás měl býti vydán: prezident Figueroa, jenž v Alkali dvakrát soud proti mně vedl a jednou mne do vězení vsadil, generální vikář benátského legáta, jenž též zavedl proti mně vyšetřování, když jsme začali vyučovati v zemi benátské, dr. Ori, jenž podobně mne soudně stíhal v Paříži, a biskup z Vicence, v jehož biskupství tři či čtyři jsme nějaký čas kázali. Všichni tito svědčil v náš prospěch. Kromě toho města Siena, Boloňa a Ferrara zaslala pověřená vysvědčení za námi, a kníže z Ferrary nejen písemné vysvědčení dal, ale naše pohanění také velmi si zabíral, jsa přesvědčen, že jde tu nejen o nás, ale spíše o čest a slávu Boha, Pána našeho; dal svému vyslanci zvláštní nařízení a psal opětně našemu tovaryšstvu; prohlásil, že celou záležitost považuje za svou vlastní, poně-

vadž se přesvědčil, s jakým prospěchem jsme pracovali v jeho městě i jinde, třebaš bylo velmi uesnadno v nich bývati a se udržeti.“

„Od chvíle, ve které jsme začali pracovati, až do dnešního dne, za co díky skládáme Bohu, Pánu našemu, měli jsme každý svátek dvě neb tři kázání a každý den dvě veřejné přednášky, zatím jiní zpovídali a jiní dávali duchovní cvičení. Teď, když konečně výrok dán byl, doufáme, že budeme více kázati a dítky katechismu učiti. Jakkoliv půda tvrdá i neúrodná jest a veliká protivensví trpíme, přece nelze si nám stěžovati; nebo práce není nedostatek, a Pán Bůh náš daleko více skrze nás působí, než bychom podle svých vědomostí a svého rozumu očekávali. Do podrobností se nepouštím, abych se nestal rozvláčným; vůbec Bůh, Pán náš, nám velice žehná. Zmiňuji se jen, že vím již o čtyřech neb pěti, kteří se rozhodli vstoupiti do tovaryšstva, a po mnohé dny i měsíce na tom trvají. Nepřijímáme jich ještě, poněvadž mezi jiným se nám vytýká, že bez papežského povolení zakládáme jakés sdružení čili řád a jiné do něho přijímáme. Ale třeba nyní společně nežijeme, spojeni jsme duchovně, abychom se později opravdu spojili; což, doufáme, Bůh, Pán náš, brzy spraví k větší službě své a cti i slávě...“

* * *

Naděje brzy se uskutečnily. Papež oznámil Ignácovi, že vyšle asi několik tovaryšů jeho do různých měst vlašských, hájiti ohrožené víry a mravů. Tím více bylo třeba času užití, pokud všichni v Římě byli pospolu, položiti základy k dalšímu společnému a jednomyslnému působení, „spojiti se opravdu“, jak světec se vyslovil, v jednu družinu silnou nejen stejnými úmysly, ale i zří-

zením. Na cestu do Svaté země nebylo již pomyšlení. Ignác vrátil proto četným dobrodincům almužny k tomu udělené, a celou pozornost věnoval otázce, jakým bude, jakými zákony se řídití bude ustavující se zástup Ježíšových „tovaryšů“, kteří již ne pouze v Palestině, ale po celém světě bojovati budou o dobývání a rozšíření království Božího. Společné porady o těch otázkách trvaly tři měsíce. Den věnovali „tovaryši“ skutkům milosrdným, kázání a zpovídání; v noci se scházeli, Boha o pomoc vzývali a pak v největším pořádku konali porady, které vytkly hlavní rysy příštích pravidel a celého zařízení řeholního. Sám Ignác spisovával zápis těch porad. Částečně doslova, částečně dle obsahu jsou nejhlavnější odstavce následující:*)

„Poněvadž se přibližoval čas, ve kterém jsme se měli rozejítí na různé strany, ustanovili jsme v minulém velkém postě (r. 1539), shromažďovati se v jistou dobu a raditi se o povolání našem a způsobu života.. Všichni shodovali jsme se v tužbě, plniti jak nejlépe a nejdokonaleji vůli Boží, ale různá byla mínění, jakých prostředků k tomu užívati. Není divu, neb i k různým národnostem jsme náleželi: k francouzské, španělské, savojské, kantabrijské; i mezi apoštoly a jinými dokonalými muži byla nejednou různost mínění. Abychom se dověděli, jakou cestou sebe samy oddáme Pánu Bohu v úplné oběti, usnesli jsme se společným dohodnutím, zdvojití horlivost v modlitbě, v rozjímání a ve mši svaté; a pak všechny naše myšlenky skládati u nohou Páně a očekávati nepochybné pomoci od nejštědrějšího a nej-laskavějšího Pána.“

*) Spis tento úplně podán v Cartas I. 4.

„Na shromážděních svých předkládali jsme různé pochybnosti a námitky. Při denní práci každý rozvažoval, jak je rozřešit, a Boha o osvěcení prosil, a v noci mínění své jiným předkládal. Potom přijali všichni to, na co připadla většina hlasů.“

„První noc uvažovali jsme, máme-li tvořiti jedno společné tělo, aneb každý sobě samému ponechán jsa plniti všecky rozkazy a nařízení papežská. Poněvadž milostivý a milosrdný Bůh ráčil nás spojití a spolu sjednotiti, třeba jsme tak bídnými, třeba z tak různých míst pocházíme a zvykli jsme velmi různému způsobu života, jsme povinni, neroztrhovati jednoty a svazku, kterým Bůh nás spojil, ale ovšem posilovati ho a upevňovati, v jedno tělo se spojití, pečovati jedni o druhé a dorozumívati se, abychom tak účinněji pracovali o blaho duší. Všecko to se rozumí a všecko tak a dotud usnášíme, jak a dokud apoštolská stolice k tomu svolí.“

„Pak uvažovali jsme, třeba-li se zavázati někomu z nás slibem poslušnosti, jak zavázali jsme se slibem chudoby a čistoty, abychom s větší upřímností a zásluhou plnili vždy a ve všem vůli Boha, Pána našeho. K lepšímu rozřešení otázky uvažovali jsme o různých prostředcích, které by nám rozřešiti ji pomohly. Jedním z nich bylo by odebrati se na nějaké opuštěné místo a tam třicet aneb čtyřicet dní se modliti, postiti a káti se, aby nás Bůh osvítil; jiným prostředkem: vyslati tři aneb čtyři jménem všech, aneb posléze, jestli by nikdo z nás Říma neopustil, věnovati půl dne na tuto hlavní záležitost a druhého půl dne věnovati se obyčejným cvičením, kázáním a zpovědím. Konečně usneseno, zůstati v Římě, abychom nedali příčiny k různým pletkám a pomluvám a

nezanechali pole bez dělníků, na kterém Pán tak hojně nám žehná. K tomu jsme ustanovili připravit duši,*) nechati ji v úplné lhostejnosti tak, aby hotova byla raději poslouchati, než rozkazovati; představit si, že k „tovaryšstvu“ nenáležíme, ani k němu náležeti nebudeme, abychom svobodněji rozvážili, co bude lepší a přiměřenější větší službě Boží a tovaryšstvu větší trvalosti dodá.“

„Na druhý den jeden po druhém přednášel námítky proti zavázání se poslušností; a následujícího dne příčiny nakloňující k zavázání se, užitky a ovoce poslušnosti —“

„Po mnohých dnech, jež ztrávili jsme vše stranným rozbíráním otázky a modlitbou, usnesli jsme se, ne většinou hlasů, ale jednomyslně, že prospěšnějším bude, ba že jest nutno, podříditi se jednomu, aby tak lépe a důkladněji se uskutečnily nejhlavnější naše tužby, plniti ve všem vůli Boží; aby tovaryšstvo lépe bylo zabezpečeno; a posléze, aby náležitě byly řízeny všecky jednotlivé záležitosti a zaměstnání jak duchovní, tak časné.“

„Podobným způsobem jsme prošli a zkoumali jiné různé otázky, od polovice velkého postu až do dne sv. Jana Křtitele, s velikými útěchami a osvíceními duše.“

Na základě položeném v tříměsíčních poradách povstala později celá stavba řeholních pravidel a předpisů. Zatím poradám učinil konec rozkaz papežův, jenž svěřoval několika tovaryšům důležitá posláná mimo Řím. Tuhá zima r. 1539, a ji provázející strašný hlad a mor daly příležitost jak Ignácovi, tak celému od něho sebranému

*) Jak snadno poznáme, jsou to jen »pravidla volby« z cvičení použitá.

zástupu k bohatýrským skutkům milosrdenství, k zjevnému osvědčení, co plamenná láska k Bohu dokáže. V celém Římě si vypravovali zázraky o těch divných mužích, kteří sami nic neměli, založili v domě, do něhož je samy z milosrdenství přijali, útulek pro chudé, špitál pro nemocné, a zachránili tisíce od smrti hladem aneb nemocí. Zpráva o nových „apoštolech“, jak lid je nazýval, roznesla se široko, a s mnoha stran, od mnohých, zvláště vlašských biskupů, došly k papeži vřelé prosby, aby jim poslal bohabojné, s tolikým požehnáním Božím pracující missionáře. Dle přání papežova Paschasius Brouet vydal se do Sieny, by zavedl reformu v jistém klášteře řeholnic, Klaudius le Jay do Brescie, Faber a Laynez do Parmy a Piacence, Bobadilla do Kalabrie. Ignác zůstal v Římě a neustával v obvyklé práci v chrámech a špitálech, a věnoval hlavně svůj čas a námahy, aby získal papežské potvrzení ustavujícímu se řádu společně usneseným zásadám, jimiž by se spravoval.

Zásady shrnul světec v jadrném, památním spise, určeném papeži: „Kdokoli v tovaryšstvu, které jménem Ježíšovým označiti prahneme, chce pod praporem kříže pro Boha bojovati a sloužiti výhradně jen Pánu, proto i římskému papeži, jako náměstku Božímu na zemi, ten složí slib věčné čistoty, a uvažuj i rozuměj, že jest členem tovaryšstva k tomu po výtce založeného, aby staralo se o zdokonalení duší v životě i nauce křesťanské, o rozšiřování víry veřejným kázáním a hlásáním slova Božího, duchovními cvičeními a skutky milosrdenství, a zvláště vyučováním dítek a nevědomých katechismu, taktéž zpovídáním všech věřících křesťanů. Prostředkem a cestou k dosažení toho účelu jest nejpřesnější poslušnost

papeže, tak aby nás užíval, jak a kde chce, vyslal, kam chce, ať k Turkům, ať k jiným nevěřícím, kacířům, rozkolníkům, ať k věřícím. K tomu všichni slíbí věčnou chudobu, a přesnou poslušnost představenému tovaryštvu, ve kterém uznávati budou přítomného Krista. Nesnadné to bezpochyby povolání, a proto ustanovili jsme nikoho nepřijímati do tovaryštvu. pokud ho nevyzkoušíme dlouho a důkladně. Jenom ten, kdo v těch zkouškách osvědčí křesťanskou opatrnost, vědu a čistotu života, přijat bude do družiny Krista Pána, jenž skromným počátkům požehnati račiž ke slávě Otce nebeského, jemuž samému budiž na věky čest a sláva.“

Dne 3. září 1539 předložil Ignác pamětní spis Pavlu III. v Tivoli, kde papež trávil podzimí měsíce. „Prahli jsme,“ psal příteli,*) „vyžádati tovaryštvu potvrzení apoštolské stolice, abychom tak s větší horlivostí a pokorou sloužili a chválili Tvůrce a Pána našeho s milostí Jeho, třeba jsme nehodni milosti této. Šel jsem tedy k Jeho Svatosti a papež pochválil a potvrdil vše, co jsme mu předložili. Později teprve, když přišlo k úřednímu vyřízení záležitosti, začali někteří překážky dělati a nemálo jsme trpěli.“

Překážky pocházely hlavně od kardinála Bartoloměje Giudiccioniho, jednoho ze tří, které papež ustanovil k prohlédnutí Ignácem podaného pamětního spisu a k podání o něm úsudku. Kardinál držel se zásady, že netřeba množiti řády, ale raději opravit dřívější a přivésti je k prvotní horlivosti; proto též nepomýšlel ani prohlédnutí důkladněji podané spisy a předem prohlásil se rozhodně pro odepření žádaného potvrzení. Mí-

*) P. Contarini mu 18. prosince 1540. Cartas I. 23.

nění tak učeného a zkušeného právníka církevního, za jakého slušně Giudiccioni považován byl, účinkovalo na ostatní kardinály. Po lidsku zdála se celá věc ztracenou. Ignác věděl též, že po lidsku nelze ničeho očekávat, ale s druhé strany nepochyboval, že Pán Bůh, jenž tak výslovně nadchl ho k založení nového řádu, jistě mu pomůže. Sám světec i všichni tovaryši dle jeho nařízení nepřestávali se modliti dnem i nocí, a slzy jejich a modlitby dobyly rozhodného vítězství. Giudiccioni, vždy a s největší rozhodností odporující všem novým řádům, vyznal teď, jakoby nějakou nadpřirozenou mocí přinucen, že nelze odporovati záměrům Ignácovým, neboť tuší, že, odporuje jim, přišel by do rozepře s vůlí Boží. „Jakýs vnitřní hlas,“ vyznával, „nutká mne k podporování toho díla, třeba jinak by se zdálo, když tak jedním, že odporuji vlastním dlouholetým zásadám. Ale tak tomu není. Když hlas Boží tak zjevně, tak divným a nevysvětlitelným způsobem v srdci se ozývá, tu marně rozum lidský by se pokoušel jej přehlušiti.“

Tak s přičiněním Boha samého byla odstraněna, lze říci, jediná vážná překážka. Když papež dostal neobyčejně příznivou zprávu kardinálské komise, sám ještě přešel pamětní spis Ignácův; když ho četl, zvolal pln obdivu: „Prst Boží zde jest!“ Za nedlouho světec s radostí oznamoval: *) „Dostali jsme konečně dne 27. září (r. 1540) bullu, která nás potvrzuje a úplně tak jest udělena, jak jsme o to prosili.“

Bulla začínající slovy: „Regimini militantis Ecclesiae“, uvádí doslovně pamětní spis Ignácův, obsah jeho nazývá „pobožným a svatým“, schvaluje

*) P. Contarini. 18. prosince 1540. Cartas I. 28.

a přijímá nový řád pod zvláštní ochranu apoštolské stolice, dovoluje „usnášeti a zaváděti se vší svobodou zvláštní pravidla, která sami tovaryši uznají za přiměřená k dosažení cíle tovaryšstva, slávy Krista Pána našeho a prospěchu bližních“. V jednom z dalších odstavců list papežský omezuje počet členů nového řádu na šedesát. Omezení zrušil po necelých třech letech ještě sám Pavel III. bullou „Injunctum nobis“, danou dne 14. března 1543. Nástupce Pavlův, Julius III., potvrdil znovu na prosby Ignácovy celou ústavu tovaryšstva Ježíšova a rozhodně uzavřel cestu zatím povstalým různým obtížím, nepřejným a falešným pověstem v bulle „Exponit debitum“ ze dne 19. července 1550. Nevzpomínáme jiných, nejménou ostrými slovy sepsaných bull, v nichž následující papežové, od Pia IV. do Lva XIII., potvrzovali a schvalovali buďto celou ústavu tovaryšstva Ježíšova, účel jeho a zákony, nebo jisté, zvláště napadené a vytýkané částky; nevzpomínáme jich proto, poněvadž spisy tyto, vydané po smrti Ignácově, nesouvisí bezprostředně s jeho životem.

Po slavném potvrzení řádu papežem bylo třeba pomýšleti napřed o volbě hlavního představeného, v řádech zvaného „generála“, jenž by se stejnou opatrností jak odvahou řídil lodičku ve jménu Božím na moře puštěnou. V polovici postu 1541 shromáždili se za tím účelem v Římě všichni otcové, kteří pracovali ve Vlašsku; jiní, jmenovitě Xaver, Faber a Rodriguez, a kteří dojíti nemohli, zanechali nebo zaslali již před tím své hlasy vlastní rukou napsané a zapečetěné.*) Shromáždění ztrávili tři dny o samotě na modlitbě;

*) Bobadilla papežem do Kalabrie poslaný ani osobně na čas nepřišel, ani hlasu neposlal.

čtvrtého dne sepsali svoje mínění, po čemž se opět tři dni modlili, aby Pán Bůh ráčil požehnati učiněné volbě a teprve potom pospolu otevřeli a četli sebrané hlasy. Všechny, s výjimkou samého Ignáce, padly jednomyslně na „dávného“, jak pravil sv. František Xaver, „a pravdivého otce našeho, Ignáce, jenž s nemalým trudem nás spojil, a podobně ne bez námahy dovede nás nejlépe zachovati, řídit a vésti od dobrého k lepšímu, neboť on důkladně zná každého z nás“.

Ignác sepsal své mínění v následujících pokorou a opatrností dýšících slovech: „Vylučuji sebe sama a volím v Pánu našem za představeného tovaryšstva toho, jenž nejvíce hlasů sebere. Zdálo se mi přiměřenějším žádného nejmenovati; ale kdyby tovaryšstvo uznalo, že větší čest a sláva Boha, Pána našeho, jasného jmenování žádá, jsem ochoten to učiniti.“

Výsledek jednomyslné, tak zřejmě Duchem svatým řízené volby naplnil velikou radostí srdce všech tovaryšů; jenom srdce Ignácovo naplnilo se nevýslovným smutkem. V hluboké pokoře domníval se, že ne vůle Boží, ale jakás nástraha ďábelská zasáhla do té záležitosti. Připomínal tovaryšům dřívější život, zlý a hříšný, jak s důrazem se vyslovil; upozorňoval je na slabé síly, nejen duševní, ale i tělesné; prosil, aby osvobodili ho od břemena, jehož neunes, aby vyprosili od Boha lepší světlo a pak přistoupili k nové volbě. Shromáždění povolili tak vroucím prosbám; nesměli příliš zarmucovati milovaného otce. Po třech dnech ztrávených na modlitbách odevzdali hlasy, ale hlasy nelišily se pranic od dřívějších. „Máš důkaz,“ řekl teď Laynez, když Ignác se ještě vmlouval, „máš až příliš zřejmý důkaz vůle Boží; pamatuj, že jak v čem jiném, tak i v tomto případě jí se

protiviti není ti dovoleno; a dáš li takový příklad zlé kázně, sám ničíš v zárodku rád, jenž se teprve zakládá.“ Rozhodná slova přesvědčila Ignáce; s druhé strany však odpor ke všem hodnostem, k moci, po níž lidé tolik toužívali, příliš silně byl v srdci světce zakořeněn, než by na první silnější náraz hned ustoupil. Po dlouhých prosbách, domluvách a rozpravách tovaryši posléze přijali následující návrh Ignácův: „Celou záležitost složím v ruce zpovědníka. Otevru mu všechny rány a nedokonalosti duše, řeknu o všech slabostech těla, a jestli přece přikáže mi ve jménu Pána našeho Ježíše Krista přijati ukládané mi břemeno, tedy poslechnu.“

Připadal právě nejpriměřenější čas k rozjímání a pokání: veliký týden. Poslední tři dni: Zelený čtvrtek, Veliký pátek a Bílou sobotu, trávil Ignác u otců Františkánů v klášteře „svatého Petra in Montorio“. Zde pod ochranou osvědčeného patrona, jenž v Loyole mu zdraví vrátil a sám kdysi na tom místě podstoupil smrt pro Krista, vyzpovídal se Ignác z celého života dosavadnímu duchovnímu vůdci, bratru Theodosiovi, a tázal se: „Co mi kážeš činiti?“ Svatě žijící řeholník neměl o tom pochybnosti; pochopil však dobře důležitost věci a slíbil, že vše důkladně před Bohem uváží a konečnou, písemnou odpověď dá teprve po několika dnech. V odpovědi, čtené veřejně před shromážděnými tovaryši, bratr Theodosius nařizoval Ignácovi, přijati bez odkladu a výmluv uloženou hodnost. Teď již pochybnosti nebylo; světec sklonil hlavu a téhož dne, 19. dubna 1541, prohlásil ku všeobecné radosti, že přijímá úřad generálního představeného.

Nic již teď nepřekáželo prvním členům To-

varyšstva Ježíšova, aby složili slavný slib řeholní, kterým by se Bohu úplně ve službu oddali.

V pátek po velikonoční neděli, dne 22. dubna, vykonali společně pobožnou pouť k sedmi hlavním chrámům římským a zakončili ji v chrámě sv. Pavla za hradbami. Zde sloužil Ignác mši sv. před oltářem Panny Marie, jenž tehdy stál po levé straně velikého oltáře. Před sv. přijímáním obrátil se k tovaryšům, klečícím u stupňů oltáře, držel v jedné ruce patenu s nejsvětější hostií, v druhé napsanou formuli slibu a hlasitě četl věčné sliby jistě Bohu milé:

„Já Ignác Loyola příslibuji Bohu všemohoucímu a papeži římskému, náměstku Božímu na zemi, před nejsvětější Pannou Marií a celým dvorem nebeským, jakož i před tovaryštvem: věčnou chudobu, čistotu a poslušnost podle způsobu života předepsaného v bulle zakládající tovaryšstvo Ježíše, Pána našeho, a podle ustanovení, která již byla ohlášena nebo později budou ohlášena. K tomu slibuji obzvláštní poslušnost svatému Otci v příčině missií, jak to v téže bulle jest vysloveno. Slibuji se přičiňovati k vyučování dítek katechismu podle těchže bull a ustanovení.“

Tovaryš po tovaryši skládal teď sliby týmiž slovy, jenom s tím rozdílem, že sliby svými nezavazovali se bezprostředně papeži, ale skládali je v ruce Ignácovy, „jenž jim místo Boží zastupoval“. Pak přijali sv. přijímání z rukou světcových a dlouho i srdečně děkovali Pánu Bohu v pokorné modlitbě za milosti, toho dne jim prokázané. Pohnutí vzrostlo, hojné slzy, jež vyloudila nadpozemská útěcha, plynuly hojným proudem; když políbili ostatky svatých apoštolů Petra a Pavla, spojili se společným bratrským objetím. „Dej pracovati, dej trpěti, dovol čest a slávu svou roz-

širovati, Pane!“ volal každý z přeplněného srdce, ochoten ke všemu, když jen půjde za nejvyšším vůdcem. Jemuž před chvílí slavně „před celým nebeským dvorem, celým zástupem nebeským“ přísahal doživotní službu.

Třeba srdce všech hořela ohněm Božím a vnitřní radost tak byla veliká, že i na venek se jevila, nejvíce v oči bijící radost ukazovala se na tváři Jana Codury. „Byl jsem,“ vypravuje pozdější znamenitý dějepisec a učenec, mladý tehdy Ribadeneira, „byl jsem tam spolu s jinými Otcí, a patřil jsem na vše, co se dělo. Jan Codure šel před námi spolu s O. Laynezem a slyšeli jsme, jak vyléval city duše v pláči a vzdychání, tak že se zdálo, že tělo nesnese násilí těch citů, že láska prasa mu rozsadí a vysvobodí z vězení života smrtelného

Skutečně téhož roku 1541 Codure, jenž první po blahoslaveném Otcí Ignáci sliby skládal, první též zemi opustil. Umřel v Římě, 29. srpna, v den stětí sv. Jana Křtitele. Někdo velmi pobožný *) viděl na modlitbě duši toho Otce mezi andělskými kůry, oděnou stkvělostí. Sám Otec Ignác psal o tom mistru Petru Fabrovi. Když Otec Ignác šel sloužit mši sv. za nemocného tovaryše do chrámu sv. Petra in Montorio na druhé straně Tiberu a přecházel přes most sv. Sixta, právě ve chvíli, kdy Jan Codure život dokonal, stanul náhle Otec náš, obrátil se k průvodci, O. Janu Křtiteli Violovi, jenž ještě žije a sám mi to vypravoval, a řekl: „O. Jan Codure odebral se do lepšího světa.“

* * *

Zástup vyvolených bojovníků Ježíšových, kteří

*) Nikdo jiný, než sv. Ignác, jak víme z jiných svědectví.

prohlásili, že všude následovati budou vůdce, onen zástup, jenž v manreské jeskyni tak živě stanul před duševním zrakem Ignácovým, stál teď před ním ve skutečnosti, připraven na pochod, na boje; čekal jen rozkazů, kde, kdy a jak se k boji přihotovati a se tužiti, království Božího dobývati, čest a slávu Boží šířiti. Skrovný to ještě zástup; ale za nedlouho hořčičné símě se rozvine v mohutný strom. Již odevšad spějí ochotní, kteří prosí jako o milost největší, aby přijati byli do řad vznikající družiny Ježíšovy. Kam dohlédneš, otevírá se pole, den ze dne širší, k slavnému boji za duše, k práci požehnané. Dobrým hospodářem vyslaní dělníci na nivy, bělící se zralými klasy ke žnám, nepostačují, a pečlivý hospodář vždy nové zástupy pomocníků sestavuje a ku pomoci vysílá. Spanilý pohled, jenž mysl povznáší, srdce těší; Bohu i lidem milý hymnus, zapěný dobrými služebníky k větší cti a slávě Pána a Tvůrce!

VIII.

Základní pravidla Tovaryšstva Ježíšova.

Nová řehole povstala z maureských rozjímání; v nich též jako v semeni obsažena byla hlavní pravidla, jimiž se řídila a spravovala. Samo řeholní heslo, Ignácem ustavičně opakované a vštěpované: „Vše k větší cti a slávě Boží“; samo z vojenských vzpomínek čerpané jméno „Tovaryšstvo Ježíšovo“ označovalo ve všeobecných rysech i cíl, k němuž spěje, i hlavní prostředky, jimiž právě vzniklý zástup s Ježíšem a za Ježíšem kráčí a větší čest a slávu Boží šíří. Hlavním těm rysům a zásadám, v jistých důležitých částech doplněným,

dostalo se slavného potvrzení apoštolské Stolice. Nyní, když nová řehole již stávala, sama den ze dne se šířila a zároveň šířil se obor působnosti její, bylo konečně třeba rámy vyplniti, bylo třeba stanoviti přesná a jasná, užitečná pravidla a pokyny, jak se zachovati v jednotlivých případech svorně a jednotejně, aby dosaženo bylo vítězství, jak všeobecné zásady do života uváděti.

Iguác dokonale pochopil potřebu toho. „Ačkoliv nejvyšší moudrost,“ čteme v úvodě řeholních pravidel od něho sepsaných, „a dobrota Boha, Tvůrce a Pána našeho, jak ráčila utvořiti nepatrné tovaryšstvo, tak je též sama zachová, povede a ve své svaté službě posílí, přece z naší strany více k tomu přispěje vnitřní zákon lásky, který Duch svatý v srdcích píše, než všeliká vnější pravidla; jednak ohledem na zjevné nařízení Prozřetelnosti Boží, která žádá, by tvor spolupůsobil zároveň, poněvadž náměstek Kristův tak rozkázal, a svatí nám takový příklad dali, a sám rozum tomu nás v Pánu učí, za věc potřebnou uznáváme, sepsati pravidla, která by umožňovala lepší postup na započaté dráze služby Boží v duchu řehole naší.“

Jaký duch řehole, jaký její účel? Plyne přímo z pravd poznanych a zamilovaných v duchovních cvičeních: z vroucí touhy věrně, ba co nejvěrněji následovati Ježíše. Jak Ježíš byl dokonalostí samou, a na svět přišel, aby hledal, co bylo ztraceno, tak každý tovaryš Ježíšův, tak celé tovaryšstvo má „nejen záležitosti spásy a dokonalosti vlastní s milostí Boží se věnovati, ale též o spásu a zdokonalení bližních úsilovně s milostí Boží se přičiňovati“. Tím způsobem řehole slučuje modlitbu s prací pro Boha, podobně, jak Ježíš v životě pozemském je slučoval.

Sloučení s Bohem, hluboká a důkladná ctnost jest tmelem a základem celého života. Zásadu tuto opakuje Ignác nejednou: „Všichni, kdož k tovaryštvu naležejí, buďtež přesvědčeni, že na ctnostech důkladných a dokonalých a na věcech duchovních více záleží, než na vědě aneb jiných darech přirozených a lidských; ony vnitřní účinkují na venek k cíli, který nám jest vytknut.“ Vysoký a vznešený ideál oné ctnosti důkladné a dokonalé, třeba odporný zkažené přirozenosti a nesnadno dosažitelný, vyniká poprvé úplně jasně v rozjímání o dvou praporech. Třeba „znechutiti si úplně, a ne polovičně, vše, co svět miluje a volí, a z druhé strany přijímati a žádati celým srdcem, cokoli Kristus Pán miloval a volil“; třeba, „odíti se rouchem i odznaky svého Pána, pro čest a lásku Jeho;“ abys pak „tím jistěji došel toho stupně dokonalosti, každý dbej, abys co nejúčinněji v Pánu zapíral sebe sama a stále dle možnosti ve všem se umrtvoval.“

Cestou k dosažení ideálu jsou tři řeholní sliby, tři hradby chránící zlého, tři mocné zbraně v boji se zlým. Chudobu milovati třeba jako mocnou záštitu řehole, jako matku; žádné věci jako své vlastní neužívati, hotovu býti žebrati dvéře od dvéří, kdyby toho žádala poslušnost aneb potřeba. Co do slibu čistoty, třeba usilovati čistotu andělů napodobovati čistotou těla i duše. Poslušnost budiž úplná; uznávej představeného, kdokoli jím bude, za zástupce Krista Pána a v duši ho cti a miluj; jev se netoliko vnějšími skutky, ale sáhej do vůle a rozumu, úplně podrobuj vůli i rozumu tomu, co představený chce a soudí, ve všem, kde hříchu není; poslušnost buď nejen ve věcech závazných, ale i v jiných, kde jen tušíš, co představený chce, ač výslovně nerozkazuje.

Z takových vojinů, pokud každému s milostí Boží lze co nejdokonaleji s Bohem spojených, věrně toužících následovati Krista v upokořeních a útrapách, chudých, čistých, poslušných, skládá se dle ideálu Ignácova Tovaryšstvo Ježíšovo. Ve vnitřním ústrojí dělí se na několik různých pluků. Samo jádro řehole, vybraný zástup, jsou „professové“; kromě tří slavných slibů řeholních skládají oni ještě čtvrtý zvláštní poslušnosti papeže, kterým se zavazují, že za rozkazem jeho půjdou všudy hned „bez výmluvy, nežádajíce peněz na cestu, kam bude poručeno, k věřícím aneb nevěřícím ku cti Boží a ku prospěchu náboženství křesťanského“. Vedle toho zástupu jdou „professové tří slibů“, mužové vynikající neobyčejnými ctnostmi a zásluhami, ale nemající vědomostí tolikých, kolikých Ignác žádá od professů „čtyř slibů.“ Jak ze samého jména zřejmo, nevážou se oni čtvrtým slibem zvláštní poslušnosti papeže ku převzetí velmi obtížných, po lidsku řečeno, beznadějných missií. „Duchovní pomocníci“ mají, jak opět samo jméno ukazuje, pomáhati professům v duchovní činnosti, tudíž hlásati slovo Boží, zpovídati, vyučovati, spravovati jednotlivé kláštery. „Pomocníci světští“ čili řeholní bratří podporují kněze v jejich pracích, kleriky v učení a starají se o všecky jejich tělesné potřeby. Professové a pomocníci, jak duchovní, tak světští, toť vycvičení, vyzkoušení vojinové, kteří bojují již ve jménu Božím se vším zlem; „scholastikové“ čili učenci, sloučení volně s řádem, neboť neskládají veřejných, ale soukromé sliby, teprve se připravují k příštím bojům, učí se, a zkoušejí své síly a schopnosti, jiné vyučujíce.

Scholastikové, ač veřejných slibů neskládají, jsou přece dle opětných rozhodnutí papežských řeholníky v pravém slova smyslu. Sliby skládají

teprve po dvou letech noviciátu; pak studují několik let; posléze, stavše se kněžími a znovu ještě rok noviciátu vykonavše, věnují se Bohu v úplnou oběť; spojují se nejužšími svazky s řeholí, složivše slavné sliby professů čili pomocníků duchovních.

S rozličnými četami srovnávají se aspoň poněkud jednotlivé, na různých základech spočívající domy řeholní. V noviciátech cvičí se v ctnosti novicové; v kolejích scholastikové sdružují ctnost s vědou; ve veřejných školách při kolejích zřízených všichni, jimž poslušnost káže, professové, duchovní pomocníci scholastikové, vychovávají a vzdělávají mládež; z domů missijních, z domů professů vycházejí na všechny strany dělníci Páně hlásají pokání, kručí srdce, smiřují lidi mezi sebou a s Bohem. Kolleje, školy, noviciáty mohou, ba mají míti stálé a zabezpečené důchody, aby nedostatek prostředků k živobytí potřebných nebyl na újmu pravidelné práci a tím větší cti a slávy Boží. Domy professů pak důchodů takových nemají a udržují se z každodenní almužny.

„V každé rodině,“ psal Ignác v jednom listě. *) „v každém království, všudy, kde mnoho lidí pospolu žije, jest představený, jehož všichni jsou zavázáni poslouchati; vidíme to v církvi, vidíme to též ve všech rádech.“ Ignác dle vzoru hierarchického pořádku v církvi, v jiných rádech a v každé náležitě spořádané společnosti ustavil a přesnými předpisy vytknul správu tovaryšstva. V čele každého domu stojí představený, v domech professů zvaný prostě „představený“, v kolejích, školách a noviciátech „rektor“. Všecky kláštery v obvodu jedné země, jsou zvláštní řeholní „provincií“ kterou spravuje

*) Scholastikům v Gandii dne 29. července 1547. Cartas II. 112.

„provinciál“. Provinciálové podléhají bezprostředně na celý život zvolenému generálu celého řádu v Římě sídlícímu. Generál vázán jest napřed poslušností papeže, jak se samo sebou rozumí, pak tovaryšstva, když toto shromážděno jest, řekl bych na říšské radě, tak zvané „kongregaci generální“. Do kongregace, svolané jen k volbě nového generála, a kromě toho ve velmi důležitých, neobyčejných případech, patří všichni provinciálové a dva delegáti z každé provincie. Delegáty volí kongregace provinciální; tyto, připomínající poněkud zemské sněmy, mají právo předkládati návrhy, podávati prosby generálovi aneb generální kongregaci, ale samy ničeho nerozhodují. Za to kongregace generální jest sborem zákonodárným v úzkém slova smyslu, nejvyšší mocí, které podléhá jak generál, tak všichni jiní členové tovaryšstva.

Generálovi přidělena jest stálá poboční rada, zvolená kongregací generální; pozůstává ze zástupců různých národností. Rada ta, na generálu sice závislá, má právo dle potřeby svolati na svou odpovědnost kongregaci generální, aby jejímu rozhodnutí předložila důležitý nějaký spor mezi ní a generálem, a kdyby byla nutná potřeba, by tázala se, nemá-li generál zbaven býti úřadu. Takto generál, jehož moc jest neobmezená, nezneužije jí na škodu církve a řehole, jde-li o dobré, o rozšíření cti a slávy Boží.

Aby tovaryšstvo dosáhlo cíle v práci o spáse a posvěcení duší, neostávalo dle plánu, který vyplýval z tolikého srdce, i toliké mysli zakladatelovy, pouze na několika přesně vytknutých stezkách, ale odvážně kráčelo po všech cestách, které vedly nejlépe k větší cti a slávě Boží. Missie v krajinách katolických, kacířských i pohanských; zpovědi,

kázání, výklady katechismu; vyučování ve školách, spisování pobožných a učených knih; dle potřeby ošetřování nemocných, sbírání almužny pro chudé, oslazování smutného osudu vězňům — to vše a mnohé jiné jest vlastním zaměstnáním tovaryšů Ježíšových, nebo všecka jsou způsobila šířiti čest a slávu Boží na zemi.

Jesuita, jak si ho Ignác představoval, jest voják ochotný v každé chvíli a na každou vybídku jíti tam, kde největší potřeba a nebezpečí; není vázán k žádnému místu, k žádnému postavení; dnes rovně ochotně a s tímže zápalem pracuje v rodném městě, s jakým zítra se vydá na apoštolskou cestu do Číny, Žaponska, Ameriky. Krátce, abychom užili slov, kterými kniha řeholní stručně vyjadřuje cíl a hlavní zásady tovaryšstva: „Povolání naše žádá lidí ukřižovaných světu a kterým svět jest ukřižován; lidí nových, kteří sebe svlékli, aby v Krista se oblékli; kteří sobě odumřeli, aby žili spravedlností, kteří, jak praví sv. Pavel,*) v pracích, v bdění, v postech, v čistotě, v umění, v dlouhočekání, v dobrotivosti, v Duchu svatém, v lásce neošemetné, v slově pravdy prokazují se služebníky Božími a skrze odění spravedlnosti, na pravo i na levo, skrze slávu i pohanění, skrze zlou i dobrou pověst, skrze zdar i nezdar i sami směřují velikými kroky do nebeské vlasti i jiné všelikou, jakou mohou, pomocí a usilováním k tomu pobízejí, dbajíce vždy největší cti a slávy Boží.

Úkol tak rozsáhle pojatý, obor působnosti, směle lze říci, obsahující celý svět, žádal arcinového způsobu boje, nových prostředků, neužívaných v jiných, do toho času stávajících rádech. Již samo rozdělení na různé oddíly, professy, po-

*) II. list ke Korint. 6.

mocníky duchovní i světské, scholastiky; rozdělení klášterů na kolleje, noviciáty, domy professů, domy missijní; veliká moc ponechaná generálovi po čas života: zaváděly do voje Kristova organizaci neznámou posud, neznámou aspoň v takové míře a v takových rozměrech; organizaci — jak zkušenost ukázala — neobyčejně prospěšnou a rozumnou. Jestli sv. Benedikt dle potřeb a požadavků své doby ustanovil, aby každý klášter byl pro sebe, a nezávislým celkem; jestli později sv. František a sv. Dominik podržili celý řád jednomu představenému, který se však po několika letech vystřídal: Ignác vyhovuje novým potřebám, zavedl do svých řad ještě přísnější kázeň, skoro bezohlednou závislost; a poněvadž zabezpečil generálovi doživotní řízení, utužil i jeho moc, otevřel mu rozsáhlé pole působnosti, ničím, řekněme, neobmezené, leč ohledem na čest a slávu Boží a dobro duší.

Více ještě než vnitřní ústrojí v oči bil vnější způsob života, založený v mnoha věcech na úplně jiných podmínkách než v rádech stávajících do té doby. Způsob života podobal se dle úmyslu Ignácova jak nejvíce obvyklému způsobu života pořádných kněží světských, byl bez neobyčejných, řeholí předepsaných pokání a přísností, aby tak práci apoštolskou usnadnil, větší svobodu při ní ponechal a jednotlivci ponechával široké pole získati zásluby u Boha dobrovolnými mrtvenými dle potřeby, času a vnuknutí Ducha svatého. Vycházeje z této základní zásady nepředepsal světec řádu zvláštního habitu; sám se oblékal, jako tehdy kněži španělští se nosívali, a za všeobecné pravidlo v tom ohledě celému tovaryšstvu postavil jen následující tři podmínky: Oblek náš budiž slušný, přizpůsobený místu, kde žijeme, neodporu-

jící řeholní chudobě. Z téže příčiny „k větší cti a slávě Boží a k usnadnění práce o duše“ nezavedl společného kůru. „Kdybych dbal jenom vlastní náklonnosti a záliby,“ říkával, „zavedl bych kůr ve všech našich chrámech, neboť zpěv jest dvojnásobnou modlitbou a divně duši k Bohu tulí; ale nebylo mi lze ohlížeti se na vlastní zálibu, ale toliko na větší čest a slávu Boží, na službu Boží, nýbrž které kůr nejednou by u nás byl na závadu.“

Dnes, když téměř všecky po Ignáci povstalé družiny řeholní od něho přijaly hlavní zásady, jimiž řídil se, tovaryšstvo zařizuje; když nejen částečně vnitřní ústrojí, ale i mnoho vnějších vlastností si přisvojily, zdají se nám zásady ty a pravidla ta docela přirozenými. Tehdy, kdy světec je poprvé zavedl, byly úplně nové a není divu, že po delší čas bouřily myslí a způsobovaly časem až příliš živé rozpravy a disputace. Různé čety, na které Ignác řeholníky podělil dle ctnosti, schopnosti a vědomosti; skládání slibů řeholních ne po roce ani po dvou, ale teprve po mnoha letech strávených rozličnými zkouškami, a za to za vedení slibů jednoduchých po dvou letech noviciátu, slibů, které řeholní představení dle potřeby rozvazují a od nich osvobozují; doživotní moc generálova, sloučení v jeho rukou moci a výsad, které dle dosavadních zvyků řeholních závisely od kapitol občas svolávaných; možnost odnítí tělu tovaryšstva neužitečné, zkažené údy; odstranění společného kůru a habitu: — to vše a mnoho jiných ještě nepatrnějších drobností budilo přímo úžas novotou svou u omezenějších, ustálenými pojmy a zvyky stísněných myslí. Nedbali, že pro nové choroby třeba nových léků; nechápali vznesených a tak prospěšných, době i lidem vhodných

myšlenek světcových. Igaác shlížel se ve vzoru daném Kristem Pánem a apoštoly, stával se všem vším, a netázal se, zdali prostředků, kterých užití zamýšlel, bylo posud užíváno, ale zdali skutečně pomohou mu dosáhnouti cíle, šířiti čest a slávu Boží, zdali přispějí mu, spasiti duše. Pokorný a poslušný jsa, sám sobě nedůvěřoval, vyptával se, radil se, modlil se; než, když jednou vůli Boží rozhodnou poznal, šel směle v před, jist, že Bůh sám překážky odstraní. A nezklamal se v té jistotě; dějiny tří věků založené od něho řehole, nejen slovy, ale více ještě skutky projevené, všeobecné uznání zásad a předpisů, jimiž Igaác život řeholní velmi mnohých družin uvedl na nové dráhy, jsou nejpatrnějším důkazem zvláštní pomoci a požehnání Božího.

Moudrost a prozřetelnost pravidel Igaácem sepsaných uznávali od samého počátku a podnes jednomyslně uznávají všichni, kteří důkladněji povšimli si jich. Papeži vzdávají jim v bullách a brevech veliké pochvaly; svatí mužové, František Saleský, Alfons Liguori, Karel Borromejský vyslovují se o nich skoro se synovskou úctou a láskou; nejznamenitější katoličtí duchovní učitelé považují je za bohatý poklad, z něhož čerpají plnou rukou; pozdější zakladatelé řádů dávají se duchem jejich nadchnouti, celé, dlouhé odstavce z nich vypisujíce; i sami zjevní nepřátelé katolické církve sklánějí hlavu a třeba nejednou se rmoutí a hněvu netají, přece neupírají jim duchaplnosti. Při takových jednomyslných svědectvích nelze neopakovati s Pavlem III.: „Prst Boží zde jest!“ Skutečně, jestli Prozřetelnost Boží pečuje vždy obzvláště o ty, které za zakladatele řádu si zvolila, myšlenky, tužby a záměry jejich řídí, péče nad Igaácem objevuje se zvláště patrně

a zřejmě. Jak z „duchovních cvičení“, tak z „řeholních pravidel“ zírá taková moudrost a opatrnost, tak hluboká znalost Boha i lidí, že vše spolu uváživše, připustíme třeba, co jednomyslně tvrdí spolutovaryši Igaácovi, že sám Bůh osvětlením a vnuknutím řídil péro bývalého španělského vojína, že svatý si „Pravidla“ více vymodlil, než sám vymyslel.

Novým důkazem v té věci jest i způsob, kterým Igaác knihu řeholní spisoval. Vypravuje o tom známý důvěrník světcův, O. Ludvík Gonzalez*): „Poutník míval častá zjevení při mši sv., rovněž, když spisoval „konstituce“. S tím větší jistotou to tvrdil, poněvadž každého dne si poznamenával vše, co se dělo v jeho duši, a poněvadž poznámky tyto měl v ruce. Ukázal mi též dosti objemný sešit a četl z něho značnou část. Byla to většinou zpráva o zjeveních, která měl na potvrzení některých důležitějších článků v pravidlech řeholních. Viděl Boha Otce, pak nejsvětější Trojici anebo Matku Boží, kteráž za něho se přimlouvala. Vzpomínal zvláště dvou článků, o nichž čtyřicet dní uvažoval, každodenně sloužil mši sv. a hojné slzy pokaždé při ní ronil. Články jednaly o rozhodnutí otázky, mají-li kostely tovaryšstva míti důchody a má-li tovaryšstvo jich užívat.“

„Způsob, jež zachovával při spisování konstitucí byl následující: Každý den sloužil mši sv., při ní předkládal a obětoval Bohu otázku, kterou se v ten den zabýval, a modlil se na ten úmysl. Mši sv. i modlitbu provázely vždy slzy. Toužil jsem čísti všecky poznámky, jednající o celé věci;

*) *Acta antiquissima* C. VIII. — Slovem poutník rozumí Gonzalez vždy Ignáce.

prosil jsem, aby mi je na krátký čas půjčil, ale nesvolil.“

Krátký, dějepisci řádu šťastně zachovaný výňatek z těch poznámek, jednajících o podotčené otázce řeholní chudoby, ukáže nejlépe, jak Ignác důkladně a vážně o každé věci uvažoval, jak Pán Bůh hojným světlem své milosti ho dařil:

„Sobota, pátá mše ke cti nejsv. Trojice. Při obyčejné modlitbě na počátku málo, potom uprostřed modlitby více vroucí zbožnosti a útěchy duchovní, i zdálo se mi, jakobych patřil na jakous velikou jasnost. Když chystali oltář ke mši, stanul Ježíš před duší mou a cítil jsem, že jsem povinen kráčet za ním, poněvadž On jest hlavou a vůdcem tovaryšstva. Toť nejsilnější důvod, abych volil úplnou chudobu a všestranné zbavení se všech pozemských věcí, třebaž jsou i jiné příčiny, které k tomu nakloňují. Myšlenka ta povzbudila mě k zbožnosti a k slzám, ale též k vytrvalosti, takže zdá se mi dostatečnou k posílení a upevnění v době pokušení a zkoušek, třebaž bych toho dne anebo později neměl daru slz při mši svaté. Pobožnosti přibývalo, když jsem se oblékal v posvátná roucha; zdálo se mi, že nejsv. Trojice poněkud potvrzuje tím způsobem dřívější ustanovení o chudobě, když Syn Boží se mi tak uděluje; pamatoval jsem totiž dobře na chvíli, kdy Otec vedle Syna mne postavil. Po oblečení rouch posvátných cítil jsem jméno Ježíš vždy víc a více vtisknuto, což mne utvrdilo a posílilo pro všechny případy. Slzy a povzdechy s novou silou se ozvaly. Od samého počátku mše sv. mnoho milostí, citů zbožných, dlouho trvajících, mírný pláč. Při mši různé city, povzbuzující k setrvání v úmyslu. Když jsem vzal do rukou a vzhůru pozdvihl nejsv. Svátost, rozní-

tila se vnitřní modlitba a živá touha, setrvati vždy věrně při Bohu, byť jakékoliv překážky v cestě byly. V srdci rozlila se nová duchovní slasť; zrodily se nové dobré touhy. Mocný cit, jenž mi vyluzoval slzy, trval i po skončení mše svaté; celý den, kolikráte mysl k Pánu Ježíši se obrátila, vzrůstala pobožnost a jistota, že sám Bůh účinkoval na moje ustanovení.“

V pěkné zahradě, které jeden římský přítel Iguácovi nechal používat, sedával světec celé hodiny; z pohledu na překrásnou přírodu k Tvůrci se vznášel a psal, s Bohem stále rozmlouvaje, řeholní pravidla, která moudrostí a láskou vynikají. Dříve prostudoval pilně řehole jiných řádů; věděl dobře, že v tak velikém díle nesluší zanechat nic, co přikazuje lidská opatrnost. Nyní když psal pravidla, žádná kniha před ním neležela. Krásně praví jeden životopisec: „Celou knihovnicí Iguácovou byla ustavičná rozmluva s Bohem; a skutečně v pravidlech těch nalézáme věci, které nejsou vynálezem lidským, které sám Bůh diktoval.“

Konstituce Iguácem sepsané vyplynuly ze srdce, ze života svého tvůrce; ukazují, jaký ideál života dokonalého, apoštolské činnosti stál před očima světcovýma, a život i všestranná činnost v tovaryšstvu i v církvi jest nejlepším jejich vysvětlením. Od chvíle volby za generála tovaryšstva zjevilo se Iguácovi nesmírné pole k záslužné práci. Tovaryšstvo, skládající se posud z nemnoha členů, rychle vzrůstá, rozšiřuje se po různých krajinách, za dozoru a vedení zakladatelova rozvíjí se uvnitř a organizuje. Zároveň pod nohama nových, od Boha poslaných dělníků, vyrůstá vždy hojnější osení; kláštery nové řehole povstávají na všech stranách světa; ještě jedné krajině nebylo vyhověno a již v jiné se jeví nová nouze a potřeba,

žádající úsilně rychlé pomoci. Iguác řídí tovaryšstvo, tuží je a rozvíjí, cvičí a vysílá dělníky na vinici Páně; nehýbá se skoro ze své cely v chudém římském klášterku a přece spravuje celou velkou výpravu proti nepřátelům náboženství a ctnosti, a když umírá, vidí s útěchou že výpravě Bůh žehná, že se přiblížilo a rozšířilo království Boží na zemi.

Jak k tolika, tak velikým a rozmanitým pracím a bojům našel času a síly, dostatečné odvahy, bystrosti rozumu a velikosti srdce? Nalezl je, neboť byl věrným následovníkem Spasitele, patřil do Srdce Božího a z něho bral vzor i sílu. Mohl býti a byl duchaplným organisátorem a vůdcem tovaryšstva, byl vítězným vojevůdcem, jenž neměl rovného ve válce s temností a zlem — a mohl vším tím býti, poněvadž byl velikým světcem.

IX.

Vnitřní správa tovaryšstva.

Zvolen byv za generálního představeného tovaryšstva, věnoval se Ignác úplně rozličným a obtížným povinnostem, které ruka Boží na něho vložila. Bývalo by mu jistě milejším pracovati bezprostředně o spáse duší, jak pracovali tovaryši Faber, Xaver, Rodriguez; rád byl by plnil dávné přání srdce a byl by šel za nimi mezi pohany, mezi bludaře hlásati učení Ukřižovaného; ale vůle Boží byla, aby zůstal v Římě, spravoval odtud založenou řeholi a bděl nad jejím vzrůstem; a když taková byla vůle Boží; plnil ji celým srdcem, celou duší! První dny po volbě vyplňovala hlavně modlitba a různá upokoření a mrtvení; zametal dům, posluhoval v kuchyni, shromažďoval u sebe

opuštěné dívky a učil je katechismu. I později nezanechal nikdy těch pokorných cvičení, ale mnozíci se den ze dne vždy důležitější zaměstnání nedovolovala mu věnovati jim tolik času, kolik by si přál; na začátku úřadování nedal se ničím od nich zdržeti; prahnulť jednak zavésti zbožný zvyk podobných pokorných zaměstnání u všech, zvláště u představených v tovaryšstvu; jednak věděl, že ničím tak snadno a jistě nezíská hojného požehnání Božího.

Pán Bůh též opravdu divně žehnal. Neveliký domek při kostele Panny Marie della Strada, v němž bývali první tovaryši, brzy nepojímal všech, kteří přiváběni byvše pověstí o nově založené řeholi, o jejích vznešených cílech a o pracích vykonaných, prahnuli k ní se přidružití. Tím méně sám kostelík pojímal tlačící se pobožné. Na štěstí sousedil se zahradou chudého domku opuštěný kostel sv. Ondřeje. Pavel III. dal na přímluvu římského vikáře, Filipa Archinta, tento kostel ve správu „Tovaryšstva“. Roku 1513 položil Ignác z almužen, groš po groši sebraných, základní kámen k stavbě malého sice, ale výhodného domu professů, do něhož na podzim následujícího roku sám se nastěhoval. Když vzrůstal počet řeholníků, zvláště mladých kleriků, které bylo třeba teprve vzdělávati ve vědě a v ctnosti, otevřel Ignác r. 1551 na úpatí Kapitolu nový klášterek, zárodek příští „kolleje římské“, která za nedlouho na jiné místo přenesena byla. Prvním a vlastním zakladatelem této kolleje byl dřívější kníže Gandijský, od roku 1547 pokorný řeholník, jenž podržoval ve všem vůli a mínění rozhodnutí Ignácovu, svatý František Borgiáš. Práce a péče dvou svatých přinesly a po dnes nesou hojné ovoce. V prvním roce navštěvovalo v kolleji zavedené přednášky

filosofické a boboslovné 14 scholastiků tovaryšstva; po pěti letech vzrostl počet na 200, a k tomu účastňovalo se s nimi vyučování mnoho mládeže se všech stran Evropy.

Vedle domu professů, vedle kolleje římské povstalo v krátké době v samém Římě několik domů, o nichž ještě bude řeč, až obrátím zřetel k apoštolské činnosti světcově. Zároveň množí se kolleje, domy professů a domy missijní tovaryšstva ve Vlašsku, ve Španělsku, Portugalsku, Německu, Vlámku Francii a v daleké Indii. Města, země, králové, biskupové nabízejí jako o překot nové fundace, a Ignác v listech jenom lituje, že všem prosbám ani z části vyhověti nelze. A poměrně jak rád roste a se vzmáhá, přibývá starostí a práce zakladateli a představenému. Umí on sice moudře se střídati s jinými; má vzácnou a k dobré správě potřebnou skromnost, že nechce nikterak všechno jen sám vykonati; ponechává si, zvláště v pozdějších letech, jenom nejvyšší dozor; ponechává volnou ruku, a žádá do jisté míry samostatné činnosti od nižších představených, spravujících jednotlivé řádové provincie a kláštery. Ale i tento nejvyšší dozor žádá nemálo práce, ráznosti, bdělosti, především moudrosti. Ignác dobře to ví a pojímá všestranně celou velikost a trudnost své úlohy; toto jest vlastně první a hlavní příčinou, že se stal tak znamenitým organisátorem a vůdcem ke cti a chvále Boží sebraného zástupu tovaryšů Ježíšových.

V konstitucích řeholních vylíčil Ignác vznesený, opravdu ideální obraz generálního představeného řádu: jakými pohnutkami má se řídit, jaké ctnosti a zásluhy má míti? *) Obraz tento,

*) Const. IX. 2.

mimovolně nakreslený dle života samého světce, ukazuje ideál, k němuž Igaác směřoval v správě úřadu svého; důkladně líčí nám vlastní jeho jednání, odkrývá jaksi vlastní jeho duši a působící v ní pohnutky.

„První ze všech vlastností“ — znějí slova světce — „které mají zdobiti generálního představeného, jest co největší sjednocení se a sloučení se s Bohem. Pánem našim při modlitbě i při všech jiných zaměstnáních a záležitostech. Budiž on muž, svítící příkladem všelikých ctností; předně láskou k tovaryšstvu a vůbec ke všem lidem. Náruživosti drž na uzdě a tak je měj umrtvené, aby nepůsobily na zdravý úsudek rozumu; tak též i vně budiž takový, aby každý jeho skutek, zvláště každé slovo vzdělávalo. Nutnou přísnost a rázost spoj s lahodností a vlídností, nedejž se ničím obломiti a odvrátiti od toho, co se mu zdá Bohu milejší; s druhé strany pak měj útrpnost s potřebami svých synů, napomínej je otcovsky, s láskou, aby sami chybu a potřebu polepšení uznali. Jako k snášení křehkostí mnoha poddaných, tak k vykonání velikých věcí v službě Boží velmi mu jest potřebna ráznost i spanilomyslnost, aby ani v protivenstvích ducha netratil, ani prosbami neb hrozbami nedal se odraziti od toho, čeho služba Boží žádá. Buď povzneseným, vládní v štěstí i neštěstí; buď hotov po případě i život položiti pro dobro tovaryšstva v službě Pána našeho. Kromě toho měj rozum a úsudek zdravý, vědomosti a více ještě opatrnost, znalost života duchovního, bdělost, vytrvalost v provedení a dokončení záležitostí započatých. Posléze třeba mu, aby náležitě a všestranně vykonal uložený trudný úkol, jistých vnějších vlastností: zdraví, síly tělesné, přiměřeného věku; ani nebuď příliš mlád,

ani příliš stár, měj dobré jméno u lidí. I kdyby některých z jmenovaných podmínek se mu docela nedostávalo, nesmí mu scházeti veliká spravedlnost, láska k tovaryšstvu a zdravý úsudek spojený s patřičnou učeností.“

Programu toho, sosenovaného dle vlastního jednání, držel se Ignác jak nejpřesněji, spravuje řeholi. Sloučení s Bohem, vláda nad náruživostmi, jevící se i na venek, v celé postavě a způsobě jednání, přešlo mu již nějak v přirozenost od časů rozjímání v manreské sluji. Tam již patřil na vůdce Krista, učil se od něho, jak lásku a lahodu spojit s potřebnou přísností; jak dle různých osob, potřeb a okolností udeřiti na tu neb na onu strunu, vždy k větší cti a slávě Boží k většímu prospěchu duší kráčejších k výšinám dokonalosti.

Láska jeho k duchovním synům neznala opravdu mezí. Píšeť v listě sv. Františku Xaverovi: „Tovaryšstvo Ježíšovo jest tovaryštvem lásky a svornosti, která předem vylučuje všelikou bázeň otrockou. Kdyby představený vzbuzoval více bázeň než lásku, a ukazoval by se spíše přísným pánem, než dobrým, milujícím otcem, přispěl by, aby prořídly řady tovaryšstva.“ Dobrým takovým milujícím otcem byl vždy Ignác, že dle svědectví těch, kteří se s ním stýkali, zdálo se, že k bratrům jest sama láska a dobrota. Když uzřel některého, zvláště takového, jehož delší čas neviděl, z daleka přicházeti, rozjasnil tvář, spěchal ho uvítati a objati, a tak srdečně k němu mluvil, jako by ho chtěl ve vlastním srdci umístiti. Těžko též povědět, jak se těšil, když přicházely příznivé zprávy od bratrů po celém světě roztroušených, jak se rmoutil s nimi, jak těšil, posiloval a povzbuzoval snášeti kříže, které Pán Bůh na ně seslal!

Srdce Ignácovo lásky plné k synům jevílo se v nejjasnějším lesku, když Pán Bůh navštívil některého nemocí těla neb duše, smutkem, pokušením. Tehdy nebyl to již představený, nebyl to otec, ale nejněžnější, a divně rozumnou láskou milující matka.

V listě o té věci jednajícím čteme:*) „Vím od jiných a z vlastní zkušenosti, jak ti třeba o zdraví pečovati; vím též, že při svém, tak slabém zdraví dáváš se horlivostí unášeti k pracím a břemenům, které jsou nad síly tvé. Proto soudím před Bohem, Pánem naším, že učiníš Jeho Velebnosti věc milejší, když zmírníš svůj zápal, abys déle pracoval v službě Jeho, a považuji za přiměřeno v Pánu našem ti naříditi, abys ve všem, co se týče posílení, práce, rozdělení času, spaní, odpočinku, poslouchal rady lékaře, a abys tři měsíce, t. j. až do září nekázal, ale pečoval o zdraví.“ P. Rodriguezovi, jenž v Benátkách onemocněl, nařizuje:**) „Piš nám každý týden o svém zdraví, a pečuj o ně a užívej prostředků patřičných.“ V okružníku, zaslaném všem představeným řádu, doporučuje světec:***) „Jestli by nutnost toho žádala, utecte se k svatému žebrání dům od domu, abyste ulevili utrpením živých údů Krista, Pána našeho, kteří k službě Jeho potřebují zdraví a sil tělesných, třebas ze své strany úplně jsou ochotni snášeti pro Jeho lásku všeliký nedostatek.“

Kláster v Bologni, jenž hlavně přičiněním místního biskupa založen byl, byl tak nezdravý a vlhký, že všichni jeho obyvatelé onemocněli.

*) O. Antonínu Araozovi. 1. června 1551. Cartas II. 229.

***) 2. listopadu 1552. Cartas III. 285.

***) 22. září 1554. Cartas IV. 548.

Světec dověděl se o tom a vyslal hned na všechny strany velmi rozhodné listy, žádaje pro bratry zdravějšího bytu, a to jak možno v nejkratší době. Samému biskupovi praví bez obalu:*) „Vaše biskupská Milost slyšela jistě již od lékařů, že klášter bologaský není dům pro lidi, ale jeskyně pro zvířata, a že proto v něm vždy plno nemocných. Neleká nás ani nemoc, ani smrt vytrpěná pro čest a slávu Boží a pomoc duší; avšak v tom případě svědomí nedovoluje mi na dále vydávati v takové nebezpečí ty, které Bůh, Pán náš, pod ochranu mi svěřil.“ Neméně výmluvný jest následující úryvek z listu O. Antonínu de Cordoba:**) „Jmenuji tě mým zástupcem s plnou mocí, jakou sám mám, ve všem, co se týče zdraví a způsobu života O. Františka Borgiáše a Dra. Araoza, o nichž docházejí mne žaloby, že o zdraví nedosti pečují.“

K napomenutím a pokynům družily se ještě výmluvnější a přesvědčivější skutky. Dvakrát denně kázal si podávati důkladnou zprávu, ne onemocněl-li kdo v domě, jak se daří nemocným a okřívajícím, nedostává-li se jim čeho, netřeba-li jim něčeho. Když mu povídali, že nedostává se na živobytí, říkával: „Nemocným třeba naléztí, a jsem jist, že s pomocí Boží nalezne se vše, čeho jim třeba. My zdraví snadněji si poradíme, třeba by bylo někdy i trochu hladu neb zimy trpěti.“ Když jeden řeholní bratr onemocněl horečkou, a lékař nařídil dávati mu lepší stravu, svatý kázal použití k tomu posledních tří zlatých, které byly v domácí pokladně „A co zítra dám na oběd?“ tázal se hospodář klášterní. „Dáš kousek suchého

*) 7. října 1553. Cartas III. 354.

**) 18. června 1555. Cartas VI. 662.

chleba," odvětil Ignác, „zdravému i to postačí a pro nemocného litovati nesluší.“ Jindy kázal prodati talíře a mísy cínové, i podušky z lůžek, aby koupil nemocným léky lékařem předepsané. Kdysi opět dověděl se dosti pozdě v noci, že bratr ošetřující nemocné zapomněl koupiti jakés potřebné masti aneb oleje; ani chvíle nečekal a ačkoli nebezpečí nehrozilo, poslal ho s dvěma tovaryši, kteří mu na ulici svítili pochodněmi, aby koupil onu mast.

Životopisci svatého podávají nám dlouhou, velmi dlouhou řadu podobných případů, které tak pěkné světlo vrlají na otcovské srdce svět-covo. Dva novicové, jeden Vlach, druhý Španěl, sotva překročili práh klášterní, upadli do těžké nemoci. V domě professů bylo tehdy asi sedmdesát osob, které bývaly ve veliké tísní a chudobě; někteří otcové radili, aby nemocné, kteří ještě nijak nebyli upoutáni k tovaryšstvu, odeslal do nemocnice. Ignác opřel se tomu rozhodně; vyslovil se, že nesluší se v potřebě opouštěti těch, kteří spojují se s námi z lásky k Bohu. — Když procházel chodbou, postřehl náhodou, že novic jeden hůře vypadá, než obyčejně; hned ho povolal k sobě a tázal se otcovsky, co mu schází, nařídil mu déle spáti a bezprostředním představeným doporučil zvláštní péči o zesláblého mladíka. — Před čtyřicetidenním postem rok co rok svolával všecky domácí a tázal se jich před lékařem, jak se cítí silnými; a jestli lékař uznal, že některý je slabší a půst by mu uškodil, hned jej od postu osvobozoval. Osvobozený takto od postu, mladičkář tehdy (r. 1545) Petr Ribadeneira, hleděl se vymluviti obavou, nepohorší li koho z tovaryšů? Ignác odvětil: „A kdo by se horšil z toho, že jsi sláb? Každý raději Bohu poděkuje,

že mu dává síly potřebné k postu, kterých tobě neráčil popřáti.“ — O rok později došlo skutečně sluchu světcova, že někdo, jenž zřejmě teprve první kroky činil na dráze dokonalosti, vytýkal tovaryšovi že užívá dispense, a tázal se ho, proč se nepostí, jako jiní? Zpráva o této otázce rozhorlila Ignáce; netajil se tím a řekl přísně: „Jestli někdo je tak neuznalým a k bratřím nemilosrdným, nezasluhuje žítí v naší řeholi.“

Zvláště pečoval Ignác o zdraví mladých kleriků, kteří příliš rychle trátili svěžest a síly při namáhavé práci vědecké. Aby jim zabezpečil nutné a pravidelné osvěžení, umínil si postavit pro ně na ústranném, zdravém místě zvláštní domek, v němž by aspoň jeden den v týdnu úplně svobodně strávili na čerstvém vzduchu, daleci městského ruchu a všedních starostí a zaměstnání. Několik přátel, kteří znali dobře stav majetku světcova, řekněme raději úplný nedostatek kapitálů, snažili se vypudit mu z hlavy myšlenku tuto jako nemožnou; říkaliť: „Nemáš nejednou co dáti bratřím, jak a z čeho chceš pro ně stavěti letohrádek?“ Ignác odpovídal s úsměvem: „Nebojte se, peníze se jistě naleznou! Ostatně si více cením zdraví jednoho mladého bratra, než pokladů celého světa. V nemoci nelze pro bližní pracovati; kdo chce úplně se oddati službě Boží a mnoho vykonati pro čest a slávu Boží, tomu třeba dobrého zdraví.“ Výsledek ukázal nejlépe, jak se Bohu líbila důvěra a rozumná láska světcova, jak požehnal nejnesnadnějším, zdánlivě nemožným věcem v jeho jménu započatým.

Pozdější dějepisec světcův, Ribadeneira, s netajeným zanícením vzpomíná otcovské jeho pečlivosti o něho takto: „Povím, co se mně samému přihodilo. V noci krev z ruky mi pouštěli a Ignác usta-

novil ty, kteří by mne ošetřovali; když druzí spali, on sám milý a dobrý otec dlouho do noci nespal a vícekrát posílal podívat se, jestli ruka dobře ovázána, aby otevřenou žilou krev mi neušla a náhlé smrti nepřipravila, jak se některým přihodilo. Zvláštnímu řízení Prozřetelnosti Boží přičítával, že sám tolik nemocí měl, aby z vlastních dovedl cizích si vážit.“

Otec tak pečlivý o zdraví tělesné synů, byl zřejmě ještě pečlivější o zdraví duševní; ještě větší důvod měl děkovati Bohu, že ho ráčil navštěvovati, zvláště v prvních letech po obrácení, různými zkouškami a nemocemi duše. „aby z vlastních dovedl cizích si vážit“. Věděl, co jest pokušení, jak veliká někdy jeho moc, jak trudno v bouři pokušení zachovati potřebný pokoj a přítomnost ducha; a proto neznala mezi jeho uznalost k pokoušeným, zvláště k těm, kteří teprve první kroky činili na dráze dokonalosti: otevíral jim dokořán své srdce, užíval všech možných prostředků a léků, aby poklesku, zoufalství je uchránil. Když jednou jistý novic, přemožen dotěrností ďábelskou, přišel mu oznámiti, že opustí tovaryšstvo, vyprosil si Ignác u něho tři dny lhůty; a po tyto tři dny tak se modlil a tolik se kál, že ani kouska suchého chleba do úst nevzal, až přec mrtvením a modlibou vyprosil u Boha milosrdenství zbloudilé ovečce. Jinému věnoval celou noc a nepřestal rozmlouvati a prositi, aby milosti Boží od sebe neodpuzoval, až novic dojat a přesvědčen vrhl se před ním na kolena a sám prosil se slzami: „Nevyháněj mne z řehole! Ulož třeba veliké pokání, abych smazal nestálost, ale dovol v tovaryšstvu umřít.“ Ignác štěstím oplýváje objal marnotratného syna a řekl usmívaje se: „Za pokání umiň si, že budoucně již nikdy se nebudeš ohlížeti

v službě Boží; stran jiného pokání buď upokojen; vykonám je sám za tebe.“

Láskou a opravdu mateřskou uznalostí udržel též Ignác v tovaryšstvu známého nám mladičkého Ribadeneiru. Čtverák to byl a vtipkář časem přímo nesnesitelný; vtipů nikoho neušetřil, ani samého Ignáce, a některých vážnějších otců tak se dotkl, že tito otevřeně vyslovili podiv, jak a proč tovaryšstvo ho tak dlouho trpí. Ignác znal srdce mladého Ribadeneiry a nedbaje nikoho sám bral ho v ochranu; a třeba časem dle potřeby neváhal přísněji ho pokárat, celkem snášel velmi shovívavě všechna častá dovádění mladého novice. Zlý duch viděl, že tou cestou cíle svého nedosáhne, neb zdánlivě bezměrná uznalost Ignácova všechny plány mu ničila, a proto zahrál na jinou strunu. Posud byl Ribadeneira světci oddán jak syn otci; náhle však pocítil k němu nevysvětlitelný odpor. Ve veselé jeho mysli uhostila se zá-
dumčivost, srdce jeho nepokojně toužilo za klášter, posud tak milovaný. Nebylo těžko poznati tak zkušenému mistru života duchovního, jakým byl Ignác, náhlou změnu, jejíž strůjcem, jak z účinků až příliš zřejmě se jevílo, dobrý duch nebyl; zavolał proto k sobě Ribadeneiru a v dlouhé, srdečné rozmluvě hleděl rozptýliti nasbírané temnosti v srdci i v rozumu. Marné usilování! Každé slovo rozjitřilo jen na novo těžkou ránu. Ribadeneira s jakýms dětinským, nerozumným, ale neoblomným vzdorem na každý důvod měl stejnou odpověď: „Vyjít odtud chci, opustit vás chci a musím!“ Teď utekl se Ignác k poslednímu, ale neomylnému prostředku: k vroucí modlitbě. S pláčem prosil Boha: „Daruj mi tu duši, Pane!“ a povstav po dlouhé rozmluvě s Bohem, byl jist, že byl vyslyšen. Opravdu, sotva zavolał

opět Ribadeneiru a několik slov k němu promluvil, tento, jakby čarovným prutem změněný v jiného člověka, s pláčem zvolal: „Učiním, otče, vše učiním, co kážeš; vykonám duchovní cvičení, jak si přeješ.“

Sám Ribadeneira vypravuje: „Nemohl jsem povědět nic jiného, neb k vyslovení těch slov pobádala mne moc jakás neviditelná, které nebylo lze se opřít.“ Sotva jsem začal duchovní cvičení, toužil jsem vyzpovídati se z celého života Ignácovi, vyjeviti před ním celou duši svou. Vyslechl mou zpověď a na konec jenom řekl: „Petře! Nebuď nevděčný k Bohu svému, jenž tolik milostí ti dal, tolika dary přeplnil.“ Po těch slovech spadly mi jako šupiny s očí, ze srdce ustoupily všeliké pochybnosti a ustoupily tak rozhodně, že přes 52 let, t. j. od r. 1543, kdy se to stalo, až podnes, kdy je popisuji, nikdy ani na mysl mi nepřišlo pokušení opustiti tovaryšstvo.“

Nemá-li opravdová láska zvrhnouti se v nezdravou shovívavost, vedoucí k nemůžné slabosti, budiž vedena rozumem a spojena s nutnou rozhodností, dle potřeby s přísností. Lahodnost a uznalost, rozhodnost a přísnost jsou prostředky, jsou nástroje, jichž dobrý, milující představený užívá k vytknutému cíli, vždy k prospěchu poddaných, vždy k cti a slávě Boží; v tom záleží celé umění, aby věděl, kdy a jak na kterou z obou strun zahráti. Ignác měl opravdu výjimečnou znalost srdcí lidských a hrál na nich jak mistr na hudebním nástroji; občas uznalý, když toho prospěch věci a povaha duševní poddaného žádaly, až do posledních mezí, uměl jindy dle změněných okolností vystoupiti s celou přísností, vojenské poslušnosti se domoci, za lehké provinění domlouvati a kárati.

Jak různí se na př. jednání, jak rozdílně zní rozkazy dvěma, jistě stejně milovaným tovaryšům, Jakobu Laynezovi a Šimonu Rodriguezovi. Onen, snad nejhlubší bohoslovec své doby, pozdější nástupce svatého zakladatele v řízení celého tovaryšstva, kráčel rychlejším krokem na dráze ctnosti, nežli vědy; byla to ocel kalená, které nejtěžší údery jen lesku dodají. Laynez byl vždy vzorem poslušnosti; jednou ukázal jakousi nespokojenost s rozkazy, které z Říma přišly, a nespokojenost projevil snad v příliš prudkých slovech. Odpověď Ignácova přísností podivuje; vytkl obšírně, v podrobnostech, nešetře ostrých vyzazů, tři chyby, kterých Laynez se dopustil, a končí následujícími slovy: „Rozvaž před Bohem, Pánem naším, zdali a čím jsi se provinil a tři dni modli se zvláště za tím účelem; pak napiš, co o tom soudíš, zdali velké aneb malé chyby jsi se dopustil a jakého pokání dle svého mínění zasluhuješ.“ *)

Jinak mluví Ignác k O. Rodriguezovi, jehož méně utužená ctnost pod takovými údery uštvila by se, jestli by dokonce se nerozbila.

Příliš dlouhý pobyt Rodriguezův u dvoru lisabonského způsobil jisté nepřístojnosti, které světec chtěl odstraniti, odvoláváje ho do Říma. Zve ho srdečně, ne jako představený, ale jako starší bratr, jako nejlepší přítel: **) „Přiď k nám, abychom se před smrtí ještě spatřili, vzájemně potěšili a radami podporovali. Neobávej se, že odjezd tvůj z Portugalska tvé dobré jméno poškodí; budu pečovati, abych tomu zabránil. Nelekej se též

*) O. Polanco z nařízení sv. Ignáce 2. listopadu 1552. Cartas III. 286. O. Laynez odepsal překrásný list, jenž jest vzorem rekovné pokory.

**) 20. května 1553. Cartas III. 308.

slabosti; ten, jenž jest životem věčným, popřeje ti potřebného zdraví k vyplnění poslušnosti; vždyť jsi již jednou vykonal tu cestu, ačkoliv tě horečka trápila, třeba to nebylo tak potřebno jako dnes.“ Po dvou měsících táž naléhání: *) „Doufej, nelekej se, synu můj, do Říma přijď; Bůh ti udělí síly tělesné i duševní.“ Ovšem, uživ lahodných léků, byl Ignác hotov užiti působivějších a bolestnějších; pro případ, že by všechny prosby a domluvy neprospěly, nařídil světec provinciálu portugalskému, O. Jakobu Mironovi, **) „vyloučiti a odniti neposlušného tělu tovaryšstva, třeba s nemalou bolestí srdce mého.“ Bůh na štěstí nedopustil, aby došlo ke krajnosti této.

Právě zmíněný O. Jakob Miron říkával: „Náš Otec Ignác tak umí léčiti rány, které způsobil, že nezůstane po nich nejmenší jizvy; odstraňuje nevyrovnatelnou láskou všechny následky dřívější přísnosti, a co jest nejdůležitější, sám potrestaný ví a cítí, že v srdci dobrého otce nezůstalo ani kapky kyselosti a nepřejnosti.“ Proto i velmi přísná napomenutí a tresty, jichž světec nejednou synů neušetřil, nedovedly nikdy zničiti, ba ani zmenšiti lásku, jakou srdce jejich pro něho byla přeplněna. A tresty a napomenutí, dávané zvláště těm, kteří v dokonalosti již pokročili, byly skutečně nejednou velmi přísné. Velmi zbožnému Otcí Korneliu Vishavenovi nařídil téhož dne, téže hodiny, kdy z Holandska přišel do Říma, vyjítí na ulici a žebrati dům od domu, pokud nesebere jistého obnosu, který neopatrně a proti předpisům chudoby vydal na cestě. Neméně přísným, vždy zřejmě slučuje přísnost s velikou láskou, ukázal

*) 12. července 1553. Cartas III. 319.

**) 26. července 1553. Cartas III. 325.

se světec k Antonínu Munisovi, jenž byl spřízněn s nejznamenitějšími rody portugalskými. Mladík tento vstoupil 1544 do řádu, ale unešen nepokojnou obrazností, nedovedl opřít se našeptáváním zlého ducha, opustil po několika měsících tajně klášter v Koimbře a konal zdánlivě pobožné pouti od místa zázračného k druhému. V Monseratě otevřely se mu posléze oči na přímluvu Panny Marie, kterou upřímně ctíti neustával, poznal chybu a dojat upřímnou lítostí, šel do Říma, aby Ignáce prosil za odpuštění.

Světec sám vypravuje v listě sv. Františku Borgiašovi :*) „Munis přišel sem v prostém obleku, bos, v chudobě dobře vycvičen a nalezl útulek v portugalském špitálu sv. Antonína. Odtamtud zaslal mi list, který přikládám. Nařídil jsem mu, aby hned opustil špitál; uvedl jsem ho jako hosta do domu, jenž nám náleží, a opatřil jsem ho vším potřebným, „zabíjeje tučné tele, poněvadž byl ztracen a nalezen jest.“ (Luk. 15, 23.) Nepřipustil jsem ho však do kláštera našeho ani na noc, ani ke stolu; ovšem potud, abych mu tak lépe dopomohl, nechtěl jsem sám s ním ještě mluvit. Bez mého vědomí navštívil štace římské po pás obnažen, bičoval se velmi přísně, že jak mi řečeno, krev po těle plynula, a pak lidi povzbuzoval k zapření sebe, a prosil po celém městě o almužnu od dveří ke dveřím. Když jsem se o tom dověděl, vzkázal jsem mu, aby zanechal pokání, že zítra aneb v následujících dnech společně ustanovíme, co dále činiti.“

Munis, dojat upřímnou lítostí, jen na to pomýšlel, jak by pokání činil za dávné hříchy; po několika nedělích onemocněl a nepovstal více,

*) V zimě 1546. Cartas 76.

byl šťasten, že umírá v tovaryšstvu s požehnáním Ignácovým. Ne vždycky měl světec podobnou útěchu; nejednou jako prozíravému lékaři bylo mu, když jiné léky neprospívaly, odňati shnilý úd, aby celého těla nenakazil. Říkával: „Nerozumná láska, která jeví se, zadržujeme-li v tovaryšstvu lidi pro ně se nehodící, přivádí nesmírně zlé následky a celou silou třeba válčiti proti této nezdravé citlivosti, která není láskou pravou, která celé řeholi neobyčejně škodí.“

Žádné ohledy, žádné prosby nepohnuly ho, když si utvořil před Bohem přesvědčení, že větší čest a sláva Boží a dobro řehole žádá, aby někoho z tovaryšstva propustil. Mladý Teutonio de Braganza, blízký příbuzný krále portugalského, začal po několikaletém pobytě v tovaryštvě, snad spoléhaje na vliv a svazky své, vymáhati různé dispense, odporující klášterní kázi. Ignác z počátku mu otcovsky domlouval že kdo se jednou chopil pluhu Kristova, tomu není dovoleno se ohlížeti; když pak srdečná napomenutí zůstávala bez účinku nechal dvojí volbu: „Rozhodneš se, zůstati opravdu příkladným řeholníkem, aneb tovaryšstvo opustiti.“ Když posléze neprospívaly „ani tvrdé, ani lahodné prostředky“, když nebylo naděje, „že by D. Teutonio podrobil úsudek a vůli, jak to všem pod poslušností žijícím nutně činiti jest“, neotálel světec déle s propuštěním neposlušného knížete, třeba rozhodný tento krok bolestně se dotknul krále Jana III., největšího dobrodince a příznivce řádu. Podobně propustil z tovaryšstva blízkého příbuzného místokrále sicilského, Jana de Vega, jenž měl o řád neobyčejné zásluhy. Nadarmo přimlouval se za bídneho mladíka Ribadeneira, ježž Ignác tolik miloval; marně přimlouval se později za Krištofa Layneza,

rodného bratra Jakobova, k němuž světec choval tak velikou úctu a lásku. Na všechny prosby a domluvy odpovídal stále: „Rozumná láska řídí se ohledem na dobro celku, a ne jednoho člena; jinak není rozumnou láskou, ale trestatelnou slabostí.

* * *

Tak uměl Ignác životem uskutečniti obraz dokonalého představeného, který sám znázornil, a spojovati „nutnou přísnost a rozhodnost s lahodností a vlídností“; pak představoval vždy ideální vzor a „povznesen byl nad všechny pozemské příhody, a nad štěstím a neštěstím panoval“, nikdy v největších protivenstvích ducha netratil, jist jsa, že Bůh neopustí svého služebníka a v patřičné chvíli podá mu jistě pomocnou ruku. Stálou a často opakovanou zásadou jeho bylo: „Tak pracuj a tak pečuj, jakobys sám měl všecko učiniti, a Pán Bůh nic; ale tak doufej v Boha, jakoby celý zdar a vše, co činíš, od Boha, ne od tebe záviselo, a nikdy a nikterak nedopusť, aby malomyslnost a pochybnost vloudily se do srdce, nebo Bůh nejlépe ví, co činí, a vždy vše k tvému dobru činí.“

I nezklamal se nikdy světec v bezmeznou důvěře; plnila se při každém kroku jak ve velkých, tak v nejmenších věcech pevná naděje, kterou Ignác slavně osvědčil v úvodě řeholních pravidel: „Nejvyšší moudrost a dobrota Boha, Tvůrce a Pána našeho, jak ráčila utvořiti nejmenší tovaryšstvo, tak ho též sama zachovávati, vésti a ve své svaté službě rozhojňovati bude.“ Této důvěře ničím a nikdy neotřesené děkoval smělost v úmyslu, sílu ve vykonání věcí nejednou tak trudných a těžkých, že po lidsku zdály se skoro nemožnými. V čase největší drahoty, když v domě nejednou nebylo co jísti,

umínil si Ignác klášter značně rozšířiti; tehdy právě ustanovil založiti kolleji římskou. Bojácni mu vytýkali: „Pokoušíš Pána Boha.“ „Nepokouším,“ odpovídal, „ale důvěřuji Mu jen celým srdcem a vím, že třeba nám plovati proti proudu, proti větrům, a čím více záležitost jaká zdá se pochybnou, tím pevněji v Boha doufati!“ — „Odkud bereš peníze,“ tázal se jednou žasna O. M kuláš Bobadilla, „abys nás tu udržel, když stále almužny věřících sotva polovici nutných hradí výdajů?“ „A na Pána Boha nespoleháš?“ tázal se opět Ignác, „míniš, že v ničem od samého Pána Boha nezávisíme? Čeho mně lidé nedají, to nalézám v ruku Prozřetelnosti Boží, a byť mi ničeho nedali, Prozřetelnost Boží jistě by mně hojně všeho poskytla!“ Podobně odpověděl O Ludvíku Gonzalezovi. Divil se, že v památném r. 1555, kdy zuřil hlad a válku vedl papež Pavel IV., kláštery tovaryšstva přece v ničem neměly nedostatku, a připisoval to zázraku. „Co mluvíš o zázraku?“ zvolal Ignác. „Zázrakem bylo by, kdyby nám něco chybilo, nebo jen zázraku třeba by bylo připsati, kdyby Pán Bůh opustil těch, kteří v Něho doufají. Nezkusili jsme-li, pokud jsme v Římě, že čím více máme obyvatelů v klášteře, a čím větší bída v městě, s tím větší štědrostí též Pán Ježíš, jak na milujícího otce přísluší, všecky naše potřeby ukájí?“

Byly dny, kdy v celém klášteře, nemluvě o penězích, nebylo ani kousku dřeva na oheň v kuchyni, ani kousku chleba na stůl. Zarmoucený bratr přicházel tehdy k Ignácovi, co činiti? „Zvonit, jak obyčejně k obědu,“ odpovídal světec a vracel se pokojně k přerušené práci. Bratr plnil věrně nařízení, zvonil v udanou hodinu; nestalo se, aby četní řeholníci, spěchající na to

znamení do jídelny, odešli z ní hladni. V poslední chvíli přišel vždy někdo milosrdný s almužnou na penězích aneb na potravinách. Jednou, když bída nejvíce tísnila, našli před branou klášterní několik pytlů obilí a několik sudů vína, které tam položila nevědouc zda andělská či lidská ruka. Jindy neznámý jakýs člověk vložil do rukou bratřovi, jenž se večer domů vracel, váček s více než sto skudy. Jednou za mlhavého rána šel týž bratr ulicí a pocítil, že mu kdosi dává cosi tvrdého, a když z neočekávaného dojmu se vzpamatoval a věc prohlížel, viděl ku podivu, že má v ruce značný obnos zlatých peněz, asi tolik, kolik potřeboval na zaplacení dluhů. To sám Bůh zázračně pečoval o svou čeleď; jak při tolika zjevných, každodenních důkazech zázračné Prozřetelnosti Boží bylo možno o ní pochybovat? Nikdo též nepochyboval, a tajemník světcův, O. Polanco, říkával, že navyknul si, když mu Ignác něco vykonati anebo koupiti kázal, netázati se nikdy: „Odkud vezmeme na to peníze?“ — neboť rozkaz obsahoval nějak i nepochybné příslibení: Pán Ježíš o potřebné peníze se postará!

Rekovná, neobmezená důvěra v dobrotu a Prozřetelnost Boží byla, lze říci, podstatnou ctností Ignácovou; celý život se jí spravoval, byla mu vůdčí hvězdou v nejtrudnějších příhodách; sám blahých jejích účinků zakoušeje, vléval ji v srdce svých synů. Nejlepším svědkem v té věci jest sv. František Xaver, jenž psal z daleké Indie: „Tane mi vždy jasně před očima, co jsem tolikráte slyšel od dobrého otce našeho Ignáce, že naši řeholníci povinni jsou užívati všech prostředků a všemožně usilovati, abychom přemohli a zahnali všeliké strachy a obavy, které nedají nám celou důvěru skládati v Boha.“

Tím, že byla důvěra tato podle ducha Božího, byla opatrná a rozumná, a nevyklučovala prostředků lidských, které Pán Bůh dává jedině k tomu, aby jich nejprůměrnějším způsobem užíváno bylo ke cti a slávě Jeho. V listech, v poučeních, v řeholních pravidlech potkáváme často připomenutí a doporučení:*) „Bylo by pochybeno důvěřovati toliko v jakékoli prostředky anebo výmysly lidské; avšak s druhé strany není radno spoléhati ve všem na Boha, Pána našeho, a ne-
nžívatí prostředků, které On podává.“ Proto před každou důležitější záležitostí trávil světec dlouhé hodiny na všestranném uvažování; tázal se, radil se, spisoval si důvody pro i proti, a teprve po mnoha dnech takových porad, modliteb a rozjímání přikročil ke konečnému rozhodnutí. Třebas ničeho více nežádal, leč čest a slávu Boží po celém světě jak nejrychleji rozšířiti, držel se vždy téže zásady a nedal se nikdy unéstí prvním neopatrným zápalem. Když mu nabízeli v různých krajích nové kláštery a kolleje, vyzvídal napřed a zkoumal důkladně všechny poměry a okolnosti; tázal se, zdali řehole vyplní nové závazky. Když někdo ve svědomí nemohl si dáti uspokojivé odpovědi, odepřel přímo přijati zdánlivě velmi prospěšné fundace. Jakmile upozoroval, že někdo na jistém místě plní náležitě úkol, hleděl jak nejdéle ho na něm udržeti, a nepopouštěl nikdy důtklivým žádostem velmi mocných a vysoko postavených osob; říkávalť, že by pokoušel Pána Boha, kdyby odtrhoval bez nutné potřeby dobrého dělníka ode žní, při nichž Bůh tak zjevně mu žehná. Naopak, nejvroucnější prosby neodvrátily ho, aby vyslal do jiného města

*) Sv. Františku Borgiašovi. 17. září 1555.

nebo kraje dělníky, jimž se tam otvíralo k práci příznivější pole.

Podivuhodnou moudrostí a opatrností dýší jednotlivé předpisy a nařízení, kteráž Ignác často sám napsal představenému, nebo nově založenému klášteru, aneb některému spolubratru, vyslanému do dalekých krajů s trdným a důležitým posláním. Ani nejzarytější nepřátelé víry a řádu neupírají těm předpisům hluboké moudrosti; vyznávají, že jeví se v nich znalost poměrů a srdcí lidských, která by ke cti sloužila nejzkušenějším státníkům. Tak na př. v předpisu daném Salmeronovi a Paschasiu Brouetovi, které papež vyslal jako nuncie do těžce pronásledovaného Irska, dává Ignác následující pokyny, jak se zachovati, jak si srdce získati: *)

„Doporučuji vám v obcování se všemi vůbec, ale zvláště s rovnými a nižšími mluvití málo a s rozvahou, poslouchati trpělivě, ochotně i pozorně, pokud osoby, s nimiž mluvíte, nepovědí všeho, co pověděti chtěly. Tehdy teprve dáte jim krátkou a jasnou odpověď, která předejde, pokud možno všem výčtkám a námitkám. Rozloučení budiž krátké, ale upřímné. Abyste navázali známosti a získali si některé výše stojící lidi, aby rychleji se šířilo království Boží, staňte se dle napomenutí apoštola vším všem: čilým, vřelým přizpůsobte se, s povolnými a vážnými pokojně a vážně mluďte. Zvláště v rozmluvách duchovních, smiřujete-li někoho s nepřitelem, dbejte na každé slovo, neb každé může přijíti na veřejnost.“

Toutéž podivuhodnou opatrností, podivuhodným pochopením poměrů a vniknutím do nejtajnějších skryší srdce vyznamenává se naučení pro Lavreza

*) Cartas I. Dodatek II. 6.

i Salmerona, které papež vyslal na sněm tridentský. „Nutno jest,“ napomíná svatý,*) aby nám Bůh pomáhal a síly popřával v našich stycích s bližními, kterých vyhledáváme ke cti a chvále Boží i prospěchu duší; s naší strany pak se vši pilností a opatrností pracovati jest, neb jinak více uškodíme, než prospějeme těm, s kterými obcujeme, a i oni škodili by nám nemálo. Způsob života, který jsme si vyvolili, nedovoluje nám, zřící se těch styků, proto předem se dobře na ně připravme a jasně si povězme, co jak a kdy učiníme . . . Vůbec toužím vroucně; abyste nikdy nespouštěli s očí následujících tří bodů: Na sněmě hleďte jediné čest a slávu Boží a dobro církve; mimo sněm pečujte o blaho a zájmy duší, dle hlavních zásad našeho tovaryšstva; doma a když jste mezi sebou, věnujte předně pozornost vlastní duši, a pokroku v dokonalosti, nebo bez toho i ve dvou předešlých bodech vždy budete kolísati; když zapomenete na vlastní duši, jistě nebudete vyhledávati spásy duší a dobra církve ani cti a slávy Boží, ale vlastní slávy a vlastního prospěchu.“

„Při poradách sněmovních uvažte vždy dobře, než požádáte o slovo; řekněte své mínění, zvláště v otázkách ze života, po důkladné rozvaze a s láskou; poslouchajte jiné pokojně a pozorně; snažte se pochopiti myšlenku a záměr mluvících, abyste jasně věděli, lze-li přijati jejich mínění, aneb třeba-li na ně něco odvětiti. Při rozpravách náleží přednésti důvody pro i proti, aby se nezdálo, že slepě a urputně držíte se svého mínění. Dbejte všemožně, aby vašimi slovy nikdo necítil se osobně dotknut aneb uražen. Jestli prospěch věci žádati bude, abyste se sami účastnili rozpravu. mluvte vždy s velikým klidem, jasností,

*) Cartas I. Dodatek II. 21.

skromností a ke konci dodávejte: „Tak soudím, leda že by někdo jiné mínění lépe odůvodnil,“ aneb jinou podobnou větou. Posléze buďte o tom pevně přesvědčeni, chcete-li s užitkem hovořiti o otázkách z věd bohoslovných aneb z věd lidských. že třeba o nich uvažovati klidně, beze spěchu, ne náhle a jakobyste se ohlíželi a obraceli k něčemu jinému. Když proto ustanovujete pořádek a čas rozprav, neohlížejte se na to, co by vám bylo výhodnější a vhodnější, ale přizpůsobte se vždy požadavkům jiných.“

„Mimo sněm nezanedbávejte žádné příležitosti pomáhati a sloužiti bližním. Ovšem hledejte raději příležitosti zpovídati, kázati lidu, katechizovati dítky, vésti duše k dokonalosti duchovními cvičeními; služte v nemocnicích a těšte nemocné s velikou láskou, aby Duch svatý tím více darů a milostí vyléval na sněm, čím vroucnější bude vaše láska, čím větší pokora. V kázáních nedotýkejte se věcí, které by zavdaly příčinu ke sporům s bludaři, ale kladte hlavně důraz na opravu mravů a poslušnost k svaté církvi katolické. Povzbuzujte jen často k modlitbám za šťastný výsledek porad sněmových. Když zpovídáte, rozvažte dobře každé slovo, nezapomínejte nikdy na moudrost a opatrnost; pamatujte vždy, že to, co šeptáte do ucha, snadno po celém světě se rozhlásí. Za pokání po zpovědi ukládejte modlitby za šťastný výsledek sněmu. Když udělíte duchovní cvičení, a vůbec v každé rozmluvě jen to mluvte, co byste mohli opakovati všude a přede všemi. Nedovolujte konajícím duchovní cvičení vázati se sliby; mírněte dle potřeby předpisy a celý způsob konání duchovních cvičení, zvláště těm, kteří je konají.“

„Když budete učiti děti pravdám víry kře-

stánské, přizpůsobte se jejich věku, pomalu a s láskou tajemství víry jim vysvětlujte a vykládejte přiměřeně k chápavosti a schopnosti posluchačů. Co čtvrtý den navštěvujte střídavě veřejné nemocnice, v hodinách nemocným nejpráhodnějších; zpovídejte je a pak hleďte potěšiti a bolesti mírniti nejen laskavými slovy, ale též i tím, že přinesete jim malé dary, pokud vám bude lze. Ve veřejných rozpravách a disputacích lépe málo mluvíti, ale s náležitou rozvahou; když povzbuzujete lidi ke ctnosti a varování se hříchu, pak přiměřenější jest mluvíti něco déle, s láskou a srdečností.“

Nejsou-li to zlaté předpisy? Byť bychom nevěděli více o řízení Ignácově, nesvědčí samy dosti jasně, jaký měl, jak toho sám žádal od generála řádu, „rozum a zdravý úsudek, vědu a více ještě opatrnost?“

„Vůbec pak,“ shrnuje světec nastíněný ideální obraz hlavního představeného řádu, „vyznamenávej se generál vynikající láskou k tovaryšstvu.“ Srdce Ignácovo, po lidsku vzato, bylo přeplněno nejvroucnější láskou k řeholi. Lze říci, že byla jeho dítkem, přirozeně tím více milovaným, čím ve větších utrpeních a protivenstvích se zrodila. Světec miloval též tovaryšstvo; miloval ho tím vytrvaleji a dokonaleji, že přirozenou lásku povznesl a proměnil v nadpřirozenou a láska ta, plynoucí z lásky k Bohu, dodávala mu přiměřených prostředků ku chránění tovaryšstva od nebezpečí, která mu hrozila tehdy aneb mohla hroziti později; ona mu dodávala odvahy a síly užívati prostředků, aby odstranil všeliké, nejednou velmi těžké překážky, které mu v cestě stály.

Velikým nebezpečím pro řeholní družiny jest bezpochyby ctižádost, která se do nich vkrádá často v různých, pěkných podobách; hlavní péčí

všech zakladatelů řádů jest, nezdravé ctižádosti všecky, pokud lze, brány zavřítí. Ignác toužil tovaryšstvo Ježíšovo před tímto nepřitelem jak nejúčinněji chrániti a zašel v tom směru tak daleko, jak snad žádný jiný zakladatel řádu. Sekyru přiložil k samému kořeni; aby i možnost škodlivé ctižádosti v zárodku zničil, zavázal professy zvláštním slibem, že nikdy ani v tovaryšstvu pečovati a přičiňovati se nebudou, dy dosáhli nějakého vyššího úřadu aneb hodnosti, ani mimo tovaryšstvo žádné církevní hodnosti nepřijmou, leda že by je sám náměstek Kristův přinutil k tomu jménem poslušnosti jemu povinné. Pohnutky a zásady, jimiž se světec zde řítil, vyložil sám v pamětním spise, předloženém králi Ferdinandovi Rakouskému, v němž ho prosí, aby upustil od svého záměru a nenutil O. Klaudia le Jay přijati biskupství v Terstě.

V pamětním spise čteme: *) „Když rozmýšlím a uvažuji o prostředcích které by vykořenily a zničily naše tovaryšstvo, nabývám přesvědčení, že přijímati biskupství bylo účinným aneb nejúčinnějším a to ze tří příčin, o jiných ani nemluvě: 1. Tovaryšstvo a členové jeho sjednotili se a spojili se v téměř duchu, t. j. aby pracovali v různých částech světa, mezi věřícími i nevěřícími, dle rozkazů sv. Otce, tak že duch tovaryšstva žádá, abychom v úplné prostotě a pokoře šli město od města a nevázáli se na žádné místo. Kdybychom svou prostotu opustili, zřekli bychom se zároveň svého ducha; tím zpronevěřili bychom se professi řeholní, a tak bychom podkopali v základech tovaryšstvo. Kdybychom takto prospívali jakémus místu, učinili bychom mnohem větší škodu všem, pro které nám pracovati jest. — 2. Bůh,

*) Prosinec 1546. Cartas I. 94.

Pán náš, dal důkazy obzvláštní milosti tovaryšstvu oživenému tímto duchem, a jestli v Němcích země jest tvrdší, pak v Indii portugalské jeden z našich *) obrátil minulého roku 80.000 osob. Jiný, jenž dlí v Portugalsku, **) vyslal do Indie více než 20 osob, které světa se zřekly, a kromě těch, má pod sebou sto mladíků, kteří se ještě učí, hotoví jsouce vybrati se buď do Indie, aneb jinam, kde lépe budou sloužiti Bohu, Pánu našemu. Kdybych se neobával rozvláčnosti, mluvil bych obšírně o Kastilii a Barceloně, Valencii, Gandii, a mnohých zemích vlašských. — 3. Poněvadž dosud jest nás jen devět professů a čtyřem aneb pěti nabízena byla biskupství, vymluvili jsme se; kdyby kdo nyní přijal biskupství, druhý by totéž snadno učinil, a pak i jiní, a tak pozbyvše ducha svého zpečetili bychom úplou aneb aspoň částečnou záhubu tovaryšstva. — 4. Kdyby kdo z našich přijal biskupství, obzvláště nyní, když tovaryšstvo a jeho členové zanechali po sobě všudy, kde byli, úctu a pov. buzení, úcta změnila by se v pohoršení; . . . dali bychom proti sobě zbraň a příčinu k reptání a zlořečení; pohoršili bychom mnoho duší, pro které Kristus, Pán náš, umřel na kříži; svět totiž jest tak zlý, že podezírají nás, jdeme li který do paláce papežského, ke knížatům, ke kardinálům a neb k velmožům, ze ctižádosti; a teprve kdyby kdo dostal biskupství, jak by snadno proti nám mluvili, reptali a uráželi Boha, Pána našeho.“

Prosby a důvody světcovy zvítězily. Ferdinand odvolal svůj návrh a v listě k papeži přímo vy-
znal, že činí to jedině z ohledu na přání Ignácovo.

*) Sv. František Xaver.

**) Rodriguez.

Po několika letech chtěl Ferdinand opět povýšiti na hodnost arcibiskupa vídeňského, povýšeného dnes na oltáře bl. Petra Kanisia. Byl opravdu „kladivem bludařů“, jak ho všeobecně nazývali; svatostí více než učeností zadával, strašné a pádné rány všem nepřátelům víry; když šlo o obsazení osiřelého biskupství vídeňského, nebylo divu, že král římský na něho pomýšlel.

V listě, který napsal tajemník světcův, O. Polanco, jednomu španělskému tovaryši, čteme: *) „Psal jsem vám již, jak důtklivě žádal král Ferdinand od našeho Otce Ignáce, aby přikázal doktoru Kanisiovi přijati biskupství vídeňské. Když Otec náš nesvolil, poradili králi, aby vymohl u papeže dotyčný rozkaz; dle této rady psal král několika kardinálům, mezi jinými našemu protektoru, kardinálovi de Carpi. Přece však kralovský vyslanec, Jakub Lasso, nedošel u nich veliké podpory, poněvadž nechtěli v té záležitosti posloužiti proti vůli našeho tovaryšstva. Lasso sám šel tedy k papežovi, předložil mu přání královo a prosil, aby Jeho Svatost nařídila dru. Kanisiovi pod poslušností přijati biskupství vídeňské. Papež odpověděl: „Toho neučiníme, neb nechceme tovaryšstvu ublížiti,“ a dodal, jako by se omlouval: „Potřebujeme Otců a nechceme jich zarmoutiti; ale vymozi svolení jejich představeného, a stane se, oč žádáš.“ Pan Jakub odpověděl: „Svatý Otče, to je marné; neboť vím dobře, že O. Ignác nikdy k tomu nesvolí.“ Ostatně ničeho více od papeže nevyprosil. Žádal potom, aby přikázal aspoň Kanisiovi zůstatí administrátorem biskupství vídeňského; ale i k tomu papež svolil jen s podmínkou, jestli svolí Otec náš. P. Jakub šel tedy

*) O. Villanneyovi 28. listopadu 1554. Cartas IV. 573.

k našemu Otci a vypravoval mu, oč se přičiňoval; Jakub jestiť naším velikým a upřímným přítelem. Otec náš uvážil neobyčejné potřeby biskupství a chtěje králi aspoň poněkud vyhověti, dovolil dru. Kanisiovi přijati administraci na rok. Zakázal mu však užiti třeba i malé části důchodů ve prospěch tovaryšstva a poručil užívati jich úplně k pobožným skutkům skrze veřejné úřady.“

Těžší boje bylo Ignácovi přestáti, aby ušetřil sv. Františka Borgiaše klobouku kardinálského. Oba světci, jestli ve všech jiných otázkách, to v této především stejně smýšleli. Oba souhlasili, že lépe „choditi s holou hlavou po slunci a po dešti, než ji přikrývati tímto kloboukem.“ *) Obtíž působily pokusy, které papežové po sobě následující stále činili, aby purpurem knížete církevního obdařili Františka, jenž se vymlouval seč byl. Devětkrát hrozilo Borgiaši „neštěstí“, jak v pokoře své kardinálskou hodnost nazýval; devětkrát hodný syn Ignácův opřel se úsilovným pokusům a domlouvám, věda, že plní přání toho, kdo jej duševně zrodil.

Z téhož zřídla, z něhož vyřinulo se ohrazení tak rozhodné proti všelikým hodnostem, z hluboké totiž a rozumné, cíle vědomé lásky k tovaryšstvu, plynulo též neméně mužné a stálé ohražování se proti zaměstnáním, která byla sice sama v sobě chvalitebna, ale odvracela řeholi od ustavičné a přímé snahy po vytknutém cíli. Zaměstnáním takovým dle mínění Ignácova bylo předně duchovní vedení řeholnic a pobožných žen, které toužily žíti pod poslušností tovaryšstva, a to v rodinách aneb v družinách řeholních, závislých od tovaryšstva

*) O. Polanco sv. Františku Borgiašovi 1. června 1552. Cartas II. 266.

dle vzoru ženských družin, jaké vznikly při rádech sv. Františka a sv. Dominika. Zkušenost přesvědčila světce, že třeba nutně zřici se téměř všeliké jiné práce apoštolské, jakmile přijme pod poslušnost a řízení takové duše pobožné, poněvadž není nikdy ani myslí nezaujaté. V prvních letech po založení tovaryšstva přišla do Říma veliká dobrodějka Ignácova z doby, kdy studoval v Barceloně a Paříži, známá Alžběta Roserová, a s dvěma jinými paními zjedнала si u papeže povolení k společnému klášternímu životu pod poslušností a řízením Ignácovým. Třeba světec předvídal nemalé obtíže, nechtěl v první chvíli zarmoutiti svou dobrodějku. Ale již po několika dnech zpozoroval, že nová práce mu více času a sil zabírá, než všecky jiné. Kdyby byl chtěl spravovati svědomí tří žen, řešiti všecky jejich pochybnosti, odpovídati na otázky, jichž den ze dne přibývalo, bylo by mu bývalo zanedbávati nejdůležitější povinnosti a zřici se správy tovaryšstva.

Vida, že jinak si neporadí, šel světec k papeži, vyložil mu celou záležitost a vymohl od něho vlastnoruční list, jenž osvobozoval řeholi jednou pro vždy od povinnosti, přijímati do správy jakoukoli družinu ženskou. O papežském rozhodnutí podal Ignác zprávu paní Roserové v listě velmi něžně, ale i velmi rohodně psaném; psalť:*) „Maje vždy na zřeteli větší čest a slávu Boží nemohu tě odtud již považovati za duchovní dceru, ale jen za dobrou a počestnou matku, jakous se mi osvědčovala delší dobu k větší cti a slávě Boha, Pána našeho“ Ignácovi bylo velmi nemilé, že paní Roserová neuznávala pohnutek, které jej vedly. Rozhněvala se tak, že nejen odvolala již udělené,

*) 1. října 1546. Cartas I. 86.

aneb přislíbené almužny, ale k tomu, neví se do dneška důkladně o co a na jakém základě, tovaryšstvo zažalovala. Světec rmoutil se velmi proto, ale jak stále opakoval, ohledem na větší čest a slávu Boží ani za málo nezměnil svého úmyslu.

Sám líčí tyto nemilé příhody: *) „Mnoho bylo křiku a rozruchu. Roserová volala, že nedá ničeho ze slíbených almužen, jestli tovaryšstvo ji nechce vésti. Já jsem odpověděl, ať dá, neb nedá, že nepopustím v tom, co se mi zdá býti k větší cti a slávě Boží. Dovídám se dále, že paní Cruyllas jen pláče a pláče; chce žíti i umříti naším tovaryštvem jsouc vedena; doufám, že ji nějak upokojím a potěším. Chce-li, dám jí vysvědčení, že ji nepouštíme pro její nedokonalosti, ale poněvadž rozmanitým a četným pracím nelze nám vyhověti. Lukrecia přijala mou radu; radil jsem jí, aby vstoupila do některého kláštera. Na všechn způsob rozhodli jsme se, a trváme v úmyslu, nepřijímati ani teď, ani budoucně žádných žen ve správu.“

Rozhodnutí toto prováděl světec s neoblomnou důsledností, jak zřejmo z celého jednání s Alžbětou Roserovou. „Rád bych ti posloužil, v čemkoli mohu,“ vece vysokému císařskému hodnostáři a vynikajícímu dobrodinci tovaryšstva, „ale správu řeholnic v klášteře sv. Kláry (v Barceloně) přijati nemůžeme, poněvadž tovaryšstvo naše vždy má býti pohotově, aby kdekoli se usídlilo, dle našeho povolání a řehole, dle které v Pánu našem kráčíme, a proto nemůže přijati vedení řeholnic, věci sice dobré a pobožné, ale zabírající mnoho času a neshodující se s naším způsobem života.“ Podobně a z těchže důvodů odepřel Igaác potvrditi

*) Matouši Sebastianovi de Morranos. 22. února 1549. Cartas II. 164.

v Gandii zamýšlené založení kláštera ženského, závislého od tovaryšstva. „Jest nám,“ odpovídá pravidelně na podobné četné návrhy, „stále připravenu býti na plnění rozkazů papežských, a proto nesmíme vázati se a tak tratiti svobodu v užívání sil svých k větší cti a slávě Boží.“

* * *

Jest známá a zkušeností věků potvrzená pravda, že láska utužuje se ohněm utrpení; utiskována, pronásledována jsouc stkví se nejpěkněji a ukazuje, jak vysoko dostoupila. Světcova láska k tovaryšstvu krok za krokem četnými a rozličnými důkazy potvrzovaná září opravdu nejjasnějším světlem v pronásledováních, která Pán Bůh na počátku i později na tovaryšstvo dopouštěl. Ignác znal cenu utrpení, děkoval za ně Bohu, modlil se, aby jich nikdy řeholi jeho nescházelo; ale zároveň pociťoval povinnost dobrého a pečlivého otce a činil, seč byl, aby sílu jejich zmenšil; chránil s napjetím všech sil dobrého jména tovaryšstva, věděl, že bez dobrého jména mnohem méně by pracovali ke cti a slávě Boží. V čas bouře ukázalo se teprve, jaký to byl vůdce, rozumný a statečný, jenž neuniká žádné práci a žádnému nebezpečí, aby nepoškodila se loď, jejíž řízení Bůh mu svěřil

Tyto vlastnosti ukázaly se jasněji ještě než světec zvolen byl generálem, v době podotčeného pronásledování, započatého několika bludaři, kteří příliš dlouho se ukryvali pod rouškou svatého života. Za nedlouho přišla nová bouře, a v ní novým leskem zastkvěla se rozhodnost a opatrnost Ignácova. Domluvami a modlitbami obrátil světec jistou ženu, která v nedovoleném poměru žila s bohatým a mocným úředníkem, a pohnul ji, by

opustila jeho dům. Zabezpečil jí útulek v klášteře sv. Marty, ježž byl k tomu účelu právě založil. Hněv úředníka, jménem Matěj de San Cassiano, neznal mezí. Jako pomatený chodil celé noci kolem kláštera sv. Marty, házel kamením do oken, a co horšího, šířil slovem i písmem brozné pomluvy proti Ignácovi a jeho tovaryšstvu. Útočil tak vytrvale a dovedně, že opravdu po několika dnech veřejné mínění se obrátilo proti nevinně osočeným. Z úst do úst šly nesmyslné bajky a cestou hrozně mohutněly. Vyšel-li některý Otec z brány klášterní, čekaly ho na ulici zástupy uličníků a tuláků a vítali jej potupnými nadávkami. Ignác pokoušel se napřed utišiti celou záležitost a blouznivce přivesti k rozumu; ale když viděl, že marně čas tratí a zatím čest a sláva Boží trpí, šel k papeži s prosbou o přísné vyšetřování a o spravedlnost. Teď teprve se Matějovi oči otevřely a poznal, na jakou cestu se pustil. Neodvážil se ani dostaviti se před soudce papežem ustanovené, ale celou svou naději skládal v milosrdné, od pouštějící srdce Ignácovo.

Světéc sám líčí další průběh záležitosti:*) „Počestný Matěj prosil paní Eleonoru Osorio,**) aby se za něho přimlouvala, a slíbil, že mne poprosí za odpuštění a že od té chvíle všude nás chváliti bude. Skutečně pozvala mne paní Eleonora před dvěma dny do Campo di Fiori, a oznámila, že ona sama i muž její myslí, abych přijal podmínky Matějem nabízené. Z mnohých příčin musil jsem odepříti. Vyložil jsem, že nyní nelze mi s Matějem se vyrovnati; že nežádám,

*) Michalovi de Torres. 9. října 1546. Cartas I. 88.

***) Manželka Jana de Vega, místokrále sicilského, velikého dobrodince a ochránce tovaryšstva.

aby mne o odpuštění prosil aneb sám a na vlastní útraty výroku se domáhal; že ostatně nepochybuji, že výrok se bude shodovati s právem a spravedlností a že dopadne k větší cti a slávě Boží. Paní Eleonora dala mi docela za pravdu. Včera zašel Matěj k vikáři papežskému a vypravoval mu mnoho věcí v náš prospěch a ve svůj nepospěch. Posléze předložil vikáři pamětní spis, v němž uznává se vinným a vyslovuje přání, se mnou nadobro se usmířiti.“

Přání vyplnilo se úplně. Papežem ustanovený soud vydal opravdu velmi přísný výrok na pomluvače, ale na přímluvu Ignácovu konečný trest zmírněn na veřejné napomenutí a zaplacení soudních útrat. Zatím i Matěj ochladl, uznal chybu, přiznal se bez výmluvy, že zle a nemoudře jednal, a z úhlavního nepřítele stal se upřímný přítel a hojný dobrodinec tovaryšstva.

Černá chmura se ještě nerozprchla a již zjevila se na nebi jiná, neméně černá, zplozená tentokráte velkou ctižádostí. Představenému kláštera, v němž katechismu se učily židovky, které chtěly přijati víru katolickou, zdálo se, že Ignác osobuje si v jeho klášteře nepatřičný vliv, a ze závidosti rozhlašoval na všechny strany hanebné pověsti o světcích, a tovaryšstvu Ježíšovu, o jeho tajných a záhubných záměrech. Jedněm svěřoval tajně, že řeholníci Ignácem sdružení jsou vlastně nejhorlivějšími šířiteli bludu; jiným vypravoval, že vyzrazují tajemství zpovědní; před jinými zase horlil proti jejich nemravnému životu. Uzavíral z těchto pomluv jednostejně: „Nebude dobře na světě, pokud Ignác nepůjde na hranici!“ Světec neuznával za potřebno odpovídati jakkoliv na takové pomluvy; Bůh sám na ně odpověděl a pomstil svého služebníka. Za nedlouho vyšly na

jevo různé pohoršlivé skutky nešťastného kněze; soud zbavil ho však úřadů a hodností a odsoudil ho k doživotnímu žaláři, jenž později na přímluvu Ignácovu změněno ve vyhoštění z Říma.

Neméně těžkým zkouškám podrobovala se mladá řehole v jiných krajinách, zvláště ve Španělsku; bylo třeba nejednou moudrosti, pokoje a síly Ducha svatého, aby šťastně byly překonány. Několik řeholníků v Salamance, svedených neprozíravou horlivostí, povstalo proti novému tovaryšstvu; jeden z nich toho se odvážil, že bez ostychu nazval veřejně Ignáce a jeho tovaryše „předchůdci Antikrista“. Svatý omlouval a vysvětloval jak mohl jednání svých protivníků; ale zároveň netajil, jestli zlo neustane, že mu bude hájiti se ohledem na to, čemu učí všichni svatí učitelé o potřebě hájení dobrého jména, zvláště když kdo pracuje o blahu a spáse duší lidských. *) Podobně s velikou pokorou, ale i s velikou rozhodností vystoupil proti arcibiskupovi z Toleda, jenž tovaryšstvu bránil pracovati dle řehole a dle papežských privilejí. Konečně arcibiskup, papežskými výnosy přinucen, odvolal nesprávné nařízení, a Ignác se své strany dosáhnuv zásadního uznání práv tovaryšstva, nabídl arcibiskupovi sebe a celé tovaryšstvo k službám a ponechal mu na vůli, jak a pokud by práv těch mělo užíváno býti; psal arcibiskupovi: **) „Na znamení, že považujeme velebnost vaši za pána svého i otce a za takového vždy vás míti chceme, přikázal jsem otcům našim, aby jak v Alkali, tak i v jiných místech toho království nepřijímali nikoho do tovaryšstva proti vůli a uznání vašemu. Ačkoliv apoštolská Stolica nám mnoho milostí ku prospěchu duší udělila,

*) Janu z Avily. 24 ledna 1549. Cartas 161.

**) 1. června 1552. Cartas 267.

kázal jsem též jich jen potud a tak užívatí, jak veledůstojnost vaše přátí si bude.“

*
*

Kolik by se ještě dalo nasbíratí spanilých črt, kolik událostí svědčících, jak řeholní správa Iguácova shodovala se s ideálním pojmem představeného, jenž každým krokem řídí se Duchem Božím a proto dle vzoru Božského Mistra a Vůdce vždy v jednání spojuje lásku s rozhodností, pokoru se statečností, velikou a širokou mysl s nejpřesnějším zachováváním pravidel a zvyků klášterních. Ctnosti tyto tak krásně spojené rozlévaly se přirozeně z hlavy po celém těle. Pod jejich oživujícími paprsky tovaryšstvo rostlo, stále uvnitř zdokonalovalo se, nabývalo každý den více sil k dosáhnutí velikého cíle, pro nějž bylo založeno: šířiti větší čest a slávu Boží, a to nejen, jak napsal Ignác v úvodě řeholních pravidel „věnovati se spáse a dokonalosti vlastní, ale též úsilovně pracovati o spáse a zdokonalení bližních“. Dobrý, rozumný vůdce věděl, že první podmínkou vítězství jest vojsko dobře seřaditi, náležitě vycvičiti; seřaďoval též mistrovsky, cvičil vytrvale a pevně vybraný zástup tovaryšů Ježíšových, aby bez obavy a nadějí jistého vítězství vysílal je na výpravy k rozšíření království Kristova na zemi. Lampy nesvítí, pokud jich olejem nenaplníš. Muž apoštolský nebude pochodní svítící, která vede ku Kristu a hlásá slávu jména Božího, jestli v srdci jeho není ctnosti. Posud jsme viděli, jak světec pečoval o olej do lamp. Pohlédněme teď, jak pod jeho požehnanou rukou pěkné, spasitelné paprsky na celý svět zasvítily, kolik srdcí, kolik krajů ozářily.

X.

Apoštolská činnost.

Sotva manreský poustevník opustil nehostnou jeskyni, v níž umínil si oddati se výhradně službě Boží; sotva zavěsil v Monseratě u oltáře Boží Rodičky svou zbroj a meč, již v mysli úmysly se mu rojí, jak světa Kristu dobýti; již hárající srdce pokoje nedává a unáší k činům a bojům za duše nesmrtelné! Touha, získati duše Bohu a nebi, rozehřívá světce na pouti jerusalemské, ve škole barcelonské, na universitě v Alkale, v Salamance, v Paříži; zatím bylo ji třeba mírniti, jako třeba mírniti zápal vojína, jenž k válce není dosti připraven, není dosti vycvičen ve vojenských pohybech. Posléze přišla toužená hodina; dávná, dlouho živená přání se uskutečňují. Ignác přivedl náměstků Kristovu na zemi z počátku nečetnou, ale rekovnou družinu; když mu potvrdil úmysly a požehnal k boji, opakuje heslo nejvyšším vůdcem vydané: „Přijď království Tvé!“ a vede stále rostoucí zastup proti všem nepřátelům království Božího na zemi.

Vznešené to zápasy, milé očím Božím i lidským; stateční, podivuhodní zápasníci; největšího podivu hoden moudrý zakladatel, vůdce, jenž z Říma řídí celý, stále šíře prostírající se boj, sleduje pozorně všechny pohyby, na místa obrožená vysílá pomoc, přítomen jsa všudy radou, rozkazem, spojuje statečnost s moudrostí a dobývá mnohých vítězství, stkvělých, daleko sahajících.

Předně věnoval světec pozornost Římu; toužil celým srdcem, aby hlava křesťanstva svítila příkladem celému světu křesťanskému; za tím účelem neopouštěl od žádné starosti ne v jednom

směru jen, ale řekněme směle, ve všech možných směrech. Kázání, cvičení a katechisace, které pravidelně a s nevídanou dosud horlivostí konali v chrámech tovaryši Iguácovi a někdy i on sám, vábily zástupy lidu, lačné slova Božího, spěchající pak k svátosti pokání a nejsv. Svátosti oltářní. Iguác s radostí oznamoval deset let po prvním potvrzení řehole Pavlem III.: *) „V kostele našem nesměstnají se všichni, kteří přicházejí na kázání, ke zpovědi, k sv. přijímání, jimž se stále přisluhuje. Třeba by bylo dvakráte tolik kněží ještě by všem nevyhověli, kteří chtějí k sv. svátostem přistoupiti. A nejen k nám přicházejí četní posluchači na kázání a na výklad Písma sv., ale povstalo svaté závodění tak že i v jiných chrámech klášterních kázání a výklady s velikou horlivostí se konají. Sloužíme též v nemocnicích, konáme duchovní cvičení v ženských kláštorech s velikým prospěchem. Mnoho řeholních sběhů podařilo se nám klášterům navrátiti.“

Kněží k umírajícím přivolání vraceli se nejednou s bolestnou zprávou že je zavolali příliš pozdě a že zastali nemocné bez vědomí, aneb tak slabé, že o náležitě přípravě ke smrti nebylo ani řeči. To rmoutilo Iguáce velice. Aby, pokud byl s to, zamezil takovou nedbalost, přičinil se o obnovení dekretu papeže Innoncence III., kterým se lékařům nedovolovalo léčiti nemocné, kteří před tím sv. zpovědí s Bohem se nesmířili. Chtěje však zabezpečiti rozkaz ten, vyprosil u papeže změnu dřívějšího dekretu, tak že odtud mohl lékař nemocného navštívit dvakrát před zpovědí, a teprve při třetí návštěvě žádati měl vysvědčení, že nemocný se vyzpovídal. Světec vyslovil se v pamět-

*) Řada listů z roku 1550. Cartas II.

ním spise předloženém papežskému vikáři v Římě takto: „Když nemocný přijme sv. svátosti na počátku nemoci, nejen duši upokojí a zabezpečí, ale zároveň uleví tělu a přispěje k jeho uzdravení, poněvadž choroby tělesné mívají nejednou v hříchu své zřídlo.“

Zvolen byv generálem tovaryšstva, hned v prvních měsících zakládal světec několik ústavů, které po dnes v Římě skoro všechny trvají. Dnes, kdy ústavy o zařízení podobném po celém světě jsou rozšířeny, kdy i jinověrci a nevěřící po svém je napodobují, myšlenka není nám novou; ale tehdy poprvé z hlavy Ignácovy se rodily a vedly křesťanskou lásku na vznešené, potud neznámé dráhy.

„Několik důležitých,“ vypravuje světec, *) „a jak míníme, opravdu Božích záležitostí jsme zde vykonali. Máme již dům pro obracející se židy. Papež mocí svou dílo to potvrdil; když jsme ústav ve skutek uvedli, ponechali jsme jej jiným, a sami jsme se uchýlili, abychom měli čas a způsob různým podobným dáti počátek. Tak na př. zdejší klášter pro kající veřejné hříšnice, v němž jest jich přes 800, nepojímá všech, které Duch svatý od hříchu odvádí, a zvláště neskýtá útulku rychlého, bez dlouhých vyšetřování a zkoušek; není též dovoleno do něho přijímati ženy vdané, které v hříchu jsou. Proto umínili jsme si v Pánu našem, k Jeho větší cti a slávě, starati se o dům, v němž veřejné hříšnice, třebaš provdané, nalezly by útulku, když mají svatou a dobrou vůli a pevný úmysl, sloužiti Bohu v čistotě a poslušnosti v tom domě po celý život, aneb pokud by se nezdařilo je s manžely sblížití a vzájemně smířiti, aby žily

*) Listy a okružníky z let 1541—1544. Cartas I.

s nimi poctivě. Do tohoto domu lze vstoupiti též jiným hříšnicím svobodným pod těmiž podmínkami, t. j. že na vždy v něm zůstanou v pravdivé čistotě a poslušnosti, pokud se nevdaří, aneb nenajdou místo v klášteře kajicnic neb v jiném přísném klášteře, aby nikdy více nevrátily se ani do světa, ani do hříchu. Za tím účelem vyprosili jsme v Pánu našem s milostí Boží bullu apoštolskou, vřele doporučující naše úmysly; máme též již dům a dostali jsme dostatečnou almužnu; utvořilo se družstvo z prelátů a pánů římských a jiných vzácných a ctnostných osob, které vzaly na sebe další péči o tento dům.“

Ignác píše krátce „máme již dům“, ale nevzpomíná ani slovem, jakých bylo třeba starostí a přičinění, aby dům ten získal. Mnozí ovšem, kteří se dověděli o záměrech světcových, nabízeli mu svou pomoc, ale nikdo nechtěl stanouti v čele nového ústavu; každý bál se první krok učiniti, aby později, vstoupiv na tuto dráhu, nemusil velikých břemen nésti. Třeba věc všichni chválili, všichni se jí chtěli účastniti, přece váznula. Nezbývalo, než aby světec sám první příkladem svým jiným dodal odvahy a vznětu. Právě tehdy správce domu professů, O. Codacio, dal skopati nádvoří proti kostelu a při tom vykopali značný počet kamenných dlaždic, pocházejících ze zbořenin dřevního Říma. „Prodej tyto kameny,“ kázal mu Ignác, „a hled, abys mi dal za ně sto dukatů.“ Po několika dnech měl Ignác sto dukatů v ruce a věnoval je bez odkladu na dům kajicnic. Pověst o této oběti roznesla se rychle Římem; odevšad za příkladem jeho sypaly se almužny a neminulo než několik neděl, a nový ústav byl zabezpečen.

Bídne oběti hříchu a lehkomyšlnosti hrnuly

se do založené útulny. Nejednou sám Ignác, pln svaté horlivosti o spásu těch nešťastných duší, vedl po ulicích římských kající hříšnice do kláštera sv. Marty, aneb do domu zbožné nějaké paní, která chránila jejich ctnosti, cvičila je v životě pracovitém a ctnostném, na ně dozírajíc. Někteří, méně jasně chápající cesty Boží, horšili se touto, jak pravili, přílišnou ctností. Tázali se: „Sluší-li se, aby generál řádu tak se ponižoval, aby mařil čas, když obyčejně takové osoby, zlému přivyknuvše, v dobrém nesetrvají a po krátkém čase zdánlivého obrácení vracejí se s novou prudkostí k dávným neřestem?“ Ignác nedal se odvrátiti žádnými domluvami od svého jednání; naučil se mu od samého Krista, jenž poučil Samaritánku a obrátil Magdalenu. Říkával: „Nelekejte se, času nemařím. Naopak, velmi prospěšně bych času, tuším, užíval, kdybych namáhavou prací celého života odvrátil jedinou duši třeba jen na jednu noc od hříchu, a zamezil takto jen jedinou urážku neskončené Velebnosti mého Tvůrce a Pána.“

Světec postaral se pro děvčata, která ještě nepadla, ale vinou rodičů aneb pro jiné smutné okolnosti byla v stálém nebezpečí ztratiti nevinnost, o založení jiného ústavu, známého v Římě pod jménem domu sv. Kateřiny. Kromě toho radou a péčí jeho zřízeny dvě opatrovny, jedna pro chlapce, druhá pro děvčata, jež neměli zaopatření ani ošetření. Všecky tyto ústavy otvíraly cestu mnohým jiným, které dle jejich vzoru po celém světě se zařizovaly; nemálo lásku křesťanskou obracely nebývalými, novým potřebám a změněným okolnostem přizpůsobenými směry; trvaly samy dlouhá, vydatná léta a naučily tisíce a tisíce úst žehnati jménu svatého svého zakladatele.

V listech a pamětních spisech, předkládaných

papeži, kardinálům, biskupům a panovníkům, opakuje Ignác často s důrazem, jak důležitý jest výchov mládeže. Štědrost sv. Františka Borgiáše, jenž z lásky ke Kristu odložil odznaky mocného knížete Gandie a přijal chudý řeholní šat tovaryšstva, dovolila mu vyplniti dávno živený plán a založiti v Římě vzornou vyšší školu pro mladíky z celého světa křesťanského. Ve škole této, všeobecně zvané „Kollej římská“, měli mladíci ze všech stran světa čerpati zároveň ze zřídél důkladné vědy i pravdivé ctnosti; měli v stoličce křesťanstva, na očích samého papeže, cvičiti se k příštím bojům za víru, prodchnouti se synovskou láskou k církvi. Bůh dopomohl zázračně k vyplnění toho velikého plánu. Roku 1551 poprvé přednášena filosofie a bohosloví 14 posluchačům v malém domku na úpatí Kapitolu. V září téhož roku počet mladých kleriků řeholních, kteří přednášky navštěvovali, i světských posluchačů tak se vzmožil, že bylo třeba pomýšlet na nájem jiné, větší místnosti. Neminulo pět let, a počet samých posluchačů z tovaryšstva dostoupil 200. Opět se místa nedostávalo, bylo třeba školu opět přeložiti, tenkrát do velikého paláce Jana Salviata. Posléze, již po smrti Ignácově, postavil Řehoř XIII. krásnou, všem potřebám vyhovující budovu, jež dle jména šlechtěného zakladatele nazývána universitou Řehořovou.

Na všeučilišti vyučováno, jak jméno svědčí, všem naukám, spadajícím v obor tehdejší vědy: mluvnici, svobodným uměním, počtům, filosofii a bohosloví. Byla to, jak psal papež Pius IV. králi Filipovi II., „první kollej tovaryšstva, z níž se vyvinuly všecky jiné ve Vlaších, v Německu, ve Francii. Z bujného toho háje,“ praví dále papež, „béře Stolice apoštolská výborné sazenice, šťavnaté, živoucí, plodné a sází je tam, kde jest největší

potřeba. Mnoho děkujeme této kolleji, která se tolik zasloužila a posud zasluhuje o víru katolickou, která jest plna obětavosti v službě Krista Pána a stolice Petrovy.“

Vedle kolleje „ř mské“ povstala za nedlouho kollej „německá“, povstaly později, dle vzoru této, a po dnes stojí i čest a slávu rozšiřují kolleje určené pro studenty různých jiných národností kteří měli společně navštěvovati přednášky university Řehořovy. Nebezpečí hrozící Němcům od šířícího se bludařství nedávalo Ignácovi ve dne v noci pokoje; dlouho prosil Boha, aby mu ukázal, jaký lék by byl nejlepší proti tomuto zlu. Posléze mu Bůh vnuknul šťastnou myšlenku, obraceti Němce Němci: utvořiti v Římě vybraný zástup německých apoštolů, kteří by se vrátili do rodné země a v ní by šířili vědu, pobožnost a oddanost ke Stolicy apoštolské, což vše v Římě čerpali.

„Jistě již víš,“ vysvětluje světec svůj úmysl, „o úmyslu založiti kollej německou pod ochranou papeže a pěti kardinálů a pod správou našeho tovaryšstva, pro vybrané mladíky, kteří by zde požívali všelikých potřebných výhod a tolik by pokročili ve ctnosti a vědě, aby později nejen v Němcích užitečně pracovali, ale též schopni byli, zaujati stolice biskupské a důležité úřady. Ti, kteří prahnou Německo zachrániti, míní, že z lidských prostředků tento bude nejúčinnější a téměř jediný k zachování klesající a v mnoha místech skoro kleslé víry; soudí, že krajům těm lze jedině opravdu pomoci, když se do nich vysílají budou četní, jistí a rozhodní mužové téže národnosti a téhož jazyka, kteří svítíce příkladem dobrého života a zdravou vědou, dovedli by hlásáním a objašňováním slova Božího a na každý způsob soukromými rozmluvami sňati závoj ne-

vědomosti a hříchu, odňati s očí svých krajanů šupiny nepřipouštějící viděti světlo katolické, pravdivé víry.“

Již po několika měsících psal Ignác s radostí o vykonaném záměru:*) „Kollej německá v každém ohledě příznivě se rozvíjí, díky pečlivé ochraně papeže a kardinálů. Pečujeme o duši, o mysl, o tělo svěřených nám mladíků. Dvakrát týdně posíláme je za Řím na procházku, aby občerstvili síly a s větším západem se učili.“

Po několika měsících píše opět v listě štědrému dobrodinci tovaryšstva, převoru Kartusiánů v Kolíně nad Rýnem:**) „Do kolleje německé přichází mnoho mladíků, nejen z jižních, ale i ze severních Němec, a mezi nimi někteří z bludařských rodin a z okolí bludařského, jako růže z trní. Z různých těch krajin máme 70 až 80 Němců. I z jiných krajů přijíždějí velmi nadaní mladíci i dospělí mužové, vážení a učení. Patrně Pán náš Ježíš Kristus připravuje vojíny své k veliké výpravě a prostřednictvím tohoto semináře chystá církvi své kořist hojnou. Lidé, jen na zemi patřící, diví se a považují nás za nemoudré smělce, že nemajíce důchodů nedbáme na drahé časy a nedostatek prostředků, a stále rozmnožujeme počet svých domácích. Ale my jsme kotvici důvěry spustili v dobrotu Boží, které jest právě tak snadno uživiti lidí mnoho, jako málo, v čase hojnosti, jak v čase hladu. Pravda, že zdá se, jakoby Bůh přenesl evangelium k nevěřícím, a opouštěl kraje západní by je potrestal za vlašnost. My přece nesmíme ducha tratit, ale všecky síly jest nám napjati, aby těm i oněm, pokud lze nám neuži-

*) Představeným řádu. 2. ledna 1554. Cartas V. 403.

***) O. Gerardu Hamontovi. 22. března 1555. Cartas V. 637.

tečným nástrojům moudrosti Boží přispěno bylo modlitbou i prací a všemi způsoby, které máme po ruce.“

Kollej německá v Římě byla jedním, snad nejúčinnějším a nejplodnějším prostředkem, kterého světec užil, aby zachránil Německo, tisícerymi vášněmi zmítané, díky Lutherovi a rozličným jeho stoupencům a soupeřům tonoucím v náboženském a politickém rozvratu. Ignác cítil a rozuměl, že Bůh ho povolal zvláštním způsobem bojovati s bludy, k hájení před nimi ohrožených krajů německých. „Již od dávného času,“ svěruje se v listě psaném několik neděl před smrtí, „vryl Bůh hluboko do srdce našeho touhu pracovati pro víru, pokud síly stačí, v dolním i horním Německu. Úsilovně prahneme nahraditi škody, které víra katolická utrpěla v krajích vašich, prahneme přinésti v oběť všeliké práce a námahy a třeba i život.“ Tytéž myšlenky a city jsou vysloveny, kolikrát slovo „Německo“ z péra plyne. „Neustávám prositi nejlepšího a nejvyššího Pastýře celé církve, aby se slitoval nad svým Německem“. *) „Tovaryšstvo naše zvláštním způsobem, až do prolití krve touží pracovati pro Německo“. **) Práce této všichni bez výjimky dle sil a možnosti se mají účastňovati. „Poněvadž zákon lásky,“ dí Ignác ve zvláštním okružníku celému tovaryšstvu, ***) „kterou objímáme celé tělo církve v hlavě její, Ježíši Kristu, toho žádá, abychom léků hledali hlavně pro ten úd, který nejvíce a nejnebezpečněji trpí, umínili jsme si, dle slabých sil svých, zajistiti

*) Jistému biskupu německému. 9. prosince 1550. Cartas II. 207.

**) Arcibiskupovi kolínskému. 1. května 1556. Cartas VI. 808.

***) 25. července 1553. Cartas III. 326.

zvláštní pomoc Němcům, Anglii a krajům severním, které bojují s největším zlem, s bludy. Proto nařizujeme kněžím každý měsíc mši sv. sloužiti, těm, kteří nejsou kněžimi, modliti se za tyto kraje, aby Pán se nad nimi smilovati ráčil a vrátil je k neporušenosti víry a náboženství křesťanského.“

Jakým způsobem, jakou zbraní, vedle první a nejúčinnější, pokorné a horlivé moditby, s bludy bojovati, víru katolickou v Německu zachovati a udržeti? Otázku tuto předložil světcí ve dvou listech veliký apoštol Německa, bl. Petr Kanisius. Na první list nedostal žádné odpovědi. Na druhý, naléhavější, svolal Ignác na poradu „několik vážených bohoslovců, učených, rozumných, prodchnutých zvláštní láskou k Německu“, a spolu s nimi sepsal obsírný pamětní spis, *) „z něhož,“ jak hned v úvodě skromně a moudře praví, „předložíš králi Ferdinandovi jen ony body, které uznáš za přiměřené; třeba všecy podané prostředky jsou samy o sobě dobré, přece některé z nich snad nehodí se pro čas, místo a osoby“

„Především třeba odstraniti příčiny zesláblosti. Nejúčinnějším lékem bylo by, kdyby král nejen přiznával se ke katolické víře, jak to činí, ale též směle a zjevně osvědčil, že jest nepřitelem bludu. Ať pečuje úsilovně, aby zlými školami, bludy nasáklými řediteli a professory, bludařskými knížkami falešná nauka se nešířila. Kněze z bludu podezřelé třeba hned odstraniti; lépe aby stádo bylo bez pastýře, než aby vlk byl pastýřem. Kněze nevědomé a zlým životem pohoršení dávající třeba přísně trestati, a aspoň obročí jim odňati, neb právě jejich nevědomost a nepřikladný život otevřely v Německu bránu bludné nákaze. Dobře by

*) 18. srpna 1554. Cartas IV. 530.

bylo vydati prohlášení, jež osvobozuje od všelikých trestů duchovních i světských ony, kteří by se do měsíce navrátili; potom třeba zatvrzelé a blud šířící trestati. Vážnou příčinou zlého nejen mezi světskými, ale i mezi samými kněžími jest neznalost katolické víry; vysvětlení článků víry na pravidelně svolávaných diecesních sněmech otevřelo by jistě oči nejednomu svedenému knězi.“

„Po odstranění hlavních příčin slabosti lze a třeba se chopiti práce o posílení a ustálení katolické pravdy v srdcích. K tomu přispěje, bude-li král míti kolem sebe katolíky, bude-li jim milostiv a povýší-li je k důležitým úřadům, bude-li pečovati o dobré biskupy, kazatele a zpovědníky. Faráři podezřelí, že šíří bludné učení, aneb neznající důkladně své víry, budťež, neú-li jiné pomoci, aspoň přinuceni udržovati na své útraty dobré kaplany, kteří by za ně pracovali. Před volbou rektorů a profesorů universitních třeba tajně zprávy o nich vyzvědět; třeba je přísahou zavázati, že od víry katolické neodstoupí, a kdyby přísaze nedostáli, trestati je jako křivopřísežníky. Knížky na prodej vystavené mají dříve projíti censurou. Mládeži třeba se konečně postarati o přiměřený katechismus; pro méně vzdělané kněze o krátký nástin bohosloví: pro učené a za učené se mající o bohoslovnou Summu.“

„Záhubný nedostatek kněží v Německu nedá se odstraniti, jedině zakládáním četných seminářů. Lze je podělití na čtyři druby. K prvnímu druhu náležely by semináře řeholní. Bylo by velmi užitečno, kdyby Jeho královská Milost ráčila se postarati o rozmnožení členů národnosti německé v klášteřích a kollejiích, náležejících jak tovaryšstvu Ježíšovu, tak i jiným řeholím, jak na vídeňské, tak na jiných universitách, kde by jim

královská štědrost dovolila ve vědách se vzdělávati, aby se pak stali dokonalými kazateli, učiteli a zpovědníky. Následujícím druhem byla by německá kollej v Římě, kam by král mohl vysílati na své útraty mnoho schopných mladíků; když by se náležitě vycvičili ve vědách a ctnosti vrátili by se všichni do jeho říše. Snad král raději založiti ráčí v Římě druhou podobnou kollej pro země své, Rakousy, Uhry, Čechy a Sedmihradsko. K třetímu druhu patřily by nové kolleje, založené při universitách zemských dle vzoru kolleje německé v Římě, oddané do správy učeným a zbožným mužům; žáci vzdělaní v těch kollejích stávali by se pak faráři, professory ve školách aneb kazateli. Tyto tři druhy seminářů mohly by se udržovati dílem z neobsazených far, dílem z nějaké nepatrné daně, obyvatelstvu uložené; ostatně jistého dílu bylo by lze nabýti z poplatků braných ze statků biskupských, aneb jiných bohatých obročí, aneb odkud a jak by za vhodno uznala Jeho královská Milost. Čtvrtý druh seminářů byly by kolleje, v nichž by urození a majetní mladíci ze svého se udržovali a připravovali se k světským i duchovním vysokým hodnostem. Nejvíce však třeba dbáti jak u tohoto, tak u předešlých druhů, aby se jim dostalo rektorů a učitelů, kteří by učili pravé pobožnosti spolu se zdravou a katolickou naukou.“

S hlavními myšlenkami, objasněními a doplněními tohoto velmi důležitého a zajímavého pamětního spisu setkáváme se ještě v mnoha listech, psaných samému králi Ferdinandovi, a v několika poučeních daných Otcům pracujícím v Německu. Zvláště světce zajímá a dnes v těchto pamětních spisech a listech zvláštní pozornost zasluhuje otázka seminářů. Dnes, kdy v mnoha diecesích

jsou chlapecké semináře, a skoro v každém hlavním městě kvetou vyšší bohoslovná studia, zdá se nám celý plán, jež Ignác načrtnul, přirozeným a zřejmým; ale té doby, kdy světec ho sepsal, byl to plán neobyčejně smělý, poprvé postavený. Že dnes se nám zdá přirozeným, to nejlépe dokazuje jeho pravdivou a účinnou velkolepost.

Jakmile Ignác načrtnul plán, bděl bez ustání nad jeho provedením, drtě a odvaluje všecky překážky. Když Albert bavorský nedbaje slibů, které dříve on i jeho otec učinil, otálel a v založených v Ingolstadtě školách chtěl ponechat jen bohoslovné přednášky, opřel se Ignác velmi rozhodně zkrácení a obmezení prvotního záměru. Psalť:*) „Posledním cílem ingolstadtských studií má ovšem býti bohosloví, ale zvláště v Německu třeba nalézt napřed professory, kteří by se nespokojovali předcítáním svých sešitů, ale pečovali by zároveň o pokrok žáků ve vědě i mravech křesťanských; pak třeba nalézt žáky ctnostné a dostatečně připravené, aby měli užitek z bohoslovných přednášek. Takových jest dnes v Ingolstadtě velmi málo. Proto přejeme si, jak se to děje v jiných našich kollejiích, poslati tam předně professory svobodných umění, kteří by mládež seznamovali s literaturou latinskou, řeckou, hebrejskou, a zároveň kázáními, povzbuzováním k sv. svátostem a vlastním příkladem vedli ji k pobožnosti a bezúhonnosti mravů. Když žáci ukáží dostatečný pokrok v těch vědách, teprve pošleme profesora řečnictví a v následujících letech professory filosofie. Všichni professorové budou zároveň se zvláštní pečlivostí vkládati do srdcí posluchačů zářící a svítící jiskry, které by v nich rozněcovaly lásku k bohosloví a budily touhu po

*) 22. září 1551. Cartas II. 237.

něm, jako cíli všech jiných věd. Tak utvořil by se po několika letech zástup boboslovců, tak v té, jak v jiných vědomostech důkladně vzdělaných, schopných s bludařstvím bojovati, katolíky posilovati, slovo Boží s prospěchem duševním hlásati, v celé a Bavorsku o spáse duší pracovati. Z Ingolstadtu, jako z nevysychajícího zřídla plynula by zbožnost a věda; bujně dařily by se v této universitě vědy a ctnosti.“

Po několika letech ingolstadtská kolej založena. Když Ignác vysílal z Říma reholníky své do Bavorska, kázal pro ně sepsati zvláštní poučení, v němž v novém světle se ukazuje jeho láska k Německu bludy navštívenému, moudrost a láska v boji s bloudícími.*) V odstavci o způsobě přednášek čteme: „Jest velmi důležité tak bojovati za katolickou pravdu, aby i bludaři, kdyby byli přítomni, se přesvědčili o naší lásce a skromnosti křesťanské. Nesluší něco urážlivého mluvit, aniž na jevo dávat, jakobychom jejich bludy pohrdali; ale třeba prostě dokázati pravdivost věrouky katolické, z čehož samo sebou následuje, že odporující jim učení jsou falešná.“

Tytéž přednosti, jako v uvedeném spise, stkvějí se nejpěknějším světlem v poučení daném Otcům Laynezovi a Salmeronovi, kteří dle přání Svatého Otce s hodností a názvem papežských boboslovců posláni byli k sněmu tridentskému. Jak tu, tak tam jeví se v každé větě láska neobmezená k církvi svaté, veliká horlivost o blaho duší nesmrtelných, spojená s podivuhodnou moudrostí a znalostí srdce lidského.

„Na sněmě,“ čteme v tomto poučení, „hleďte pouze čest a slávu Boží a prospěch církve; mimo sněm pečujte, abyste všem pomáhali dle

*) 1. června 1552. Cartas 267.

pravidel našich. Doma a mezi sebou dbejte velice, abyste nezapomněli vlastní dokonalosti a duchovního pokroku; víte dobře, jak jest to potřebným k vyplnění dvou předešlých povinností, a že toho dne, kdy na sebe samy zapomenete, nebudete vyhledávati ani prospěchu duší, ani dobra církve i cti a slávy Boží, ale vlastní cti a vlastních zájmů.“

„Mezi sebou,“ doporučuje dále světec, „buďte co nejvíce svorni. Za nedlouho i Klaudius le Jay přijde; věnujte tedy jednu hodinu v noci společné poradě o otázkách, které na sněmě probírány byly a na druhý den pojednávány budou. Abyste se zachovali ve větší pokoře a lásce, co noc jeden z vás po řadě poprosí tovaryše, aby mu otevřeně vytkli a pokárali všecky chyby, jichž se dopustil. Ráno se poradíte o tom, co máte činiti celý den: dvakrát denně každý sám sobě vydá počet ze všech skutků. Na sezeních sněmu pozorujte pilně, co jiní mluví; sami mluďte málo a rozvážně. V rozhovorech podávejte důvody jedné i druhé strany, aby se nezdálo, že umíněně stojíte na svém. Novot nenásledujte. Pokud církev ničeho nevyhlásila, i vy nevyhlašujte, třeba by se vám to zdálo velmi pravdivým. Mimo sněm vyhledávejte příležitosti zpovídati, kázati, učiti dítky katechismu, vésti lidi k dokonalosti duchovními cvičeními a posléze navštěvujte nemocnice a těšte i podporujte nemocné s velikou láskou, poněvadž Duch svatý tím hojnější milost na sněm vyleje, čím více pokora a láska pokvetou. V kázáních hleďte napravovat mravy a přivésti k poslušnosti církve katolické a nepouštějte se do hádek.“

Němečtí vůdci katolického obrození, předně král římský a kníže bavorský, neučinili žádného důležitějšího kroku na obranu ohrožené víry, do-

kud nedohodli se s Ignácem, a ustavičně žádali od něho rady a účinné pomoci. Podobně hrdinní obránci katolické církve v Anglii obraceli se často s dotazy a prosbami do chudé celly světce. Velmi důležitý jsou četné dopisy Ignácovy, vyměňované s hlavním a bezpochyby nejbojovnějším vůdcem katolíků, slavným „anglickým“ kardinálem Reginaldem Polem. V polovici roku 1553 zdálo se na chvíli, že za Marie Katolické lepší budoucnost zasvitne bídné Anglii. Ignác potěšen příznivými zprávami od kardinála právě došlými, velmi sdílí všeobecné naděje. „Srdečně děkuji Bohu, Pánu našemu, že ráčil otevřít bránu k návratu do lůna církve svaté a čisté, svaté víry a náboženství katolického. Tím opět silnější živíme v tom ohledu naději, že dle mého pevného přesvědčení příčiny všeho zlého hledati třeba nikoliv v chorobě lidu, ale knížat. Když teď božská Prozřetelnost dává dobré vůdce, nadíti se lze, že národ, v němž druhdy jméno Krista, Pána našeho, tak bylo ctěno a velebeno, vrátí se do přirozeného stavu.“ *) Již následujícího roku svěřil se Ignác se smělou myšlenkou, založiti v Anglii zvláštní řeholní provincii**), a opětně v listě Filipovi II., jenž tehdy v Londýně dlel, vyslovil neobyčejnou radost „spolu s anděly v nebi a lidmi na zemi nad zvláštní milostí, kterou Tvůrce a Pán náš obdařiti ráčil církev, když s ní spojil tak znamenitou část těla svého.“ „Bylo by třeba,“ čteme opět v jiném listě, „poslati do Říma aspoň několik mladých Angličanů, aby se zde ve vědě a pobožnosti vy-

*) 7 srpna 1553, tedy sedm dní po slavném vjezdu Marie do Londýna. Cartas III. 829.

**) Sv. Františku Borgiašovi. 14. června 1554. Cartas IV., 490.

cvičili a prospěli své vlasti.“ Pěkné to byly naděje! Smutná skutečnost s nimi se neshodovala. Na každý způsob mladí Angličané, kteří na podnět světcův v Římě ve vědě i v pobožnosti se cvičili, třeba jinak, než lidé soudili a očekávali, přece zrovna tolik vyhnanstvím, vězením, ba i krví jistě „prospěli vlasti“.

Kromě Německa bludy ohroženého, kromě Anglie bludy strašně zmítané, měl světec zvláště na mysli „kraje severní“, za které se sám modlil a modliti kázal. Těmi krajinami mínil Polsko, do něhož se bludy všemi cestami valily, a ležící za Polskem neznámé kraje, o nichž ze skrovných zpráv věděli, že panuje sice nad nimi kříž Kristův, ale že neuznávají vlády a moci Kristových náměstků. Vlastní působnost tovaryšstva v „severních krajinách“, předně v Polsku, rozvinula se teprv po smrti Ignácově; avšak i v jeho spisech a listech dosti jest stop svědčících, že se živě zajímal o osudy těch dalekých, dle tehdejších představ a pojmů tak nesmírně vzdálených krajin.

Jižní, východní hranice nejen Evropy, ale světa, poměrně daleko lépe byly v Římě známy a méně odstrašovaly. Řehole nebyla ještě papežem potvrzena a již jeden z prvních zakladatelů, z prvních tovaryšů Ignácových v Paříži: sv. František Xaver opouštěl Řím, loučil se s Evropou, aby v Indii, později v Žaponsku a v Číně hlásal evangelium Kristovo. Byla to zázračná missie, obnovující zázraky, zápal a požehnání prvních věků křesťanských; avšak Xaver v práci, v ctnostech, v horlivosti nebyl v ničem za apoštoly Ježíšem vyvolenými. Veliký apoštol Asie tak ctil svého „Otce v Bohu“, jak Ignáce stále nazýval, že dlouhé listy mu psával na kolenou; nejen jeho rozkazů, ale i rad věrně a stále následoval ne-

váhaje, jako hlasu Božího. Navzájem Ignác neustával chváliti Boha, že sesílá na svět tolik zázraků všemohoucí své milosti skrze svatého tovaryše jeho; každá zpráva Xaverova byla pro něho sladkou útěchou, hned ji podával celému tovaryšstvu a vyzýval vroucně všech, aby spolu s ním chválili Boha a jemu děkovali.

Listy vyměňované oběma svatými líčí nám překrásný, očím Božským i lidským milý poměr, jaký byl mezi dvěma velikými srdci, planoucími láskou k Bohu a touhou šířiti vždy více čest a slávu Boží. Několik měsíců před smrtí psal Xaver „svému svatému v Kristu Otci Ignácovi“ :*)

„Pravdivý Otče můj! List svaté Tvé lásky dostal jsem v Malace navrátiv se z Žaponska a Bůh, Pán náš, ví, jak duše má se zradovala ze zprávy mně žádoucí, že jsi živ a zdráv. Mezi mnoha jinými svatými slovy a útěchami v tom listě četl jsem i poslední slova: „Tvůj zcela a nikdy na Tebe nezapomínající Ignác“, a jak čta jsem plakal, tak píši pláče; vzpomínám let minulých veliké lásky, jíž jsem Tě miloval a dosud miluji; rozvažuji, z kolika nesnází a nebezpečí vysvobodil mne Bůh, Pán náš, v Žaponsku na přímluvu svatých modliteb svaté Tvé lásky. V Žaponsku Bůh, Pán náš, jasně mne poučil, jak neobyčejně potřebuji, aby někdo mne chránil a stále o mne pečoval; zatím svatá Tvá láska přivedla pod mou správu a moje vedení tolik svatých, zde žijících a k tovaryšstvu našemu náležejících duší, já však z milosti Boží zřejmě vidím, jak nehodím se k vykonání toho úkolu. Píše mi Tvá svatá láska, že velmi toužíš mě ještě v tom životě spatřiti. Bůh, Pán náš ví, jak dojala duši mou slova ta, tolikou

*) 29. ledna 1552. Cartas III. Dodatek II. 12.

láskou prodchnutá, a kolik slz roním, když na ně myslím; a zdá se mi, že mi mohou býti velikou útěchou, neb svaté poslušnosti není nic nemožného. V Žaponsku křesťanství snad bude míti základ trvalý, třebas mnoho práce a potu bude třeba. Dá-li Bůh, půjdu do Číny, jejíž obrácení i na Žaponsko nesmírný účinek by mělo.“

Nelíbilo se Bohu vyplniti naději a tužby apoštola Asie. Ani ne za rok po uvedeném listu odešel k Bohu pro odměnu na malém, opuštěném ostrově Sancianu, na prahu Číny, jejíž obrácení tak toužebně si přál. Ignác nevěděl ještě ničeho o této ztrátě, zamýšlel Xavera povolati do Evropy, aby sám podal zprávu o tom, čeho Asie potřeb je, a by zařídil, čeho třeba k obrácení těch rozsáhlých krajin. Tehdy neskrblil se žádanými radami a pokyny :*)

„Dověděli jsme se, že Bůh, Pán náš, užívaje tebe za nástroj, otevřel bránu Žaponska a Číny k hlásání evangelia a obrácení. Těšíme se velice, v Boha důvěřující, že známost a sláva Páně každého dne více se rozšíří. Jsi-li již v Číně, schvaluji to, přesvědčen jsa, že věčná moudrost tě tam zavedla; myslím však, pokud nám tu o těch věcech rozhodovati lze, že více učinil bys v službě Boha, Pána našeho, kdybys zůstal v Indii a odtud vysílal jiné a řídil je, aby to činili, co bys sám měl činiti; takto totiž ne na jednom, ale na mnoha místech zároveň bys pracoval.“

Právě tak „na mnoha místech“ pracoval sám Ignác, ač z Říma v posledních šestnácti letech žlvota sotva několikrát, a to na několik dnů se hnul. V témž čase, ve kterém posílal pokyny

*) 28. června 1553. Cartas III. 314. Když tento list psal, Xaver již přes rok nežil; zemřel 2. prosince 1552

Xaverovi do Indie, do Číny, zakládal v Brasílii novou řeholní provincii a jmenoval prvního provinciála, svatě žijícího Emanuele de Nobrega;*) řídil radami svým korsičké missionáře, všecku péči vynakládal, aby přivedl konečně k šťastnému výsledku poddání se schismatické Habeše pod moc stolice apoštolské, kterážto záležitost příliš dlouho se vlekla.

Tato záležitost, sama o sobě velmi důležitá, a skýtající v té chvíli oprávněnou příčinu k nejmělejší a nejpěknější nadějí, ležela velice na srdci portugalskému králi Janovi III. Ignác tak se jí zaujal, že jeho nejvroucnějším přáním bylo, složití úřad generála, a sám jíti na missie do Afriky.***) Když plán tento se ukázal zcela nemožným, neustával na všechny strany klepati, prositi, připomínati a zapřísahati: „Nedopouštějte marně hynouti veliké části ovčince Kristova!“ „Velice litovati jest a velmi jest škoda, že věc tak dlouho se vleče, ač jsou okolnosti příznivé, a zatím tolik duší hyne.“***) Věc vlekla se ještě šest let; teprve počátkem r. 1555 odejelo do Afriky dvanáct missionářů, v čele s O. Janem Nunnezem Barettem, jež papež patriarchou jmenoval. Ignác vždy tuze odporoval, by členové jeho řehole přijímali jakékoliv hodnosti církevní, ale přece rozhodl, že tenkrát a v těchto okolnostech lze, i třeba učiniti výjimku. Psalť O. Barettovi:†) „Nemíním, že by jak tobě, tak i ustanoveným dvěma koadjutorům bylo dovoleno, vyhnouti se úřadům, vám papežem uloženým.

*) 9. července 1553. Cartas III. 317.

***) Králi Janovi III. v září 1546. Cartas I. 84.

***) O. Ludvíkovi de la Grana. 17. ledna 1549. Cartas II. 159.

†) 17. února 1555. Cartas V. 614.

Třebas pro pokoru vaši a lásku k ponížení, kterou máte dle povolání svého, každá hodnost jest těžkým křížem; přece k těmto hodnostem druží se tolik práce a nebezpečí, že není obavy, aby se staly příležitostí k ctižádosti aneb chtivosti. Z druhé strany pak jest to tak potřebno pro všeobecné blaho těch krajů, na nabízeném působišti tolik bude lze usilovati v službě Boží, že nevím, proč byste odmítali? Poddejte se zatím vůli Boží a doufejte v dobrotu toho, pro jehož lásku jedině břímě na sebe berete, jenž vám pomůže je nésti, a nebezpečí pro službu Boží snášené odplatí vám věncem zvláštním, věčnou odplatou.“

Odjíždějícím missionářům poslal světec pamětní spis pro habešského císaře Klaudia; spis byl stručným, ale důkladným pojednáním o moci a primatě papežském. Krále portugalského pamětní spis neobyčejně dojal; byl by dojal i Klaudia, kdyby zatím jiné vlivy a ohledy nebyly vrchu nabyly na habešském dvoře. „Šťastným se cítím,“ počínal Ignác svůj spis, *) „když mně nelze súčasnititi se této výpravy, že aspoň tovaryši moji jdou nyní do kraje Tvého, aby v něm Bohu věnovali svůj život ve službě Vaší Výsosti, a přinesli světlo víry duším, které jsou pod Tvým žezlem. Otcové tito mají plnou a celou moc od svaté apoštolské Stolice; mohou Vám tedy naukou svou všelikou pomoc přinést a napraviti škodu způsobenou ve víře nesváry se svatou římskou církví, matkou všech církví po celém světě.“

„Správci této církve,“ vysvětluje dále světec a tvrzení svá dokládá slovy z Písma sv. a důkazy bohoslovnými, „odevzdal Bůh své zastupitelství na zemi. Jiným apoštolům udělil Kristus Pán moc

*) 16. února 1555. Cartas V. 618.

obmezenou ; sv. Petrovi a jeho nástupcům dal ji úplnou a celou, aby z toho zřídla plynula všeliká vážnost, síla a moc, a od toho nejvyššího pastýře dostávala se jiným pastýřům v míře přiměřené hierarchickému postavení, jaké mají v církvi. Na tom základě děd i otec V. Výsosti měli proč neuznávati patriarchy alexandrijského, neboť on jak ufatý, shnilý úd mystického těla církve nemá života, nemá moci pohnouti se, a proto jiných žádným způsobem neobživí a jimi nepohne. Jako jenom jeden jest ženich církve, Ježíš Kristus, tak i nevěsta Kristova, církev, jedna vždy byla, jedna zůstane. Čteme v Písmě sv., že byla jen jedna archa Noemova, v níž Bůh život zachoval, mimo níž smrt panovala ; jedna archa úmluvy Mojžíšem vzdělána ; jedna svatyně vystavena v Jerusalémě Šalomounem, v níž výhradně zákon kázal obětovati a Bohu čest vzdávati ; jedna byla synagoga, od jejíhož soudu a moci všechny jiné závisely. Zřetelné a jasné to obrazy jednoty církve, mimo níž ničeho dobrého, ničeho živoucího a oživujícího není. Kdo není sjednocen a spojen s tímto mystickým tělem, nemůže nijak od hlavy, to jest od Krista, dosíci síly a milosti k dosažení věčné blaženosti.“

* * *

Snad méně stkvělé a obraznost unášející, ale v následcích užitečnější bylo usilování, směřující k osvobození aneb aspoň k zmírnění osudu tisíců křesťanských otroků, které zajali berberští námořní loupežníci, ohrožující tehdy všechny pobřežní kraje evropské. Od roku 1548 přebývali na pobřeží africkém dva členové tovaryšstva Ježíšova, O. Jan Nunnez Baretto a br. Ignác Bo-

gado, a „pečují“, jak píše Ignác, *) „o osvobození těl, a ještě více duší otroků. Velicí sluhové Páně mnoho pracují a trpí ve službě Krista, Pána našeho; léčí duše otroků, z nichž jedni víru zapřeli, jiní jsou na cestě k zapření, jiní ještě umírají z hladu duchovního mezi nevěřícími.“ Strašný byl hlad a bídní otroci potřebovali velmi pomoci a útěchy. O. Baretto v listech a zprávách do Evropy zasílaných popsal krvavé obrázky ze země otroctví a prosil se slzami o milosrdenství, neboť „duše hynou“. „Pro lásku Pána našeho,“ zapřísahal řeholního tovaryše (O. Františka Vieirur. 1553), „vyžebrej mi trochu peněz, bych zachránil otroky, ze kterých pánové chtějí mítí Turky, Židy; a oni nás s pláčem o pomoc prosí“ „Mnoho peněz nám třeba, neboť chlapce aneb děvčata z Portugal nedávají laciněji leč za 90 dukátů. Srdce puká, když vidím celé zástupy chlapců, kteří nedávno ještě s pláčem o vykoupení prosili, jak v nejhornějších hříších tonou a veřejně již za Turky se považují.“ I Ignácovi, jehož tyto stesky a zprávy skoro pravidelně docházely, srdce se svíralo; jak mohl, o příspěvky se staral, pracujícím odvahy dodával, síly jejich a statečnost utvrzoval v tak nesmírně těžké úloze. „Již od několika let,“ psal opravdu otcovským srdcem a pérem O. Janu Nunnezovi **), „pracuješ a pomáháš otrokům v Africe. Nelekej se, když patříš na skrovné své síly, že jsi se chopil příliš nesnadného úmyslu, poněvadž důvěru svou celou máš skládati na Toho, jenž k té práci tě povolal a tedy i potřebných sil v službě své ti popřeje, tím více, že ne z vlastní vůle vzal jsi na sebe břímě, kterého nikdo na

*) O. Ludvíkovi de Sandoval. 20. července 1553. Cartas III. 820.

**) 26. července 1554. Cartas IV. 513.

světě samým lidským důvtipem a dovedností by nezdolal, kdyby ruka Boží mu nepomáhala a cesty neukazovala.“

* * *

Dávné, v Loyole, Manrese a v samém Jerusalemě živené a uvažované úmysly, rozšiřovati čest a slávu Boží v Palestýně, ustoupily výslovné vůli Boží; avšak hrob Kristův, jenž byl v moci nevěřících, nesešel nikdy s myslí svatému vojínu. Až do konce života nepřestala mu jasným světlem zářiti myšlenka o křižácké výpravě, která by snad na jiných základech spočívala, než dřívější křižácké výpravy, ale přece směřovala k tomu, aby Turky ze Svaté země vypudila. Důkazem těch neuhaslých myšlenek a tužeb jsou obšírné dopisy s rytířem dávných, středověkých (v nejlepším slova smyslu) vlastností, Petrem Zaratem, jenž pojal pěkný úmysl, vzkřísiti k dávné slávě rytíře hrobu Kristova a otevřiti před nimi v Jerusalemě široké pole pro rytířskou statečnost a křesťanskou obětivost. Ignác vymohl pro tento záměr u papeže pochvalnou bullu; svými listy králi římskému a Filipovi II. zaslanými otevřel smělému rytíři bránu a podporu nejmocnějších tehdy ve světě mocnářů. *) Nebylo jeho vinou že pěkný ten záměr šel cestou tolika jiných, kteří se pokoušeli před tím i později vrátiti křesťanstvu jeho kolébku.

Lepším, třebas ne bezprostředním výsledkem korunován byl smělý plán, potlačiti moc tureckou v Evropě. Záměr ten zaslal Ignác O. Jeronýmu Nadalovi, jenž ho měl opět předložiti Janovi de Vega a pak Karlovi V.; nemnoho se lišil v hlavních črtách od pozdější křižácké výpravy, která

*) Listy v říjnu 1554. Cartas IV. 558 n.

přivedla k bitvě pod Lepantem, jež v dějinách Evropy tak rozhodující byla.

Opět jiný, neméně důležitý a dalekosáhlý plán předložil světec králi Janovi III. svým řeholníkem, na dvoře portugalském velmi oblíbeným :*)

„Vypravovali mi tu smutnou událost o dvou bratřích portugalských, meškajících nyní v Římě, kteří oba souboje měli a oba zabili soupeře. Strašný to ďábelský hřích mezi křesťany, jehož ani nevěřící neznají, hubiti tělo i duši pro tak liché příčiny. S velikou radostí a uspokojením dověděli jsme se, že Jeho královská Milost vydal zákon, jímž zapovídá souboje v království svém pod trestem ztráty celého majetku a života. Svatá a dobrá věc; kdybych měl příležitost, nezanedbal bych představití Jeho královské Milosti dvě jiné věci, které by spolu se zmíněným zákonem nemálo přispěly k uskutečnění pobožných a křesťanských záměrů králových.“

1. „Aby každý, kdoby přijal vyzvání k souboji, vyhlášen byl veřejně za zrádce a bezectného; tak totiž protivné léky vyléčily by protivné nemoci; a kdo z obavy, že ztratí něco na cti, utíká se k souboji, zanechal by ho, aby cti úplně neztratil.“

2. „Aby Jeho královská Milost vyvolila čtyry aneb kolik by považovala za potřebné, vážné muže, a ti by při jakýchkoliv různých a křivdách, které přivádějí souboje, rozsoudili, která strana a v čem jest skřivděna, a nařídili by přiměřený lék; samému králi bylo by dbáti o vykonání toho soudu a upokojiti takto obě strany. Bude-li vůle Boha, Pána našeho, aby uskutečnilo se dílo, které tak velice podporovalo by jeho službu, a

*) O. Mironovi 5. května 1554. Cartas IV. 457.

odstranilo zlozvyk tak bezbožný, tak odporující božskému i lidskému rozumu, že nikdo jiný, leč satan. původcem jeho býti nemůže, pak snadno se stane, že i jiná křesťanská knížata půjdou za příkladem Jeho královské Milosti. Vždyť všichni věc tak nespravedlivou a nerozumnou za zlou považovati musejí, zvláště, že nezakládá se na ničem jiném, leč na bludném mínění lidí světských, kteří i sami vyznávají, že nešťastný ten zvyk je krutě ovládá a velmi je obtěžuje. Když se veřejně odsoudí a za bezectné prohlásí oni, kteří by do hříchu upadli, pak lze bez velikých obtíží odstraniti pekelnou krutovládu ze zemí křesťanských. Bezpochyby mezi mnohými slavnými činy, které potomci hlásati budou o Jeho královské Milosti, ten byl by z nejslavnějších.“

„Aby odstranění obavy před soubojem ne-usnadnilo křivditi jiným, lze, jak jsem již vzpomněl, též zaříditi, aby křivdící napřed na cti a pak osobně i jinými přiměřenými pokutami trestáni byli. Nebylo by nepadno lidi přesvědčiti o slušnosti takového jednání, neb zajisté více se shoduje s rozumem nejen křesťanským, ale vůbec lidským, než opáčné jednání a zásady, které ďábel na svět uvedl. Jedná se jen o to, aby králové vážně se chopili této záležitosti.“

Není-li divno slyšeti v šestnáctém věku takové zásady, takové plány z úst španělského šlechtice, náležejícího svého času k výkvětu nejpyšnější na světě šlechty, která nejlépe znala, nejpevněji stála při mravech a zákonech rytířského řádu? Toť nový důkaz, jak Ignác s výše, na níž stál, střízlivě a všestranně na svět patřil. Vše, co současníky hýbalo, nalézá ohlasu v jeho srdci; každá dobrá myšlenka jest jista pomocí a povzbuzením, každá bída útěchou. Vedle vnitřních správ široko po

světě rozvětveného tovaryšstva vede válku za duše od „severních“ až k africkým hranicím. Od-kud ta všestrannost, prozřetelnost rozumného vůdce, řekněme novověkého, spojená s nepřemo-žitelnou rozhodností a vytrvalostí středověkého vojína? Zřídlem a vysvětlením těch podivných vlast-ností, velikých činů a stkvělých vítězství jest svatý, jen k Bohu směřující, s Bohem spojený život Ignácův. Byl znamenitým organisátorem řádu, jež založil, byl statečným a rozumným vůdcem ve velikém boji o království Boží, neboť byl opravdu mužem Božím; z bojů podniknutých vycházel ví-tězem a přispíval k rozšíření království Božího na zemi, neboť následoval věrně nejvyššího vůdce, Krista; byl veliký, poněvadž byl svatý.

XI.

Hrdinské ctnosti.

Vnitřní dějiny srdce milujícího a Bohu slou-žícího představují překrásný obraz, jež však velmi nesnadno namalovati. Každá barva jest příliš mdlá, sotva přibližně podává a jen slabou před-stavu nechává o divném životě milosti Boží, jež každým dnem v duši se rozvíjí, vždy pěknější květy vydává a vždy vzácnější ovoce rodí. Obtíž tu poznávali již první životopisci světcovi, třeba s ním každý den obcovali a nahlédnouti mohli do tajností jeho srdce a vy'ísti v něm všecky myšlenky a tužby. Na štěstí nelekali se obtíží; a my za jejich příkladem můžeme si utvořiti aspoň v hlavních rysech obraz vnitřního, svatého života Ignácova.

Zřídlem ctností a skutků světcových, vůdčí

myšlenkou jeho života, sloupem ohnivým, za nímž krácel pouští zemskou, jist jsa, že nezbloudí, jest ono heslo, které čerpal z náležitého pochopení, čím jest Bůh, čím jest člověk, které jako zvrátka v písni se opakuje ve všech jeho spisech a opakovalo se ve všech rozmluvách, bylo osou celého života: „Všecko k větší službě, cti a slávě Boží.“

„Nejen lidé, ale i andělé,“ psal světec bratrům učícím se v Koimbře, podáváje své vlastní city a zásady, „nic většího učiniti nemohou, leč Tvůrce svého chváliti, samého v sobě, a přiváděti k Němu tvory. Kolik máme příčin, které nás zavazují hledati Boží slávy a služby! Není-li neschopným vojínem ten, jenž není připraven ochotně všecko učiniti, co přinese slávu králi?“ — „Upřímně pravím,“ svěřuje se před bratrem, *) „potud někoho miluji, pokud to prospívá službě a slávě Pána našeho.“ A opět jinde napomíná: **) „Potud jest nám něco prospěšno v tomto životě, pokud nám pomáhá, bychom dosáhli budoucího života; pokud zlé, pokud nás od něho odvádí. Tak osvícená duše staví své hnízdo, po ničem jiném netouží, kromě po Kristu, a to ukřižovaném.“

Dle toho hesla nakreslil světec plán, jak zacházeti se sebou samým, s bližními, s Bohem. Při stavbě vznešené, do nebe sahající budovy dokonalosti položil předně hluboký základ dvou ctností, umrtvení a pokory. Jak učí svorně mistrové duchovního života, jest úlohou těchto ctností, připravovati podklad jiným vyšším ctnostem, poněvadž udržují tělo i duši v náležitých mezích. V prvních letech po svém obrácení kladl velkou

*) Martinu Garciovi de Onaz r. 1532. Cartas I. 3.

**) Knížeti Askaniu Colonnovi, 20. dubna 1548. Cartas I. 42.

váhu na mrtvení těla; trápil je posty, bičováním a rouchy žíněnými; později při rostoucí práci a stěžující ji nemoci pochopil, že třeba míti větší ohledy ke svému „nevolníku“, jak tělo své nazýval, aby břímě práce sneslo; avšak vždy zacházel s ním, v pravém slova smyslu, jak s nevolníkem, nikdy nezanechal četných dobrovolných skutků pokání; do konce života dovoloval tělu jen tolik a v takové míře, v jaké větší čest a sláva Boží toho žádala.

Opatrnost mírnila a omezovala z popudu vlastního srdce útrapy, jež sobě působil. Tím více těšil se Ignác, když ho Bůh sám jimi navštěvoval, poněvadž neměl tehdy již pochybnosti, jde-li za vůlí vlastní, či spíše za vůlí Boží, a věrně i velmi blízko kráčel za vůdcem trpícím, za vůdcem upokořeným. V listě veliké dobrodějce řádu *) sám líčí důležitost, prospěch a úmysl Boží v sesílených utrpeních:

„Dověděl jsem se, že Bůh, Pán náš, navštívil Tě nemocemi těla a utrpeními duše. Proto, ne moha jinak, aspoň listem Tě navštívím a připomenou, že Prozřetelnost našeho nejmilejšího Otce a nejmoudřejšího Lékaře tak jedná s těmi, které velmi miluje. Čím spíše je po tom časném životě chce připustiti k účastenství ve věčné blaženosti, tím více je takovým utrpením očišťuje na tomto světě. Nechceť Bůh, abychom zde našli tělesného uspokojení a tak ke světu se vázali; a proto dodává osten svým vyvoleným, když nejen touhu po nebi v nich vzbuzuje, ale i utrpení sesílá. Utrpení rozmnožují velice slávu nám připravenou, jestli je přijímáme s trpělivostí a díkůčiněním, jak patří přijímati dary otcovské lásky,

*) Marii del Gesso. 20. ledna 1554. Cartas IV., 414.

od níž pocházejí tak bolesti, jak radosti. Je-li na tom světě jaká cesta, kterou bychom unikli utrpení a trápení srdce, jest to jen jedna: pečovat o úplnou shodu své vůle s vůlí Boží.“

Světec přiváděl přesně v soulad svou vůli s vůlí Boží a přijímal každé utrpení jako dar Boží, každé pronásledování svého tovaryšstva jako zvláštní, jemu Bohem prokázanou milost. „Na jaře,“ psal příteli,*) „ráčil mne Bůh, Pán náš, navštívití různými nemocemi; nechť Bůh používá nemoce i zdraví, života i smrti nás všech, poněvadž jak jedno, tak druhé se stejnou láskou na nás sesílá, a na nás jen záleží, abychom těch darů dobře užívali.“ Když došly smutné zprávy o hrozném pronásledování tovaryšstva v Saragosse, opět slova díky plynula mu z péra:**) „Uvážíme-li všecko zároveň, měli jsme zde nemalou příležitost vzdáti chválu Bohu, Pánu našemu, že nás navštívití ráčil.“

„Listy vaše poskytly nám nemalou příležitost chváliti Boha, Pána našeho, že uznal nás za hodny okusiti utrpení a kříže Jeho a zároveň popřál nám statečnosti a trpělivosti snášeti jej.“***) „Tehdy teprve“, říkával časem tovaryšům usmívaje se, „bál bych se o naše tovaryšstvo, kdyby pronásledování a utrpení se mu nedostávalo. Bylo by to znamením, že jsme zlenivěli v službě Páně, a že jak zlý duch, tak svět nám pozornosti nevěnují.“ Jest stálé, a po dnes věrně zachovávané podání mezi duchovními syny Ignácovými, že on

*) Alexiu Fontanovi 4. října 1559. Cartas IV. 558.

***) Mendozovi, úředníku v Saragosse. 26. listopadu 1555. Cartas VI. 743.

***) O. Al. Ramonovi, představenému v Saragosse. 26. listopadu 1555. Cartas VI. 744.

jim vyprosil od Boha, aby nikdy nezlenivěli přílišným, dlouho trvajícím, žádnou chmurou nezastíněným štěstím; že vždy, jestli ne v tom, to v jiném kraji aneb městě vydáni budou pronásledováni. Opravdu, dějiny půl čtvrtá století potvrzují úplně pobožné, duchu a naukám světce tak přiměřené podání.

Umrtnění jdoucí do nejskrytějších koutků srdce i duše poddávalo si všechny skutky, city, žádosti a myšlenky. Ignác byl od přírody neobyčejně živý. Citlivá jeho mysl za dřívějších vojenských dob snadno se rozněcovala a unášela. Později ctnost tak vševládně opanovala nad přirozenou letorou, že přátelé i lékaři považovali jej za flegmatika a jen tomu se divili, jak umí pojití pokoj jevíci se v postavě a v pohybech s rozhodností jevíci se ve skutcích. Sebe větší bolest, překážející v práci k větší cti a slávě Boží, ustupovala, když rozum vyřkl: „Bůh tak chce.“ Jednou v nemoci uvažoval Ignác, zdali a jaké neštěstí mohlo by ho zbaviti pokoje, založeného na pevném přesvědčení, že touží býti a činí co může, aby byl dobrým dítkem Božím, a že Bůh jej jako dítko opatruje. — „A kdyby,“ tázal se sebe sama, „řehole založená tolika trudy, působící již tolik ke cti a slávě Boží, náhle byla zrušena, v niveč se obrátila, zachoval bych pokoj srdce?“ A chvíli porozmýšlev sám na otázku odpověděl: „Jestli by jen nebyla zrušena mou vinou, pak, zdá se mi, že obrátiv mysl k Bohu, po čtvrt hodině upřímné modlitby vrátil bych se k úplnému pokoji: Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, budiž vždy a všudy jméno Jeho pochváleno.“

Tak dokonalé, rekovné ovládnání a stálé umrtnění všech žádostí, citů a tužeb nebylo by

možno, kdyby nedružila se k němu každým krokem rovně dokonalá pokora, která splývala v milou očím Božím jednotu. „Nic nepostavíte trvalého a dobrého,“ napomínával řeholní tovaryše, když je vysílal do práce na vinici Páně, „nebudete-li stavěti na základě pokory.“ Jako všeobecnou, dlouhou zkušeností potvrzenou zásadu opakoval: „Tam se nám lépe dařívá, kam jsme došli cestou pokory a začínáme práci bez velikého rozruchu a pomalu ji rozvíjíme.“ Užívaje této zásady, doporučoval s takovým důrazem sv. Františku Xaverovi i Rodriguezovi, když vysílal je do Indie a Portugalska, Salmeronovi a Brouctovi před irskou výpravou, Laynezovi jdoucímu na sněm tridentský, jak vůbec všem tovaryšům v Německu, ve Vlašsku, v Čechách, v Španělsku, aby práce začínali vyučováním dítek katechismu a přísluhováním nemocným v nemocnicích, aby se nestyděli sami choditi dům od domu a prositi o kousek chleba pro sebe a pro bídne, kteří sami žebrati se stydí aneb žebrati nemohou. Doporučoval tato upokořující zaměstnání slovem i písmem, a více vlastním příkladem; nevyhýbal se, maje tak četná a důležitá zaměstnání, nejnižším službám v domácí kuchyni a v nemocnicích; vykládal dítkám katechismus v kostelích a na ulicích.

Jasně poznání vlastní nicoty a stálá, dobrovolně přijímaná upokoření připravila Ignácovi cestu a zjednala mu dar hluboké pokory, jakou v takém stupni Bůh obdařil jen málo duší zvláště vyvolených. Po mnoho let před smrtí nezakusil nikdy ani nejmenšího pokušení ješitnosti, a sám se svěřil důvěrnému příteli, že jest to hřích, jehož se z milosti Boží nejméně leká.

„Připomínám si,“ vypravuje Ribadeneira, „slova, která mně jednou řekl: Budu prositi Pána

našeho, aby tělo mé po smrti hozeno bylo na hnojiště a by tam stalo se pastvou ptáků a psů; sám jsem hnojem, jaký zaslouženější trest potkal by mne za tolik hříchů? Pozoroval jsem též často, když v rozmluvě vzpomínáno o rozšíření aneb o užitku, jaký řehole naše přinesla, aneb o něčem podobném, co se chvály jeho týkalo, jak slzel a se styděl. Laynez slyšel od jednoho z našich, že Ignácovi dal Bůh archanděla za strážce.*) Když se ho přátelsky tázal, pravda-li to, nedostal od něho žádné odpovědi, jen se začervenal a v tváři změnil, tak se zastyděl a ulekl, jako — dle slov Laynezových — by se ulekla počestná paná, když se z nenadání vidí před neznámým mužem. Často též stalo se, že otázan byv na věci, které s chválou jeho spojeny byly, nejinak než ruměncem a mlčením odpovídal.“

„Slyšel jsem ho mluvit,“ pokračoval milující učedník a důvěrník světcův, „že ze všech domácích příklad a povzbuzení ke ctnosti bral, a že jen sám sobě se nelíbil. Kde věc zjevná a zřejmá nebyla, snadno na mínění jiných přistupoval. Přál si, aby všem byl na posměch, a kdyby mohl to učiniti, po čem toužil, rád by byl nahý, jenom blátem a neřádem pokrytý po ulicích chodil, aby ho všichni za šílence a blázna považovali.“

Ale tužby tyto mírnila láska a ohled na dobro bližních; aby jim užitečněji sloužil, bylo třeba dbáti zachování vlastní vážnosti. O věcech které se týkaly jeho samého, velmi zřídka mluvil a jen tehdy, když nějaká důležitá příčina toho žádala; by upokojil a potěšil ty, kteří v útra-

*) V životech svatých čteme nejednou, když došli jistého stupně dokonalosti, že Bůh jim dával strážce a ochránce z vyšších duchů nebeských. Tak čteme to na př. o sv. Františce Římské, bl. Petru Kanisiovi atd.

pách o radu ho žádali; by dodal odvahy bratřím a povzbudil je snášeti všelijaké obtíže; činíval to zřídka a pouze v prvních letech tovaryšstva, potom se pohřížoval v divné mlčení o sobě, s větší silou takto poučuje.“

Vnitřní pokora, která celý život pronikala, jevila se na venek, vábila mimovolně k Bohu skromností v pohybech, způsobech a celé postavě. Sv. Pavel napomínal a povzbuzoval první křesťany (k Filip. 4. 5.): „Mírnost vaše známa buď všem lidem; Pán blízko jest.“ Dle jeho vzoru opakoval Ignác učedníkům svým toto napomenutí i slovy a mnohem výmluvněji vlastním příkladem. Pamět na „blízkost,“ na stálou přítomnost Boží kázala mu vždy a všudy zachovávat se tak, jak se zachovává sluha v přítomnosti pánově. Rozumná horlivost o spásu duší lidských učila ho, že skromnost křesťanská nejednou účinněji k srdcím mluví, než sebe pěknější kázání. Řídě se tímto přesvědčením, sepsal světec pro řeholi svou řadu zvláštních pravidel „o skromnosti“, v nichž, jak lze právem říci, podal věrný popis vlastního způsobu jednání. Malicherné na pohled předpisy, které určovaly, jak držeti ruce, hlavu, kam oči při rozmluvě obracet, jak obyčejně spuštěné míti, jak mluvit a choditi; malicherné předpisy, ale kdo aspoň první kroky v životě duchovním učinil, ten ví dobře, kolik záleží od věrného zachování této „knihy dobrého křesťanského vychování,“ jak ji pěkně nazvali; od kolika pokušení a úpadků chrání; kolika nebezpečím cestu zavírá. Jistě není v posledních třech stoletích vynikajícího mistra života duchovního, jenž by si cele, aneb aspoň v zásadních rysech neosvojil „Pravidla o skromnosti,“ která Ignác sepsal, a nedoporučoval vřele

jejich přesné zachovávání všem, kdož touží kráčet drahou dokonalosti.

Nejednou lidé světští, po krátké rozmluvě s Ignácem, nemohli utajiti, jak mocně na ně působila jeho skromnost, viditelné znamení hluboké pokory, vytisknuté na jeho tváři, v každém pohybu. Pravda, že i každá rozmluva, kterou vedl, měla jeden cíl: čest a slávu Boží a tím též prospěch duší. Jednomu otci, jenž si stěžoval mu, že ho stále navštěvují různí hosté a čas i pokoj myslí svými rozmluvami mu zabírají, dal následující užitečné pokyny: „Ty, kteří přicházejí k tobě, by žádali pomoci a duchovní útěchy, přijímej s velikou láskou. Ale napřed, když jdeš k nim ku bráně klášterní, vždy krátce pros Boha, aby ti dovolil pomoci této duši. Pak všechny myšlenky i slova tvá nechť směřují výhradně k duchovnímu prospěchu toho, jenž tě navštěvuje; a takto nejen sám škody na duši neutrpíš, ale naopak nemálo získáš. A byť bys se cítil méně s Bohem spojen, ne tak pokojný, jako dříve, neobávej se a netrap se, neuškodí ti roztržitost, kterou si's uhnal pracuje pro čest a slávu Boží. Ty pak, kteří by přicházeli a vypravovali ti novinky a nepotřebné klepy, hleď přivésti k rozmluvě o smrti, o oškliivosti hříchu, o urážce Boží, o soudě, o zpytování svědomí, o zpovědi atd.; a kolikrát se vrátí, i ty se vracej k té věci. Tak, kdo chce pro duši prospěch míti, vrátí se k tobě; kdo nechce, na pokoji tě nechá, více se nevrátí a nudit tě nebude.“

Vážná, plná prostoty, ale i svatého zápalu slova Ignácova šla přímo do srdce, krušila a měnila je. Ribadeneira tvrdí: „Mnoho příkladů bylo by lze uvésti na důkaz, jakou moc Bůh slovům jeho dával.“ Jenom jeden podáme dle

vypravování dlouholetého důvěrníka, jenž nejlépe obeznámen byl s životem Ignácovým :

Když v Římě nectní pomluvači tolik hanebných pomluv vrhli na světce a jeho tovaryše, uvěřil těm bajkám mezi jinými Jan Dominik de Cuppis, kardinál a děkan svatého kollegia, a varoval přítele a příbuzného svého Quirina Garzonia, aby s Ignácem žádnou měrou neobcoval, neboť jest prý to člověk zlý a nebezpečný, jenž naň uvalí největší neštěstí. Quirin, veliký dobrodinec a přívrženec tovaryšstva a Ignácův, pokoušel se ho hájiti, ubezpečoval, že důkladně a dlouho pozoroval jeho způsob života a toliko velké povzbuzení si odnášel.

„Velice se klameš,“ odvětil kardinál, a „nedivím se tomu; neslyšel jsi ovšem všeho, co mně donášejí o těch lidech; zdánlivě jsou pobožní, ale vlastně skutky svými proti pravdě bojují. Snadno utéci před vlkem, když jako vlk se ukazuje; ale když vlk obleče ovčí kůži, pak těžko ho poznati, těžko před ním utéci.“

Pomaten a zastrášen těmi slovy přišel věrný přítel k Ignácovi. Vše mu vyložil a tázal se, co dále činiti. Světec poslouchaje vypravování, neztratil ani na chvíli obvyklého klidu a pokoje, řka: „Buď pokojný, kardinál bludné mínění, pojaté v nejlepším úmyslu, plynoucí z neznalosti věcí, nechá hned, jakmile o pravdě se doví, a nevoli svou k nám změní v stálou přízeň. Ne en on sám tak soudí, a není to jeho vina, ale těch, kteří vedeni nepřátelstvím, aneb snad horlivostí, ovšem nerozumnou, o čest a slávu Boží, rozšiřují takové pověsti. Pomodlíme se; v mlčení a v naději v pomoc Boží bude síla naše, my budeme mlčeti a Bůh sám za nás promluví.“

Zatím vystupoval kardinál před Quirinem dále proti Ignácovi a opakoval stále s větším důrazem dříve vyřknuté příhany. Quirin vida, že sám marně se snaží osočeného hájiti, prosil kardinála, aby důkladně celou záležitost prozkoumal a promluvil někdy s Ignácem samým, neboť, jak právem namítal nesluší se člověku rozumnému někoho zavrhovati, pokud ho nevyslyší, když neví, zdali a jaké důvody ke své obraně podá. „Po slechnu ho rád,“ odvětil kardinál, „a tak s ním naložím, jak toho zasluhuje“. Skutečně přišel Ignác v ustanovený den ke kardinálovi a skoro dvě hodiny s ním rozmlouval soukromě. A taková moc Ducha svatého byla v jeho slovech, taková síla a jasnost, že kardinál úplně překonán, k nohám mu padl, o odpuštění prosil, a pak s velikou laskavostí a dobrotou ke dveřím doprovodil; od tud stal se nejvěrnějším přítelem řehole a pravidelně co týden posílal jistou almužnu z chleba a vína.

Světec mluvil vždy krátce, jadrně, s velikým klidem, nezabíral více věcí, ale až odbyl jednu, přecházel k druhé. Pro srdce ztrápená, stísněná nepokojem bylo slovo jeho opravdovým olejem, hojícím rány a mírnícím bolest. „Znám jednoho,“ vypravuje opět Ribadeneira, „žijícího ještě v tovaryšstvu, jenž přišel k Ignácovi tak bojácný, ztrápený a stísněný, že se nemohl nijak upokojiti. Sotva duši světci otevřel, na jedno slovo jeho ona veliká bouře se utišila a po dnes jest osvobozen od těch utrpení a pokušení. Znám i druhého, taktéž ještě žijícího jehož tak strašná a divná bázeň ovládla, že i vlastního stínu se lekal. Několika slovy osvobodil ho Ignác jednou pro vždy od této bázně a dřívější pokoj do srdce se vrátil.“

Důkladný obraz lásky k bližnímu, která oživovala srdce sluny Božího, musil by ovšem obsahovati celý jeho život od první chvíle, kdy v Loyole, kdy později v Manrese důkladněji poznal neskončenou cenu duší, krví Kristovou vykoupených. Miloval bližního celým vroucím srdcem, a ničeho nelitoval, aby mu otevřel cestu, která vede do věčné blaženosti, aby mu dal poznati poklady lásky Boží, která jemu samému zemi v nebe změnila. Láska Boží, vrchol ctností vznešené budovy dokonalosti, nejpěknější perla v bohaté koruně, byla nejmocnějším ostnem ke všemu, co pěkné, vznešené, Bohu milé; byla sladkostí ve všech utrpeních, závdavkem a zabezpečením věčné odměny. Ignác byl na sebe velmi přísný, tuze pokorný a velmi skromný; měl pro všechny lidi srdce do kořán otevřené, sdílel jejich potřeby a nesmírně mnoho pro duše pracoval; bylť těsně spojen se zřídlem všelikého dobra a všeliké ctnosti, s Bohem svým a Tvůrcem, s Ukřižovaným pro duše lidské, s nebeským svým Vůdcem.

Kdo koho vřele miluje, ten touží co nejčastěji a co nejdéle s ním meškati; opravdu, rozmluva s Bohem v modlitbě byla Ignácovi slastí života, nejmocnější posilou v pracích, největší a nejúčinnější útěchou v protivenstvích. Každou hodinu odtrhoval se na chvíli i od nejdůležitějšího zaměstnání, aby pohlédl do svého svědomí, přísně s ním účtoval a odprosil Boha za možné poklesky. Když si v pokoře své připomínal zvláště viny svého mládí, zaléval se hořkými slzami a prosil Boha, aby za trest ujal něco z hojných, srdce přeplňujících útěch, aby tak lépe se přesvědčil o své nicotě a zlobě. „Ale Pán,“ jak sám o tom mluvil, „tak milostivě i milosrdně se mnou zachází, že čím nehodnějším se cítím Jeho milostí, tím

hojněji vylévá na mne poklady nebeských slastí.“ Když mu někdy vzpomínali o neobyčejných milostech, jakých zakoušel v modlitbě, o zvláštním daru rozmluvy s Bohem, klopil oči a odpovídal, stydě se: „Pro velikou mou slabost popřál mi Pán toho daru; viděť, že teď již ničeho nejsem schopen, a kdybych se nemohl náležitě modliti, překážel bych jen v tovaryšstvu.“

Jaký to byl dar a jak blízko dovoloval Bůh sluhovi svému přibližovati se, ukazovalo se zřejmě, když sloužil mši svatou. Tvář jeho svítila tehdy jakýms nebeským ohněm, srdce jakoby se neslo k Bohu, jež držel v rukách; slzy do očí se tlačící, třebaš úsilně zadržované, prozrazovaly vřelé city duše. Občas tyto city tak mocně se hlásily, že připravily Světci nemoc aneb chvilkovou mdlobu. S podobnou, aspoň pokud vně se jevila, vroucností ducha modlil se hodinky kněžské. Často hojnost slz tlumila slova a nutila ho, přerušiti žalmy; nejednou minula dlouhá doba, než Ignác strásl se sebe poněkud aspoň přílišnou nebeskou radost, a žalm dokončil. Slzy hojně roněné seslabily posléze zrak tak, že cokoli čísti stávalo se světci obtížným a proto dovolil mu svatý Otec, aby nějaký čas místo brevíře jiné modlitby konal.

Nejen při mši svaté, při delších rozjímáních, při kněžských hodinkách plál v srdci vnitřní žár lásky povznášející duši, ale oslabující tělo; v každé, sebe kratší modlitbě srdce jeho bývalo hned při Tvůrci, zapomínajíc na vše, co pozemského; když před jídlem stůl žehnal, když po jídle děkoval za dary od prozřetelnosti Boží obdržené, když práci nějakou střelnou modlitbou začínal aneb končil, tu myšlenky jeho a city hned se k Bohu povznášely, jak by na něho tváří v tvář patřil. Bratří řeholní nejednou slyšeli, jak přecházeje

z jednoho místa na druhé šeptal se zářivým zrakem: „Po čem, ó Pane, kromě tebe toužím, aneb toužiti mohu?“ Když jindy viděli na jeho tváři zvláštní radost a jakby jasnost nějakou z ní plynoucí, říkali si: „Otec náš z modlitby se vrací; nemůže zadržeti radosti, která duši přeplňuje, že na rozmluvu s Bohem může jíti.“

Mnoho jiných tovaryšů, zvláště Laynez hleděl, aby co nejčastěji uviděl světce, když se modlil, poněvadž samotný pohled v něm zapaloval pobožné city a k pobožnosti povzbuzoval. Nakreslil obrázek mistra svého, v modlitbě pohříženého, následovně: „Často modlil se na terasse, kde bez překážky mohl k nebi patřiti. Napřed stál chvíli bez pohybu s očima utkvělými v obloze nebeské; potom klekal a Bohu čest vzdával, pak pro neduživost sedal s holou hlavou na nízké lavičce a hned slze z očí mu plynuly, tiše, pokojně, bez lkání, bez pohybu těla. Žádný, z jakékoliv příčiny povstalý hluk, žádná roztržitost, která na oči se namanula, jestli bez jeho viny se přihodila, nepřekážely mu ani na chvíli v modlitbě; nejtišší však šepot, jestli se mu před tím přihodil, odvracel mysl od Boha. Tak nikoliv vnější roztržitost, ale vnitřní vina kazila modlitbu.“

Proti roztržitostem bojoval s hrdinností, připomínající rekonné boje dávných poustevníků. Když jednou v pokoji svém se modlil, přišel frater a několikrát na dvéře klepal. Světec domníval se, že se jedná snad o pilnou a důležitou věc, přerušil modlitbu, otevřel dvéře a tázal se fratera, s čím přichází v neobvyklý čas. „Otče,“ odvětil tento, „máš listy, které Ti právě přinesli z rodného kraje, od příbuzných.“ Ignác vzal listy, neřekl slova, a vhodil je neotevřené, nepřečtené v hořící v krbě oheň. „Nechtěl jsem a nemohl jsem do-

voliti,“ tak později jednání toto ospravedlňoval, „aby pozemské myšlenky a city do duše se vkradly a překážely jí v nejdůležitější věci, v obcování s Bohem. Tolik let jsem opustil příbuzné pro Boha. Kdybych teď byl listy od nich četl, vrátil bych se myslí k nim, srdce znepokojilo by se jejich starostmi a žalostmi, a méně by bylo způsobilé hledati jediné a s napjetím všech sil cti a slávy Boží. Kdo jednou šel za Kristem, tomu není dovoleno zpět se ohlížeti. Kdo s nejvyšším králem rozmlouvá, tomu nelze zároveň ucho nastavovati na to, co mu šeptají jeho sluhové.“

Z pravidel světcem napsaných, z jeho listů a napomenutí viděti, jak nesmírnou váhu kladl na upřímnou, vroucí modlitbu. Avšak z druhé strany připomínal s důrazem, že i modlitba, třebaš její cena a prospěch pro duše jest tak veliká, není nikterak posledním cílem života, ale jen mocným prostředkem v službě Boží; že by se tedy mýlil velice, kdo by, sveden slastí pocítěnou v modlitbě, zapomínal pro ni jiných svých povinností; že zřejmě zle by se modlil, a jen sebe sama by klamal, kdoby s modlitbou nespojoval žádného mrtvení smyslů, vůle, rozumu. Když jednou tovaryš jeden chválil nějakého řeholníka, rka: „Jest mužem veliké modlitby“, Ignác změnil výraz na jiný, jenž důkladněji základní ctnost označil: „Jest mužem velikého mrtvení.“ Jako všeobecnou zásadu pro řeholi určil:*) „Přáním naším jest, aby všichni členové tovaryšstva našeho takovým duchem byli oživeni, že by ne menší, pokud možno, pobožnosti cítili v jakémkoli zaměstnání nařízeném láskou a poslušností, než v modlitbě a rozjímání; poněvadž všecko činiti povinni jenom v lásce a službě

*) O. Urbanu Fernandezovi, 1. června 1551.

Boha, Pána našeho.“ Každé zaměstnání pro čest a slávu Boží, s myšlenkou o Bohu vykonané jest modlitba v pravém slova smyslu. *) „Učedníci naši při práci i učení mohou mysl k Bohu povznášeti, a všechna jejich zaměstnání, když je obrátí k službě Boží, budou modlitbou. Třeba na to pamatovati všem členům tovaryšstva, kterým práce láskou nařízené nedovolují delší modlitby. Necht se nedomnívají, že se Bohu méně líbí, když se věnují těm pracím, než kdyby se věnovali modlitbě.“

Pamatoval na to předně světec sám, a pamatuje na tu pravdu čerpal útěchu v tolika rozličných zaměstnáních; těžko pochopiti, jak jim síly jednoho člověka odolati dovedly. Jestli odolaly, to právě proto, že všechna zaměstnání byla stálou modlitbou, splývala v překrásný chvalo zpěv ke cti Boží; že každá myšlenka, cit, pohyb Ignácův směřovaly přímo, neodbočující ani na pravo, ani na levo, k vytknutému cíli, vyslovenému v jeho válečném hesle: „Všecko k větší cti a slávě Boží!“ Všecko mu sloužilo k větší cti a slávě Boží, vše, co zpozoroval, slyšel, cítil, vedlo srdce i mysl k Bohu, a tím měnilo se v nejčistější zlato modlitby. Krása přírody zdvihala mu závoj nekonečné krásy Tvůrce; hvězdnaté nebe, na něž tak rád patřil, mluvilo mu o moci, o všemohoucnosti Toho, jenž je slovem svým učinil; poklady dobroty, milosrdenství, skryté v srdcích lidských, pobízely k chvále milosrdného Pána, jenž ráčil tyto jiskry vzbuditi a roznítiti

Stále Bohem zaujaté srdce tesknilo po dokonalejším spojení se s předmětem lásky, po patření na nebeskou jasnost, jejíž několik paprsků, pokud je oko lidské v tom životě snéstí může,

*) O. Kašparu Barceovi. 24. prosince 1558.

naplňovalo duši takovou nadzemskou jasností a radostí. Kdy, tázal se slze, dovolíš mi, ó Bože, jediné dobro a láska má, přijíti k Tobě? Se sv. Pavlem opakoval: „Kdo mne vysvobodí z těla smrtelného tohoto? Žádost mám, rozdělen býti a býti s Kristem.“ (K Řím. 7, 24. K Filip. 1, 23.) Žádost byla tak vřelá a srdečná, že kolikrát pomýšlel o šťastné chvíli, kdy konečně zemi opustí a Boha uzří, oplýval slzami, důkazy to vnitřní radosti. Pro větší čest a slávu Boží byl hotov vše, ano vlastní duši obětovat; sám jednou řekl, následuje velikého apoštola národů, kdyby Bůh dal mu voliti: hned umřítí se zabezpečením spásy věčné, anebo déle žíti a tak ještě mnoho ke cti a slávě Boží vykonati, třeba bez toho ujištění, že by neváhal ani chvíli a vyvolil by déle žíti a pracovati. Byl, a za největší štěstí považoval, že mohl býti, dle vlastních slov, nevolníkem zaprodaným na věčnou službu Boha svého a Pána; ale právě proto, že byl dobrým a věrným sluhou, tím živější byla, třeba rozumem řízená, hrdinským násilím vůle mírněná žádost uslyšeti požehnané pozvání: „Pojď, sluho dobrý a věrný!“

Úloha, kterou Bůh Ignácovi svěřil, byla již vykonána; úmysly maureské se proměnily ve skutek; četný a udatný šik tovaryšů Ježíšových, který světec uvedl v život, hájil vítězně ohrožené hranice království Kristova, rozšiřoval je ve všech částech světa, a sám den ze dne rostl počtem i silou. Děkoval Bohu v pokoře, že nad všeliká možná očekávání lidská dovolil zrnku horčičnému vyrůst v tak pěkný strom, jenž chránil stínem svým tolik duší nesmrtelných; velebě Pána za neskončené milosrdenství Jeho, mohl teď Ignác volati a celým srdcem se Simeonem volal: „Propust', Pane, služebníka svého v pokoji!“ Bůh vyslyšel

posléze pokornou a tak vroucí prosbu a vojína svého z pole vítězného boje pro odměnu odvolal.

XII.

Smrt blahoslavená. Sláva na zemi i v nebi.

Přinucen zjevnou vůlí Boží, přijal Ignác úřad generála řehole, již založil; ale byl to pro něho velmi těžký kříž. V pokoře své byl přesvědčen, že nevyhovuje obtížné úloze, že jiný na jeho místě vyplnil by ji s mnohem větším prospěchem a slávou Boží. Myšlenka tato nedávala mu pokoje. Když rád po novém potvrzení Juliem III. mocněji byl upevněn v základech svých a již skoro na celém světě kořeny pustil, zdálo se světcům, že přece ukojí dávnou touhu, do jiných, hodnějších rukou složití moc sobě svěřenou, a sám se uchýliti do tichého nějakého koutka, kde by neznám, bez překážky jedině s Bohem rozmlouval, na duši svou myslil. Za tím účelem svolal koncem r. 1550 vážnější a starší otce ze všech řeholních provincií do Říma a před nimi četl následující prohlášení, dané 30. ledna 1551:

„Před Tvůrcem a Pánem svým, jenž mne kdysi bude souditi pro celou věčnost, dle pravdy a bez zmatku povím, jak dalece cítím a rozumím, co jsem ustanovil k větší cti a slávě božské Velebnosti, po mnohoměsíční a mnoholeté úvaze a rozmyslu s úplným vnitřním i vnějším pokojem.“

„Přihlížeje k četným svým hříchům, křehkostem a tolika slabostem duše i těla, přišel jsem mnohdy k úplnému přesvědčení, že se mi nedostává jaksi v míře neskončené síly, bych nesl

břímě, které nyní snáším z rozkazu tovaryšstva při jeho správě. Proto prahnu v Pánu našem, aby věc ta zrale uvážena byla, někdo jiný volen byl, jenž by lépe, aneb aspoň ne tak zle spravoval tovaryšstvo, a jemu úřad ten svěřen byl. A nejen to jest mým přáním, ale míním dále. na dostatečných důvodech se opíraje, že sluší břímě to vložiti nejen na takového, jenž ho lépe, aneb ne tak zle ponese, ale i na takového, jenž tak jako já mu odolá. Uváživ to vše, skládám svůj úřad a vzdávám se ho bez výhrady a výjimky ve jménu Otce i Syna i Duchu svatého, jednoho Boha, Tvůrce svého; a prosím i žádám v Pánu našem z celé duše jak professy, tak i všecky, které professové k poradě pozvati chtějí, aby přijali toto mé zřeknutí, ospravedlněné před božskou Velebností.“

Shromáždění divili se a chválili Boha, že jim dal představeného, tak proniknutého duchem pokory; aby vyhověli jeho žádosti, radili se o předloženém prohlášení, ale, jak snadno se dalo předvídati, prohlásili jednomyslně, že svědomí jim nedovoluje tentokrate vyplniti žádost tvůrce tovaryšstva, pravdivého otce svých duší. Ignác přesvědčil se, že učiněné usnesení ničím nezlomí, a proto ustoupil od své žádosti. Později choval nějaký čas tajnou naději, že vloží správu tovaryšstva do rukou Xaverových, jež z Asie odvolal; ale smutná zpráva o smrti svatého apoštola, zničila v zárodku i tyto plány. Nezbyvalo leč podrobiti se výslovné vůli Boží a čekati, až Pán sám ho vysvoboditi ráčí z místa, jež zastával. Vždy častější, těžší, vždy delší strasti a nemoci zvěstovaly blízký příchod toho Božího rozkazu; Ignác očekával ho s toužebností, na cestu jsa připraven.

Jaro i léto r. 1556 bylo těžké pro Řím. Válka právě vypovězená mezi králem španělským Filipem II. a papežem Pavlem IV. přivedla do věčného města množství najatých vojáků, svévolných, bez kázně, kteří stálým hlukem plnili ulice a nejednou se dopouštěli trestuhodných činů. Pohled ten bolel velice Ignáce a tak škodlivě působil na jeho zdraví, že lékaři žádali, aby na nějaký čas se z Říma vzdálil a za městskou zdí ve vesnickém domku volněji dýchal. Světec uposlechnul této rady v druhé polovici července. Ale po několika dnech slabosti, místo aby jí ubylo, tak přibylo, že opět sami lékaři uznali za potřebné nemocného převézt zpět do Říma. Smutné po lidsku, ale nebeské útěchy a poučení plné události následujících dnů vypravuje po mnoho let nerozlučný tovaryš a sekretář Ignácův, očitý svědek svatého jeho života a svaté smrti, O. Jan Polanco:*)

„V domě měli jsme mnoho nemocných, mezi jinými O. Layneza a Jana de Mendoza a ještě několik vážených kněží. Otec náš postonával; po čtyři neb pět dní měl lehkou horečku, ani jsme dobře nevěděli, jestli již neokřál. Cítil se však velmi sezláblý, jako nejednou jindy. Ve středu (29. července) zavolal mne k sobě a kázal pozvati Dra Torresa, aby ho léčil jako jiné nemocné; zdálo se jeho nemoc lehká a proto se nevelmi s ním zabýval. Rozkaz jsem hned vyplnil. Též jiný lékař, pan Alexander, veliký náš přítel, každý den ho navštěvoval.“

„Následujícího čtvrtku opět mne zavolal okolo dvacáté hodiny (naší čtvrté hodiny odpoledne), kázal odejít bratru ošetřujícímu, a řekl: Dobře

*) Okružník rozeslaný celému řádu hned po smrti Ignácově. Cartas VI. str. 860. n.

bys učinil, kdybys hned šel do papežského dvoru a podal zprávu Jeho Svatosti, v jak nebezpečném stavě se nalézám, bez naděje života časného, i abys v mém jménu poprosil pokorně o požehnání pro mne i pro O. Layneza, jenž též nebezpečně jest nemocen. Pověz, jestli Bůh Pán náš udělí mi milost a vezme mne do nebe, že se tam modliti budu za Jeho Svatost, tak jak zde na zemi každého dne jsem se modlil.“

„Na to jsem odpověděl: Otče, lékaři míní, že nemoc tvá není nijak nebezpečna, a já ze své strany doufám, že Bůh nám Tebe zachová ještě několik let ke své službě. Opravdu je ti tak zle?“

„Tak zle,“ odvětil, „že mi nic nezbyvá, leč jen Bohu ducha oddati.“

„Přece jevil jsem naději a opravdu jsem jí netratil, že Bůh nám ho ještě zachová. Tázal jsem se, nemohl-li bych čekati do pátku, poněvadž jsem měl ještě odeslati pilné listy do Španělska kurýrem janovským, který téhož večera odjížděl. Odpověděl: Raději bych dnes, než zítra; vůbec čím rychleji, tím lépe. Ostatně čiň, co za nejlepší uznáš; ve všem úplně na tebe spoléhám.“

„Toužil jsem dověděti se, co soudí lékaři o stavě jeho zdraví, abych na jejich mínění se odvolal před papežem. Ještě téhož večera prosil jsem prvního z nich, p. Alexandra, aby mi otevřeně řekl, co soudí; přiznal jsem se ze své strany k tomu, co vzkázal papeži. Odvětil mi: Dnes nemohu nic určitého pověděti; zítra uvidíme.“

„Poněvadž Otec náš spustil se na mne a ponechal mi na vůli, co mám činiti, zdálo se mi, soudě po lidsku, že mohu čekati do pátku, abych se dověděl napřed mínění lékařů. Téhož čtvrtku, okolo hodiny první (osmé večer) byli jsme přítomni O. Krištof Madrid a já při večeři Otce

našeho; jedl jak obyčejně a rozmlouval s námi, tak že jsem šel spokojen na odpočinek, nemysle ani o možném nějakém nebezpečí. Ráno o východě slunce našli jsme Otce našeho umírajícího.

Běžel jsem k sv. Petru. Papež jevil veliký žal, dal požehnání a jaké jen mohl dáti důkazy lásky. Dvě hodiny po východě slunce u přítomnosti O. Madrida a Ondřeje de Frusis Otec náš tiše, bez obtíží oddal duši svému Tvůrci a Pánu.“

„Smrt ta šťastná, neb smrt opravdu svatá, udála se mezi pátou a šestou ráno. Až do půlnoci modlil se Ignác polohlasitě, později bylo slyšeti toliko od času do času lehké povzdechy: „Ó Bože!“ Na úsvitě chtěli mu ještě podati občerstvující jakýs nápoj, ale Ignác dal lehkým pokynem znamení, že nechce píti a zašeptal: „Již není kdy!“ Věděl on dobře o rychle se blížící smrti, dlouhý čas napřed předpovídal ji prorockým duchem, ale „taková byla pokora svatého toho starce,“ píše dále O. Polanco ve zprávě, „že nechtěl nás svolati, aby nám udělil požehnání, nechtěl ustanoviti svého nástupce aneb aspoň zástupce až do volby nového generála, nevybízel k věrnému zachování pravidel řeholních, slovem nic a nic v tom ohledě neučinil, třebaš jinak jednaje, mohl by se odvolati na příklad nejednoho sluhy Božího. Tak pokorně smýšlel sám o sobě; tak toužil, aby tovaryšstvo v nikoho jiného důvěry neskládalo, jedině v Boha, že toužil překročiti z tohoto do lepšího života, jako všichni jiní. Vyprosil si též asi tu milost u Boha, Pána našeho, jehož slávy jedině hledal, že jak v životě ukrýval tajené dary Boží, tak i v smrti ukrýti je dovedl, vyjma některé, které Bůh odkryl k všeobecnému povzbuzení.“

„Sotva Otec náš zemi opustil, uznali jsme za vhodné, tělo balsamovati, aby zachováno bylo potomkům. Pohřeb odložili jsme na sobotu po nešporách. Velmi mnoho pobožných sešlo se u těla a modlili se při něm s velikou pobožností, třebaž jsme ho nechali v pokoji, kde zemřel. Jedni líbali mu ruce, jiní nohy, jiní kladli růžence na jeho tělo: nemálo trudu žádalo, ubrániti se těm, kteří chtěli na památku vzíti kousek jeho šatu aneb jiných věcí, jichž užíval. Několik malířů načrtlo jeho podobiznu, k čemuž za života nikdy nepřivoli, ač mnozí o to prosili.“

„Vykopali jsme malý hrob ve veliké kapli našeho kostela, na straně evangelní, a tam vložili jsme tělo Otce našeho v rakvi zavřené; nad hrobem položili jsme veliký kámen, ježž dle potřeby lze zdvihnouti. Pochválen buď Bůh, Pán náš, moc naše a naděje naše! Po tři dny sloužili jsme všichni mše svaté za Otce našeho; mnozí cítili neméně srdečné pobožnosti, když sebe samy doporučovali jeho přímluvě, jako když jej doporučovali Bohu, Pánu našemu.“

V samém Římě mluveno všeobecně: „Světcec umřel! Světcec umřel!“ Slova vycházela z úst nejen duchovních synů Ignácových, ale i těch, kteří blíže nahlédli do srdce, tak věrně představujícího vlastnosti srdce Božího; ale též těch, kteří za živa ho neznali, leda z daleké pověsti, a teprve teď, když divnou mocí náhle se jim oči otevřely, pochopili, zrozuměli, jak velikého sluhu Božího tolik let měli mezi sebou. V srdcích řeholních bratří světcových bojovaly odporující sobě city; z jedné strany svírala je bolest nad ztrátou takového mistra a Otce, z druhé strany nemohli se ubrániti nadpozemské radosti, že statečný voják došel odměny za své trudy a boje, a že dostali v nebi

tak mocného orodovníka. „Když došla zpráva o smrti Otce našeho Ignáce,“ psal jeden z nich sekretáři řádu,*) „nevěděl jsem, mám-li se rmoutiti nad odchodem tak dobrého Otce, aneb se radovati pro tolik jiných důvodů, které se mi živě představovaly; posléze převážila velmi mocná, vnitřní radost. Totéž pozoroval jsem na bratru našem Janu Ignáci. Druhého dne sloužil jsem smuteční mši sv.; když jsem přistoupil k oltáři, zdálo se mi, jakobych slyšel nějaký hlas, jenž mi pravil, že je to zbytečné; i v jiných modlitbách nelze mi jaksi modliti se za duši Otce Ignáce, ale mimovolně se mi tlačí do úst slova: „Otče Ignáci, oroduj za nás!“

„Smrt blahoslaveného Otce našeho,“ psal milovaný chovanec světcův, O. Ribadeneira,**) „nám velikou bolest přinesla, ale jemu velikou radost a slávu. Můžeš mysliti, co se dělo v srdci mém, když zpráva ta mne došla, jaký strašný bol mne sklíčil; ale konečně, když jsem pozdvihl oči k Otci svému, pro něhož jsem plakal, a od něho přenesl se myslí k Prozřetelnosti Boží, v kterou on zrak upíral, útěcha do srdce splynula; stalof se mi jasným, že hlavním základem tovaryšstva Ježíšova nebyl Ignác, ale sám Kristus, jenž vyvolil tohoto sluhu svého, kázal mu postaviti ten dům, a jsa všemohoucím, nám na jeho místo dá jiné, kteří byť nebyli Ignáci, budou takoví, jakých nám nyní třeba. Těší mne též naděje, kterou svatý, blahoslavený náš Otec stále choval, že po jeho smrti tovaryšstvo sesílí a roznítí se ještě vroucnější láskou nejvyššího dobra. Ze své strany ne-

*) O. Fulviuš Androcio. O. Polancovi. Cartas VI. dodatek I. č. 68

***) O. Polankovi. 2. září 1556. Cartas VI. dodatek I. č. 6.

pochybuji nikterak, že jak nám Bůh dal Ignáce, aby nám byl příkladem, tak ho nám vzal, aby za nás orodoval.“

Tytéž myšlenky, tytéž city opakují se v listech nejznamenitějších současných osobností. Kardinál Polo dodával ducha sobě samému i nejbližším duchovním synům světcovým. potěšující jistotou, že Ignác „úžeji teď spojen s tím, jenž jest zřídlem všeliké milosti, účinněji než kdy jindy bude nám pomáhati v službě Boží.“

Král portugalský Jan III. chválil vědomosti a veliký příklad ctností, jimiž Ignác tak stkvěle zemi ozářil. Místokrál sicilský, Jan de Vega, psal dojat: „Neskončené díky buďtež složeny Pánu našemu, že zavolati ráčil k sobě sluhu svého ve chvíli, kterou sám za vhodnou uznal. Zanechal zde takové pomníky své svatosti a dobroty, že jich nezničí ani čas, ani bouře, ani voda, jako ničí v očích našich pomníky postavené rukou pozemské marnosti z pýchy. Patřím v myslí na vítězoslávu, s jakou v nebi přijali toho, jenž nesl s sebou tolik vítězství, tolik bitev vyhraných ve válkách proti lidem neznámým, barbarským, neznajícím světla pravdy, víry, pokud jim svatý tento vůdce a jeho vojíni neotevřeli cesty k pravdě. Korouhev jeho vztyčena v nebi mezi prapory sv. Dominika, sv. Františka a všech těch svatých, kterým Bůh dal milost vítěziti nad bídami a pokušeními tohoto světa, kteří tolik duší vysvobodili od záhuby pekelné! Toť veliká útěcha a veliká posila v bolesti naší, třeba slušné a veliké pro tuto ztrátu. Jest nám útěchou a jistou nadějí, že s nebe mnohem účinněji pomáhati bude svému řádu a všem, kteří ho znali, kteří znali a ctili svatý jeho život.“*)

*) Cartas VI. Dodatek I. č. 7. 8. 10.

Naděje nebyla marná. Bůh sám od první chvíle, kdy světec pozemskou pouť dokonil, k ní oprávnil zázračnými znaky své všemohoucnosti. Téhož dne, kdy Ignác v skromné své celle na smrt se připravoval, ležel v jiné celle O. Laynez, taktéž těžce nemocen, očekávaje každé chvíle smrti. Ale tovaryši, kterým utkvělo živě v paměti, že Ignác vícekrát o Laynezovi mluvil, jako o svém nástupci v úřadě generála, nepochybovali, ač skutečnost tomu nenasvědčovala, že slova ta se vyplní, a tedy nemocný brzy se pozdraví. Opravdu hodina smrti Ignácovy byla hodinou uzdravení jeho nástupce; udivení lékaři, kteří nemocnému jistou smrt předpovídali, měli jen jedno vysvětlení obratu věcí, dle lidského vědění nepochopitelného: „Světec to učinil“.

Za první u Boha vyprošenou milostí následovaly mnohé jiné pro tělo i duši. Životopisci světcevi podávají nám dlouhou řadu zázraků, které se staly na jeho přímluvu hned v prvních dnech po smrti; vypravují dopodrobna dle přísežně stvrzených výpovědí, jak smrt svou oznámil jisté pobožné ženě v Bologni zázračně se jí zjevit; jak v Římě vyléčil malé děvče, které se dotklo nábožně jeho mrtvoly, atd. A zázraky neomezovaly se pouze na první dny aneb měsíce po smrti světce, na Řím, Itálii, na místa a kraje, ve kterých za živa osobně přebýval. Jeden dávný životopisec Ignácův, O. Daniel Bartoli, vylíčil obšírně ve zvláštní knize sto událostí, v nichž dle pravidel nejprísnější kritiky ukázala se skutečně zázračná pomoc světce; sto událostí vylíčil, ne proto, že by jich více nebylo, ale poněvadž bylo třeba těmto, něco jednotvárným popisům, meze položit. Daleko více zázraků sebrali Bollandisté z různých krajin a částí světa. Avšak i jim bylo

se omeziti na jisté, skromné části zaslaných zpráv. O Polsku, Litvě a Německu nalézáme následující krátkou, ale v stručnosti výmluvnou zmínku: „Tyto provincie zaslaly nám dlouhý seznam podivuhodných, zázračných milostí pro tělo i duši, vyprošených prostřednictvím Ignácovým; ale nechť nám odpustí, že jich zde neuvádíme; nebylo by konce, kdybychom o všech psáti chtěli.“

Nemenším důkazem, jak milým Tvůrci svému byl Ignác, a kolik znamenala a znamená jeho přímůva před trůnem Božím, jsou dějiny tovaryšstva, jež založil. Při smrti Ignácově, 16 let po prvním potvrzení tovaryšstva Ježíšova Pavlem III., dělilo se na dvanáct provincií, čítalo na sto klášterů a přes tisíc tovaryšů; bojovalo a trpělo pro Boha a víru v Portugalsku, Německu, Vlašsku a Sicilii, Francii, Španělsku, Indii, Brasilii, Ethiopii. Brzy, jak trefně se vyslovuje jeden protestantský spisovatel, nebylo skoro koutka na zemi, kam by nedošla „stráž církve katolické“; nejnebezpečnější pomocník Lutrův, Filip Melanchthon, volal s hrůzou na smrtelné posteli: „Co to znamená, veliký Bože, celý svět se plní Jesuity!“ Jak již za života Ignácova, tak i po jeho smrti práce řádem podnikané zplodily mu a plodí z jedné strany četné přátele a ctitele, z druhé strany úhlavní nepřátele, kteří se neštítí žádných prostředků, aby ho zničili. Světec předpověděl tato příští pronásledování, ano přiznal se, že sám se vroucně o to modlí, aby tovaryšstvo dle svého hesla, býti jak nejvíce podobnu svému Vůdci, šlo za ním vždy křížovou cestou upokoření a utrpení. Prosbu Bůh vyslyšel docela. Jednou se bouře tak silnou stala, že se zdálo, že tovaryšstvo zaniklo a že po velikém díle Ignácově zůstane toliko vzpomínka v dějinách. Papež Klement XIV. těžkými okolnostmi přinucen,

podepsal dekret, jímž zrušil řeholi; ale i tehdy Prozřetelnost Boží bděla; zachovala na bílé Rusi jádro příštích pluků, a po nemnoha letech povstal opět na rozkaz náměstků Kristových vyvolený houfec tovaryšů Ježíšových a s odkázanými Ignácem hesly a tradicemi válčí pod jeho praporem, pod jeho ochranou.

Svatý život sluhy Božího, ochrana, kterou s nebe rozvínoval nad svou řeholí, nad svými ctiteli, četné zázraky, které Bůh učinil na jeho přímluvu, nepřipustily pochybnosti, že statečný a věrný bojovník dostal od nebeského Vůdce věnec slávy. „Nic jiného nezbyvalo,“ jak zakončil kardinál Bellarmin řeč přednesenou ke cti Ignácově v ročnici jeho smrti, dne 31. července 1595, „jen aby církev slavným vysvědčením potvrdila rekovné ctnosti a vznešené skutky, kterými tolik zásluh si získal o blaho křesťanstva, aby sv. Stolica přiznala mu veřejnou čest Svatým patřící.“ Sotva Bellarmin slova tato vyřknul, povstal jeden z posluchačů, hodný syn sv. Filipa Neria, kardinál Baronius, a jak by v odpověď na právě učiněné vyzvání, vychvaloval ze své strany veliké ctnosti a zásluhy Ignácovy; pak žádal hlasitě, aby mu přinesli jeho obraz, sám ho nad hrobem zavěsil a vlastnoručně ovinul pěkným věncem ze věnovaných darů, které pobožní a vděční ctitelé složili. Oba kardinálové klekli před obrazem takto ověněným, a obrátili se ve společné, vřelé modlitbě k Ignácovi, kralujícímu v příbytcích Božích a prosili ho o ochranu pro sebe i celé křesťanstvo. Za hodnostáři církevními opakoval tu modlitbu četně shromážděný lid; z očí všech, jak vypravuje očitý svědek, vytryskly slzy, jež radost a vděčnost vyloudily.

Nepřipravený tento dojemný projev hluboké

úcty k sluhovi Božímu dvou kardinálů, jichž jména celý svět katolický s obdivem vyslovoval, urychlil dříve již podniknuté kroky k slavnému vřadění Ignáce do počtu svatých. Mocnáři katoličtí, biskupové, knížata, celé kraje i města, zakusivší v těžkých potřebách mocné ochrany Ignácovy, obraceli se s pokornou prosbou k Stolicí apoštolské, aby přispíšiti ráčila dávno očekávaný den a dovolila veřejně, před celou církví vyzváti toho, k němuž z hloubí vděčných srdcí vznášely se ode dávna vroucí díky, spojené s novými prosbami. Mezi jinými prosbu přednesli španělští králové, Filip II. a Filip III. v několika, vlastnoručně psaných listech; francouzští králové Jindřich IV. a Ludvík XIII.; císařovna Marie Rakouská; král polský Zikmund III.; Markéta, královna španělská. Papež Pavel V. vyhověl těmto slušným prosbám a po důkladném prozkoumání celého života sluhy Božího a četných zázraků, jimiž sám Bůh všemohoucí svatost jeho potvrdil, vřadil Ignáce do počtu blahoslavených, dne 27. července 1609. Třináct let později Řehoř XV., bývalý žák „německé“ kolleje, usnesl se, přistoupiti k slavné kanonisaci Ignáce (prohlášení za svatého), jež jako zakladatele této školy od dětství miloval a celým srdcem ctil.

V posledních odstavcích svého listu použil papež o Ignácovi slov mudrce o Josuovi, vůdci lidu vyvoleného (Sirach 46, 2): „Byl veliký podle jména svého, největší k zachování vyvolených Božích, aby vybojoval povstávající nepřátele, aby Israel došel dědictví“.

Smrt nedovolila Řehoři XV. dokončiti dílo začaté; zastoupil ho v tom jeho nástupce Urban VIII. Ohlásil dne 6. srpna 1623 bullu, která povznesla na oltáře Ignáce, zakladatele tovaryšstva Ježíšova,

a velikého jeho učedníka, apoštola Asie, Františka Xavera. Dva světci, spojení za života tak úzkými svazky, těmiže tužbami a snahami, velikými činy, spojení s Bohem v nebeské slávě, byli též spojení v úctě, kterou jim církev skládala, ve cti, kterou jim přinášel svět křesťanský.

Když úcta k Ignácovi přemohla na vždy veliké možné překážky, rozlila se nyní jako krásná, široká řeka po celém světě. Na obou polokoulích, v Evropě, v Africe, daleké Indii, Číně, Paraguaji, všudy, kam přišli synové Ignácovi s křížem v ruce hlásat radostnou zvěst víry křesťanské, šla spolu s nimi známost a láska svatého Otce jejich, povstávaly k jeho cti oltáře, kaple, chrámy, rozléhaly se v nich písně, které velebily Boha v statečném jeho vojínu. Dnes mnohých z bývalých jezuitských klášterů užívá se k jiným účelům, kostely do jiných rukou přešly; ale podnes pozůstalé v nich malby a sochy vypravují slávu sluhy Božího, povzbuzují věřící, by ho vzývali ve svých potřebách a život svůj řídili dle jeho nauk a vzorů. A zatím v jiných krajinách, jiných městech vznášejí se nové svatyně ke cti sv. Ignáce, nové družiny missionářů jdou s jménem jeho v ústech a hromadí se kolem jeho praporu, by dobývali svět pro Krista; vždy četnější zástupy tuží se k boji, utvrzují se v dobrém, čerpají pravdu a útěchu v svatém zřídle duchovních cvičení.

*
*

Vojín pod Pampelonou raněný obrátil se úplně k Bohu, věnoval se službě Jeho bez výhrady, když byl přečetl a rozjímal hrdinně ctnosti svatých Páně. Kolik opět přivedlo k Bohu a dovedlo na vysoký stupeň křesťanské spravedlnosti čtení svatého života Ignácova! Vznešená jest zajisté po-

stava tohoto vojína Božího, schopna roznítiti obraznost, srdce dojati a nadchnouti odvahou a vytrvalostí k vykonání velikých skutků v boji pro rozšíření království Božího. Kdo se za života Ignácova k němu přiblížil, odcházel roznícen ohněm lásky Boží a horlivosti, a plameny ty pak kolem sebe šířil; i dnes, když nahlížíme na ctnosti a činy světcovy, přibližujeme se k němu a nauky jeho posloucháme — dej Bože! s podobným účinkem!

»Imprimatur.«

Aep.Ordinariatus Pragen. 4. Januarii 1904. N. E. 67.